

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Marek Tomášek

Neodkladné a neopakovatelné úkony

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jiří Mulák, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 25. 7. 2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 406 404 znaků včetně mezer.

Marek Tomášek

V Praze dne 25. 7. 2022

Obsah

Úvod.....	1
1 Obecná charakteristika a související problémy.....	7
1.1 Neodkladnost úkonu.....	7
1.1.1 Posuzování vzhledem k případu a osobě.....	9
1.2 Neopakovatelnost úkonu.....	11
1.3 Odůvodnění v protokolu.....	13
2 Neodkladné a neopakovatelné úkony v průběhu trestního řízení.....	19
2.1 Postavení v rámci trestního řízení jako celku.....	19
2.2 Přípravné řízení.....	21
2.2.1 Obecná charakteristika a zahájení neodkladnými a neopakovatelnými úkony..	21
2.2.2 Prověřování.....	24
2.2.3 Vyšetřování.....	25
2.2.4 Zkrácené přípravné řízení.....	26
2.2.5 Rozšířené přípravné řízení.....	27
2.2.6 Příslušnost v přípravném řízení.....	28
2.3 Řízení před soudem.....	30
3 Právo na spravedlivý proces.....	32
3.1 Formální prameny práva na spravedlivý proces.....	33
3.1.1 Listina základních práv a svobod.....	33
3.1.2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.....	34
3.2 Ústavní soud a vybraná rozhodovací praxe.....	35
3.2.1 Ochrana práva na spravedlivý proces.....	36
3.2.2 Výpověď nepřítomného svědka a právu vyslýchat svědky proti sobě.....	37
3.2.3 Dokazování a právo na spravedlivý proces.....	40
3.3 Evropský soud pro lidská práva.....	42
3.3.1 Bátěk a ostatní proti České republice.....	44
3.3.2 Štulíř proti České republice.....	46
3.3.3 Duong proti České republice.....	47
3.3.4 Janyr proti České republice.....	48
3.3.5 Tseber proti České republice.....	49
3.3.6 Breukhoven proti České republice.....	50
3.3.7 Balšán proti České republice.....	51
3.3.8 Obecná východiska z jednotlivých rozhodnutí.....	52
4 Použitelnost získaných důkazů.....	55

4.1	Obecně k vadám důkazů.....	55
4.2	Vybrané příklady vad neodkladných a neopakovatelných úkonů.....	57
4.2.1	Vady protokolu.....	57
4.2.2	Nezahájení trestního stíhání.....	58
4.2.3	Nepřítomnost soudce při výslechu před zahájením trestního stíhání.....	58
4.2.4	Nepřípustnost pro rozpor s právem na spravedlivý proces.....	59
4.3	Protokol o výpovědi svědka čtený v hlavním líčení.....	59
5	Deficity kontradiktornosti.....	64
5.1	K zásadě kontradiktornosti v českém trestním řízení.....	64
5.1.1	Vybraná kontradiktorní subjektivní práva.....	65
5.2	Omezení kontradiktornosti řízení neodkladnými a neopakovatelnými úkony.....	67
5.2.1	Nemožnost účasti na vyšetřovacích úkonech.....	68
5.2.2	Nemožnost klást otázky svědkům.....	69
5.3	Vyvažování efektivity trestního stíhání a kontradiktornosti.....	70
6	Vybrané neodkladné a neopakovatelné úkony z pohledu rozhodovací praxe.....	72
6.1	Rekognice.....	72
6.1.1	Neopakovatelnost rekognice.....	72
6.1.2	Neodkladnost rekognice.....	73
6.1.3	Vyvažování nekontradiktornosti rekognice před zahájením trestního stíhání ...	76
6.2	Domovní prohlídka.....	78
6.2.1	Neodkladnost domovní prohlídky.....	79
6.2.2	Neopakovatelnost domovní prohlídky.....	81
6.2.3	Příkaz k domovní prohlídce a protokol o domovní prohlídce.....	82
6.3	Výslech svědka.....	83
6.3.1	Neodkladnost výslechu svědka.....	84
6.3.2	Neopakovatelnost výslechu svědka.....	85
6.3.3	Čtení protokolu o výslechu svědka v hlavním líčení.....	86
6.4	Odposlech.....	89
6.4.1	Neodkladnost a neopakovatelnost odposlechu.....	90
6.4.2	Odůvodnění příkazu k odposlechu.....	93
6.4.3	Přezkum odposlechu.....	95
6.5	Pachová identifikace osob.....	96
6.5.1	Důkazní použitelnost.....	97
6.5.2	Právní povaha úkonů pachové identifikace.....	99
6.5.3	Neodkladnost a neopakovatelnost.....	100

7	Srovnání východisek české a slovenské úpravy	103
7.1	Slovenská rekodifikace	103
7.2	Vymezení neodkladnosti	103
7.3	Vymezení neopakovatelnosti	107
7.4	Procesní důsledky provedení úkonů na běh řízení	108
7.5	Použitelnost důkazů před soudem	110
7.6	Výběr ze slovenské rozhodovací praxe	112
7.6.1	Domovní prohlídka	112
7.6.2	Výslech obviněného	113
7.6.3	Zhodnocení rozhodovací praxe	115
8	Úvahy de lege ferenda	116
8.1	K rekodifikaci trestního procesu	116
8.2	Srovnání současné a připravované úpravy	117
8.2.1	Neodkladný úkon	117
8.2.2	Neopakovatelný úkon	118
8.2.3	Instituty zvyšující kontradiktornost prověřování	119
8.2.4	Další souvislosti	123
8.2.5	Námítka vad přípravného řízení	125
8.3	Zhodnocení	126
9	Závěr	127
10	Seznam použitých zdrojů	131
11	Neodkladné a neopakovatelné úkony	146
12	Klíčová slova	147
13	The Urgent and the Non-Repeatable Actions	148
14	Keywords	149

Úvod

Neodkladné a neopakovatelné úkony jsou jednou z **kategorií procesních úkonů** činěných orgány činnými v trestním řízení. Jejich legální definicí disponuje přímo trestní řád,¹ jenž charakter neodkladnosti spatřuje tehdy, pokud se jedná o „**úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání**“.² Neopakovatelný je pak „**takový úkon, který nebude možno před soudem provést**“.³ Panuje relativní konsensus na tom, že se jedná o dvě kategorie s prvky nezávislosti. Na tomto předpokladu se mj. shodují i Šámal s Růžičkou,⁴ kteří ve svém komentáři zdůrazňují, že „[m]ezi neodkladnými úkony a neopakovatelnými úkony je třeba rozlišovat, neboť jde o různé pojmy, které jsou v zákoně odlišně definovány“.⁵ Ve výsledku nicméně část procesních úkonů soutěžících o charakteristiku neodkladnosti a neopakovatelnosti bude splňovat definiční kritéria obou z těchto zákonem definovaných pojmů. Ve výsledku tedy zřejmé, že, „úkon nedokladný může být současně i úkonem neopakovatelným“.⁶

Zákonodárce neposkytl **žádný výčet** konkrétních neodkladných a neopakovatelných úkonů. Ostatně takový výčet by byl nejen vyčerpávající ale i notně nepřesný. Subsumpce konkrétní skutkové situace pod výše uvedené kategorie vyjádřené v definicích trestního řádu je tedy až otázkou **procesu aplikace práva**. To nicméně neznamená, že se jedná o proces náhodný a bez pravidel. Judikatura i doktrína poskytují praxi nejedno interpretační vodítko. Bližšímu vymezení neodkladných a neopakovatelných úkonů v obecné rovině se přitom budu věnovat v další kapitole této práce.⁷ Jaké všechny procesní úkony orgánů činných v trestním řízení

¹ Zákon č. 141/1961 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**trestní řád**“).

² Dosl. cit. § 160 odst. 4 věta první trestního řádu.

³ Dosl. cit. § 160 odst. 4 věta druhá trestního řádu.

⁴ Viz ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2076.

⁵ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2076.

⁶ Dosl. cit. STRÍŽ, Igor. § 160 [Zahájení trestního stíhání]. In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., str. 1229.

⁷ Demonstrativní výčet typických neodkladných a demonstrativní výčet typických neopakovatelných úkonů poskytuje komentářová literatura: ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2077 a 2078.

budou tedy úkony neodkladnými či neopakovatelnými nelze přesně vymezit, kdy jejich posuzování záleží „*podle okolností konkrétního případu*“⁸ a „*ve vztahu k osobě, již se týká*“.⁹

Jedním z přínosů neodkladných úkonů je to, že umožňují orgánům činným v trestním řízení účinně vyšetřovat trestnou činnost i v okamžiku, „*než bude zahájeno trestní stíhání*“.¹⁰ To je samozřejmě dvousečné, na (1) jednu stranu to totiž dává orgánům činným v trestním řízení účinné **nástroje pro odhalování trestné činnosti**. Pokud by totiž institut neodkladných úkonů neexistoval, měly by orgány činné v trestním řízení nejednou doslova svázané ruce, jelikož by musely čekat až na zahájení trestního stíhání. Pokud by tedy vůbec kdy započalo. V podstatě by tedy mohly provádět pouze prověřování ve smyslu § 158 a násl. trestního řádu bez využití diskutovaného institutu neodkladných a neopakovatelných úkonů. Tím by se pak pochopitelně dostaly do rizika, že se nikdy nedostanou až do stadia, kdy naplní náležitosti zahájení trestního stíhání, z hlediska pro zahájení trestního stíhání dostatečného důkazního standardu „*nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba*“¹¹.

Na druhou stranu (2) mohou být neodkladné úkony orgánů činných v trestním řízení poměrně invazivní a citelně **zasáhnout mj. do práv osob, které ještě nejsou obviněné**. Tudíž ani nemají procesní možnosti obrany obviněným náležející.¹² Osoba, která by jinak byla obviněným či její obhájce se tedy (zpravidla) nemohou těchto neodkladných úkonů účastnit, např. klást otázky svědků a dohlížet tak na procesní náležitosti úkonu. Navíc jen obviněný může podat proti usnesení o zahájení trestního stíhání¹³ stížnost.¹⁴ Ta sice nemá odkladný účinek,¹⁵ ale přesto nabízí procesní možnost, jak zajistit přezkum usnesení o zahájení trestního stíhání.¹⁶ Vyše uvedené přitom představuje jakýsi **konflikt mezi akceschopností orgánů činných v trestním řízení a ochranou práv osob**, které jsou prováděním neodkladných úkonů dotčeny, ať již

⁸ Dosl. cit. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn. Tyto judikaturní závěry jsou blíže rozvedeny v kapitole věnované obecně neodkladným a neopakovatelným úkonům.

⁹ Dosl. cit. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn. Tyto judikaturní závěry jsou blíže rozvedeny v kapitole věnované obecně neodkladným a neopakovatelným úkonům.

¹⁰ Dosl. cit. § 160 odst. 4 věta první trestního řádu.

¹¹ Dosl. cit. § 160 odst. 1 věta první trestního řádu.

¹² Z výslovné dikce § 32 trestního řádu vyplývá, dosl. cituji, že „*toho, kdo je podezřelý ze spáchání trestného činu, lze považovat za obviněného a použít proti němu prostředků daných tímto zákonem teprve tehdy, bylo-li proti němu zahájeno trestní stíhání*“.

¹³ Na jehož doručení je navázaná možnost provádět úkony, které nejsou neodkladné a neopakovatelné.

¹⁴ Uvedené vyplývá na základě logického argumentu *a contrario* z dikce ust. § 160 odst. 7 trestního řádu, které uvádí, dosl. cit., že „*[p]roti usnesení o zahájení trestního stíhání může obviněný podat stížnost*“.

¹⁵ Vyplývá z ust. § 141 odst. 4 trestního řádu, jelikož ani zvláštní ustanovení o stížnosti proti zahájení trestního stíhání v ust. § 160 odst. 7 trestního řádu takový suspenzivní účinek nestanoví.

¹⁶ Stranou uvedeného konstatování zůstává, že stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání je kritizovaná a dlouhodobě se uvažuje o jejím zrušení, byť v praxi bývá (slangově) „stížnost proti sdělovačce“ poměrně častá.

v okamžiku provádění, či potenciálně v navazujícím trestním řízení, v němž jsou „výsledky“¹⁷ neodkladných úkonů použity jako důkazní prostředky. Uvedeným, nadneseně řečeno, konfliktem se hodlám dále zaobírat, jednak částečně v kapitole věnované právu na spravedlivý proces a dále pak v samostatné kapitole věnované zásadě **kontradiktornosti**. Stejně tak se samostatně hodlám věnovat procesní použitelnosti získaných důkazů před soudem. V každém případě jsou neodkladné a neopakovatelné úkony důležitým procesním trestněprávním institutem.

Neméně důležité jsou neopakovatelné úkony. Neprovedení těchto úkonů, které „*nebude možnost před soudem provést*“,¹⁸ by ohrozilo dokazování trestné činnosti před soudem. Nicméně i v tomto případě je **konflikt mezi akceschopností orgánů činných v trestním řízení a ochranou práv osob**, které by jinak byly v postavení obviněných, v podstatě obdobný a rovněž se ho budu snažit pokrýt v kapitole věnované deficitům kontradiktornosti.

V rámci této práce pak hodlám okrajově konfrontovat neodkladné a neopakovatelné úkony s rozhodovací praxí **Evropského soudu pro lidská práva**, a to v návaznosti na aplikaci Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod,¹⁹ zejména jejího čl. 6 v kontextu práva na spravedlivý proces. Rozhodně však nehodlám opomíjet judikaturní závěry národních „vyšších“ soudů, u nás tedy zejm. Nejvyššího soudu a Ústavního soudu.²⁰

Neodkladné a neopakovatelné úkony nejsou důležité jen samy o sobě, ale zjištění z nich vycházející mohou hrát klíčovou roli v dokazování spáchané trestné činnosti v řízení před soudem. Proto se v této práci hodlám věnovat i **procesní použitelnosti důkazů** získaných prostřednictvím neodkladných a neopakovatelných úkonů před soudem s tím, že se rovněž zběžně zaměřím na neúčinnost takto získaných důkazů.

¹⁷ Myšlen mj. „*protokol o provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu*“ dle § 160 odst. 4 věta třetí trestního řádu.

¹⁸ Dosl. cit. § 160 odst. 4 věta druhá trestního řádu.

¹⁹ Vycházím přitom ze sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, které bylo publikováno ve sbírce zákonů. (Tehdy ještě ne ve Sbírce mezinárodních smluv vydávané samostatně až od roku 2000.)

²⁰ Ústavní soud označuji v textu práce jako soud, byť jsem si vědom, že dle čl. 83 Ústavy České republiky je toliko „*soudním orgánem ochrany ústavnosti*“, nikoliv soudem *per se*, jelikož se sám nepovažuje – vzhledem k ústavní systematice představované začleněním čl. 91 Ústavy České republiky – za součást soudní soustavy. Z bohaté judikatury Ústavního soudu k tomuto tématu, cituji z odůvodnění usnesení Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 179/2000 ze dne 21. 6. 2000, publ. jako 22/2000 USu., v jeho odůvodnění samotný Ústavní soud uvedl „*je třeba nejdříve konstatovat, že Ústavní soudu není běžnou třetí instancí v systému všeobecného soudnictví, není soudem nadřízeným soudům obecným a nezkoumá celkovou zákonost vydaných rozhodnutí. Neposuzuje ani stanoviska a výklady obecných soudů ke konkrétním zákonným ustanovením, ani jejich právní úvahy, názory a závěry, pokud nejde o otázky základních práva a svobod*“. Přes to všechno se ale nebojím v textu práce označit Ústavní soud za soud, nikoli „soudní orgán ochrany ústavnosti“, jelikož uvedená praxe – přes všechna specifika postavení Ústavního soudu – připomíná spíše slovíčkaření.

Konkrétnější část této práce se pak hodlá **podrobněji věnovat jednotlivým vybraným neodkladným či neopakovatelným úkonům**. Tyto úkony hodlám blíže popsat a pak je především zařadit do kontextu obecné části této práce o neodkladných a neopakovatelných úkonech z pohledu práva na spravedlivý proces a ohledně deficitů kontradiktornosti.

Abych nezůstal jen v české kotlině, hodlám se (alespoň povrchně) věnovat i **slovenské právní úpravě**. Slovensko po letech, kdy (i po rozpadu Československa) sdílelo základní trestní procesní kodifikaci představovanou silně novelizovaným zákonem č. 141/161 Sb., trestním řádem, totiž na rozdíl od Česka skutečně přistoupilo v roce 2005 k rekodifikaci trestního řádu. Konkrétně slovenským zákonem č. 130/2005 Z. z.²¹, trestný poriadok (dále „**slovenský trestní řád**“). Neurčité právní pojmy a na ně navazující zákonné definice použité ve slovenském trestním řádu jsou přitom velmi podobné těm, které používá současný český trestní řád.²² Uvedené je přitom vhodné porovnat, nejen se současným zněním u 160 odst. 4 současného českého trestního řádu, kde jsou obsaženy české zákonné definice ekvivalentních neurčitých právních pojmů, ale i s rozhodovací praxí českých a slovenských soudů.

Již velmi dlouho je pak i v Česku diskutovaná rekodifikace trestního řádu. Na rozdíl od Slovenska, které „stisklo tlačítko“²³ a rekodifikaci skutečně přijalo, naše republika v tomto ohledu (až nesměle) přešlapuje na místě. Přitom byla přijata již **trojice věcných záměrů** nového trestního řádu, a to již v letech 1999²⁴, 2005²⁵ a 2008.²⁶ Další věcné záměry sice nebyly přijaty, ale vláda akceptovala „*Východiska a principy nového trestního řádu*“²⁷, které se i přes

²¹ Z. z. jako zkratka pro „*Zbierka zákonov SR*“.

²² Např. § 10 odst. 16 slovenského trestního řádu zní, doslova cituji: „*Neodkladný úkon je taký úkon, ktorého vykonanie vzhľadom na nebezpečenstvo zmarenia alebo zničenia neznesie z hľadiska účelu trestného konania odklad na čas, kým sa začne trestné stíhanie.*“ a § 10 odst. 17 slovenského trestního řádu zní, doslova cituji: „*Neopakovateľný úkon je taký úkon, ktorý v ďalšom konaní už nemožno vykonať, ak tento zákon ďalej neustanovuje inak.*“ Uvedené je pak z povahy věci nutné obligátně porovnat pro účely této práce se současným zněním § 160 odst. 4 českého trestního řádu. Je přitom zřejmé, kde slovenská rekodifikace z roku 2005 brala své kořeny.

²³ Kdyby tedy byl slovenský legislativní proces *stricto sensu* tímto metaforickým tlačítkem. Nový slovenský trestní řád, trestný poriadok, představovaný slovenským zákonem č. 301/2005 Z. z.

²⁴ Usnesení Vlády ČR ze dne 3. 3. 1999 č. 169 „*k návrhu věcného záměru zákona, kterým se mění zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů*“. Předsedou vlády byl tehdy PhDr. Vladimír Špidla.

²⁵ Usnesení Vlády ČR č. 362 ze dne 30. 3. 2005 Sb., „*k návrhu věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád)*“. Předsedou vlády byl tehdy JUDr. Stanislav Gross.

²⁶ Konkrétní usnesení Vlády ČR se mi nepodařilo, dohledat čerpám tedy „mimoprávně“ z tiskové zprávy uveřejněné na webových stránkách www.vlada.cz, viz text „*Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) – zefektivnění trestního procesu*“, dostupný dne 21. 6. 2021 na adresním místě <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vecny-zamer-zakona-o-trestnim-rizeni-soudnim-trestni-rad--zefektivneni-trestniho-procesu-39636/>; Pro to, aby tato poznámka pod čarou netrpěla oproti ostatním informačním deficitům, dodávám, že předsedou vlády byl v této době Jiří Paroubek.

²⁷ Tento dokument, jenž je svou právní formou sporného charakteru, je k dispozici on-line na Elektronické úřední desce Ministerstva spravedlnosti České republiky, viz citace.: *Východiska a principy nového trestního řádu*. 2014. In: Elektronická úřední deska Ministerstva spravedlnosti České republiky [online]. [cit. 23. 6. 2021] Dostupné z:

změny staly věcným východiskem připravované právní úpravy. V návaznosti na pak pracovaly **rekodifikační komise**, jejichž personální složení se různě proměňovalo.²⁸ Mezi nejvýraznější osobnosti s těmito pracemi spojené přitom patří doktor Říha a profesor Šámal. Tito čeští trestněprávní tribonianové skutečně připravili nejen nové koncepční pojetí trestního řádu, ale i pracovní verzi paragrafového znění, jejíž aktuální znění, je v průběhu psaní této práce k dispozici na internetových stránkách provozovaných ministerstvem.²⁹ Byť je samozřejmě ve hvězdách, zda skutečně k přijetí nové kodifikace dojde, nebo ne. Rád bych uvedené **paragrafové znění připravované rekodifikace** ohledně úpravy neodkladných a neopakovatelných úkonů konfrontoval se zněním dosavadní právní úpravy a pokusil se zhodnotit, jak se rekodifikační návrh vyrovnává s některými deficity stávající právní úpravy a jaká překonává další úskalí.

V souhrnu tedy cílem této práce je především:

1. **V obecné rovině vymezit neodkladné a neopakovatelné úkony.** Zaměřit se hodlám mj. na jejich procesní zařazení, na jejich provádění orgány činnými v trestním řízení a jejich protokolaci.
2. **Zhodnotit soulad současné české pozitivní právní úpravy ve vztahu k uplatnění práva na spravedlivý proces, zásadě kontradiktornosti, práva na obhajobu a dalších zásad** uplatňovaných v trestním řízení, např. v řízení před soudem zásady bezprostřednosti a ústnosti.
3. **Analyzovat zákonnou úpravu a judikaturní závěry ve vztahu k vybraným neodkladným a neopakovatelným úkonům.** Zde bych rád vycházel především z pohledu českých soudů, ale i Evropského soudu pro lidská práva.
4. **Diskuse nad možnými změnami *de lege ferenda*** za využití komparace se současnou slovenskou úpravou a českou chystanou rekodifikací trestního práva procesního.

Uvedená východiska a postupy bych pak v závěru rád propojil dohromady a provedl další abstrakci toho, jak byl ten který ze zhodnocovaných aspektů neodkladných a neopakovatelných

https://eudeska.justice.cz/Lists/EUD/Attachments/442/MSP-927_2016-OSV-OSV%20-%20p%C5%99%C3%ADloha.pdf

²⁸ Viz např. aktualita v Advokátním deníku, která popisuje personální změny v rekodifikační komisi, cit.: Komise pro trestní řád má nového předsedu. In: Advokátní deník [online]. 15. 1. 2019 [cit. 23. 6. 2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/01/15/komise-pro-trestni-rad-ma-noveho-predsedu/>

²⁹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. Rekodifikace trestního práva procesního: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

úkonů naplněn. Tyto, doufejme, že nejdůležitější závěry bych pak zdůraznil v závěru práce před jejím shrnutím v abstraktu.

1 Obecná charakteristika a související problémy

Cílem této práce není pouze generálně hovořit o neodkladných a neopakovatelných úkonech prováděných orgány činnými v trestním řízení. Přesto se přece jenom na začátek sluší **neodkladné a neopakovatelné úkony vymezit obecně** a teprve pak plynule navázat vytyčením svou povahou konkrétnějších otázek s neodkladnými a neopakovatelnými úkony souvisejícími.

Neodkladné a neopakovatelné úkony provádí **především policejní orgán**,³⁰ kdy uvedená skutečnost vychází přímo ze zákonného zmocnění v trestním řádu.³¹ Konkrétně je policejní orgán „*k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin*“³² oprávněn mj. „*způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony, pokud podle tohoto zákona jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení*“.³³ Těmito jinými orgány jsou přitom, jak vyplývá ze souhrnu ostatních ustanovení trestního řádu státní zástupce, soudce nebo soud.³⁴ Obecně tomu, který orgán úkon provádí se hodlám věnovat v kapitole věnované neodkladným a neopakovatelným úkonům v průběhu trestního řízení.

1.1 Neodkladnost úkonu

Jak již bylo ostatně uvedeno v úvodu této práce, je třeba vycházet z legální definice neodkladného úkonu. Dle § 160 odst. 4 věty první trestního řádu je úkonem svou povahou neodkladným „*takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání*“.³⁵ Je pak nutno konstatovat, že – jako ostatně u všech neurčitých právních pojmů – konkrétní mantinely obsahové náplně této legální definice vymezuje rozhodovací praxe soudů, resp. konkrétně judikatura, pokud tedy tyto pojmy nepoužíváme *promiscue*, jak přes jejich odlišnosti, zdá se, běžně činí naprostá většina české právní praxe.³⁶

³⁰ Legální definice pojmu „policejní orgán“ je přitom obsažena v ust. § 12 odst. 2 trestního řádu.

³¹ Viz ust. § 158 odst. 3 písm. i) trestního řádu.

³² Dosl. cit. § 158 odst. 3 věta čtvrtá trestního řádu.

³³ Dosl. cit. § 158 odst. 3 písm. i) trestního řádu.

³⁴ K uvedenému závěru dochází rovněž komentářová literatura, např. ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. Postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 až 159b) In: In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 1954.

³⁵ Dosl. cit. z ust. § 160 odst. 4 věta první trestního řádu.

³⁶ KRÁLÍK, Lukáš ve svém článku [KRÁLÍK, Lukáš. Soudní rozhodnutí versus judikát a jejich zveřejňování in *Právní prostor*. Publ. 17. 12. 2015. Dostupné on-line (cit. 14. 6. 2021) na adrese <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani#note-6>.] považuje za soudní rozhodnutí „*obecně (...) veškeré výstupy v rozhodovací praxi soudů*“ a za judikaturu (tvořenou jednotlivými judikáty) „*speciálně (...) užší skupinu upravených, publikovaných a citovaných soudních rozhodnutí*“. Uvedené kontroverze jsou dány tím, že v českém právním řádu pravděpodobně neexistuje legální

Přesto lze v komentářové literatuře najít **demonstrativní výčty** úkonů, které typicky budou mít povahu úkonů neodkladných a neopakovatelných. Dle komentáře Šámala a Růžičky³⁷ lze (až se snahou takřka až o telefonní seznam) mezi neodkladné úkony (samozřejmě za zákonného předpokladu, že „vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání“³⁸) **mj. následující úkony:** „zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu (...), převzetí osoby, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté a jejíž osobní svoboda byla omezena (...), vydání a odnětí věci (...), zajištění peněžních prostředků na účtu banky (...), zajištění peněžních prostředků na účtu u spořitelního a úvěrního družstva nebo jiných subjektů, které vedou účet pro jiného, blokace peněžních prostředků penzijního připojištění se státním příspěvkem, blokace čerpání finančního úvěru a blokace finančního pronájmu (...), zajištění zaknihovaných cenných papírů (...), zajištění nemovitosti (...), zajištění jiné majetkové hodnoty (...), zajištění náhradní hodnoty (...), domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor a pozemků (...), osobní prohlídka, vstup do obydlí, do jiných prostor a na pozemek“, provádění domovní prohlídky nebo prohlídky jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, pokud se zde mohou nacházet listiny, které obsahují skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta (...), provádění důkazu v bytě, obydlí, jiných prostorách a na pozemku (...), pozdržení zásilek, ale i jejich zadržení (...), otevření zásilky (...), záměna zásilky (...), sledování zásilky (...), odposlech a záznam telekomunikačního provozu (...), zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství nebo na které se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat (...), rekognice (...), prověrka na místě (...), výslech svědka (...), přibrání znalce k prohlídce a pitvě mrtvolý a její exhumaci (...), ohledání místa činu nebo ohledání jiného místa (...), prohlídka těla a odběr krve nebo jiný obdobný úkon, odběr biologického materiálu (...), úkony potřebné k zjištění totožnosti osoby, která se zdržovala na místě činu (...), např. odběr pachové stopy nebo srovnávací pachové konzervy³⁹, použití operativně pátracích prostředků (...), zejména: předstíraného převodu věci

definice pojmů „judikát, „judikatura“ či toho, jaká judikatura je judikaturou „konstantní/ustálenou/dlouhodobou“. Pouze ust. § 10 odst. 2 občanského zákoníku zná (v rámci soukromého, nikoliv veřejného práva) „ustálenou rozhodovací praxí“.

³⁷ Dosl. cit. ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I.1 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2077 a 2078.

³⁸ Dosl. cit. § 160 odst. 4 věta první trestního řádu.

³⁹ Tomuto relativně neobvyklému úkonu, který získal v uplynulých letech jistou mediální pozornost se přitom budu rovněž věnovat ve zvláštní části této práce.

(...), sledování osob a věci (...), počáteční fáze nasazení agenta (...)⁴⁰. Vzhledem k **demonstrativní povaze** tohoto výčtu se tedy nikterak nejedná o výčet konečný, povahu neodkladných úkonů může nabýt i další úkony orgánů činných v trestním řízení.

Neurčitý právní pojem neodkladného úkonu doznal změny v rámci „velké novely“ trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb.⁴¹ Vedle toho, že byla výslovně přidána povinnost odůvodnění neodkladnosti či neopakovatelnosti úkonu v protokolu o provedení daného úkonu,⁴² specifikovala novela, že u neodkladných úkonů se nebezpečí zmaření, zničení nebo ztráty musí týkat konkrétně „důkazu“, nikoli úkonu v procesním slova smyslu jako takového. Kriticky lze v této souvislosti podotknout, že k podobnému závěru by šlo dojít i bez tohoto novelizačního bodu.

1.1.1 Posuzování vzhledem k případu a osobě

Co se týče posuzování neodkladnosti toho kterého úkonu orgánů činných v trestním řízení, lze vycházet z již víc než dvacet let starého nálezu Ústavního soudu ČR, v němž jeho první senát ve věci sp. zn. I. ÚS 290/98, publ. jako 176/1999 USn., nadále konkretizoval povahu neodkladného úkonu. Ohledně skutkového pozadí bylo v konkrétní věci rozhodováno o ústavní stížnosti stěžovatele A. Z. zastoupeného advokátkou mj. proti příkazu k odnětí věci vydaném karvinským okresním státním zastupitelstvím.⁴³ Tento příkaz k odnětí věci představované osobním motorovým vozidlem, byl, dle popisu stěžovatele A. Z. vydán „s odůvodněním, že na základě žádosti Interpolu Wiesbaden byla Policie ČR požádána o zajištění vozidla, které mělo být odcizeno dne 31. 10. 1995 z parkoviště v G. leasingové společnosti E. GmbH...“.⁴⁴ Stěžovatel přitom nebyl trestně stíhán na území České republiky ani v cizině. Usnesením státního zastupitelství bylo rozhodnuto o odnětí věci dle tehdejšího § 79 odst. 1 trestního řádu,⁴⁵ kdy podmínkou takového rozhodnutí bylo právě naplnění dikce tehdejší podoby ust. § 160 odst.

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2077 a 2078. Kvůli tomu, že tento výčet je i tak velmi dlouhý, nahrazuji odkazy na jednotlivá zákonná ust. výpustkami.

⁴¹ Tisková zpráva Vlády ČR o věcném záměru trestního řádu tuto novelu dokonce označuje jako rekodifikaci a to „vzhledem k jejímu rozsahu a konkrétní obsahové náplni“. To vše přesto, že tuto novelu dozajisté doktrinálně jako rekodifikaci označit nelze. In: Vláda ČR. Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) – zefektivnění trestního procesu. [online] 6. 8. 2008. [Cit. 24. 6. 2021] Dostupné v: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vecny-zamer-zakona-o-trestnim-rizeni-soudnim-trestni-rad--zefektivneni-trestniho-procesu-39636/>

⁴² Nové znění § 160 odst. 4 věta třetí trestního řádu, kterému se věnuji obsáhleji v jiné části této práce.

⁴³ Mimo usnesení o odnětí věci brojil stěžovatel rovněž proti usnesení o pořádkové pokutě a proti usnesení o vydání vozidla a uvedení místa jeho současného umístění.

⁴⁴ Dosl. cit. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn.

⁴⁵ Ve znění účinném od 1. 1. 1994 do 31. 12. 2001.

2 trestního řádu⁴⁶ a definice neodkladného úkonu orgánů činných v trestním řízení v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.⁴⁷ Vzhledem k tomu, že tehdejší znění zákona bylo obdobné současnému, lze přitom závěry Ústavního soudu přiměřeně použít i na současnou právní úpravu.

Dle redigované právní věty publikované ve sbírce přitom Ústavní soud uzavřel „*Definici neodkladného úkonu podává ustanovení § 160 odst. 4 trestního řádu. Podle jeho první věty jde o takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu než bude zahájeno trestní stíhání podle § 160 odst. 1 trestního řádu. Jakkoli je obecně možno připustit odnětí věci formou neodkladného úkonu, je třeba povahu úkonu jako úkonu neodkladného nepochybně posuzovat vždy podle okolností konkrétního případu. Je tedy třeba zvážit, zda konkrétní úkon splňuje podmínky neodkladnosti, a to také ve vztahu k osobě, jíž se týká. Právě s ohledem na okolnosti daného případu, tak, jak vyplynuly z obsahu připojeného spisu, tedy i s přihlédnutím k tomu, že dosud nebylo zahájeno trestní stíhání, má Ústavní soud za to, že podmínky ustanovení § 160 odst. 2 a 4 trestního řádu pro provedení neodkladného úkonu nebyly dány.*“⁴⁸ Závěry uvedeného publikovaného rozhodnutí bylo lze tedy shrnout tak, že naplnění dikce zákonodárcovy, dané slovy "vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání" je tedy, nyní slovy Ústavního soudu, "posuzovat vždy podle okolností konkrétního případu"⁴⁹ a "také ve vztahu k osobě, jíž se týká".⁵⁰ Tato interpretační kritéria přitom nejsou žádným tajemstvím, kdy na ně odkazují i Šámal s Růžičkou, byť třebas citují odlišná soudní rozhodnutí.⁵¹

Důležitým závěrem v předchozích dvou odstavcích rozebíraného judikátu Ústavního soudu přitom je právě to, že posuzování neodkladnosti je nutné vždy provádět v jednotlivých případech. Uvedené je ostatně patrné i z toho, jak jsem již uvedl v na začátku této práce, že neodkladné (a neopakovatelné) úkony nelze věcně vyjmenovat taxativním výčtem. V souladu s tím je i Fryšták, pokud uvádí (Cituje přitom shodný náleží Ústavního soudu.), že „[d]le názoru Ústavního soudu je třeba vycházet z toho, že podmínky neodkladnosti a neopakovatelnosti je třeba podle okolností každého konkrétního případu posuzovat pro každý úkon zcela

⁴⁶ Účinné znění od 1. 9. 1995 do 31. 12. 2001.

⁴⁷ Účinné znění od 1. 9. 1995 do 31. 12. 2001.

⁴⁸ Dosl. cit. ze znění publikovaného ve sbírce, náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn.

⁴⁹ Dosl. cit náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn..

⁵⁰ Dosl. cit náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn.

⁵¹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2079.

individuálně. Vždy je třeba zvážit, zda **konkrétní úkon tyto podmínky splňuje**.⁵² Tato, řekněme, „**individualizovanost**“ **posuzování** je přitom pro praktickou aplikaci a využívání neodkladných (a vlastně i analogicky neopakovatelných) úkonů doslova klíčová a relativně často se stává prubířským kamenem při **hodnocení legality** postupu orgánů činných v trestním řízení a stěžejní částí argumentačních linií jednotlivých účastníků trestního řízení v pozici obviněných či dokonce obžalovaných.

1.2 Neopakovatelnost úkonu

Opět je potřeba vycházet z legální definice, tentokrát uvedené v ust. § 160 odst. 4 věta druhá trestního řádu, které doslova uvádí, že „[n]eopakovatelným úkonem je takový **úkon, který nebude možno před soudem provést**“.⁵³

Přestože judikát Ústavního soudu citovaný v části věnované neodkladným úkonům orgánů činných v trestním řízení, konkrétně náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 [176/1999 USn.] ze dne 7. 12. 1999, se zabývá právě neodkladnými úkony, jsou jeho závěry vy smyslu individualizovaného posuzování „*podle okolností konkrétního případu*“⁵⁴ a „*ve vztahu k osobě, již se týká*“⁵⁵ **obecně aplikovatelné i na úkony neopakovatelné**. Rovněž u nich tedy je, jak ostatně uvádím již v úvodu této práce, nutné vždy posuzovat specifický skutkový stav a účastníka řízení.

Jako u neopakovatelných úkonů, není dán ani výčet úkonů orgánů činných v trestním řízení, které mají povahu úkonů neopakovatelných. **Demonstrativní výčet** možných neopakovatelných úkonů provádějí opět ve svém komentáři k trestnímu řádu Šámal a Růžička, kdy neopakovatelným úkonem (za splnění zákonného předpokladu, že „*takový úkon (...) nebude možno před soudem provést*“⁵⁶) může mj. být „*výslech svědka (...), výslech osoby mladší 15 let (...), výslech toho, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo toho, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (...), popř. znalce (např. přibrávaného k prohlídce a pitvě mrtvol, jež byla v mezidobí zpopelněna), jestliže jde o sobu, která a) umírá nebo je její život vážně ohrožen, je velmi vysokého věku nebo vážně nemocná, c) odjíždí na dlouhodobý pobyt do zahraničí, d) je cizím státním příslušníkem nebo bez státní příslušnosti a nemá v České republice trvalý pobyt (...)*“

⁵² Dosl. cit. FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 5, str. 109.

⁵³ Dosl. cit. § 160 odst. 4 věta druhá trestního řádu.

⁵⁴ Dosl. cit. náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn.

⁵⁵ Dosl. cit. náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, 176/1999 USn.

⁵⁶ Dosl. cit. § 160 odst. 4 věta druhá trestního řádu.

apod.“⁵⁷ Fryšták k tomu v této souvislosti podotýká, že právě takovým „*typickým*“, „*učebnicovým*“ příkladem je *výslech umírajícího svědka*“.⁵⁸

V předchozím příkladném výčtu není výslovně uvedena např. rekognice, jež je také „*jedním ze zvláštních způsobů dokazování*“.⁵⁹ Jak přitom vyplývá přímo z dikce zákonné úpravy tohoto procesního institutu, který se „*koná, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc a určil tím jejich totožnost*“.⁶⁰ Jelikož je dost dobře nemožné, aby jednou provedená rekognice (a její paměťová stopa v mysli osoby provádějící toto rozpoznávání osoby nebo věci) neovlivnila opětovně prováděné rozpoznávání téže osoby nebo věci, není sporu v tom, že je rekognice úkonem neopakovatelným. Jelínek v této souvislosti dokonce (citujíc jednotlivé judikáty, kterým se rovněž budeme věnovat ve zvláštní části této práce) dokonce kategoricky prohlašuje, že „*rekognice je podle své povahy zásadně neopakovatelným úkonem*“⁶¹ a dále pak ve stejné větě dodává „*a někdy také neodkladným*“.⁶² V této souvislosti pak dává příklad potřeby provést rekognici vůči zadrženému podezřelému nebo věci „*krátce po spáchání trestného činu (...) samotným poškozeným nebo jiným očitým svědkem, tedy ještě před zahájením trestního stíhání*“⁶³ s ohledem na to, že podezřelý musí být buď propuštěn, nebo obviněn.^{63, 64} Jak tedy vidno, v předchozích odstavcích uvedené demonstrativní výčty v komentářové literatuře by šlo dále rozšiřovat, což by nás (jelikož je opakovaně uváděno, že jde o výčty svou povahou příkladné) ani nemělo překvapovat. Pokud přitom půjdeme v hodnocení povahy takových či obdobných výčtů dále, tak Fryšták dokonce uvádí: „*[j]e absolutně nemožné, aby text právní úpravy nějakým taxativním či demonstrativním způsobem stanovil, které úkony je možné považovat za neodkladné nebo neopakovatelné.*

⁵⁷ Dosl. cit. ŠÁMAL, Pavel ŠÁMAL, Pavel RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2078. Opětovně, kvůli tomu, že tento doslova citovaný výčet je výčtem rozsáhlým vypouštím z něj výpustkami odkazy na jednotlivá ustanovení trestního řádu a odkazy na judikáty.

⁵⁸ Dosl. cit. FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue.* 2013 (5), str. 110.

⁵⁹ Dosl. cit. PŮRY, František. Rekognice. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník.* 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2013, str. 922.

⁶⁰ Dosl. cit. z ust. § 104b odst. 1 věta první trestního řádu.

⁶¹ Dosl. cit. JELÍNEK, Jiří. Konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce, prověrka na místě. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* 5. vydání. Praha. Leges. 2018. str. 428.

⁶² Dosl. cit. JELÍNEK, Jiří. Konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce, prověrka na místě. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* 5. vydání. Praha. Leges. 2018. str. 428.

⁶³ Ostatně doručení usnesení o zahájení trestního stíhání ve smyslu § 160 trestního řádu je jedním z předpokladů pro vzetí podezřelého do vazby.

⁶⁴ Zde parafrázuji závěr profesora Jelínka, viz JELÍNEK, Jiří. Konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce, prověrka na místě. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* 5. vydání. Praha. Leges. 2018. str. 428 a 429.

Takové vymezení by navíc svazovalo ruce policejnímu orgánu a státnímu zástupci.⁶⁵ Přestože se závěrem o absolutní nemožnosti disponovat v právním předpise (zde konkrétně v zákoně) třeba jen demonstrativním výčtem neodkladných a neopakovatelných úkonů lze, troufám si tvrdit, polemizovat, je pravdou, že výčet neodkladných a neopakovatelných úkonů by orgánům činným v trestním řízení spíše „překážel“, než „prospíval“.

1.3 Odůvodnění v protokolu

Velkou novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb.⁶⁶ došlo mj. ke změnu dikce § 160 odst. 4 trestního řádu s účinností od 1. 1. 2002. Uvedená novelizace byla logickým vyústěním zvyšujícího tlaku vyšších českých soudů na rozhodovací praxi orgánů činných v trestních řízení ohledně formálních požadavků při posuzování úkonů orgánů činných v trestním řízení jako úkonů neodkladných a případně i neopakovatelných. Přestože v závěrech Ústavního soudu lze nalézt i jednoznačné konstatování ohledně povinnosti protokolace, že „*tato povinnost by byla vyvoditelná z trestního řádu i bez takové výslovné úpravy*“.⁶⁷ Od účinnosti této novely zní § 160 odst. 4 věta třetí trestního řádu: „***V protokolu o provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu je třeba vždy uvést, na základě jakých skutečností bylo úkon za neodkladných a neopakovatelný považován.***“⁶⁸ Novelizovaná dikce tohoto ustanovení přitom přetrvala do dnešních dnů, když i současné znění § 160 odst. 4 věta třetí trestního řádu je i nadále textově identické. Uvedenou novelizaci přitom považují za klíčovou i Šámal a Růžička, kteří ve svém komentáři uvedenému novelizačnímu bodu tohoto paragrafu věnovali celý odstavec.⁶⁹ Absence protokolu či jeho nedostatečné náležitosti přitom mají nemalé implikace pro důkazní použitelnost takto získaných důkazních prostředků před soudem, případně i pro zákonnost provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu. Procesní použitelnosti důkazních prostředků takto vyzískaných se přitom budu blíže věnovat v samostatné kapitole této práce.

V usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3108/08, publ. jako 9/2009 USu. posuzoval Ústavní soud ústavní stížnost proti odsuzujícímu rozsudku Krajského soudu v Ostravě a proti usnesení Nejvyššího soudu, jímž bylo odmítnuto stěžovatelovo dovolání. Přestože Ústavní stížnost

⁶⁵ Dosl. cit. FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*. 2013 (5), str. 109.

⁶⁶ Celým názvem „Zákon, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony“

⁶⁷ Dosl. cit. z usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3108/08, publ. 9/2009 Usu.

⁶⁸ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

⁶⁹ Viz ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2081.

rovněž odmítl stěžovatelovu ústavní stížnost, vyjádřil se v odůvodnění tohoto usnesení mj. i k povaze protokolu o provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů. Stěžovatel A. Ď. byl pravomocně uznán vinným trestným činem (resp. konkrétně proviněním, jelikož se jednalo o mladistvého pachatele) podpory a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka⁷⁰ a byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody. Část stěžovatelovy argumentace v rámci jeho procesní obrany se přitom dotýkala právě toho, že orgány činné v trestním řízení před zahájením stěžovatelova trestního stíhání, **zdokumentovaly jím provozované webové stránky obsahově a tematicky věnované neonacistickému a rasistickému obsahu⁷¹ a o tomto zdokumentování** (v praxi vytisknutí předmětných stránek příslušníkem Policie ČR a jejich založení do spisového materiálu) **přitom neexistovalo žádných záznamů právě ve smyslu protokolu** o neodkladných a neopakovatelných úkonech.⁷² Uvedené podle stěžovatele představovalo vadu řízení a bylo v rozporu se stěžovatelovým právem na spravedlivý proces.

Ústavní soud dal sice stěžovateli v odůvodnění stěžovateli částečně za pravdu, kdy nepřímo konstatoval, že se o procesní pochybení skutečně jednalo. Ale, a tato část odůvodnění našla svého obrazu mj. v právní větě publikované ve sbírce, nakonec konstatoval, že „[s]myslem a účelem požadavku existence protokolu o provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu je především vytvoření prostoru pro předestření věcných důvodů pro neodkladnost a neopakovatelnost úkonu v protokolu. (...) Smyslem a účelem povinnosti vyložit věcné důvody pro neodkladnost a neopakovatelnost úkonu v protokolu je (...) zaručit transparentnost trestního řízení a jeho kontrolovatelnost, tj. zajistit náležitou **přezkoumatelnost** těchto úkonů *ex post*“.⁷³ Uvedené dle Ústavního soudu následně implikuje, „že jestliže při následné kontrole a po zvážení všech souvislostí lze konstatovat, že věcné důvody pro neodkladnost, či neopakovatelnost úkonu byly splněny, pak **neexistence zdůvodnění sama** – byť je vadou řízení – **nedosahuje ústavněprávní roviny, která by měla být důvodem pro rušení příslušných meritorních rozhodnutí**“.⁷⁴ Z tohoto usnesení Ústavního soudu je přitom zřejmé, že Ústavní

⁷⁰ Skutková podstata ve smyslu ust. § 261a trestního zákoníku.

⁷¹ Z odůvodnění mimo jiné vyplývá, že tento proces dokumentace spočíval v tom, že je příslušník policejního sboru vytiskl na tiskárně a založil do spisu.

⁷² Stěžovatel argumentoval v rovině podústavního práva mj. tím, že se *per analogiam* mělo postupovat podle tehdejšího znění § 88 odst. 4 trestního řádu.

⁷³ Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3108/08 ze dne 26. 3. 2009, publ. 9/2009 USu. Citovaný text je vzhledem ke své délce zkrácen uvedenými výpustkami.

⁷⁴ Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3108/08 ze dne 26. 3. 2009, publ. 9/2009 USu.

soud postavil svou rozhodovací praxi na **materiálním pojetí** přezkumu neodkladných a neopakovatelných úkonů.

Výše uvedené judikaturní závěry byly následně blíže rozpracovány v dalších rozhodnutích Ústavního soudu, které se blíže zabíraly spíše odůvodněním před provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. Výše uvedený „judikát s neonacistou“⁷⁵ přitom navazuje na usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 231/05 ze dne 15. 3. 2006, které se již vlastní publikace ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu nedostalo. V tomto usnesení je přitom velmi patrný velmi obdobný myšlenkový pochod, když Ústavní soud v odůvodnění uvádí „[j]estliže již Ústavní soud k takovému přezkumu přikročí, měl by k rušení následných meritorních trestních rozhodnutí přikračovat jen tehdy, jestliže pro provedení neodkladného úkonu nebyly dány ani žádné věcné důvody, nikoliv **pouze pro nedostatečné zdůvodnění neodkladnosti**“.⁷⁶ Jak vidno, již toto (časnější) usnesení⁷⁷ nastolilo cestu pro materiální pojetí odůvodnění neodkladných a neopakovatelných úkonů v judikatuře Ústavního soudu. Uvedeného materiálního pojetí se přitom Ústavní soud drží dodnes. Kdy konkrétně se jedná o usnesení Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 1813/07-2 ze dne 8. 1. 2008, publ. jako ÚS 69/2008⁷⁸, v němž Ústavnímu soudu „stačilo“ že neodkladnost provedení prohlídky osobního automobilu bývalé manželky podezřelého (tedy dosud neobviněného) byla zřejmé ze spisového materiálu, přestože v odůvodnění příkazu k prohlídce o tomto charakteru úkonu nebylo ani slova.

Vzhledem k výše uvedenému pak není překvapivé, pokud v Ústavní soud v usnesení sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publikovaném jako ÚS 870/2011, neshledal ústavně dostatečně relevantním tu skutečnost, že příkaz k domovní prohlídce byl odůvodněn pouze s „**nižší mírou pečlivosti**“.⁷⁹ (Doplňuji pro úplnost, že stejného případu se dotýká i rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Duong proti České republice,⁸⁰ viz další části této práce.) Skutkově

⁷⁵ Tj. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3108/08 ze dne 26. 3. 2009, publ. 9/2009 USu.

⁷⁶ Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 231/05 ze dne 15. 3. 2006.

⁷⁷ V tomto usnesení (sp. zn. III. ÚS 231/05 ze dne 15. 3. 2006) je přitom Ústavní soud při posuzování velmi vstřícný vůči orgánům činným v trestním řízení, když se zabývá prohlídkou automobilu Ford Mondeo náležejícího otci stěžovatele provedeným mimoproceně jako „ohledání místa činu“ a prohlídkou garáže neprovedené jako prohlídky jiných prostor ve smyslu tehdejšího znění § 82 trestního řádu.

⁷⁸ Viz usnesení Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 1813/07-2 ze dne 8. 1. 2008, publ. ÚS 69/2008. Konkrétním neodkladným úkonem byla prohlídka osobního automobilu bývalé manželky budoucího obviněného, a to za účelem nalezení zbraní v tomto automobilu ukrytých. Příkaz k prohlídce přitom neobsahoval žádnou část odůvodnění zabírající se tím, zda se jedná o úkon neodkladný či neopakovatelný. Ústavnímu soudu to přesto nevedlo a konstatoval ohledně této prohlídky, že „*neodkladnost jejího provedení je z něj jako celku a z dalších okolností případu zmiňovaných v ústavní stížnosti zcela zřejmá*“.

⁷⁹ Toto slovní spojení přitom používá (dále více citované) usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publ. ÚS 870/2011.

⁸⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Duong proti České republice ze dne 14. 1. 2016 na základě stížnosti č. 21381/11.

přítom šlo o provedení domovní prohlídky v souvislosti s trestnou činností prováděnou v souvislosti s ilegálním pěstováním marihuany. Konkrétně neobsahoval konkrétní skutkové okolnosti a skutkové závěry vyplývající z důkazních prostředků, které měl soudce k dispozici a primárně jen citoval ustanovení zákona a obecná východiska. Takové bližší odůvodnění a vymezení přítom ale obsahoval návrh státního zástupce. Dle Ústavního soudu v tomto případě „*se jedná pouze o nižší míru pečlivosti, s jakou byl příkaz vypracován*“.⁸¹ Kdy Ústavní soud pokračuje tím, že „*[p]ředmětné odůvodnění sice neobsahuje pasáž, která by se výslovně věnovala neodkladnosti či neopakovatelnosti dané prohlídky, nicméně neodkladnost jejího provedení je z okolností případu a spisového materiálu, který si Ústavní soud vyžádal, zcela zřejmá*“;⁸² takže mu tyto nedostatky, lidově řečeno, vlastně ani nevadí a s formálními požadavky na existenci dostatečného odůvodnění to, alespoň z hlediska ústavního práva a aplikační praxe soudního orgánu ochrany ústavnosti, dovolím-li si kriticky podotknout, „není vlastně tak žhavé“. Uvedený přístup pak dovedl do pomyslného konce Ústavní soud nejenom⁸³ v usnesení sp. zn. II. ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013, publ. jako ÚS 4278/2013, v jehož odůvodnění Ústavní soudu uvedl mj., že „*ústavněprávního rozměru nabývá až deficit, kdy v daném případě "neodkladnost" úkonu z odůvodnění příkazu není (ani interpretací) jakkoli seznatelná, byť alespoň v (minimálním) nezbytném rozsahu*“.⁸⁴ Citované usnesení Ústavního soudu, jehož hlavní (výše zvýrazněné) východisko lze nalézt rovněž v (o měsíc a půl mladším) usnesení téhož senátu sp. zn. II ÚS 946/13 ze dne 11. 7. 2013, je vyústěním takřka dekádu se vyvíjející rozhodovací praxe Ústavního soudu, jejíž kompletní výčet včetně citovaných uvádím v poznámce pod čarou.⁸⁵

V předchozím relativně obsáhlém textu prezentované závěry z pera soudců Ústavního soudu se vztahují především k případům, že by absencí protokolace a odůvodnění neodkladných a neopakovatelných úkonů docházelo k porušení ústavně zaručených práv a svobod, nikoliv jen nekvalifikovanému „obyčejnému“ bezpráví. Přesto se k podobným závěrům přiklání i

⁸¹ Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publ. ÚS 870/2011.

⁸² Opět dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publ. ÚS 870/2011.

⁸³ Částečně podobný závěr obsahuje i usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 946/13 ze dne 11. 7. 2013, publ. ÚS 1848/2013.

⁸⁴ Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013, publ. ÚS 4278/2013.

⁸⁵ Z řady rozhodnutí Ústavního soudu týkající se protokolace neodkladných a neopakovatelných úkonů jsem přítom citoval v předchozím textu, zejména na předchozí straně. Přehledově se jedná o (1) usnesení sp. zn. III ÚS 231/05 ze dne 15. 3. 2006, které je v podstatě parafrázováno i v (2) usnesení sp. zn. I. ÚS 1813/07 ze dne 8. 1. 2008 a (3) usnesení sp. zn. I. ÚS 3108/08 ze dne 26. 3. 2009. Změna paradigmatu (viz citace o „*nižší míře pečlivosti*“) přišla v (4) usnesení sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011. Nakonec pak přišla doktrína „*seznatelnosti interpretací alespoň v minimálním rozsahu*“ v (5) usnesení sp. zn. II. ÚS 946/13 ze dne 11. 7. 2013 a shodně v textu citovaném (6) usnesení sp. zn. II ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013.

rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. V redigované právní větě dle usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 47/2011, publ. jako R 37/2013 tr., ze dne 9. 2. 2011 dospěl Nejvyšší soud k tomu, že přestože citujíc nejprve § 160 odst. 4 věta třetí trestního řádu “[v] protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu musí být vždy uvedeno, na základě jakých skutečností lze považovat úkon za neodkladný nebo neopakovatelný”,⁸⁶ je toto korigováno tím, že “pokud v tomto protokolu (...) nebyly odůvodněna neodkladnost úkonu, pak je **nutné povahu tohoto pochybení zvažovat i z materiálního hlediska, tedy zda i přes chybějící odůvodnění existují v konkrétním případě podmínky pro provedení tohoto úkonu uvedené v § 160 odst. 4 tr. ř.**”⁸⁷ Při zvažování závažnosti pochybení je přitom možné (a v řadě případů i nutné) vycházet z dalších důkazních prostředků, kdy Nejvyšší soud v odůvodnění uvádí, např. výslech svědků, které mohou o vadně zaprotokolovaném úkonu podat svědectví.

Uvedené rozhodovací praxe se přitom Nejvyšší soud drží i v dalších rozhodnutích, např. v odůvodnění usnesení, kterým odmítl v roce 2017 dovolání pachatele drogového trestného činu, uvedl, že “[j]estliže při následné kontrole a po zvážení všech souvislostí lze konstatovat, že věcné důvody (...) byly splněny, pak případná neexistence zdůvodnění (...) nedosahuje takové roviny, aby byla sama o sobě důvodem pro rušení příslušných meritorních rozhodnutí, neboť jde ve své podstatě o vadu toliko formální, bez vlivu na věcnou správnost provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu.”⁸⁸ Lze tedy s nadsázkou říct, že Nejvyššímu soudu záleží na tom, “jak byl úkon proveden doopravdy” a až sekundárně na tom, zda je v protokolu odůvodněn jako neodkladný a neopakovatelný.

Východiska Ústavního soudu a Nejvyššího soudu jsou tedy sice v lecčem podobná. Nicméně lze říci, že Ústavní soud trvá alespoň na minimální míře odůvodnění s kritériem interpretační seznatelnosti, třeba i se znalostí spisového materiálu. Nejvyšší soud přitom více zvažuje materiální hlediska a, byť si je samozřejmě vědom zákonné povinnosti odůvodnění dle § 160 odst. 4 trestního řádu.

Každopádně povinnost orgánů činných v trestním řízení uvést v protokolu o provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu, pro které (konkrétní skutkové okolnosti) je tento úkon neodkladným a/či neopakovatelným, vyplývá přímo z dikce § 160 odst. 4 věta třetí

⁸⁶ Dosl. cit. z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 47/2011 ze dne 9. 2. 2011, publ. R 37/2013 tr. Dikce této části redigované právní věty přitom cituje zákonné ustanovení § 160 odst. 4 větu třetí trestního řádu.

⁸⁷ Dosl. cit. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 47/2011 ze dne 9. 2. 2011, publ. R 37/2013 tr.

⁸⁸ Dosl. cit. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 461/2017 ze dne 29. 11. 2017, konkrétně z jeho bodu 56.

trestního řádu. **Smyslem tohoto odůvodnění je přitom hlavně přezkoumatelnost charakter neodkladnosti/neopakovatelnosti takových úkonů.**

Tuto kapitolu lze zakončit lakonickým konstatováním, že neodkladné a neopakovatelné úkony, posuzované vždy „*podle okolností konkrétního případu*“⁸⁹ a „*ve vztahu k osobě, již se týká*“⁹⁰ jsou **důležitou kategorií procesních úkonů** orgánů činných v trestním řízení důležitou mj. pro přípravné řízení, v němž dávají možnost orgánům činným v trestním řízení získávat důkazní prostředky při odhalování trestné činnosti již **před zahájením trestního stíhání**. Na druhou stranu ale omezují možnosti (budoucího) obviněného a jeho obhájce účastnit se provádění takových úkonů. **Nelze předem určit, které všechny procesní úkony budou mít charakter úkonů neodkladných a neopakovatelných**, jelikož je vždy v individuálním případě nutné zkoumat naplnění předpokladů legálních definic v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu, což je ale zřejmé až v rámci aplikace práva v tom kterém konkrétním případě.

⁸⁹ Dosl. cit z nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn. Tyto judikaturní závěry jsou blíže rozvedeny v kapitole věnované obecně neodkladným a neopakovatelným úkonům.

⁹⁰ Dosl. cit nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn. Tyto judikaturní závěry jsou blíže rozvedeny v kapitole věnované obecně neodkladným a neopakovatelným úkonům.

2 Neodkladné a neopakovatelné úkony v průběhu trestního řízení

2.1 Postavení v rámci trestního řízení jako celku

Současná podoba českého trestního řízení jako celku je z hlediska svých základních zásad vystavěna ku podobě „reformovaného kontinentálního modelu trestního řízení“.⁹¹ Přímým důsledkem tohoto (rovněž hodnotového) zakotvení českého trestního procesu je mj. to, že **těžiště trestního procesu leží až v řízení před soudem**. Z hlediska historického exkurze je pak protikladná podoba trestního procesu za minulého (komunistického) režimu, která naopak zdůrazňovala řízení přípravné. Přes výše uvedené lakonické konstatování této, příznejme si, částečně umělé hierarchizace, nelze ani o přípravném řízení říct, že je jakousi „nedůležitou“ fází trestního řízení či jen bezvýznamným přívazkem hlavního líčení. Vždyť procesní chyby, jež se objevují v přípravném řízení, může být totiž velmi obtížné, ne-li dokonce nemožné, v dalších fázích trestního řízení zhojit.

Pokud se navrátíme k tématu této práce, neodkladné a neopakovatelné úkony se jsou z hlediska toho, kdy se provádějí prakticky vždy záležitostí přípravného řízení, byť mají samozřejmě, a to především z hlediska důkazní použitelnosti, svůj obrovský význam i v řízení před soudem. Z ust. § 158 odst. 3 věta třetí trestního řádu je přitom vyvozováno, že v případě „nebezpečí z prodlení“⁹² může dokonce představovat provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů zahájení přípravného řízení. Této procesní situaci se přitom velmi podrobně věnuje Fryšták.⁹³

Z pohledu samotného přípravného řízení jsou pak neodkladné a neopakovatelné úkony především záležitostí „prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný“,⁹⁴ tj. postupů **před zahájením trestního stíhání** ve smyslu § 160 odst. 1 trestního řádu. Z tohoto pohledu tedy představují neodkladné a neopakovatelné úkony možnost, jak orgány činné v trestním řízení mohou relativně invazivně zasahovat do práv osob, které prověřují (tj. zejména

⁹¹ Obecná charakteristika podoby českého trestního procesu pod tímto označením se objevuje v literatuře pravidelně s tím, že tuto podobu má (minimálně v základních obrysech) zachovat i plánovaná rekonstrukce. V této souvislosti poukazují na článek vedoucího této práce, který rozebíral právě potřebu explicitního zakotvení základních zásad reformovaného kontinentálního modelu trestního řízení, viz článek, z něhož textem uvedeným v uvozovkách doslova cituji: MULÁK, Jiří. Základní zásady trestního řízení – je nutné je uvádět v textu trestního řádu? In *Právní prostor*. 29. 7. 2020. Dostupné on-line na (cit. 23. 10. 2021) <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/zakladni-zasady-trestniho-rizeni-je-nutne-je-uvadet-v-textu-trestniho-radu>

⁹² Dosl. cit. ust. § 158 odst. 3 věta třetí trestního řádu.

⁹³ FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 5, str. 109-112

⁹⁴ Toto sousloví používá trestní řád na třech místech, konkrétně v ust. § 12 odst. 10, § 158 odst. 12 a § 158a trestního řádu. Literatura jej většinou zkracuje na jednoslovné „prověřování“, jak budu činit dále v textu této práce.

osob podezřelých, byť mohou být dotčeny i osoby další), přestože tyto osoby nejsou dosud v postavení obviněných, tj. nebylo dosud formálně⁹⁵ vydáno⁹⁶ obvinění usnesením o zahájení trestního stíhání. (Usnesení se samozřejmě po vydání doručuje procesně způsobilým osobám, ale, byť je dle § 160 odst. 7 trestního řádu *expressis verbis* přípustná stížnost,⁹⁷ tato nemá dle § 141 odst. 4 trestního řádu odkladný účinek.)

Ve fázi vyšetřování, tj. **po zahájení trestního stíhání**, již ze své podstaty neodkladné úkony nepřicházejí v úvahu, jelikož jsou nahrazovány „běžnými“ úkony vůči (již) obviněnému. Z hlediska řízení před soudem jde pak především o zkoumání důkazní použitelnosti důkazních prostředků opatřených *via* neodkladné a neopakovatelné úkony, čemuž v této práci věnuji samostatnou kapitolu. Přezkum neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonů přitom probíhá v řízení před soudem jak během předběžného projednání obžaloby, tak v průběhu samotného hlavního líčení.

Výše uvedený text se zabíral vztahem neodkladných a neopakovatelných úkonů k jednotlivým fázím trestního řízení z hlediska, kdy jsou tyto úkony fakticky prováděny (prověřování v přípravném řízení), případně kdy probíhá jejich přezkum z hlediska důkazní použitelnosti (řízení před soudem). Nicméně je třeba zmínit rovněž vztah neodkladných a neopakovatelných úkonů vzhledem k tomu, **k jaké fázi trestního řízení jsou posuzovány**. Neodkladné úkony je totiž nutné posuzovat již, jak doslova uvádějí ve svém komentáři Šámal s Růžičkou již „**k okamžiku zahájení trestního stíhání**“.⁹⁸ V protipólu k tomu stojí úkon neopakovatelný, který se hodnotí „**až k řízení před soudem**“.⁹⁹

V předchozím odstavci uvedených závěrů, které ostatně vyplývají na základě jazykového výkladu i přímo z definic neodkladných a neopakovatelných úkonů v ust. § 160 odst. 4 trestního

⁹⁵ Transformace sdělení obvinění ve formalizované vydávání usnesení o zahájení trestního stíhání proběhla novelou trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb., s účinností od začátku roku 2002.

⁹⁶ V této souvislosti rozlišují Šámal a Růžička v komentáři dvojí povahu účinků usnesení o zahájení trestního stíhání, a to (1) z hlediska počátku vyšetřování **vydání** usnesení a (2) z hlediska účinků ve vztahu k obviněnému, např. v podobě plynutí lhůty pro podání stížnosti **doručení** usnesení. Více viz ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2058.

⁹⁷ Stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání je sice v praxi často využívaný procesní institut, ale dlouhodobě se objevují názory, že by měla být zrušena. Např. Nejvyšší státní zastupitelství v průběhu meziresortního připomínkového řízení k novele zřizující úřad evropského veřejného žalobce v roce 2018. Více viz článek „Anketa: Jste proti zrušení stížnosti proti zahájení trestního stíhání?“. Česká justice. 22. 6. 2018. Dostupné online (cit. dne 3. 10. 2021) na <https://www.ceska-justice.cz/2018/06/anketa-jste-pro-zruseni-stiznosti-proti-zahajeni-trestniho-stihani/>

⁹⁸ Dosl. cit. ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. str. 2077.

⁹⁹ Dosl. cit. ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. str. 2077.

řádu, vychází i současná **rozhodovací praxe**. Nejvyšší soud shodné východisko použil např. v odůvodnění usnesení č. j.¹⁰⁰ 4 Pzo 2/2020-2657 ze dne 3. 3. 2020, v němž přezkoumával (po projednání v neveřejném zasedání) povahu konkrétně nařízených „odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu“ ve smyslu ust. § 88 trestního řádu v rozvětveném případě řady drogových trestných činů. Tyto odposlechy přitom byly v předchozím řízení posouzeny právě jako neodkladné a neopakovatelné úkony ve smyslu ust. § 160 odst. 4 trestního řádu, jak je ostatně pro tento úkon typické. Nejvyšší soud přitom doslova uvedl: „*Platí, že pojem neodkladného úkonu je vztahován k okamžiku zahájení trestního stíhání, zatímco pojem neopakovatelného úkonu až k řízení před soudem.*“¹⁰¹ Jak vidno, časová posuzovací kritéria neodkladnosti a neopakovatelnosti jsou zde tedy **shodná k těm, které použili Šámal a Růžička** v komentáři citovaném v předchozím odstavci. Resp. je zřejmé, že východiska jsou nejen totožná obsahově, ale Nejvyšší soud dokonce používá pro jejich uvedení větu zcela shodnou s tou komentářovou. K tomu lze dodat snad jen to, že i soudci čtou komentáře.

2.2 Přípravné řízení

2.2.1 Obecná charakteristika a zahájení neodkladnými a neopakovatelnými úkony

Z ust. § 12 odst. 10 trestního řádu vyplývá mj., že přípravné řízení je částí trestního řízení. Uvedený závěr lze vysledovat z toho, že dle § 12 odst. 10 věty první trestního řádu je trestním řízením „*řízení podle tohoto zákona*“¹⁰² (pozn. rozumějme podle trestního řádu) „*a zákona o mezinárodní justiční spolupráci*“.¹⁰³ Kdy následně též ustanovení podává rovněž legální definici samotného přípravného řízení, dle níž přípravným řízením je „*úsek řízení podle tohoto zákona*“ (tj. podle trestního řádu) „*od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a*

¹⁰⁰ Pro odstranění pochyb při označování soudních rozhodnutí dodávám, že jsem si samozřejmě vědom rozdílu mezi spisovou značkou a číslem jednacím, kdy sp. zn. se vztahuje k celému řízení a číslo jednacím naopak jen ke konkrétní listině v rámci spisu, u zde citovaného usnesení Nejvyššího soudu uvádím konkrétní č. j., protože se v rámci řízení nejednalo o meritorní rozhodnutí, kterým by řízení bylo skončeno.

¹⁰¹ Dosl. cit. usnesení Nejvyššího soudu č. j. 4 Pzo 2/2020-2657 ze dne 3. 3. 2020, konkrétně bod 23.

¹⁰² Dosl. cit. § 12 odst. 10 věta první trestního řádu.

¹⁰³ Dosl. cit. § 12 odst. 10 věta první trestního řádu, myšlen v současnosti samozřejmě zákon č. 104/2013 Sb.

prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování“. Uvedené definiční vymezení přípravného řízení, které i Jelínek považuje za komplikované,¹⁰⁴ lze přitom, byť značně zjednodušujícím a nepřesným způsobem, shrnout tak, že **přípravné řízení je úsek trestního řízení od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení či provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které takovému záznamu bezprostředně předcházejí, do rozhodnutí s účinky zastavení trestního řízení nebo podání obžaloby či návrhu na potrestání.**

Před dalším výkladem je nicméně nutné si uvědomit, že i před zahájením trestního řízení provádí policejní orgán, tj. jeden z orgánů činných v trestním řízení, postupy směřující ke zjišťování informací o potenciální trestné činnosti. Tyto, slovy Fryštáka tzv. „**předprocesní postupy**“¹⁰⁵ jsou pak prováděny jednak na základě lakonického ust. § 158 odst. 1 trestního řádu a zvláštních zákonů pro ten který policejní orgán. Jelikož je policejním orgánem typicky Policie České republiky, je většinou použitelná úprava zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

V každém případě je zjevné, že – vedle sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení – může přípravné řízení jako takové být zahájeno právě provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. Opět Fryšták, byť tentokrát v jiném svém článku,¹⁰⁶ poukazuje na to, že uvedené vyplývá přímo z dikce ust. § 158 odst. 3 věta třetí trestního řádu. Dle citovaného ustanovení totiž „[h]rozi-li nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam sepiše po provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů“.¹⁰⁷ Přestože interpretace **zahájení přípravného řízení již provedením neodkladných či neopakovatelných úkonů** není z jazykového výkladu uvedeného ustanovení zřejmá, zdá se, že je doktrinálně poměrně jednoznačně přijímána. Dokladem toho budiž, že shodného názoru je i Stříž¹⁰⁸ v rámci komentáře Draštíka, Fenyk a kol., který ale poukazuje ne irelevanci uvedeného vymezení vzhledem k absenci hmotněprávních a procesních lhůt s počátkem trestního řízení spojených.¹⁰⁹ Očividně by šel

¹⁰⁴ Viz JELÍNEK, Jiří. Přípravné řízení. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha. Leges. 2018, str. 488.

¹⁰⁵ Dosl. cit. FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury. *Trestněprávní revue*, 2014, č. 7-8, str. 163.

¹⁰⁶ Viz FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 5, str. 109-112

¹⁰⁷ Dosl. cit. z. ust. § 18 odst. 3 trestního řádu.

¹⁰⁸ Viz STŘÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017.

¹⁰⁹ Resp. abych byl přesnější, upozorňuje pouze na běh lhůty dle § 20 odst. 4 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích (dále „**starý přestupkový zákon**“). Přestože starý přestupkový zákon byl derogován již dva měsíce po redakční závěrce citovaného komentáře, uvedený Střížův odkaz i nadále, a to vzhledem k současné dikci § 32 odst. 1 písm. a) zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále „**přestupkový zákon**“), ob stojí.

zřejmě vyvodit i závěr, že i v případě, že jsou jako první prováděny neodkladné nebo neopakovatelné úkony, až „*fojd sepsání úředního záznamu počíná přípravné řízení*“,¹¹⁰ k čemuž se, zdá se, (byť implicitně) přiklání Jelínek.¹¹¹ Přes závěry o nedůležitosti vymezení počátku přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů, mám za to, že **okamžik zahájení přípravného řízení není zcela bez významu**, a to zejména vzhledem k procesní použitelnosti důkazních prostředků získaných v přípravném řízení. Této problematice se pak věnuji v samostatné kapitole.

Přípravné řízení končí velmi zjednodušeně rozhodnutím s účinky zastavení trestního řízení, ať již před zahájením trestního stíhání (např. odložení věci před zahájením trestního stíhání) či po zahájení trestního stíhání (např. zastavení trestního stíhání), či podáním obžaloby nebo návrhu na potrestání státním zástupcem. Vzhledem k předmětu této práce a tomu, že přípravné řízení **vlastně skončí nejpozději zahájením řízení před soudem**, není asi vhodné zabývat se zde podrobně jednotlivými způsoby ukončení přípravného řízení.

Pro úplnost obecné charakteristiky poznamenávám, jak bude rozvedeno ve větší podrobnostech vzhledem k neodkladným a neopakovatelným úkonům, že přípravné řízení lze kategorizovat na

1. **přípravné řízení bez dalšího**,¹¹² někdo v literatuře označováno rovněž jako „*standardní přípravné řízení*“¹¹³ nebo obdobnými zobecňujícími přívlastky,
2. **rozšířené přípravné řízení**,
3. **zkrácené přípravné řízení**.

Výše uvedená typologizace jednotlivých druhů přípravného řízení bývá v některých učebnicích, např. u Jelínka, označována jako „*formy přípravného řízení*“,¹¹⁴ byť označení jako forma je možné vysledovat i ve smyslu jednotlivých fází přípravného řízení, kdy jej v tomto smyslu používá Novotný.¹¹⁵ Dále v této kapitole se budu věnovat tomu, jak se jednotlivé formy

¹¹⁰ Dosl. cit. JELÍNEK, Jiří. Přípravné řízení. In. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha. Leges. 2018, str. 509. Zde Jelínek v kontextu uvádí: „*Hrozí-li nebezpečí z prodlení, policejní orgán záznam sepíše po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů. Od sepsání úředního záznamu počíná přípravné řízení.*“ Z díkce těchto po sobě jdoucích vět přitom vyplývá, že by i v případě, že jsou provedeny neodkladné a neopakovatelné úkony, začne přípravné řízení až sepsáním záznamu o těchto úkonech. Nicméně vzhledem k tomu, že uvedené stanovisko zde Jelínek neříká *expressis verbis*, nerad bych tento jeho text dezinterpretoval.

¹¹¹ JELÍNEK, Jiří. Přípravné řízení. In. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha. Leges. 2018, str. 509.

¹¹² Bezpřívlastkové označení zvolil např. Fenyk. Viz FENYK, Jaroslav. Přípravné řízení trestní. In. FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha. Wolters Kluwer. 2015, str. 475.

¹¹³ Přívlastek „*standardní*“ používá např. Jelínek. Viz JELÍNEK, Jiří. Přípravné řízení. In. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha. Leges. 2018, str. 495.

¹¹⁴ Tak to činí Jelínek, viz JELÍNEK, Jiří. Přípravné řízení. In. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha. Leges. 2018, str. 495.

¹¹⁵ Viz NOVOTNÝ, František. Přípravné řízení. In. NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017, str. 299.

přípravného řízení promítnou do odlišného využití institutů neodkladných a neopakovatelných úkonů.

Dalším důležitým hlediskem, které je třeba zkoumat jsou jednotlivé fáze přípravného řízení. Kdy nejdůležitějším dělítkem z hlediska uplatnění neodkladných a neopakovatelných úkonů je **zahájení trestního stíhání**. Jelikož jsem se již v předchozích kapitolách této práce věnoval důkaznímu standardu pro vydání usnesení o zahájení trestního stíhání, jeho vydání a doručování a stejně tak přerodu podezřelého v obviněného s odlišnými procesními právy, omezím se na to, že je nutné, a to z hlediska neodkladných a neopakovatelných úkonů, odlišit:

1. **prověřování** představující postupy před zahájením trestního stíhání a
2. **vyšetřování** představující postupy po zahájení představujícím postupy po zahájení trestního stíhání.

Z hlediska obecné charakteristiky je pak možné říci, že neodkladné a neopakovatelné úkony jsou **procesně důležité především ve fázi prověřování** a to přesto, že nelze *a priori* vyloučit provedení neopakovatelného úkonu i ve fázi vyšetřování. Ostatně vzpomeňme na to, jak jsem v obecné kapitole psal o časovém vztahu neodkladnosti a neopakovatelnosti s tím závěrem, že neopakovatelnost úkonu se vztahuje až k řízení před soudem.

2.2.2 Prověřování

Jak rozvedeno v předchozí podkapitole výše, prověřování představuje **úsek přípravného řízení od jeho zahájení** (provedením neodkladných či neopakovatelných úkonů či sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení¹¹⁶) **do zahájení trestního stíhání** (usnesením o zahájení trestního stíhání¹¹⁷). Právě během prověřování přitom hrají neodkladné a neopakovatelné úkony prim. Jedním z důvodů existence neodkladných a neopakovatelných úkonů spočívá v tom, že **mohou být neodkladné a neopakovatelné úkony činěny i před zahájením trestního stíhání**, tj. ve fázi prověřování, a to **bez toho, aby musely být prováděny (či opakovány) po zahájení trestního stíhání**.

Úvodní charakteristikou neodkladných a neopakovatelných úkonů jsem se zabíral podrobně v první kapitole této práce, tudíž ji není nutné na tomto místě opakovat. Příkladem pak lze uvést, že např. úřední záznam o vysvětlení svědka ve fázi prověřování, který by nebyl neodkladným či neopakovatelným úkonem, nebude možné v řízení před soudem použít jako důkaz a bude dle § 158 odst. 6 trestního řádu sloužit toliko „*ke zvážení návrhu, aby osoba*

¹¹⁶ § 158 odst. 3 věta první a věta třetí trestního řádu.

¹¹⁷ § 160 odst. 1, odst. 2 trestního řádu.

(...) *byla vyslechnuta jako svědek, a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede*“.¹¹⁸ Z tohoto obecného pravidla (založeného na zásadě kontradiktornosti) sice existují výjimky, viz např. v řízení před soudem § 211 odst. 6 trestního řádu, ale obecně **představují neodkladné a neopakovatelné úkony možnost**, byť třeba ne vždy výlučnou, orgánů činných v trestním řízení **získávat procesně použitelné důkazní prostředky již ve fázi prověřování**.

V obecnější rovině je pak nutné poukázat na ust. § 164 odst. 2 trestního řádu, kdy *„[ú]kony, které byly provedeny před zahájením trestního stíhání, nemusí policejní orgán opakovat, byly-li provedeny způsobem odpovídajícím ustanovením tohoto zákona*“.¹¹⁹ (Uvedené obecné ustanovení pak upřesňuje i speciální ust. § 164 odst. 4 trestního řádu vzhledem k provedeným výslechům.) Při absenci závažných procesních pochybení neodkladných a neopakovatelných úkonů provedených před zahájením trestního stíhání, **není nutné tyto neodkladné a neopakovatelné úkony po zahájení trestního stíhání opakovat**. Pro úplnost pak dodávám, že by ostatně v takových případech jejich provedení často ani nebylo možné. Lze si totiž sice představit situace, kdy je vlastně možné provést neodkladný či neopakovatelný úkon znova, ale pak již dovodíme, že (pro nesplnění zákonných předpokladů ust. § 160 odst. 4 trestního řádu) o neodkladný či neopakovatelný úkon vůbec nešlo v první řadě.¹²⁰ Pro úplnost dodávám, jelikož jsem v předchozích odstavcích operoval v jinak obecném textu s příkladem výslechu svědka, že na výslech svědka a rekonvalescenci se vztahuje při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonech zvláštní ustanovení § 158a trestního řádu o **přítomnosti soudce** při takovém výslechu, toto ustanovení se tedy použije „navíc“ s obecnou úpravou výslechu svědka ve smyslu § 101 trestního řádu.

2.2.3 Vyšetřování

Vyšetřování představuje označení pro další úsek přípravného řízení, tentokrát **od zahájení trestního stíhání** (usnesením o zahájení trestního stíhání¹²¹) do (dle dikce § 161 odst. 1 trestního řádu) podání *„obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu nebo zastavení trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu*“.¹²² Přes až kazuistický charakter legální definice vyšetřování, trvá tato fáze přípravného

¹¹⁸ Dosl. cit. § 158 odst. 6 trestního řádu.

¹¹⁹ Dosl. cit. § 164 odst. 2 trestního řádu.

¹²⁰ Těmto úvahám se věnuji podrobněji v souvislosti s rekonvalescencí návrhem (nového) trestního řádu v kapitole věnované úvahám *de lege ferenda* v souvislosti s nově navrhovanou definicí neopakovatelného úkonu.

¹²¹ § 160 odst. 1, odst. 2 trestního řádu.

¹²² Cit. z legální definice vyšetřování v ust. § 161 odst. 1 trestního řádu. Slova *“postoupením”* a *“zastavením”* jsou vyskoňována, aby šla začlenit do věty, v rámci níž je uvedena zákonná pasáž citována.

řízení vlastně **do rozhodnutí, kterým je věc buď předčasně skončena** (např. zastavením trestního stíhání nebo některým z odklonů), **nebo se dostane před soud** (podání obžaloby či návrhu na potrestání u zkráceného přípravného řízení). Ve zkráceném přípravném řízení vyšetřování zcela absentuje, čemuž se věnuji podrobněji v další podkapitole věnované této formě přípravného řízení.

Co se týče neodkladných a neopakovatelných úkonů provedených během prověřování, tak, jak jsem již v předchozí podkapitole uvedl, není je na základě ust. § 164 odst. 2 trestního řádu a potažmo § 164 odst. 4 trestního řádu vzhledem k výsledkům potřebné znovu opakovat během vyšetřování.

2.2.4 Zkrácené přípravné řízení

Z hlediska dalších odlišností z hlediska fází přípravného řízení především upozorňuji, že z dikce ust. § 179b odst. 1 trestního řádu (arg. slovy „*provádí úkony podle hlavy deváté*“¹²³) vyplývá, že **ve zkráceném přípravném řízení se vyšetřování vůbec nekoná**. Uvedené vyplývá ze samotné logiky toho, že se trestní stíhání ve zkráceném přípravném řízení zahajuje až podáním návrhu na potrestání a není tedy v reálu prostor na to, aby orgány činné v trestním řízení (tedy zejm. policejní orgán) prováděly úkony po zahájení trestního stíhání. Ust. § 179b odst. 1 věta druhé trestního řádu pak výslovně stanoví, že „*[z]působem uvedeným v hlavě čtvrté provádí pouze neodkladné nebo neopakovatelné úkony*“.¹²⁴ Přes toto zákonné ustanovení je ale otázkou, jak často se v praxi neodkladné a neopakovatelné úkony objevují právě v přípravném řízení. Statistiku četnosti neodkladných a neopakovatelných úkonů ve zkráceném přípravném řízení je těžké zjistit, ale Fryšták v této souvislosti poukazuje na to, že z osobní zkušenosti nikdy nebyl svědkem toho, že by „*ve zkráceném přípravném řízení byly prováděny neodkladné nebo neopakovatelné úkony*“.¹²⁵ Z uvedeného přitom vyvozují, že **neodkladné a neopakovatelné úkony jsou v rámci zkráceného přípravného řízení záležitostí naprosto raritní**.¹²⁶

¹²³ Dosl. cit. z ust. § 179b odst. 1 věta první trestního řádu. Z hlediska systematického výkladu je pak nutné si uvědomit, že hlava devátá trestního řádu zahrnuje §§ 158 až 159d trestního řádu, toliko tedy ustanovení zaobírající se postupem před zahájením trestního stíhání, tedy pouhým prověřováním. K uvedenému závěru podpůrně svědčí i znění marginální rubriky uvozující devátou hlavu trestního řádu.

¹²⁴ Dosl. cit. ust. § 179b odst. 1 trestního řádu.

¹²⁵ Viz FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení*. 2. vydání. Brno. Masarykova univerzita. 2015, str. 83.

¹²⁶ Z hlediska jiných úkonů policejní orgán především pořizuje úřední záznamy o úkonech vypočtených v § 158 odst. 3 ve smyslu § 158 odst. 6 trestního řádu.

2.2.5 Rozšířené přípravné řízení

Pojem rozšířené přípravné řízení, přesněji rozšířené vyšetřování, byť zdá se oba složené pojmy jsou v literatuře používány v podstatě *promiscue*,¹²⁷ zahrnuje soubor speciálních pravidel uplatňovaných – slovy zákonodárcovými – při „vyšetřování nejzávažnějších trestných činů“.¹²⁸ Prakticky se přitom jedná o postupy po zahájení trestního stíhání dle ust. § 168 odst. 1 trestního řádu v případě „trestných činů, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud“.¹²⁹ Jedná se tedy o trestné činy vymezené v ust. § 17 trestního řádu o zvláštní funkční příslušnosti krajských soudů v těchto případech. Dle § 168 odst. 2 trestního řádu je i při použití těchto zvláštních ustanovení jako *lex specialis* i nadále subsidiárně použitelná obecná úprava „standardního“ přípravného řízení. Dle Vantucha se přitom tato forma přípravného řízení stala záhy po přijetí (novelou č. 265/ 2001 Sb.) přes svou náročnost často využívanou.¹³⁰

Co se neodkladných a neopakovatelných úkonů týče, tak ohledně prověřování, tj. postupů před zahájením trestního stíhání se plně uplatní obecný výklad, který jsem již poskytl u standardního přípravného řízení. Po zahájení trestního stíhání, tj. v rámci „rozšířeného vyšetřování“ pak jsou sice podmínky pro uplatnění neodkladných a neopakovatelných úkonů i nadále shodný s těmi jako ve standardním přípravném řízení, ale charakter neodkladných a neopakovatelných ztrácí v případě výslechů svědků na důležitosti. Ust. § 169 odst. 1 trestního řádu totiž vylučuje při rozšířeném vyšetřování použití pravidel obsažených v ust. § 164 odst. 1 trestního řádu. V důsledku toho **může policejní orgán provádět výslechy svědků i tehdy, pokud se nejedná o neodkladné či neopakovatelné úkony** (nebo některé z jiných případů uvedených v ust. § 164 odst. 1 trestního řádu). Lze pak i na neodkladné a neopakovatelné úkony vztáhnout Šámalem a Růžičkou prezentovaný komentářový výklad, který se uzavírá konstatováním, že „rozdíly (...) nejsou až na rozsah výslechů svědků zásadní povahy“.¹³¹

¹²⁷ Např. Jelínek používá pojem „rozšířené přípravné řízení“ v rámci základní učence trestního práva procesního používané na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, viz např. vymezení forem přípravného řízení In JELÍNEK, Jiří. Přípravné řízení. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges. 2018. str. 495. Naopak např. Vantuch používá vždy důsledně pojem „rozšířené vyšetřování“, viz VANTUCH, Pavel. 2.7.3. Rozšířené vyšetřování. In: VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, marg. č. 123.

¹²⁸ Dosl. cit. z označení marginální rubriky třetího oddílu desáté hlavy druhé části trestního řádu, tak rovněž přímo z nadpisu § 168 trestního řádu.

¹²⁹ Dosl. cit. § 168 odst. 1 trestního řádu.

¹³⁰ Viz dobový článek VANTUCH, Pavel. K návrhu ministerstva spravedlnosti na vytvoření jednotného modelu vyšetřování v ČR. *Bulletin advokacie*. 2005. Č. 10, str. 19 a násl.

¹³¹ Dosl. cit. ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 169 [Rozsah vyšetřování nejzávažnějších a některých dalších trestných činů]. In ŠÁMAL, RŮŽIČKA a kol. *Trestní řád II*. 7. vyd. Praha. C. H. Beck. 2013, str. 2174.

2.2.6 Příslušnost v přípravném řízení

V trestním řádu vymezená zvláštní úprava příslušnosti pro přípravné řízení se použije i v souvislosti s neodkladnými či neopakovatelnými úkony.

Ohledně soudu¹³² je v přípravném řízení založena příslušnost k úkonům v rámci přípravného řízení v ust. § 26 trestního řádu, kdy prvního odstavce „*k provádění úkonů v přípravném řízení je příslušný okresní soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, který podal příslušný návrh*“.¹³³ A dle druhého odstavce „*soud, u něhož státní zástupce podal návrh podle odstavce 1, se stává příslušným k provádění všech úkonů soudu **po celé přípravné řízení**, pokud nedojde k postoupení věci z důvodu příslušnosti jiného státního zástupce činného mimo obvod tohoto soudu*“.¹³⁴ Jak vidíme, z hlediska funkční příslušnosti je dána příslušnost okresního soudu, a to i ve věcech, v nichž budou v prvním stupni v řízení před soudem rozhodovat krajské soudy.¹³⁵ Dle druhého odstavce je pak zjevné, že po podání „úvodního“ návrhu státního zástupce dochází – až na výjimky¹³⁶ – k **fixaci příslušnosti, a to po celé přípravné řízení**. Výše uvedené úprava je přitom zvláštní k obecné úpravě místní příslušnosti v ust. § 18 trestního řádu a použije se, vzhledem k absenci speciální úpravy zákoně o soudnictví mládeže¹³⁷ a zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob,¹³⁸ i pro řízení (o provinění) mladistvých a v řízení vedeném proti právnickým osobám. Z hlediska tématu této práce je pak důležité, že i **o neodkladných a neopakovatelných úkonech v přípravném řízení bude (fakticky) rozhodovat soudce okresního soudu dle pravidel § 26 trestního řádu**, fakticky tedy např. příkazu k domovní prohlídce,¹³⁹ příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků, nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu¹⁴⁰ a mnohých dalších.¹⁴¹

Ohledně státního zástupce a policejního orgánu je situace barvitější. Zejména s ohledem na to, že samotný trestní řád je ohledně toho, který ze státních zástupce bude návrhy podávat, relativně skoupý a i zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství moc pravidel nepřenáší (dále „**zákon**

¹³² Je mi zřejmé, že v současnosti rozhodují v přípravném řízení pouze jednotliví soudci okresního soudu, ne senáty, ale držím se zákonné terminologie, která (logicky) procesní působnost (tj. pravomoc a příslušnost) spojuje se soudem jako institucí, ne tedy se soudcem jako (jen) nositelem úřadu.

¹³³ Dosl. cit. ust. § 26 odst. 1 trestního řádu.

¹³⁴ Dosl. cit. ust. § 26 odst. 2 trestního řádu.

¹³⁵ Zvláštní příslušnost krajských soudů v prvním stupni při rozhodování o vině a trestu jinak stanoví § 17 trestního řádu.

¹³⁶ Výjimkou může být např. odnětí a přikázání věci ve smyslu § 25 trestního řádu nebo fakticky i zjištění dalších okolností (např. zjištění místa spáchání činu), kdy pak došlo i „ke změně“ státního zástupce, a tím i příslušnosti soudu v přípravném řízení ohledně návrhu, které by tento „nový“ státní zástupce podal.

¹³⁷ Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

¹³⁸ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob.

¹³⁹ Viz § 83 odst. 1 trestního řádu.

¹⁴⁰ Viz § 88 odst. 1 trestního řádu.

¹⁴¹ Mají-li tedy povahu právě neodkladných a neopakovatelných úkonů.

o státní zastupitelství“). Zákon o státním zastupitelství v podstatě v § 7 jen vymezuje obvody územní působnosti odkazem na obvody soudů a pro bližší vymezení obsahuje zmocňovací ustanovení ve prospěch Ministerstva spravedlnosti.¹⁴² V současnosti je přitom úprava příslušnosti státních zástupců obsažena zejm. v ust. § 12 až 16 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství a podrobnostech a úkonech prováděných právními čekateli (dále „**vyhláška o jednacím řádu státního zastupitelství“**). Zjednodušeně pak lze říci, že **ve většině případů je příslušný státní zástupce státního zastupitelství působícího u soudu, který by byl příslušný rozhodovat v prvním stupni.**

Příslušnost policejního orgánu se bude odvíjet jednak od toho, který orgán je vlastně v daném případě policejním orgánem. (Z hlediska vyšetřování a věcného hlediska srov. § 161 odst. 2 až 8 trestního řádu.) Pokud bude jako policejní orgán vystupovat Policie České republiky, jak primárně trestní řád předpokládá,¹⁴³ bude pak ve výsledku příslušnost jednotlivých útvarů fakticky vyplývat z interních aktů řízení, v současnosti konkrétně pokynu policejního prezidenta č. 103/2013 v současném znění.¹⁴⁴ Současné organizační členění přitom zná i útvary s celostátní působností.¹⁴⁵ Zde je však nutné podotknout, že vnitřní úkolové a „útvarové“ dělení Policie České republiky není z hlediska trestního řádu rozhodné. Výše vymezená příslušnost státních zástupců či policejního orgánu se přitom **použije i při dozoru a provádění jednotlivých neodkladných a neopakovatelných, dozoruje-li státní zástupce a provádí policejní orgán.**

Stranou je přitom nutné zmínit i poměrně rozsáhlé kontroverze vyvolané praxí běžnou na státním zastupitelství, kdy byla často dovozována příslušnost soudu s cílem **usnadnit či umožnit provedení úkonu v přípravném řízení, tedy často i neodkladného či neopakovatelného úkonu** (např. zvýšit např. šance na vydání příkazu k domovní prohlídce.) Uvedená praxe je přitom v současnosti silně limitována, zejm. od **nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/14 ze dne 19. 4. 2016**, publ. jako 68/2016 USn. V tomto nálezu se v podstatě vyslovil Ústavní soud tak, že **ust. § 26 trestního řádu je nutné vykládat ústavně konformním způsobem,**¹⁴⁶ tedy „*podle kritérií stanovených v § 18 trestního řádu, tj. z množiny okresních soudů v jejichž obvodech krajské nebo vrchní státní zastupitelství působí, zvolit ten, jehož místní*

¹⁴² § 40 zákona o státním zastupitelství zmocňuje Ministerstvo spravedlnosti proto, aby vyhláškou stanovilo jednacím řád státního zastupitelství.

¹⁴³ Např. dle ust. § 161 odst. 2 trestního řádu vyšetřování koná Policie České republiky, není-li stanoveno jinak.

¹⁴⁴ Zejm. část druhá tohoto pokynu, tj. čl. 4 a násl.

¹⁴⁵ Medializované bylo zejm. vytvoření Národní centrály proti organizovanému zločinu (NCOZ) v roce 2016.

¹⁴⁶ Ústavní soud zde vycházel z práva na zákonného soudce vymezeného v čl. 38 Listiny základních práv a svobod.

příslušnost těmto kritériím odpovídá“.¹⁴⁷ Zároveň Ústavní soud zdůraznil, že i aplikace jednacího řádu státního zastupitelství, tedy podzákoné ministerské vyhlášky, nemůže na nutnosti tohoto výkladu nic změnit. Výše uvedené výkladové hledisko přitom v současnosti akceptuje i Nejvyšší soud v rámci své rozhodovací praxe.¹⁴⁸ Zdá se tedy v současnosti, že (spíše asi neblahá) praxe,¹⁴⁹ daná „širokým“ obvodem územní příslušnosti krajských a vrchních státních zastupitelství je již v současnosti na ústupu.

2.3 Řízení před soudem

Co se týče soudu a neodkladných či neopakovatelných úkonů týče, probíhá posuzování neodkladnosti/neopakovatelnosti, případně procesní stránky provádění těchto úkonů typicky až v řízení před soudem, zejm. v **průběhu hlavního líčení** samotného. V části řízení před soudem se přitom příslušnost soudu řídí základními pravidly vymezenými v ust. § 18 trestního řádu, příslušným je tedy soud dle místa spáchání trestného činu a subsidiárně další kritéria.¹⁵⁰ Co je přitom důležité si z hlediska místní příslušnosti soudu uvědomit je, že zvláštní pravidla místní příslušnosti soudu v přípravném řízení dle ust. § 26 trestního řádu, (O nichž ostatně bylo pojednáno v předchozím textu.) se v průběhu posuzování neodkladných a neopakovatelných úkonů v hlavním líčení již neuplatní.

Otázky neodkladných a neopakovatelných úkonů tedy v hlavním líčení posuzuje přímo soud rozhodující o vině a trestu, a to i v případě, že v rámci provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů v přípravném řízení ingeroval soud¹⁵¹ jiný příslušný k úkonům přípravného řízení dle ust. § 26 trestního řádu. Z hlediska funkční příslušnosti se pak (samozřejmě) použijí obecná pravidla § 16 a 17 trestního řádu, kdy je stanovena obecná funkční příslušnost pro okresní soud a pouze v ust. § 17 trestního řádu taxativně vyjmenovaných případech vykonává příslušnost krajský soud jako soud prvního stupně. Uvedené je přitom tedy důležité zdůraznit z toho důvodu, že v přípravném řízení o neodkladných a neopakovatelných úkonech **rozhoduje okresní soud**¹⁵² (např. v případě příkazu k domovní prohlídce či příkazu

¹⁴⁷ Dosl. cit. nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/14 ze dne 19. 4. 2016, publ. 68/2016 USn.

¹⁴⁸ Viz např. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 1416/2019 ze dne 26. 5. 2021.

¹⁴⁹ V této souvislosti viz časopisecká Koudelkova kritika: KOUDELKA, Zdeněk. Zákoná příslušnost státního zastupitelství jako právní hodnota. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 12, s. 35-39

¹⁵⁰ Pouze dle § 18 odst. 2 trestního řádu se při neznámém místě spáchání použijí subsidiární kritéria místní příslušnosti, kdy pouze „nelze-li místo činu zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná řízení soud, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje; jestliže se nedají tato místa zjistit nebo jsou mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo“.

¹⁵¹ Používám termín soud použitý v ust. § 26 trestního řádu, byť je mi zřejmé, že fakticky působnost v přípravném řízení vykonává konkrétní soudce.

¹⁵² Jak rozebírám v předchozím textu, používám i v těchto případech terminologické pojetí trestního řádu z obecné části. Nicméně je pravda, že v přípravném řízení v současnosti rozhoduje soudce (okresního soudu), kdy senátní

k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu), a to i v případech, kdy o samotné vině a trestu bude rozhodovat krajský soud na základě § 17 trestního řádu. Z teleologického hlediska mají přitom Šámal a Šámalová za to, že tato variace (zde funkční) příslušnosti byla zvolena, aby „soudce byl snadněji dosažitelný pro orgány činné v přípravném řízení“.¹⁵³ O tomto postulátu lze sice v době, kdy velká část komunikace probíhá prostřednictvím datových schránek a elektronicky, začít pochybovat.¹⁵⁴ Nicméně prakticky lze kvitovat, že, i kdyby došlo později k odlišnému právnímu posouzení (údajně) spáchaného skutku, čímž by došlo ke změně funkční příslušnosti ohledně viny ve prospěch krajského soudu, nebude založena funkční nepřislusnost krajského soudu, který již o v přípravném řízení (např. o neodkladném či neopakovatelném úkonu) rozhodl.

Vzhledem k tomu, že v rámci této práci v samostatné kapitole pojednávám právě o důkazních prostředcích získaných provedením neodkladného či neopakovatelného úkonu, omezím se zde pouze na konstatování, že právě procesní použitelnost takto získaných důkazů bývá leckdy pomyslným prubířským kamenem řízení před soudem, a to společně dalším procesními pochybeními při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů.

rozhodování se (v přípravném řízení) uplatní pouze v případě opravných prostředků proti rozhodnutím soudce v přípravném řízení.

¹⁵³ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 26 [Příslušnost soudu k úkonům v přípravném řízení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 342.

¹⁵⁴ Zde připomínám, že tato variantní úprava funkční příslušnosti byla do trestního řádu začleněna již novelou trestního řádu z roku 1993, konkrétně zákonem č. 292/1993 Sb., tedy před současným masivním rozvojem dálkových komunikačních prostředků. Opodstatnění tohoto řešení tak lze (možná) spatřovat i v dobovém nazírání na potřebu „fyzické“ blízkosti organizační složky policejního orgánu či (okresního) státního zastupitelství.

3 Právo na spravedlivý proces

Klíčovým popisným atributem nejen trestního řízení je, či by tedy v demokratických právních státech alespoň mělo být, právo na spravedlivý proces. Přestože je právo na spravedlivý proces velmi často skloňováno, ať již v právní teorii nebo právní praxi, je až překvapivě složité jej jednoznačně vymezit. Hlavním důvodem této obtížnosti je přitom především absence pozitivněprávní úpravy v objektivním právu. Materiálně se přitom jedná spíše o soubor řady subjektivních práv, než jen o jedno subjektivní právo, kdy právě právní doktrína či rozhodovací praxe tento **soubor** (či spíše množinu) **subjektivních práv spojuje pod souhrnné označení právo na spravedlivý proces**. S výše uvedeným je přitom v souladu i Jirásek, kdy uvádí “[p]ojem spravedlivý proces není ústavně definován...”,¹⁵⁵ kdy jeho obsah v materiálním slova smyslu odvozuje řady (singulárních) subjektivních práv náležejících v kontextu trestního právo procesnímu jak fyzickým, tak právnickým osobám.¹⁵⁶ Tato jednotlivá práva přitom dále Jirásek¹⁵⁷ vyvozuje zejm. z Listiny základních práv a svobod,¹⁵⁸ Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod¹⁵⁹ a Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.¹⁶⁰ Odehnalová v této souvislosti o definování práva na spravedlivý proces uvádí, že je “*obdobně složité*” jako definice pojmu spravedlnost.¹⁶¹

Právo na spravedlivý proces lze tedy vymezit nesmírně široce, např. již zmiňovaný Jirásek vyjmenovává jen pod pojmem práva na spravedlivé soudní řízení, které je podmnožinou práva na spravedlivý, šestnáct základních subjektivních práv, které jej tvoří.¹⁶² Pro účely vztáhnutí práva na spravedlivý proces na samotný předmět této diplomové práce představovaný instituty

¹⁵⁵ Dosl. cit. JIRÁSEK, Jiří. Ochrana ústavně zaručených práv a svobod v trestním řízení. In. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha. Leges. 2018, str. 45.

¹⁵⁶ Pominout totiž nelze na fyzických osobách nezávisle uplatňovanou trestní odpovědnost právnických osob zakotvenou s účinností od 1. 1. 2012 zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Kdy myslitelné jsou i zásahy do práv právnických osob nezávisle na jejich postavení jako účastníků trestního řízení v postavení obviněných či obžalovaných, např. právě při neodkladných a neopakovatelných úkonech.

¹⁵⁷ Viz JIRÁSEK, Jiří. Ochrana ústavně zaručených práv a svobod v trestním řízení. In. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha. Leges. 2018, str. 45 a 46.

¹⁵⁸ Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, publ. jako 2/1993 Sb.

¹⁵⁹ Sdělení o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, publ. jako 209/1992 Sb.

¹⁶⁰ Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, publ. jako 120/1976 Sb.

¹⁶¹ ODEHNALOVÁ, Jana. Obecná charakteristika práva na spravedlivý proces. In. KLÍMA, ODEHNALOVÁ. *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. Praha. Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer ČR, a. s. 2018. 160

¹⁶² Jedná se konkrétně o šestnáctibodový výčet, viz JIRÁSEK, Jiří. Ochrana ústavně zaručených práv a svobod v trestním řízení. In. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha. Leges. 2018. str. 47 a 48.

neodkladných a neopakovatelných úkonů, se tedy v kontextu trestního práva procesního zaměřím především na **právo na přístup k soudu, právo „rovnosti zbraní“ obhajoby a obžaloby a zásadu kontradiktornosti**, byť té se věnuje rovněž v samostatné kapitole.

3.1 Formální prameny práva na spravedlivý proces

3.1.1 Listina základních práv a svobod

Co se formálních pramenů práva týče, v obecné rovině vymezuje právo na spravedlivý proces Listina základních práv a svobod¹⁶³ v čl. 36 až 40.¹⁶⁴ Čl. 36 Listiny pak vymezuje především **právo na soudní ochranu**¹⁶⁵ jako takovou, tedy především právo na přístup k soudu či “jinému orgánu”,¹⁶⁶ zároveň stanovuje díky Listiny i kvalitativní charakteristiku takového **soudu** s tím, že mu musí být vlastní **nezávislost** a **nestrannost**. Z pohledu trestního práva stojí poměrně stranou čl. 36 odst. 2 Listiny upravující záruku ochrany proti nezákonným rozhodnutím orgánů veřejné správy.¹⁶⁷ Nakonec obsahuje čl. 36 odst. 3 Listiny záruku práva na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím.¹⁶⁸

Pro trestní právo je pak důležitý čl. 37 Listiny upravující jednotlivá subjektivní práva blíže spojená s rozhodováním ve věcech trestní povahy. Mj. se přitom jedná dle čl. 37 odst. 1 Listiny o **“právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké”**¹⁶⁹ Dle čl. 37 odst. 2 Listiny **“právo na právní pomoc”**. Dle čl. 37 odst. 1 Listiny rovnost účastníků řízení. (4) Dle čl. 37 odst. 4 Listiny právo na tlumočníka. Čl. 38 odst. 1 Listiny vymezuje **právo na zákonného soudce** určeného zákonem. Čl. 38 odst. 2 Listiny upravuje zákonem omezitelné pravidlo veřejnosti řízení. Čl. 39 Listiny je pak vyjádřením zásady, že **není trestného činu bez zákona**.¹⁷⁰

¹⁶³ Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, publ. jako 2/1993 Sb.

¹⁶⁴ To, jaké čl. Listiny základních práv a svobod považujeme za vymezující právo na spravedlivý proces se pak proměňuje v závislosti na extenzivním, či naopak restriktivním výkladu pojmu právo na spravedlivý proces, tj. v závislosti na tom, jaká všechna práva do seznamu práv konstituujících právo na spravedlivý proces zařadíme.

¹⁶⁵ Taková je ostatně i textace marginální rubriky s čl. 36 Listiny spojená.

¹⁶⁶ Čl. 36 odst. 1 Listiny: *“Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.”*

¹⁶⁷ Tedy alespoň pokud se na trestní právo díváme prismatem samotného rozhodnutí o vině a trestu, které v českém právním řádu vždy činí soud sám.

¹⁶⁸ Z pohledu podústavního práva upravuje tuto problematiku notoricky známý zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Ten. se přitom věnuje i trestněprávní problematice, mj. v případě rozhodování o vazbě, ochranném opatření nebo o trestu.

¹⁶⁹ Jedná se tedy, jak vidno, o vyjádření klasické zásady *Nemo tenetur se ipso accusare*.

¹⁷⁰ Čl. 39 Listiny: *„Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.“*

Čl. 40 Listiny normuje kruciální **pravidla pro trestní stíhání**. Mj. dle čl. 40 odst. 1 Listiny **primát soudu rozhodovat o vině a trestu** za trestné činy. Dle čl. 40 odst. 2 Listiny **presumpci nevinu**. Dle čl. 40 odst. 3 Listiny **právo na obhajobu**. Dle čl. 40 odst. 4 Listiny **právo obviněného odepřít výpověď**.¹⁷¹ Čl. 40 odst. 5 Listiny obsahuje **zákaz dvojího trestání**. Čl. 40 odst. 6 Listiny upravuje temporální pravidla pro posuzování trestnosti a ukládání trestu.

Jak vidno, Listina stanovuje jednak základní práva spojená se spravedlivým procesem obecně, tak specifická práva spojená s trestním řízením dohledatelné především v ust. čl. 39 a 40 Listiny. Jako taková přitom (spolu s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a svobod) představují tato pravidla **základní zdroj kontur práva na spravedlivý proces v rozhodovací praxi Ústavního soudu**.

3.1.2 Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod¹⁷² upravuje soubor subjektivních práv spadajících do množiny práva na spravedlivých proces ve svém ust. čl. 6. O čl. 6 Úmluvy by bylo možné pojednávat velmi obsáhle, ostatně o tak činí jak existující komentářová literatura,¹⁷³ tak i specializovaná literatura věnovaná vztahu Evropské úmluvy a celému odvětví trestního práva.¹⁷⁴

Obdobně jako vnitrostátní ústavní ochrana v Listině, zakotvuje Úmluva mj. právo na přístup k soudní ochraně¹⁷⁵, záruky nezávislého¹⁷⁶ a nestranného¹⁷⁷ soudu, právo na veřejnost řízení,¹⁷⁸ zákaz průtahů řízení a zejm. práv založených na požadavku na spravedlivé projednání. Zde se přitom projevují jednotlivé, již vícekrát zmiňované zásady, jako je **zásada**

¹⁷¹ Oproti čl. 37 odst. 2 Listiny se přitom jedná o pro trestní právo konkrétnější a omezenější vyjádření zásady *Nemo tenetur*.

¹⁷² Do českého právního řádu začleněna Sdělením o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, publ. jako 209/1992 Sb.

¹⁷³ Viz např. rozsáhlý komentář čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod: KMEC, Jiří. Kapitola XVI [Právo na spravedlivý proces (čl. 6 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 565.

¹⁷⁴ Dnes již starší, ale částečně stále použitelnou je monografie REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Nakladatelství Orac, 2002.

¹⁷⁵ Čl. 6 odst. 1 věta první Úmluvy.

¹⁷⁶ Čl. 6 odst. 1 věta první Úmluvy.

¹⁷⁷ Čl. 6 odst. 1 věta první Úmluvy.

¹⁷⁸ Čl. 6 odst. 1 věta druhá Úmluvy.

kontradiktornosti,¹⁷⁹ **zásada** procesní rovnosti (**rovnosti zbraní**)¹⁸⁰ či povinnost odůvodnění rozhodnutí. Z hlediska trestního procesu pak Úmluva garantuje mj. presumpci nevinny,¹⁸¹ právo znát své obvinění,¹⁸² právo na využití prostředků obhajoby včetně práva na čas k přípravě obhajoby¹⁸³ a na právní pomoc obhájce,¹⁸⁴ právo výslechu svědků,¹⁸⁵ at' již ve prospěch obhajoby či obžaloby a jazykové právo spočívající v právu na tlumočníka.¹⁸⁶

Záruky chráněné Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod nabývají života samozřejmě jednak v rámci kontrolního mechanismu **Evropského soudu pro lidská práva** sídlícího ve Štrasburku, ale nelze opomenout, že právě rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva výrazně ovlivňuje judikaturní **závěry národních soudů**, v českém prostředí zejména Ústavního soudu. Nicméně toto doslova přejímání hlavních judikaturních závěrů Evropského soudu pro lidská práva národním Ústavním soudem je sice někdy selektivní, ale přesto velmi výrazné.¹⁸⁷ V neposlední řadě je pak nutné pamatovat na to, že **Úmluva je** na základě čl. 10 Ústavy **součástí českého právního řádu**,¹⁸⁸ kdy jí jako ratifikované a publikované mezinárodní smlouvě dokonce aplikační přednost.¹⁸⁹

3.2 Ústavní soud a vybraná rozhodovací praxe

Jednotlivá, relativně stroze vymezená, práva konstituující právo na spravedlivý proces v Listině základních práv a svobod jsem již v obecné rovině samotného objektivního práva vymezil na začátku této kapitoly. **Pro interpretaci** zákonných ustanovení je ale klíčová rozhodovací praxe

¹⁷⁹ Zásada kontradiktornosti je přitom z čl. 6 vyvozována z velké části nepřímou v rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva. Ze zásady kontradiktornosti lze přitom vyvodit např. právo účastníků řízení vyjádřit se ke všem důkazům provedeným soudem, v tomto ohledu je hojně citované rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci Krčmář a další proti České republice ze dne 3. 3. 2000 na základě stížnosti č. 35376/97.

¹⁸⁰ Zásada rovnosti zbraní není, až na dílčí právo výslechu svědků v čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy, v Úmluvě vyjádřena a je pak opět dovozována až v rozhodovací praxi.

¹⁸¹ Čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

¹⁸² Čl. 6 odst. 3 písm. a) Úmluvy.

¹⁸³ Čl. 6 odst. 3 písm. b) Úmluvy.

¹⁸⁴ Čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy.

¹⁸⁵ Čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy.

¹⁸⁶ Čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy.

¹⁸⁷ Např. v nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2015, sp. zn. I ÚS 2852/14, publ. 43/2015 USn. se uvádí v bodě 25 odůvodnění: „[r]ozhodovací praxe Ústavního soudu přitom v tomto ohledu značně vychází z judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ...“ Uvedený judikát se přitom zabývá (ne)přípustností důkazů založených na výpovědích svědků, jejichž provedení se obviněný, potažmo obhajoba, neměla možnost účastnit. Podobné odkazy na Úmluvu či jednotlivá rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva jsou přitom v podobných rozhodnutích velmi časté.

¹⁸⁸ Čl. 10 věta před středníkem Ústavy: „Vyhlašené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu...“

¹⁸⁹ Zde přitom pomímám všechny aspekty toho, že rozpor mezinárodní smlouvy a zákona nemá „derogační“ účinku vůči zákonu, ale pouze účinky „aplikační přednosti“. Pro bližší vymezení v této souvislosti odkazuje na známý nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 36/01 ze dne 25. 6. 2002, publ. jako 80/2002 USn.

Ústavního soudu, kdy zdůrazňuji, že **zdrojem inspirace Ústavního soudu** bývají i jednotlivá **rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva**. Tuto část popisu rozhodovací praxe Ústavního soudu se snažím pojímat více z nadhledu, nikoliv tolik ohledně jednotlivých neodkladných a neopakovatelných úkonů, kdy tento více kazuistický přístup aplikuji až v části práce zabývající se jednotlivými (vybranými) neodkladnými a neopakovatelným úkony konkrétně.

Zde zároveň zdůrazňuji, že rozhodnutí Ústavního soudu ve vztahu k neodkladným a neopakovatelným úkonům nemají význam toliko – slovy marginální rubriky hlavy páté Listiny základních práv a svobod – ve vztahu k „*právu na soudní a jinou právní ochranu*“.¹⁹⁰ Např. v předchozí části této práci (již opakovaně) citovaný nálezn Ústavního soud sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. jako 176/1999 USn. vychází primárně z ochrany vlastnického práva čl. 11 Listiny základních práv a svobod.¹⁹¹ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3108/08 ze dne 26. 3. 2009, publ. jako 9/2009 USu. vychází především z ochrany svobody projevu v čl. 17 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Podobnými příklady, kdy Ústavní soud blíže naznačil požadavky kladené z procesního hlediska na neodkladné a neopakovatelné úkony a nevycházel přitom z konvenčně pojímaného práva na spravedlivý proces, bychom našli i další. Výše uvedené uvádím jako dokreslení toho, že Ústavní soud **neovlivňuje podobu neodkladných a neopakovatelných úkonů toliko** skrze ustanovení Listiny, která by šla podřadit pod **právo na spravedlivý proces**.

3.2.1 Ochrana práva na spravedlivý proces

Z hlediska práva na spravedlivý proces je důležitý rovněž procesní mechanismus, kterým se osoba namítající porušení práva na spravedlivý proces, může domoci ochrany. Obecně přitom platí, že právu na spravedlivý proces mají poskytovat ochranu už **obecné soudy**, a to mj. ústavně konformním výkladem procesních předpisů. Ve stanovisku pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14 ze dne 4. 3. 2014, publ. jako 38/2014 USs, přitom Ústavní soud řešil procesní situaci spočívající v tom, že v několik případech podali ústavní stížnost stěžovatelé v trestní věci, kteří se ale nedovolali k Nejvyššímu soudu. Argumentace těchto stěžovatelů byla přitom taková, že jimi namítaná procesní pochybení nespádají pod žádný z dovolacích důvodů

¹⁹⁰ Dosl. cit. marginální rubriky páté hlavy (zahrnující čl. 36 a 40) Listiny základních práv a svobod, republikované jako 2/1993 Sb.

¹⁹¹ Toto rozhodnutí se týká mj. zavádění posuzovacích kritérií neodkladných a neopakovatelných úkonů dle „*okolností konkrétního případu*“ a „*ve vztahu k osobě, již se týká*“; viz obecná úvodní část této práce.

uvedených v ust. § 265b trestního řádu, a tudíž se ani (údajně) nemohly podáním dovoláním domoci ochrany práva na spravedlivý proces.

Ústavní soud výše zmíněným stanoviskem sjednotil dosavadní praxi soudu spočívající v tom, že skutečně jednotlivé senáty postupovaly tak, že samy **zkoumaly naplnění dovolacích důvodů**. Pokud naplnění některého z dovolacích důvodů shledaly, odmítly dotčenou ústavní stížnost jako nepřipustnou pro nevyčerpání opravných prostředků. Pokud naopak ne, považovaly opravné prostředky za vyčerpané a ústavní stížnost za přípustnou.

Takto roztržštěnou a nepředvídatelnou praxi považoval Ústavní soud ve zkratce za nesprávnou. Jednak přitom konstatoval, že „*při rozhodování o dovoláních v rámci trestního řízení musí být trestní řád vykládán ústavně konformním způsobem*“,¹⁹² z čehož plyne, že i „*podmínky připuštění dovolání podle § 265b trestního řádu je třeba vykládat tak, aby byla naplněna Ústavou stanovená povinnost soudů poskytovat jednotlivci ochranu jeho základních práv*“.¹⁹³ Pokud tedy účastník trestního řízení namítá porušení práva na spravedlivý proces, je oprávněn podat dovolání. (Samotné porušení práva na spravedlivý proces bude pak vždy dovolacím důvodem dle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu.) Namítat porušení práva na spravedlivý proces, tedy i v případě jednotlivých neodkladných či neopakovatelných úkonů, lze u ústavní stížností v současnosti vždy **až po vyčerpání dovolání k Nejvyššímu soudu**. Přitom i Nejvyšší soud by „pouhé“ porušení práva na spravedlivý proces měl považovat za **naplnění dovolacího důvodu**.

3.2.2 Výpověď nepřítomného svědka a právu vyslýchat svědky proti sobě

3.2.2.1 Předpoklady výsledku nepřítomného svědka

Z nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1860/16 ze dne 3. 11. 2016, publ. jako TR 2/2017 s. 52, je výborně patrné, jak velký zdroj inspirace představuje pro Ústavní soud Evropský soud pro lidská práva a jeho rozhodovací praxe v kontextu Evropské úmluvy o ochraně lidských práva a základních svobod. Ústavní soud přitom vychází především – v této práci ostatně opakovaně citovaných – rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, a to (1) ve věci **Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království**¹⁹⁴ a (2) **Schatschaschwili proti Německu**.¹⁹⁵ Silná provázanost rozhodovací praxe Ústavního soudu přitom nezůstala bez povšimnutí i v rámci

¹⁹² Dosl. cit. ze stanoviska pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14 ze dne 4. 3. 2014, publ. 38/2014 USs.

¹⁹³ Dosl. cit. ze stanovisku pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14 ze dne 4. 3. 2014, publ. 38/2014 USs

¹⁹⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížností č. 26766/05 a 22228/06.

¹⁹⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Schatschaschwili proti Německu ze dne 15. 12. 2015 na základě stížnosti č. 9154/10

odborné literatury, kdy např. Říha mj. v kontextu hodnocení nálezu citovaného na začátku tohoto odstavce uvádí, že „[t]aké Ústavní soud navázal na vysoké nároky kladené v judikatuře ESLP na zajištění kontradiktorního výslechu svědka“.¹⁹⁶

V předchozím odstavci citovaném nálezu sp. zn. I. ÚS 1860/16 posuzoval Ústavní soud situace stěžovatelky pravomocně odsouzené mj. za spáchání zločinu obchodování s lidmi,¹⁹⁷ kdy předmětná rozhodnutí byla vydána v její nepřítomnosti v **řízení proti uprchlému**. Stěžovatelka (po svém zatčení ve Španělsku a předání z jiné členské země Evropské unie do České republiky) využila svého práva žádat zrušení odsuzujícího rozsudku a opakování hlavního líčení ve smyslu ust. § 306a odst. 2 trestního řádu. V opakovaném hlavním líčení přitom stěžovatelka již nemohla vyslechnout dvojici svědkyň, z jejich výpovědí přitom vyplývaly důkazy v neprospěch stěžovatelky.

Ústavní soud nálezem zrušil usnesení Nejvyššího soudu o odmítnutí dovolání stěžovatelky, a to pro **porušení práva na spravedlivý proces** konkretizované v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Přitom v tomto ohledu precizoval, a to i s ohledem na svou předchozí rozhodovací praxi, požadavky na **důkaz výpovědí nepřítomného svědka**, kterého obviněný nemohl vyslechnout.

Dle redigované právní věty nálezu ve výsledku Ústavní soud vyjevil právní názor v tom smyslu, že „pokud soud použije jako důkaz proti obviněnému výpověď nepřítomného svědka, kterého obviněný nemohl vyslechnout, je třeba posoudit: (1) zda **pro nepřítomnost svědka existoval dostatečný důvod**; (2) jakou **váhu tento důkaz měl** – zda šlo o jediný či rozhodující důkaz nebo o důkaz se značnou vahou; a (3) zda v řízení existovaly **dostatečné vyvažující faktory**, včetně silných procesních záruk, které kompenzovaly připuštění výpovědi nepřítomného svědka jako důkazu proti obviněnému. Ve světle těchto tří kritérií je třeba posoudit, zda lze řízení, v němž byla použita výpověď nepřítomného svědka, **jako celek považovat za spravedlivé**“.¹⁹⁸ Jak vidno jsou tedy požadavky Ústavního soudu na dokazování výslechem svědka z pohledu práva na spravedlivý proces (mj. dle Listiny) ve shodě s Evropským soudem pro lidská práva. **Při neodkladných a neopakovatelných úkonech spočívajících ve výslechu nepřítomného**

¹⁹⁶ Dosl. cit. ŘÍHA, J. Vybrané aspekty použitelnosti protokolů o dřívějších svědeckých výpovědích v hlavním líčení s ohledem na judikaturu ESLP In: JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, str. 247.

¹⁹⁷ Ve smyslu ust. § 168 trestního zákoníku.

¹⁹⁸ Dosl. cit. nález Ústavního soudu sp. zn. IV ÚS 2868/16 ze dne 7. 11. 2017, publ. 204/2017 USn

svědka je tedy nutné vycházet z výše uvedených korektivů práva na spravedlivý proces. Výše uvedené předpoklady rozeberu podrobněji v kapitole věnované zásadě kontradiktornosti.

3.2.2.2 Důsledky rozporu s právem na spravedlivý proces

V rámci právního posuzování obsaženého v nálezu sp. zn. IV. ÚS 2867/16 ze dne 7. 11. 2017, publ. jako 204/2017 Usn, se Ústavní soud opětovně zabýval důkazem provedeným **výslechem „nepřítomného svědka“ v kontextu práva na spravedlivý proces.** Stěžovatel byl pravomocně uznán vinným ze spáchání zločinu legalizace výnosů z trestné činnosti.¹⁹⁹ Skutkově přitom (dle obecných soudů) ve spolupráci s dalšími osobami prodával kradené automobily. Jeho odsouzení přitom obecné soudy založily **především na svědecké výpovědi pořízené jako neodkladný a neopakovatelný úkon** během prověřování postupem dle ust. § 158 odst. 9 trestního řádu, a to jako úkon provedený za přítomnosti soudkyně ve smyslu ust. § 158a trestního řádu. V hlavním líčení přitom svědek již vyslýchán nebyl, protože předtím zemřel.

Ústavní soud přitom opětovně na posuzování situace aplikoval předpoklady pro možnost použitelnosti důkazů výslechem nepřítomného svědka, vlastně zcela shodně jako v předchozí podkapitole rozebíraném nálezu sp. zn. I. ÚS 1860/16. Z hlediska nových závěrů Ústavního soudu v nálezu IV. ÚS 2867/16 lze ale poukázat na to, že Ústavní soud shledal **porušení práva na spravedlivý proces** dle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod proto, že obecné soudy se nezabývaly námitkami stěžovatele s odkazy na rozhodovací praxi Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. V podstatě totiž **obecné soudy pouze (formalisticky) poukázaly, že protokol o výpovědi (nepřítomného) svědka bylo možné přečíst na základě zákonného zmocnění** v ust. § 211 odst. 2 písm. a) trestního řádu,²⁰⁰ tedy proto, že zemřel dříve, než se konalo hlavní líčení, na němž by jinak (teoreticky) mohl být vyslechnout.

Ústavní soud tedy ve výsledku sice shledal, že byl přítomen dostatečný důvod nepřítomnosti svědka. (Svědka zemřel, tudíž je pochopitelné, že se na hlavní líčení nemohl dostavit.) Obecné soudy ale výsledku pochybily, protože se nezabývaly námitkou stěžovatele, kterou na

¹⁹⁹ Ve smyslu ust. § 216 trestního zákoníku.

²⁰⁰ V této souvislosti nad rámec shrnutí citovaného nálezu Ústavního soudu poznamenávám, že mě při čtení odůvodnění nálezu a jednotlivé argumentace obecných soudů překvapilo, že neodkázaly (rovněž, nebo výlučně) na zmocnění v ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu, které upravuje podobnou možnost přečíst protokol o výpovědi svědka (a spoluobžalovaného) v případě, že byla provedena jako neodkladný či neopakovatelný úkonů. V kontextu situace by totiž i tato možnost byla splněna.

rozhodovací praxi Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva (a související ustanovení Listiny základních práv a svobod a Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) poukazoval. Z redigované právní věty dle tohoto nálezu bych přitom v této souvislosti zdůraznil závěr, že tedy „*obecné soudu při rozhodování v trestních věcech jsou povinny zabývat se námitkou obviněného, že jejich procesní postup se ocitl v rozporu s konkrétní rozhodovací praxí Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva ...*“.²⁰¹

3.2.3 Dokazování a právo na spravedlivý proces

Z četby jednotlivých rozhodnutí Ústavního soudu ve vztahu k právu na spravedlivý proces – a to mimochodem i z jednotlivých nálezů Ústavního soud citovaných v předchozích podkapitolách výše – je zřejmé, že v otázkách souvisejících s neodkladnými a neopakovatelnými úkony a právem na spravedlivý proces, **se Ústavní soud zaměřuje na dokazování v trestním řízení.**

Mimo souvislosti nálezů výše (zejm. I. ÚS 1860/16 a IV. ÚS 2867/16) pak např. v právní větě dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3206/08 ze dne 27. 4. 2009, publ. jako 99/2009 USn., v kontextu dokazování rekognicí jako neodkladným a neopakovatelným úkonem provedeným před zahájením trestního stíhání uvedl: „*aby se obžalovanému dostalo spravedlivého procesu, musí být nesnáze způsobené obhajobě omezením jejich práv dostatečně kompenzovány postupem činných v trestním řízení*“.²⁰² Z hlediska práva na spravedlivý proces tedy – vzhledem ke snížení možností obhajoby reagovat na neodkladné a neopakovatelné úkony provedené před zahájením trestního stíhání – vyžaduje Ústavní soud mj. existenci kompenzačních mechanismů, které tuto nerovnováhu alespoň částečně vyváží.

Případně ve starším nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 376/01 ze dne 15. 11. 2001, publ. jako 174/2001 USn., při posuzování důkazů **výpovědí podezřelého učiněné před zahájením trestního stíhání** dospěl Ústavní soud k závěru, že postup, kdy byla takto získaná svědecká výpověď použita důkaz v hlavním líčení je nejen v rozporu s jednotlivými ustanovením trestního řádu, ale je zároveň v rozporu s právem na spravedlivý proces vyplývajícím z Listiny základních práv a svobod (konkrétně zejm. s čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod). V této souvislosti pak v obecnější rovině Ústavní soud rovněž konstatuje, že „*akceptuje-li trestní řád pro rozhodnutí ve věci samé provedení důkazu mimo hlavní líčení,*

²⁰¹ Dosl. cit. z právní věty dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2867/16 ze dne 7. 11. 2017, publ. 204/2017 USn

²⁰² Dosl. cit. z nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3206/08 ze dne 27. 4. 2009

*musí takové provedení důkazu garantovat právo na obhajobu a zásadu kontradiktornosti řízení v míře srovnatelné s kautelami provádění důkazů v hlavním líčení“.*²⁰³

Z výše uvedených příkladů z rozhodovací praxe ohledně práva na spravedlivý proces je přitom zřejmé, že pro rozhodovací praxi Ústavního soudu, v níž jsou neodkladné a neopakovatelné úkony hodnoceny z hlediska práva na spravedlivý proces, jsou **důležité zejména aspekty dokazování a proces získávání důkazních prostředků před zahájením trestního stíhání** (tedy i prostřednictvím neodkladných a neopakovatelných úkonů) **musí pro soulad s právem na spravedlivý proces podléhat přezkumu z hlediska garance práva na obhajobu a zásadu kontradiktornosti.**

3.2.3.1 Síla důkazů

V nálezu sp. zn. II. ÚS 2016/20 ze dne 8. 10. 2020 se Ústavní soud zabýval mj. **silou důkazů získaných prostřednictvím neodkladného nebo neopakovatelného úkonu.** Ve zkratce, jednalo se o přezkum ústavní stížnosti stěžovatele pravomocně odsouzeného mj. za spáchání zločinu loupeže a přečinu neoprávněného opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku, a to na základě důkazu získaného prostřednictvím **rekognice** ve smyslu ust. § 104b trestního řádu provedené jako neodkladný a neopakovatelný úkon před zahájením trestního stíhání. Stěžovatele jako pachatele údajně rozpoznal přepadený poškozený. Stěžovatel namítal mj. to, že rekognice *in natura* následovala (údajně) bezprostředně po rekognici s fotografiemi, ostatní dvě poznávané osoby se od známého popisu pachatele značně odlišovaly, průběh rekognice nebyl zaznamenán a další (zejména procesní) pochybení, která nastala při rekognici. Ústavní soud přitom skutečně zrušil odsuzující rozhodnutí obecných soudů, a to s poukazem zejm. na čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. (V odůvodnění přitom argumentuje i čl. 36 Listiny.) V nálezu přitom **z hlediska práva na spravedlivý proces a důkazů získaných neodkladnými a neopakovatelnými úkony** Ústavní soud uvedl, že „*striktní dodržení procesních předpisů platných pro provádění konkrétního důkazu a správné zdokumentování průběhu provádění pro pozdější doložitelnost mají na důkazní sílu konkrétního důkazu zásadní vliv*“.²⁰⁴ V souvislosti s výše citovaným nálezem přitom v konkrétním případě odkázal na svůj předchozí nálezu sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017, publ. jako TR. 9/2017 s. 218, v němž velmi podrobně vymezil jednotlivé podmínky provedení rekognice ústavně konformním způsobem.²⁰⁵ Závěrem lze říci, že z nálezů Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2016/20

²⁰³ Dosl. cit. nález. Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 376/01 ze dne 15. 11. 2001, publ. 174/2001 USn.

²⁰⁴ Dosl. cit. nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2016/20 ze dne 8. 10. 2020.

²⁰⁵ Toto rozhodnutí blíže rozebírám v části věnované vybraným neodkladným a neopakovatelným úkonům, konkrétně právě rekognici.

tedy mj. vyplývá, že právě z **hlediska práva na spravedlivý proces mají větší důkazní sílu důkazy z neodkladných a neopakovatelných úkonů provedených „více“ dle procesních předpisů než „méně“ dle procesních předpisů.**²⁰⁶

3.3 Evropský soud pro lidská práva

Rozhodovací praxe Evropskou pro lidská práva z hlediska aplikace **čl. 6 Úmluvy** o ochraně lidských práv a základních svobod, tedy z hlediska aplikace práva na spravedlivý proces v konkrétních případech je **velmi rozsáhlá** a rozhodnutí vztahují se k právu na spravedlivý proces je tedy velké množství. Často se přitom zabývají jednotlivým specifiky trestního procesu, v kontextu této práce se přitom jedná např. o **předpoklady pro výslech svědků**, jejichž konfrontace se obviněným nemohl zúčastnit, např. proto, že byly provedeny před zahájením jeho trestního stíhání jako neodkladný či neopakovatelný úkon. Uvedeným konkrétním případům se přitom hodlám více věnovat v kapitolách věnovaných **principu kontradiktornosti**, použitelnosti získaných důkazů a ve zvláštní části této práce věnované specificky vybraným neodkladným či neopakovatelným úkonům.

Každopádně, předtím, než se v dalších částech této práce dostaneme k jednotlivým, řekněme, „singulárním“ aplikacím práva na spravedlivý proces v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva s ohledem na neodkladné a neopakovatelné úkony, tak je třeba říct, že „*klíčovým principem řídícím aplikaci článku 6 je spravedlnost. Právu na spravedlivý proces náleží přední místo v demokratické společnosti, tudíž nelze ospravedlnit restriktivní výklad záruk článku 6 odst. 1 Úmluvy*“.²⁰⁷ Aplikace úmluvy ale probíhá vždy **na základě „okolností konkrétního případu“**.²⁰⁸ V každém jednotlivém případě tedy Evropský soud pro lidská práva musí, tedy samozřejmě za předpokladu splnění podmínek přijatelnosti stížnosti,²⁰⁹ posuzovat Evropský soud pro lidská práva celkovou spravedlnost celého řízení v trestní věci, nejen jeho izolovaných aspektů.

²⁰⁶ Parafrazuji svými slovy, ale ve výsledku se v podstatě jedná o tuto dichotomii. Jakkoli drsně to může znít.

²⁰⁷ Volný překlad z bodu 49 odůvodnění anglického vyhotovení rozsudku ve věci Gregacevic proti Chorvatsku (Case of Gregacevic v. Croatia) ze dne 10. 7. 2012, na základě stížnosti č. 58331/09. Originální text: „*The Court reiterates that the key principle governing the application of Article 6 is fairness. The right to a fair trial holds so prominent a place in a democratic society that there can be no justification for interpreting the guarantees of Article 6 § 1 of the Convention restrictively.*“

²⁰⁸ Volný překlad z bodu 250 odůvodnění anglického vyhotovení rozsudku ve věci Ibrahim a ostatní proti Spojenému království (Case of Ibrahim and Others v. The United Kingdom) ze dne 13. 9. 2016, na základě stížností č. 50541/08 a dalších. Originální text: „*However, what constitutes a fair trial cannot be the subject of a single unvarying rule but must depend on the circumstances of the particular case.*“

²⁰⁹ Dle čl. 35 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod „*[s]oud se může věci zabývat až po vyčerpání všech vnitrostátních opravných prostředků podle všeobecně uznávaných pravidel mezinárodního práva a ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy bylo přijato konečné rozhodnutí*“.

Ochrana čl. 6 Evropské úmluvy přitom směřuje jednak vůči všem soudním řízením, tak zvláště **vůči trestnímu řízením**. Resp. čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy používá sousloví „trestní obvinění“, stejně tak čl. 6 odst. 2 týkající se presumpce nevinny a čl. 6 odst. 3 garantující dílčí práva v rámci trestního řízení. Ohledně hodnocení toho, zda je to které řízení řízením trestním přitom Evropský soud pro lidská práva používá tzv. **Engelova kritéria**.²¹⁰ Dle ustáleného rozhodovací praxe je přitom „*prvním kritériem právní klasifikace deliktu v národním právu, druhým je samotná povaha deliktu a třetím je povaha a stupeň závažnosti sankce, která může být dotčené osobě uložena*“.²¹¹ V systému českého trestního práva tedy pod pojem trestního řízení ve smyslu čl. 6 Evropské úmluvy budou spadat všechna trestní řízení a to i včetně přípravného řízení a úkonů prováděných před zahájením trestního stíhání dle § 160 odst. 1 trestního řádu. Jelikož Engelova kritéria jsou svou povahou kritérii materiálními, kdy pro určení toho, zda je vedeno trestní řízení je rozhodné splnění kritérií, nikoliv formální označení v objektivním právu, lze o trestním řízení ve smyslu Evropské úmluvy hovořit i v případě řízení o přestupcích či (ve vybraných případech) i řízení o disciplinárních deliktech. (Ostatně i v případě Engel a ostatní proti Nizozemku²¹² šlo o posouzení řízení o disciplinárním deliktu jako trestního řízení.)

Je třeba poznamenat, že rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva je jinak velmi rozsáhlá. Jen samotné aplikace čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod se týkají tisíce rozhodnutí.²¹³ Každopádně ne každé rozhodnutí soudu je přímo svým obsahem relevantní k posuzování neodkladným a neopakovatelným úkonům. S ohledem na omezený rozsah práce se proto věnují zejm. rozhodnutím Evropského soudu pro lidská práva, které se **konkrétně dotýkají české právní úpravy neodkladných a neopakovatelných úkonů**, kdy v souvislosti s právem na spravedlivý proces se týká mj. následujících sedm rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva neodkladných či neopakovatelných úkonů:

²¹⁰ Označení je odvozeno od rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku ze dne 8. 6. 1976 na základě stížnosti č. 5100/71 a dalších.

²¹¹ Vlastní překlad z bodu 179 odůvodnění rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci Blohkin proti Rusku ze dne 23. 3. 2016 na základě stížnosti č. 47152/06. Originální text. „*The first criterion is the legal classification of the offence under national law, the second is the very nature of the offence, and the third is the nature and degree of severity of the penalty that the person concerned risks incurring.*“

²¹² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku ze dne 8. 6. 1976 na základě stížnosti č. 5100/71 a dalších.

²¹³ Dle databáze rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva v systému databáze HUDOC se čl. 6 Úmluvy týká (ke dni 21. 7. 2021) celkem 37718 rozhodnutí.

1. Bátěk a ostatní proti České republice,²¹⁴
2. Štulíř proti České republice,²¹⁵
3. Duong proti České republice,²¹⁶
4. Janyr proti České republice,²¹⁷
5. Tseber proti České republice,²¹⁸
6. Breukhoven proti České republice²¹⁹ a
7. Balšán proti České republice²²⁰.

Samozřejmě pak, i přes odlišnosti právní úpravy, na českou úpravu neodkladných a neopakovatelných úkonů jsou aplikovatelná i rozhodnutí další, kdy některá zmiňují v kapitolách věnovaných jednotlivým vybraným neodkladným a neopakovatelným úkonům. Dále následují stručná **shrnutí vybraných rozhodnutí Evropského soudu** pro lidská práva s ohledem na souvislosti spojené s právem na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Po rekapitulaci těchto rozhodnutí se přitom pokusím vyvodit z právních názorů v nich předložených obecná východiska práva na spravedlivý proces v souvislosti s neodkladnými a neopakovatelnými úkony v aplikační praxi.

3.3.1 Bátěk a ostatní proti České republice²²¹

Skutkově se toto rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva dotýkalo stížnosti trojice stěžovatelů, kteří pracovali jako celníci na česko-slovenské hranici. V rámci trestního řízení vedeného před českými soudy byli přitom stěžovatelé odsouzeni za spáchání skutku spočívajícího v přijímání úplatků od řidičů kamionů za „bezproblémové“ překročení hranice. Stížnost primárně dotýkala dvou, relativně oddělených argumentačních okruhů předestřených jednotlivými stěžovateli, a to jednak **(1) nepřipustnosti důkazu získaného před zahájením trestního stíhání stěžovatelů výslechem řidičů kamionů jako neodkladného a**

²¹⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Bátěk a ostatní proti České republice ze dne 12. 1. 2017 na základě stížnosti č. 54146/09.

²¹⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Štulíř pro České republice ze dne 12. 1. 2017 na základě stížnosti č. 36705/12.

²¹⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Duong proti České republice ze dne 14. 1. 2016 na základě stížnosti č. 21381/11.

²¹⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Janyr proti České republice ze dne 31. 10. 2013 na základě stížnosti č. 42937/08.

²¹⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Tseber proti České republice ze dne 22. 11. 2012 na základě stížnosti č. 46203/08.

²¹⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Breukhoven proti České republice ze dne 21. 7. 2011 na základě stížnosti č. 44438/06.

²²⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Balšán proti České republice ze dne 18. 7. 2006 na základě stížnosti č. 1993/02.

²²¹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Bátěk a ostatní proti České republice ze dne 12. 1. 2017 na základě stížnosti č. 54146/09.

neopakovatelného úkonu a (2) výsledkem nasazené agentky Policie České republiky jako utajeného svědka. Stěžovatelé přitom namítali rozpor postupu českých orgánů s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Pro téma této práce je přitom důležitý toliko **výslech řidičů kamionů jako neodkladný a neopakovatelný úkon**, kdy v této souvislosti pomínám souvislosti spojené s výsledkem agentky jako utajeného svědka.

Evropský soud pro lidská práva mj. podrobně rekapituloval skutkové okolnosti případu a okolnosti vedoucí k odsouzení stěžovatelů, které zároveň navázal na procesní úpravu účinnou v okamžiku, kdy k odsouzení došlo. Výslech řidičů byl přitom proveden **před zahájením trestního stíhání** jako neodkladný a neopakovatelný úkon ve smyslu ust. § 160 odst. 4 trestního řádu a, jelikož šlo o výsledky, byly tyto **provedeny za účasti soudce** ve smyslu ust. § 158a trestního řádu. Nalézací soud se přitom řidiče kamionů s odkazem na místo jejich trvalého pobytu zahraničí ani nesnažil předvolat v rámci hlavního líčení, natož využít existujících mezinárodněprávních institutů použitelných pro zajištění jejich výsledků v zahraničí.

Ve výsledku pak Evropský soud použil kritéria vytvořená v jeho předchozí rozhodovací praxi, konkrétně ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království.²²² Tato kritéria aplikovatelná na situace tzv. nepřítomného svědka spočívají přitom v posouzení **(1) existence závažného důvodu** pro nepřítomnost svědků, **(2) výlučnost/rozhodující povaha** získaného důkazů a **(3) přítomnost „vyvažujících“ okolností a procesní záruky**. Přes výhrady vůči postupu nalézacího soudu, který se svědky ani nepokusil dohledat v rámci hlavního líčení, přitom Evropský soud pro lidská práva **shledal postup soudu za souladný s čl. 6 odst. 1, odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy** o ochraně lidských práv a základních svobod. Jedním z argumentů Evropského soudu pro lidská práva ve prospěch souladu s Evropskou úmluvou přitom byla rovněž přítomnost soudce okresního soudu v průběhu výsledků svědků před zahájením trestního stíhání ve smyslu § 158a trestního řádu. Z uvedeného je tedy patrné, že pojetí práva na spravedlivý proces je souladné výsledky nepřítomných svědků jako neodkladných a neopakovatelných úkonů, kdy ale Evropský soud pro lidská práva při tomto posouzení **představuje řadu materiálních kritérií, která musí být zachována, aby byl tento soulad s právem na spravedlivý proces zajištěn.**

²²² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížností č. 26766/05 a 22228/06.

3.3.2 Štulíř proti České republice²²³

V této kauze řešené Evropským soudem pro lidská práva stěžovatel namítal zejm. porušení svého práva na spravedlivý proces vyjádřeného v čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, tedy zejm., že neměl možnost „*vyslychat nebo dát vyslychat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslechu svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědku proti sobě*“.²²⁴ Stěžovatel byl přitom českými soudy uznán vinným ze spáchání trestných činů **vydírání a omezování osobní svobody** v jednočinném souběhu. Skutek, kterého se stěžovatel dopustil přitom spočíval zejm. v tom, že svázal svou bývalou přítelkyni a vyhrožoval jí a její rodině způsobením těžké újmy, pokud s ním opět nezačne udržovat milostný vztah. **Poškozená** svědkyně přitom **žila dlouhodobě ve Spojeném království** a do České republiky se vracela pouze ojedinele.

Hlavní otázkou přezkumu souladu s právem na spravedlivý proces stěžovatele bylo především to, že **poškozená se zúčastnila výslechu před zahájením trestního stíhání stěžovatele postupem dle ust. § 158a trestního řádu za přítomnosti soudce**. V průběhu hlavního líčení již výslech poškozené proveden nebyl, kdy o její výpovědi byl pouze přečten protokol ve smyslu ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu právě s poukazem na charakter neodkladného a neopakovatelného úkonu. (Podobně jako v případě Bátěk a ostatní proti České republice se tedy jednalo zároveň o důkaz získaný skrze nepřítomného svědka.)

Ve výsledku Evropský soud pro lidská práva shledal procesní postup českých soudů za souladný s Evropskou úmluvou. Při hodnocení souladu s právem na spravedlivý proces přitom použil Evropský soud pro lidská práva (podobě jako v případě Bátěk a ostatní proti České republice) **hodnotící kritéria dle rozhodnutí ve věci Al-Khawaja a Kahery**.²²⁵ (O těchto kritériích viz text dříve v této kapitole.²²⁶) Soud přitom přihlédl rovněž k tomu, že výslechu zúčastnil soudce. Přesto podrobil Soud kritice to, že české soudy dostatečně neusilovaly o přítomnost poškozené v hlavním líčení, kdy se pouze „líně“ spokojily s odkazem na to, že žije v zahraničí. Existovaly totiž dostatečné mezinárodněprávní záruky i pro výslech „na dálku“ ze Spojeného království. Přesto považoval Soud záruky spravedlivého procesu za dostatečné i

²²³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Štulíř proti České republice ze dne 12. 1. 2017 na základě stížnosti č. 36705/12.

²²⁴ Dosl. cit. čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

²²⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížnosti č. 26766/05 a 22228/06.

²²⁶ Jedná se (zjednodušeně) o trojici kritérií: (1) existence závažného důvodu nepřítomnosti, (2) výlučnost/úloha získaného důkazu pro odsouzení a (3) zhodnocení vyvažujících faktorů a procesních záruk. Tato kritéria dále precizována v rozhodnutí Schatschaschwili proti Německu ze dne 15. 12. 2015 na základě stížnosti č. 9154/10.

v kontextu toho, že existovaly i jiné důkazy vedoucí k odsouzení.²²⁷ Ve výsledku byl tedy tento neodkladný a neopakovatelný úkon shledán souladu s právem na spravedlivý proces dle Evropské úmluvy, byť bylo kritizováno jeho využití na úkor jiných procesních prostředků dostupných ve vnitrostátním a mezinárodním právu.

3.3.3 Duong proti České republice²²⁸

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Duong proti České republice se primárně dotýká čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jenž se dotýká práva na respektování soukromého a rodinného života včetně ochrany domovní svobody. Ohledně práva na spravedlivý proces jako takového, alespoň, pokud se Evropské úmluvy týče, se týká čl. 6 odst. 3 písm. c) Evropské úmluvy, tj. zejm. obecného práva na obhajobu. (Práva na spravedlivý proces se nicméně dotýkají rozhodnutí Ústavního soudu s případem spojená v rámci vnitrostátních rozhodovacích procesních postupů.) V každém případě ale **posuzuje konformitu domovní prohlídky s právy chráněnými Evropskou úmluvou**. O tomto případu se v delším rozsahu rozepisují rovněž v úvodní kapitole věnované obecným charakteristikám neodkladných a neopakovatelných úkonů, a to zejm. proto, že v rámci něj národní Ústavní soud posuzoval **náležitosti protokolu o neodkladném a neopakovatelném úkonu**.²²⁹

V každém případě po skutkové stránce byla předmětem přezkumu především **domovní prohlídka** ve smyslu § 82 trestního řádu **provedená právě jako neodkladný a neopakovatelný úkon**. Stěžovatel byl po provedení domovní prohlídky obviněn ze spáchání trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a jedy²³⁰ v rámci organizované zločinecké skupiny. Z hlediska přezkumu sice soud seznal, že domovní prohlídka představovala zásah do práva na respektování obydlí stěžovatele, ale **jednalo se o zásah dovolený**. Soud totiž tento **zásah považoval za provedený „v souladu se zákonem“**,²³¹ kdy pro zhodnocení této zákonnosti použil kritéria vycházející z předchozí rozhodovací praxe soudu.²³² Ohledně práva na spravedlivý proces pak soud rozsáhle citoval

²²⁷ Vyplývá jednak z trojice kritérií dle Al-Khawaja a Kahery, blíže specifikováno rovněž v rozhodnutí Seton proti Spojenému království ze dne 31. 3. 2016 na základě stížnosti č. 55287/10.

²²⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Duong proti České republice ze dne 14. 1. 2016 na základě stížnosti č. 21381/11.

²²⁹ K této charakteristice viz kapitola této práce věnovaná neodkladným a neopakovatelným úkonům obecně.

²³⁰ Ve smyslu § 283 trestního zákoníku.

²³¹ Dosl. cit. z čl. 8 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

²³² Jednalo o rozhodnutí ve věci Rotaru proti Rumunsku ze dne 4. 5. 2000 na základě stížnosti č. 28341/95. Trojice kritérií zákonnosti přitom je: (1) Soulad s národním právem, (2) toto právo souladné s právním státem a dostupné, (3) předvídatelnost pro obviněného.

z jednotlivých rozhodnutí národního Ústavního soudu, zejm. právě z hlediska práva na spravedlivý proces dle Listiny základních práv a svobod.

3.3.4 Janyr proti České republice²³³

Stěžovatel byl českými soudy uznán vinným ze spáchání trestného činu zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby,²³⁴ jehož se dopustil tak, že při dovozu zboží (kuřecího masa z Asie) fiktivně vystavoval faktury mezi jím ovládanými společnostmi v České republice a na Gibraltar. Stěžovatel přitom u Evropského soudu pro lidská práva namítal vícero porušení Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, konkrétně mj. čl. 6 odst. 1, odst. 3 písm. b, c, d) a čl. 8. Z pohledu tématu této práce a kapitoly je přitom relevantní především namítané údajné **porušení čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) a čl. 8 Evropské úmluvy**. V konkrétním případě se pak jednalo jednak o provedení **prohlídky jiných prostor a pozemku jako neodkladného a neopakovatelného úkonu a dále pak o (údajný) výslech²³⁵ svědka v zahraničí**, konkrétně na již zmiňovaném Gibraltar, a to před zahájením trestního stíhání.

Prohlídka jiných prostor a pozemku provedená jako neodkladný a neopakovatelný úkon proběhla na základě ust. § 83a trestního řádu účinného do 31. 12. 2001, kdy tato prohlídka mohla být provedena mj. na **základě nařízení policejního orgánu či vyšetřovatele po předchozím souhlasu státního zástupce**. (Toto ustanovení trestního řádu bylo, uvádím jen pro kontext, později pro neústavnost zrušeno Ústavním soudem.²³⁶) Argumentací stěžovatele ohledně prohlídky se sice Evropský soud pro lidská práva zabýval, ale konstatoval, že jednak nehrály důkazní prostředky prohlídkou získané větší roli při posouzení viny stěžovatele, a dále, že měl stěžovatel dostatečné procesní možnosti obrany. Přezkum (údajného) výslechu svědka přitom Evropský soud pro lidská práva v podstatě v žádném relevantním rozsahu v odůvodnění rozhodnutí neprovádí.

Zbývající část odůvodnění rozhodnutí se přitom zabývá ostatními jednotlivými námitkami stěžovatele, mj. způsobem zajištění obhajoby (opakované výpovědi obhájců a ustavení obhájce soudem jen několik dní před jednáním), způsobem vyjádření stěžovatele k jednotlivým prováděným důkazům a dalšími námitkami. (Tedy zejména souladem se zásadou kontradiktornosti v tomto směru.) Každopádně z rozhodnutí lze vyčíst, že z procesního

²³³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Janyr proti České republice ze dne 31. 10. 2013 na základě stížnosti č. 42937/08.

²³⁴ Ve smyslu ust. § 148 zákona č. 140/161 Sb., „starého“ trestního zákoníku.

²³⁵ Z hlediska provedení a znalosti pouze na základě dopisu gibraltarských orgánů přitom, ač stěžovatel i odůvodnění rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva uvádějí opak, nešlo o výslech ve smyslu naší právní úpravy, ale pouze o listinný důkaz.

²³⁶ Konkrétně nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 8. 6. 2010, publ. 121/2010 USn.

hlediska nemá *a priori* Evropský soud pro lidská práva problém s tím, že je prohlídka (jiných prostor a pozemků) nařízení bez souhlasu soudu, což je v kontrastu s tím, jaké procesní záruky požaduje Ústavní soud.²³⁷ Z tohoto hlediska tedy Soud shledal **prohlídku jiných prostor provedenou pouze na základě souhlasu státního zástupce, ne soudce, za souladnou s Evropskou úmluvou.**

3.3.5 Tseber proti České republice²³⁸

Stěžovatele odsoudili české soudy za spáchání mj. trestného činu (těžkého) ublížení na zdraví,²³⁹ a to v jednočinném souběhu s trestnými činy dalšími. Hlavním důkazem při rozhodování soudů byla přitom **výpověď poškozeného pořízená před zahájením trestního stíhání stěžovatele jako neodkladný úkon** ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu. Výslech poškozeného byl přitom procesně proveden **za přítomnosti soudce** ve smyslu § 158a trestního řádu. Poškozený, občan Ukrajiny, **nebyl**, přestože se jej soudy pokoušely předvolat a později i opakovaně předvést, **v době hlavního líčení dohledán**. Z těchto důvodů byl v hlavním líčení **přečten protokol o výpovědi** poškozeného s poukazem na, to že byl proveden způsobem odpovídajícím trestnímu řádu, ve smyslu § 211 odst. 2 trestního řádu. Stěžovatel v tomto ohledu namítal porušení **čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy** o ochraně lidských práv a základních svobod. Jádrem jeho stížnosti tedy bylo porušení práva na spravedlivý proces a záruka kontradiktornosti trestního řízení promítající se v právu stěžovatele **vyslýchat svědky proti sobě**, klást jim otázky a mj. rozporovat jejich hodnověrnosti.

Hodnocení Evropského soudu pro lidská práva se v kontextu námitek stěžovatele opíralo znovu o předchozí rozhodnutí Soudu ohledně důkazu výsledkem „nepřítomného svědka“ ve věci **Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království**.²⁴⁰ Přezkum Soudu se tedy odehrál v rámci třístupňového textu, zjednodušeně tvořeného tím, zda:

- (1) Existuje závažný důvod pro nemožnost výslechu za přítomnosti obhajoby?
- (2) Byla výpověď „nepřítomného“ svědka rozhodující/výlučný důkaz?
- (3) Byly přítomny „vyvažující“ procesní záruky vyvažující znevýhodnění obhajoby?

²³⁷ Srov. již výše citovaný nálezn Ústavního soudu sp. zn.Pl. ÚS 3/09 ze dne 8. 6. 2010, publ. 121/2010 USn., který takový postup nepovažuje za ústavně konformní (i vzhledem k procesní úpravě domovní prohlídky).

²³⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Tseber proti České republice ze dne 22. 11. 2012 na základě stížnosti č. 46203/08.

²³⁹ Ve smyslu ust. § 222 „starého“ trestního zákoníku č. 140/1961 Sb.

²⁴⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížnosti č. 26766/05.

Ve výsledku pak sice Soud shledal, že **závažný důvod** pro nemožnost výslechu existoval a soudy se poškozeného pro účely hlavního líčení najít snažily. Nicméně Soud v další rovině konstatoval, že se **jednalo o rozhodující důkaz**²⁴¹ a **neexistovaly procesní záruky**, které by procesní znevýhodnění obhajoby vyvážily. (V této souvislosti Soud především kritizoval, že české soudy nehodnotily hodnověrnost výpovědi.) Ve výsledku tedy Soud skutečně dospěl k tomu, že **právo na spravedlivý proces stěžovatele bylo porušeno** a dále setrval na své (ustálené) rozhodovací praxi týkající se možnosti výslechu „nepřítomného“ svědka v souvislosti s právem na spravedlivý proces a zásadu kontradiktornosti trestního řízení.

3.3.6 Breukhoven proti České republice²⁴²

České soudy rozhodly o vině stěžovatele mj. ze spáchání trestného činu **obchodování s lidmi**.²⁴³ Stěžovatel nizozemské národnosti přitom provozoval **nevěstinec** v Dolním Dvořišti. **Před zahájením trestního stíhání** stěžovatele byl přitom proveden **výslech pětice žen**, Rumunek, vykonávajících prostituci ve stěžovatelově nevěstinci. Při výslechu provedeném **za účasti soudce** dle ust. § 158a trestního řádu jako **neodkladný úkon** ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu jednotlivé ženy v podstatě uvedly, že je stěžovatel (výhrůzkou či násilím) k výkonu prostituce nutil a z Rumunska je vylákal pod příslibem práce v České republice nesouvisející s prostitucí (jako barmanky, uklízečky apod.). Neodkladnost výslechu nevěstek byla přitom odůvodňována především tím, že záhy odjedou domů do Rumunska. V hlavním líčení byly přitom **protokoly o výslechu přečteny** s poukazem na ust. § 211 odst. 2 trestního řádu, kdy se soudy žádným způsobem o další výslech jednotlivých žen nepokusily, a to ani formou mezinárodní právní pomoci.

Stěžovatel svou stížnost opřel mj. o tvrzené porušení čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.²⁴⁴ Jak vidno, fakticky se tedy opět jedná o situaci výslechu „nepřítomného svědka“, byť takové označení jednotlivých svědkyň/nevěstek v odůvodnění předmětného rozhodnutí nelze nalézt. Při přezkumu přitom Soud nepoužívá jednotlivá kritéria známá z rozhodnutí Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království, a to

²⁴¹ Ze čtení odůvodnění tohoto a dalších rozsudků Evropského soudu pro lidská práva je přitom zřejmé, že chápe „rozhodující důkaz“ jako takový důkaz, který rozhoduje o tom, zda obviněný bude, nebo nebude uznán vinným. Toto klasifikační kritérium tedy nepopisuje toliko samotnou „sílu“ získaného důkazu, ale především kontext důkazů dalších.

²⁴² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Breukhoven proti České republice ze dne 21. 7. 2011 na základě stížnosti č. 44438/06.

²⁴³ Jednalo se přitom o obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku ve smyslu ust. § 246 „starého“ trestního zákoníku a později rovněž ve smyslu § 232a „starého“ trestního zákoníku.

²⁴⁴ Resp. stěžovatel namítal i porušení dalších ustanovení Evropské úmluvy, např. čl. 6 odst. 3 písm. c) či čl. 8, které ale nejsou z pohledu této práce podstatné.

zejména z toho důvodu, že **rozhodnutí ve věci Breukhoven je starší než Al-Khawaja a Tahery pro Spojenému království.**²⁴⁵ Přesto nelze nevysledovat, že hodnotící kritéria jsou podobná, snad jen méně logicky uspořádaná, jako jsou ta následující po Al-Khawaja a Tahery.

Soud přitom vytkl jednak českým soudům, že se nijak nepokusily dohledat jednotlivé svědkyně pro podání výpovědi v hlavním líčení, což by principiálně bylo možné i před rumunskými orgány na základě mezinárodní pomoci. Dále pak poukázal, že, ačkoliv pro provozování nevěstince stěžovatelem svědčila i celá řada dalších důkazů, byly výpovědi pětice svědkyň provedené jako neodkladný úkon **výlučným důkazem** směřujícím k tomu, že stěžovatel spáchal trestný čin obchodování s lidmi. (Při této příležitosti přitom Soud poukázal na to, že by – teoreticky – mohly ostatní důkazy postačit pro usvědčení pachatele z kuplířství či jiných trestných činů, ale ne z obchodování s lidmi.) Ve výsledku seznal Soud, že **stěžovatelovo právo na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy bylo skutečně porušeno.**

3.3.7 Balšán proti České republice²⁴⁶

Stěžovatel dle posouzení českých soudů spáchal ve spolupachatelství s další osobou trestný čin **podvodu**. Před zahájením trestního stíhání stěžovatele byl vyslechnut (tehdy budoucí) spoluobviněný stěžovatele. **Výslech budoucího spoluobviněného** proběhl bez přítomnosti právního zástupce stěžovatele, právního zástupce budoucího spoluobviněného či stěžovatele samotného, a to jako **neodkladný úkon** ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu. (V této souvislosti poznamenávám, že neproběhl jako úkon prováděný za účasti soudce ve smyslu současného ust. § 158a trestního řádu, jelikož v době výslechu ještě toto ustanovení nebylo součástí trestního řádu.) Při výslechu, který proběhl v rámci dvou časových úseků téhož dne, přitom mj. **budoucí spoluobviněný uvedl okolnosti svědčící pro vinu stěžovatele** ze spáchání podvodu. V dalším řízení přitom spoluobviněný i stěžovatel odmítli vypovídat s poukazem na ust. § 33 trestního řádu, v němž je mj. v objektivním právu zakotvena zásada **nemo tenetur**, kdy protokol o usvědčující výpovědi spoluobviněného byl na základě tehdejšího § 207 odst. 2 trestního řádu přečten v hlavním líčení. Trestní řízení stěžovatele bylo později vyloučeno **do samostatného projednání.**

²⁴⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížnosti č. 26766/05.

²⁴⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Balšán proti České republice ze dne 18. 7. 2006 na základě stížnosti č. 1993/02.

Stěžovatel namítal (klasicky) porušení čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. V podstatě namítal mj., že důkaz získaný výpovědí spoluobviněného byl v řízení nepoužitelný, kdy bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces v tom ohledu, že mu **nebylo umožněno vyslechnout svědka proti sobě**. (V této souvislosti pak podpůrně poukazoval rovněž na to, že rozhodování o vině stěžovatele bylo vyloučeno k samostatnému projednání a tudíž se na spoluobviněného nevztahovala ust. § 33 trestního řádu zakotvující mj. zásadu *nemo tenetur*.)

Soud přitom především poukázal na to, že výpověď spoluobviněného byla (prakticky) **výlučným důkazem svědčícím o vině stěžovatele**. V této souvislosti se pak Soud ztotožnil s argumentací stěžovatele, že při vyloučení stěžovatelovy věci do samostatného projednání došlo mělo umožnit předvolání svědka (bývalého spoluobviněného), a to mj. proto, že „v jeho větví případu“ byl již vydán pravomocný odsuzující rozsudek. Je patrné, že, pokud by se jednalo o rozhodnutí Soudu v době po rozhodnutí Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království²⁴⁷ bylo analogicky možné použít zde etablovaná kritéria testu pro přípustnost výsledku „nepřítomného svědka“. To samozřejmě s ohledem na to, že rozhodnutí ve věci Balšán proti České republice je zhruba o pět let mladšího data, není možné.

Nicméně stále je patrné, že hlavním hodnotícím kritériem Soudu ve věci i zde byla ohledně čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy byla výlučnost či rozhodující úloha takto „nekontradiktorně“ získaného důkazu. Soud tedy **shledal porušení práva na spravedlivý proces stěžovatele** vyjádřeného v čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy. (Zde nad rámec výše uvedeného dodávám, že z odůvodnění rozhodnutí Soudu není zřejmé, proč byl výslech budoucího spoluobviněného neodkladným úkonem ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu.)

3.3.8 Obecná východiska z jednotlivých rozhodnutí

Z hlediska práva na spravedlivý proces v souvislosti s neodkladnými a neopakovatelnými úkony vychází Evropský soud pro lidská práva zejména z **dikce ust. čl. 6 odst. 1 ve spojení s čl. 6 odst. 3 písm. c) a písm. d) Evropské úmluvy** o ochraně lidských práv a základních svobod. Jak přitom opakovaně Evropský soud pro lidská práva v odůvodněních citovaných rozhodnutí uvádí, že první odstavec článku 6 jako obecné vymezení práva na spravedlivý proces

²⁴⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížnosti č. 26766/05.

se v trestních věcech uplatňuje spolu se zvláštními skutkovými podstatami třetího odstavce.²⁴⁸ Pokud tedy je některý procesní postup v rozporu s právem na spravedlivý proces v tomto slova smyslu, je v rozporu zároveň s prvním i třetím odstavcem. Čl. 6 odst. 3 písm. c) Evropské úmluvy se přitom dotýká **práv na obhajobu** a čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy se dotýká **výslechu svědků**.

V jednotlivých případech pak z hlediska neodkladných a neopakovatelných úkonů hodnotí Evropský soud pro lidská práva především **oslabení možností obhajoby při neodkladných a neopakovatelných**, a to protože podezřelý a jeho právní zástupce²⁴⁹ se nemohou před zahájením trestního stíhání účastnit jednotlivých úkonů přípravného řízení. Vesměs při hodnocení práva na obhajobu používá Soud různá **vyvažovací kritéria** či procesní záruky, mezi než zařazuje podpůrně i přítomnost soudce při výslechu (či rekognici) ve smyslu ust. § 158a trestního řádu. Z hlediska výslechu svědka a *rovnosti zbraní* pak rozlišuje různé (atypické) případy provádění výslechu, mj. právě případ výslechu **nepřítomného svědka**. Pro souladnost výslechu nepřítomného svědka, vesměs v případě českého práva jako neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, používá kritéria vyvozená z rozhodnutí ve věci **Al-Khawaja a Tahery** proti Spojenému království.²⁵⁰

Ve výsledku je možné konstatovat, že za splnění řady konkrétních podmínek **vesměs považuje Evropský soud pro lidská práva „české“ neodkladné a neopakovatelné úkony za souladné** s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 Evropské úmluvy. Nicméně tuto jejich souladnost nelze rozhodně paušalizovat, kdy je potřeba v jednotlivých případech **aplikovat jednotlivá hodnotící kritéria** Evropského soudu pro lidská práva pro zhodnocení povahy jednotlivých neodkladných a neopakovatelných úkonů. V typizovaných případech (např. výslech nepřítomného svědka, částečně i domovní prohlídka a prohlídka jiných prostor) pak Evropský soud pro lidská práva zavádí ve své rozhodovací praxi jednotlivá **kritéria pro zhodnocení souladu** jednotlivých

²⁴⁸ Pro určení, která věc má povahu trestněprávní, jsou dnes rutinně používána Engelova kritéria (někdy i „engelovská“ kritéria v zobecněné podobě bez charakteru přivlastňovacího přídavného jména). Tato (převážně materiální) kritéria jsem již vymezil v předchozích poznámkách pod čarou. Viz rovněž rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku ze dne 8. 6. 1976 na základě stížnosti č. 5100/71 a dalších.

²⁴⁹ Část literatury i v této souvislosti používá pojem obhájce i pro právního zástupce podezřelého před zahájením trestního stíhání, druhá část naopak (s poukazem na ust. § 35 trestního řádu) používá pojem obhájce *stricto sensu* pouze na právního zástupce již obviněného. Srov. použití pojmu obhájce v jednotlivých částech publikace GRIVNA, Tomáš a kol. *Právo na obhajobu: teorie a praxe 21. století*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, 302 s.

²⁵⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížnosti č. 26766/05. Tato kritéria aplikovatelná na situace tzv. nepřítomného svědka spočívají přitom zjednodušeně v posouzení (1) existence závažného důvodu pro nepřítomnost svědků, (2) výlučnost/rozhodující povaha výsledkem získaných důkazů a (3) možnosti „vyvažujících“ okolností a procesních záruk.

neodkladných a neopakovatelných úkonů z hlediska Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Tato kritéria se pak (vedle samotného textu úmluvy) stávají stěžejní součástí posuzování souladnosti neodkladných a neopakovatelných úkonů s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.

4 Použitelnost získaných důkazů

4.1 Obecně k vadám důkazů

Současné české objektivní právo, tedy až na výjimku důkazů získaného „*nezákonným donucením nebo hrozbou*“²⁵¹ ve smyslu ust. § 89 odst. 3 trestního řádu, neobsahuje žádné obecné pravidlo o **důsledcích porušení procesních pravidel** při získávání důkazů. Výše uvedené sice rozhodně neznamená, že se trestní řád procesu dokazování nevěnuje, ať již stanovením procesních postupů provádění důkazů nebo stanovením, které předměty či způsoby dokazování jsou zakázány. (Jelínek v této souvislosti hovoří o tzv. **zákazech důkazů**, které se týkají buď samotného předmětu dokazování,²⁵² nebo způsobu provedení důkazu.²⁵³ Kalvodová takovou úpravu v kontextu připravovaného návrhu nového trestního řádu označuje jako **vylučovací normy**.²⁵⁴) Obecné pravidlo ust. § 89 odst. 2 věty první trestního řádu, tedy, že „*za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci...*“, tedy ve skutečnosti nemá absolutní povahu. Ne každý důkazní prostředek je ve výsledku přípustný či zákonný.

Fryšták a Jílovec uvádějí, že je potřeba lišit **zákonnost důkazu** a **nepřípustnost důkazu**, kdy „*nepřípustnost je nutné vnímat jako širší pojem, který v sobě zahrnuje nejen nezákonnost, ale i nepřípustnost danou pramenem důkazu*“.²⁵⁵ Obecně pak lze konstatovat, že sice v podstatě každý nezákonný důkaz bude nepřípustný. Opačná implikace již ale neplatí, může tedy existovat zákonný důkaz, který již přípustný nebude.

Doktrína vymezila kritéria posuzování zákonnosti. Dle Repíka²⁵⁶ a takřka shodně i dle Jelínka²⁵⁷ mezi tato kritéria patří mj. „*zda byl důkaz proveden v tom procesním stádiu, v němž je příslušný procesní subjekt podle zákona oprávněn opatřovat a provádět důkazy v procesním smyslu*“²⁵⁸ a „*zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví, popřípadě připouští*

²⁵¹ Dosl. cit. § 89 odst. 3 trestního řádu.

²⁵² Jako důkaz např. nemůže být použito trestní oznámení, resp. slouží zjednodušeně jen ke zjištění okolností, za kterých bylo podáno. Oznamovatel musí být přímo vyslechnut. V dalších podrobnostech viz stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 300/2019 ze dne 18. 9. 2019, publ. R 1/2019 st., které rozvíjí známý rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 6 Tz 46/93 ze dne 14. 5. 1993, publ. jako R 46/1993 tr.

²⁵³ Viz JELÍNEK, J. Obecné výklady o důkazech. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha. Leges. 2018, str. 374.

²⁵⁴ Viz KALVODOVÁ, HRUŠÁKOVÁ a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1. vyd. Brno. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2015. 503 str. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia; sv. č. 539. str. 58.

²⁵⁵ Dosl. cit. FRYŠTÁK, JÍLOVEC. Zákonost důkazů v trestním řízení a její posuzování aplikační praxí. In: *Časopis pro právní vědu a praxi*. Roč. 22. Č. 1 (2014).

²⁵⁶ Repík, B. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. In: *Bulletin advokacie*. 6-9 1982, str. 125 a násl.

²⁵⁷ JELÍNEK, J. Obecné výklady o důkazech. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha. Leges. 2018, str. 377.

²⁵⁸ Dosl. cit. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha. Leges. 2018, str. 377.

zákon“.²⁵⁹ Přestože přitom tato kritéria nejsou rozhodně jediná (Repík i Jelínek shodně uvádějí i další tři kritéria²⁶⁰), budou **rozhodná pro posuzování zákonnosti neodkladných a neopakovatelných důkazů**.

Z hlediska typologizace nezákonnosti se pak tradičně rozlišují **absolutně** a **relativně neúčinné důkazy**. Absolutně neúčinné důkazy přitom trpí takovou vadou, kterou již nelze odstranit. Naopak relativně neúčinné důkazy trpí podstatnou vadou, kterou odstranit ještě lze. Co je ale velmi důležité si uvědomit je, že dělítkem není „závažnost vady“, ale právě její odstranitelnost. A to přesto, že např. Fryšták a Jílovec hovoří o stupních nezákonnosti,²⁶¹ což na první pohled úvahy o hierarchizaci severity vzbuzuje.

V obou případech se pak buď musí jednat o vadu **podstatnou**. (Vyvozováno ze systematického výkladu ust. § 258 odst. 1 písm. a) trestního řádu upravujícího jeden z odvolacích důvodů vedoucích ke zrušení soudu prvního stupně odvolacím soudem.) Případně alespoň **závažnou** vadou. (Vyvozováno z předpokladů vrácení obžaloby státnímu zástupci k došetření po předběžném projednání obžaloby dle současné dikce ust. § 188 odst. 1 písm. e) trestního řádu.)

Při posuzování úkonů z důkazního hlediska pak dochází k hodnocení závažnosti, resp. právní relevance vad, k nimž při provádění jednotlivých úkonů došlo. Typicky vyplývají tyto vady z nezákonnosti a nedodržení procesních předpisů pro konkrétní úkon. Mimo „konkrétní“ pochybení při provádění neodkladných či neopakovatelných úkonů pak stojí otázka, zda se vůbec o neodkladný či neopakovatelný úkon jedná, případně další specifické otázky obecnějšího charakteru.

V obecné rovině mohou důkazy získané neodkladnými či neopakovatelnými úkony trpět takovými podstatnými či závažnými vadami, které způsobí relativní či absolutní neúčinnost důkazu. Typicky se přitom domnívám, že, vzhledem k povaze neodkladných a neopakovatelných úkonů se typicky při přítomnosti (podstatné/závažné) vady, bude jednat o relativně neúčinné důkazy, protože takové důkazy ve většině případů vzhledem k definičnímu vymezení neodkladných a neopakovatelných úkonů v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu, nebude již možné opakovat.

²⁵⁹ Dosl. cit. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha. Leges. 2018, str. 378.

²⁶⁰ Viz JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha. Leges. 2018, str. 378.

²⁶¹ Viz FRYŠTÁK, JÍLOVEC. Zákonnost důkazů v trestním řízení a její posuzování aplikační praxí. In: *Časopis pro právní vědu a praxi*. Roč. 22. Č. 1 (2014), str. 13.

4.2 Vybrané příklady vad neodkladných a neopakovatelných úkonů

4.2.1 Vady protokolu

Typickou formální vadou neodkladných či neopakovatelných úkonů jsou přitom **vady v protokolu** o jejich provedení, případně vady v dalších procesním úkonu, který provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu umožnil (např. příkazu k domovní prohlídce). V této souvislosti přitom odkazují na úvodní kapitolu této práce, v ní jsem již provedl výběr závěrů z rozhodovací praxe Ústavního soudu v této otázce. Ve zkratce se přitom jedná o to, **zda je neodkladnost či neopakovatelnost úkonu seznatelná přímo z protokolu o provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu**. Ústavní soud přitom zaujal poměrně liberální stanovisko. Použitelnosti důkazu nevádí, pokud se (z hlediska odůvodnění příkazu k domovní prohlídce) „*jedná pouze o nižší míru pečlivosti, s jakou byl příkaz vypracován*“.²⁶² Kdy Ústavní soud pokračuje tím, že „*[p]ředmětné odůvodnění sice neobsahuje pasáž, která by se výslovně věnovala neodkladnosti či neopakovatelnosti dané prohlídky, nicméně neodkladnost jejího provedení je z okolností případu a spisového materiálu, který si Ústavní soud vyžádal, zcela zřejmá*“.²⁶³ Ústavní soud přitom v dalším rozhodnutí uzavřel, že *ústavněprávního rozměru nabývá až deficit, kdy v daném případě "neodkladnost" úkonu z odůvodnění příkazu není (ani interpretací) jakkoli seznatelná, byť alespoň v (minimálním) nezbytném rozsahu*“.²⁶⁴

Obecně tedy stačí, pokud okolnosti nasvědčující neodkladnosti či neopakovatelnosti úkonu vyplývají ze spisového materiálu. Z hlediska zákonnosti a přístupu obecných soudů pak vyzdvihují (v podstatě obdobný) právní závěr z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 510/2013 ze dne 26. 6. 2013, publ. jako R 13/2014 tr., který uvádí, že „*jestliže při následném posouzení a po zvážení všech souvislostí lze konstatovat, že věcné důvody pro neodkladnost či neopakovatelnost úkonu byly splněny, pak neexistence zdůvodnění neodkladnosti nebo neopakovatelnosti – byť je vadou řízení – nevede k závěru o nezákonnosti příslušných meritorních rozhodnutí*...“.²⁶⁵ **Pokud v protokolu není neodkladnost či neopakovatelnost výslovně vyjádřena či odůvodněna, postačí, pokud vyplývá z materiálních okolností, nemusí již být formálně uvedena. Tento závěr lze vztáhnout i použitelnosti důkazů z úkonu takovým protokolem zaznamenaným.**

²⁶² Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publ. ÚS 870/2011.

²⁶³ Opět dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publ. ÚS 870/2011.

²⁶⁴ Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013, publ. ÚS 4278/2013.

²⁶⁵ Dosl. cit. z právní věty usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 510/2013 ze dne 26. 6. 2013, publ. R 13/2014 tr.

4.2.2 Nezahájení trestního stíhání

V nálezu sp. zn. I. ÚS 4183/12 ze dne 24. 7. 2013, publ. jako SR 9/2013 s. 313, se Ústavní soud zabýval na základě ústavní stížnosti z pohledu ústavního práva přezkumem prohlídky jiných prostor a pozemků vlastněných stěžovatelem. Při prohlídce přitom měl být mj. odkryt kabel elektrického vedení umístěný v zemině na pozemku. Ústavní soud se přitom vymezil proti postupu orgánů činných v trestním řízení, kdy dle právní věty doslova uvedl, že *„jestliže orgány činné v trestním řízení před provedením prohlídky jiných prostor nezahájily trestní stíhání, ač tak učinit mohly a měly, a namísto toho ji bez uvedení důvodu provedly jako neodkladný úkon, pak absenci tohoto odůvodnění nelze považovat za pouhé formální pochybení, nýbrž za případ, kdy pro provedení úkonu jako neodkladného chybějí i věcné důvody. Takový postup vede k porušení čl. 2 odst. 2 LPS. Neodkladnost úkonu totiž nemůže být založena tím, že trestní stíhání dosud nebylo zahájeno, nýbrž musí se jednat o situaci, kdy ani zahájeno být nemohlo.“*²⁶⁶

Z pohledu ústavního práva tedy nelze považovat důkazy získané prostřednictvím neodkladných a neopakovatelných úkonů za použitelné v případě, že byly provedeny před zahájením trestního stíhání, a toto trestní stíhání již mohlo být zahájeno.

4.2.3 Nepřítomnost soudce při výslechu před zahájením trestního stíhání

V usnesení sp. zn. 8 Tdo 484/2021 ze dne 15. 9. 2021 se Nejvyšší soud z důkazního hlediska zabýval situací, kdy soudy v předcházejícím řízení vycházely mj. z přečtení protokolů o výpovědi 111 svědků údajně dle ust. § 211 odst. 2 písm. a) trestního řádu. Přestože úkony proběhly před zahájením trestního stíhání, nebyly provedeny jako neodkladné a neopakovatelné úkony za účasti soudce dle ust. § 158a trestního řádu. Soudy nižších stupňů sice přehlédly i další pochybení v přípravném řízení (např. nebyly výslechy provedeny znovu po zahájení trestního stíhání ve smyslu ust. § 164 odst. 4 trestního řádu). Ve výsledku pak Nejvyšší soud dovolání vyhověl tím, že zrušil odsuzující rozsudky nižších soudů, a to právě s poukazem, že vycházely z nepřipustných důkazů. Protokoly o výpovědi neměly být přečteny, protože (jak vyplývá z návětí ust. § 211 odst. 2 trestního řádu) nebyly provedeny *„způsobem odpovídající ustanovením“*²⁶⁷ trestního řádu. Jak vidno, i při posuzování přípustnosti důkazů získaných neodkladnými a neopakovatelnými úkony, klíčová je zákonnost jejich provedení a dodržení procesních předpisů, kdy **nepřítomnost soudce při výslechu, který měl být proveden v souladu s ust. § 158a trestního řádu zakládá nepoužitelnost důkazu takovým (nezákonně provedeným) výslechem získaným.**

²⁶⁶ Dosl. cit. nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 4183/12 ze dne 24. 7. 2013, publ. SR 9/2013 s. 313.

²⁶⁷ Dosl. cit. návětí ust. § 211 odst. 2 trestního řádu.

Např. v případě výsledku jako neodkladného či neopakovatelného úkonu před zahájením trestního stíhání je dána jeho procesní nepoužitelnost, pokud se jej (v rozporu se zákonem) neúčastnil soudce.

4.2.4 Nepřípustnost pro rozpor s právem na spravedlivý proces

Z nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015, publ. jako 43/2015 USn. je zřejmé, že hledisko zákonnosti prezentované výše není hlediskem jediným. Ústavní soud se v tomto nálezu zabýval důkazem rekognicí. Ústavní soud akcentoval právo obhajoby účastnit se dokazování. Neodkladné a neopakovatelné úkony tento přístup sice mohou „prolomit“, ale mělo by se jednat o výjimečnou situaci. Ve zkratce lze přitom říct, že orgány činné v trestním řízení by se neměly spoléhat na možnost číst protokol o neodkladném či neopakovatelném úkonu před soudem.²⁶⁸ Naopak by měl vyvíjet „aktivní úsilí“²⁶⁹ práva obhajoby odpovídajícím způsobem zajistit. Teprve, pokud je snaha o zajištění účasti obhajoby marná, lze za splnění dalších velmi přísných podmínek, možné založit odsouzení na takovém důkazu. Tyto podmínky pak, předpokládám, vyplývají mj. z rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva (viz mj. Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království²⁷⁰). Každopádně z citovaného nálezu vyplývá, že o procesní použitelnosti důkazu rozhoduje nejen soulad se zákonem, ale i kritéria další vyplývající mj. z rozhodovací praxe Ústavního soudu. Ve výsledku tedy **i důkaz opatřený neodkladným či neopakovatelným úkonem v souladu se zákonem může být i tak nepoužitelný, protože při jeho opatřování bylo zasaženo do práva na spravedlivý proces.** (Tato kritéria jsem již, byť v jiném kontextu, rozebral v části věnované právu na spravedlivý proces.)

4.3 Protokol o výpovědi svědka čtený v hlavním líčení

Z praktického hlediska se otázka použitelnosti důkazních prostředků pramenících z neodkladných či neopakovatelných úkonů velmi často týká aplikace ust. § 211 odst. 2 trestního řádu. Výsledky provedené jako neodkladné a neopakovatelné úkony jsou přitom velmi časté.

Z pohledu objektivního práva přitom „*protokol o výpovědi spoluobžalovaného nebo svědka se přečte také tehdy, byl-li výslech proveden způsobem odpovídajícím ustanovení tohoto*

²⁶⁸ Myšleno ve smyslu ust. 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu.

²⁶⁹ Dosl. cit. z právní věty nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015, publ. 43/2015 USn.

²⁷⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížností č. 26766/05 a 22228/06.

*zákona*²⁷¹ a²⁷² – pod písm. a) – „*taková osoba zemřela nebo se stala nezvěstnou pro dlouhodobý pobyt v cizině nedosažitelnou, nebo onemocněla chorobou, která natrvalo nebo po dohlednou dobu znemožňuje její výslech, nebo*“²⁷³ – pod písm. b) – „*šlo o neodkladných nebo neopakovatelný provedený podle § 158a*“.²⁷⁴ Citované ustanovení přitom představuje speciální ustanovení vůči ust. § 211 odst. 1 trestního řádu, které upravuje (zjednodušeně podáno) možnost přecíst protokol o výslechu svědka se souhlasem státního zástupce a obžalovaného.

Mechanická aplikace těchto zákonných ustanovení by sváděla k tomu, že vždy, když se osoba spoluobžalovaného nebo svědka stane nedostupnou z některého z vyjmenovaných důvodů nebo se jedná o neodkladný nebo neopakovatelný úkon, bylo by možné přecíst protokol o výpovědi. Vzhledem potřebě **ústavně konformního výkladu**, který zákonodárcovu dikci pojímá značně **restriktivně**, to ale není dost dobře možné. Hranice toho zúženého výkladu pak určuje rozhodovací praxe Ústavního soudu, Evropského soudu pro lidská práva a (v řadě případů, až pod jejich „tlakem“) i Nejvyššího soudu. Současná rozhodovací praxe rozebraná dále je přitom často podkladem odborných prací a článků, viz mj. recentní články Říhy²⁷⁵ či Poláka.²⁷⁶

Nosnou myšlenkou jednotlivých rozhodnutí je v podstatě, kde jsou limity „nahrazení“ možnosti obviněného a jeho obhájce klást svědkům otázky a účastnit se jednotlivých procesních úkonů před zahájením trestního stíhání **přítomností soudce ve smyslu ust. § 158a trestního řádu**. Soudce sice „*odpovídá za zákonnost provedení úkonu a k tomu cíli může do průběhu úkonu zasahovat*“.²⁷⁷ Nicméně ve výsledku si skutečně jde, řečeno justičním slangem, na výslech (neodkladným a neopakovatelným úkonem) jen „sednout“. Nemůže přezkoumat, zda státní zástupce posoudil úkon za neodkladný nebo neopakovatelný správně.²⁷⁸ Fakticky nebývá ani obeznámen se spisovým materiálem a, jelikož ani nemá zvláštní oprávnění klást svědkům otázky, nenahradí tedy ani dotazy obhajoby na svědka. Relativně menší množství oprávnění soudce nalézají odraz i v tom, že – na rozdíl od soudce rozhodujícího v přípravném řízení o

²⁷¹ Odkazováno je samozřejmě na trestní řád.

²⁷² Dosl. cit. ust. § 211 odst. 2 trestního řádu.

²⁷³ Dosl. cit. ust. § 211 odst. 2 trestního řádu.

²⁷⁴ Dosl. cit. ust. § 211 odst. 2 trestního řádu.

²⁷⁵ Viz ŘÍHA, Jiří. Vybrané aspekty použitelnosti protokolů o dřívějších svědeckých výpovědích v hlavním líčení s ohledem na judikaturu ESLP, str. 233 In: JELÍNEK, Jiří a KOL. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha. Leges. 2018.

²⁷⁶ POLÁK, Peter. Limity dokazovania výsluchmi svedkov v trestnom konaní vyplývajúce z práva na spravodlivý proces, str. 55 In: JELÍNEK, Jiří a KOL. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha. Leges. 2018.

²⁷⁷ Dosl. cit. ust. § 158a trestního řádu.

²⁷⁸ Viz ust. § 158a věta druhá trestního řádu.

domovní prohlídce, prohlídce jiných prostor a pozemků, příkazu zadržení či zatčení a vazbě – není vyloučen v rozhodování ve věci.²⁷⁹

Z hlediska rozhodovací praxe, pomineme-li přímo jednotlivá rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu, která buď již byla rozebrána v kapitole věnované právu na spravedlivý proces, nebo se tak stane v kapitole věnované konfliktu se zásadou kontradiktornosti, jsou přitom zajímavá zejména následující rozhodnutí Nejvyššího soudu.

V usnesení sp. zn. 8 Tdo 235/2015-19 z dne 17. 3. 2015, publ. jako R 16/2016 tr., se Nejvyšší soud zabýval dovoláním odsouzeného z přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky,²⁸⁰ jehož se měl dopustit tím, že řídil automobil pod vlivem alkoholu. Dovolatel nicméně nebyl při řízení vozidla přistižen. Soud prvního i druhého stupně dovodily skutečnost, že řídil právě on jen z přečtení výpovědi spolujezdců dle ust. § 211 odst. 2 písm. a) trestního řádu. Nejvyšší soud přitom sice k závěru, že skutečně „*místo výslechu svědka, který je cizím státním občanem, má trvalý pobyt v cizině a byl vyslechnut v cizím státě způsobem upraveným v jeho právním řádu, lze v hlavním líčení číst protokol o jeho výpovědi*“²⁸¹, ale – vedle respektování přímo ze zákonného ustanovení vycházejících podmínek – „*v zásadě jen tehdy, jestliže obviněnému nebo obhájci byla v průběhu trestního řízení alespoň jednou dána možnost, aby mohl tomuto svědkovi klást otázky, a to buď v okamžiku jeho výpovědi, nebo v pozdějším stadiu*“.²⁸² Zároveň, zjednodušuji, má soud povinnost pokusit se využít možností daných v mezinárodní trestní spolupráci včetně výslechu svědka orgány cizího státu. Jsem si samozřejmě vědom toho, že právní závěr vyjádřený Nejvyšším soudem se výslovně vztahuje k ust. § 211 odst. 1 písm. a) trestního řádu, nikoli k ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu. Nicméně i tak mám za to, že závěry prezentované Nejvyšším soudem lze vztáhnout i k ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu. **V případě důkazu získaného výpovědí svědka jako neodkladného či neopakovatelného úkonu by nemělo být možné tuto výpověď bez dalšího přečíst mj. v případě, že obviněný či jeho obhájce neměli možnost klást mu otázky a soud se nesnažil využít možností daných mezinárodní právní spoluprací.**

Silný vliv rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva dle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je patrný mj. z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5

²⁷⁹ Vyplývá na základě argumentu *a contrario* z ust. § 30 odst. 2 trestního řádu.

²⁸⁰ Ve smyslu ust. § 274 trestního zákoníku.

²⁸¹ Dosl. cit. z právní věty dle usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 235/2015-19 ze dne 17. 3. 2015, publ. jako R 16/2016 tr.

²⁸² Dosl. cit. z právní věty dle usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 235/2015-19 ze dne 17. 3. 2015, publ. jako R 16/2016 tr.

Tdo 1091/2016 ze dne 20. 12. 2016. Ze skutkového hlediska přitom projednával Nejvyšší soud dovolání odsouzeného soudy nižších stupňů ze spáchání dvou skutků spočívajících jednak v tom (1), že s úmyslem je nezaplátit objednal dodávku cca 26 tisíc vajíček, za které po jejich přeložení z nákladního vozidla do skladu skutečně nezaplátit, čímž způsobil dodavateli větší škodu,²⁸³ a (2) vyráběl doma na multifunkční tiskárně padělky polských zlotých, které uváděl do oběhu.²⁸⁴ Dle dovolatele přitom údajně spáchání druhého ze skutků (tj. padělání) mělo vyvracet svědectví polského svědka, kterému bylo padělanými bankovkami placeno. Soudy přitom ani nepostupovaly žádným ze způsobů vymezených v ust. § 211 trestního řádu, ale předložily protokol o výslechu svědka stranám k nahlédnutí dle ust. § 213 trestního řádu. Nejvyšší soud přitom ve výsledku konstatoval, že **nelze nahradit procesní postup dle ust. § 211 trestního řádu** (tedy i včetně § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu týkajícího se neodkladných či neopakovatelných úkonů) **tím, že by soud předložil stranám k nahlédnutí. Protokoly o výslechu svědků provedených jako neodkladné či neopakovatelné úkony tedy nelze pouze stranám předložit k nahlédnutí.** Při postupu dle ust. § 211 trestního řádu pak musí obecné soudy vycházet z přísné rozhodovací praxe dle Evropské úmluvy (viz rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, např. ve věci Schatschaschwili proti Německu²⁸⁵ nebo Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království²⁸⁶).

Právě z v předchozím odstavci zmiňovaných rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, kterým se mj. věnuji v kapitole o konfliktu se zásadou kontradiktornosti, vychází i rozhodovací praxe Ústavního soudu a Nejvyššího soudu. Jedná se mj. o nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1860/16 ze dne 3. 11. 2016, publ. jako TR 2/2017 s. 52 a nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2867/16 ze dne 7. 11. 2017, publ. jako 204/2017 USn. (Ze stejných závěrů pak vychází mj. Nejvyšší soud v usnesení 8 Tdo 428/2017 ze dne 12. 4. 2017.) Jelikož výše uvedená rozhodnutí jsem již rozebíral z hlediska implikací, která mají z hlediska práva na spravedlivý proces v odpovídající kapitole této práce, omezím se zde pouze na výslovnou citaci části právní věty z v tomto odstavci prvně citovaného nálezu Ústavního soudu. Kdy *„pokud soud použije jako důkaz proti obviněnému výpověď nepřítomného svědka, kterého obviněný nemohl vyslechnout, je třeba posoudit: (1) zda pro nepřítomnost svědka existoval dostatečný důvod; (2) jakou váhu tento důkaz měl – zda šlo o jediný či rozhodující důkaz nebo o důkaz se*

²⁸³ Kvalifikováno jako přečin podvodu ve smyslu ust. § 209 odst. 1, odst. 3 trestního zákoníku.

²⁸⁴ Posouzeno jako zločin padělání a pozměnění peněz dle ust. § 233 odst. 2 alinea první trestního zákoníku.

²⁸⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Schatschaschwili proti Německu ze dne 15. 12. 2015 na základě stížnosti č. 9154/10

²⁸⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížnosti č. 26766/05 a 22228/06.

*značnou vahou; a (3) zda v řízení existovaly dostatečné vyvažující faktory, včetně silných procesních záruk, které kompenzovaly připuštění výpovědi nepřítomného svědka jako důkazu proti obviněnému. Ve světle těchto tří kritérií je třeba posoudit, zda lze řízení, v němž byla použita výpověď nepřítomného svědka, jako celek považovat za spravedlivé“.*²⁸⁷

Jak vidno, důkazní použitelnost protokolů o dřívější výpovědi svědka provedené jako neodkladné či neopakovatelné je dána tehdy, pokud byly provedeny (bez podstatné či závažné vady) způsobem dle trestního řádu. Zde se přitom jedná zejm. o přítomnost soudce při výslechu dle ust. § 158a trestního řádu. Pokud je svědek nepřítomný, např. je v cizině, musí se přitom místo přečtení protokol soud snažit (i prostřednictvím mezinárodněprávní pomoci) zajistit jeho přítomnost na hlavním líčení. Protokoly sice lze (za podmínek ust. § 211 trestního řádu) přečíst, byť ne pouze stranám předložit k nahlédnutí, Nicméně i při postupu dle ust. 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu soudy (nad rámec toho, co vyplývá *expressis verbis ex lege*) musí soudy zkoumat naplnění jednotlivých výkladových podmínek dovozených Evropským soudem pro lidská práva a Ústavním soudem akceptovaných praxí Nejvyššího soudu (dostatečný důvod nepřítomnosti, ne rozhodující důkaz a vyvažující faktory). **Jen za všech těchto (velmi rozsáhlých) předpokladů jsou protokoly o neodkladných či neopakovatelných úkonech spočívajících ve výslechu svědka procesně způsobilými důkazy před soudem.**

²⁸⁷ Dosl. cit. z právní věty nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1860/16 ze dne 3. 11. 2016, publ. TR 2/2017 s. 52.

5 Deficity kontradiktornosti

5.1 K zásadě kontradiktornosti v českém trestním řízení

Zásada kontradiktornosti není v rámci trestního řádu výslovně upravena. Její základ je nutné spatřovat jednak v jednotlivých dílčích zákonných právech svědčících ve prospěch jednotlivých stran trestního řízení a dále pak v rozhodovací praxi soudů plynoucí zejm. z práva na spravedlivý proces upraveného jak v **Listině základních práv a Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod**. Byť paradoxně i v těchto klíčových lidskoprávních dokumentech pojem kontradiktornost jako takový absentuje.

Byť jsou autoři, kteří prakticky ztotožňují kontradiktorní řízení pouze s adverzálním typem trestního řízení,²⁸⁸ přikláním se v této práci k dnes většinovému stanovisku právní doktríny, které chápe kontradiktornost jako vlastnost v různé míře přítomnou i v kontinentálním právním systému pramenícího historicky z inkvizičního charakteru trestního procesu.²⁸⁹ Pojmově pak lze jako kontradiktorní vymezit **takový procesní postup, který umožňuje účinně konfrontovat procesní stanoviska dvou (či vícero²⁹⁰) procesních stran s rozdílnými zájmy,²⁹¹ a to mj. včetně možnosti představit vlastní argumentaci, navrhopvat důkazní prostředky na podporu svých tvrzení, účastnit se jednotlivých procesních úkonů a reagovat na stanoviska a navržené důkazy druhé strany. Ve výsledku je ale jednoznačně zřejmé, že „*můžeme kontradiktornost označit za pojmový znak moderního soudního procesu jakožto typizovaného a právně formalizovaného způsobu řešení sociálních, resp. právních konfliktů...*“²⁹² je nutné ji naprosto jednoznačně reflektovat i na poli trestního práva.**

Naplnění zásady kontradiktornosti vychází zejm. z čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a z práva na spravedlivé projednání své věci před soudem a z dílčích (minimálních) práv v čl. 6 odst. 3 Evropské úmluvy (zjednodušeně seznámení se obviněním, **práva na obhajobu, výslechu svědků proti sobě** a pomoc tlumočníka). V této

²⁸⁸ Viz HENDRYCH, Dušan, Miroslav BĚLINA, Josef FIALA, Pavel ŠÁMAL, Ivana ŠTENGLOVÁ a Pavel ŠTURMA. *Právní slovník*. 2. rozš. vyd. Praha: Beck, 2003, str. 309.

²⁸⁹ Z tohoto přístupu vychází např. Fenyk, viz FENYK, Jaroslav. Zásada kontradiktorní v trestním řízení anglosaského a kontinentálního typu In FENYK a kol. *Pocita Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. LexisNexis CZ s. r. o. 2007

²⁹⁰ Byť je tradičně kontradiktorní vztah spatřován v konfrontaci obžaloby s obhajobou, mohou i další subjekty vystupovat v kontradiktorním postavení, např. poškozený a zúčastněná osoba.

²⁹¹ Shrnující přehled rozdílných pojmových přístupů ke kontradiktornosti podávají Olej, Kolcunová a Kolcun, viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktornost' v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 7 až 18.

²⁹² Dosl. cit. MULÁK, Jiří. Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe. In: *Bulletin advokacie*. publ. 20. 3. 2019. Dostupné on-line [cit. 9. 4. 2022] na <http://www.bulletin-advokacie.cz/zasada-kontradiktornosti-v-trestnim-rizeni-evropske-souvislosti-a-ceska-reflexe>

rovině je **právo na kontradiktorní projednání jedním z dílčích práv na spravedlivý proces**. Konkrétněji, byť stále ve velmi obecné rovině, je lze částečně ztotožňovat s právem na obhajobu a rovnosti zbraní.

Taxativní výčet toho, která všechna práva stran v různé míře zaručují kontradiktorní charakter trestního řízení, podat nelze. Jelikož sám Ústavní soud uvedl, že „*zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní platí pro trestní řízení jako celek, avšak neuplatňují se ve všech stadiích trestního řízení a při všech procesních úkonech stejně intenzivně*“,²⁹³ je nutné konstatovat, že v průběhu trestního řízení se postupně množství kontradiktorních prvků zpravidla zvyšuje.²⁹⁴ Řízení před soudem je pak typicky více kontradiktorní než přípravné řízení. Přesto nelze říci, že by v přípravném řízení kontradiktorní prvky zcela chyběly.

5.1.1 Vybraná kontradiktorní subjektivní práva

Kontradiktorní charakter trestního procesu je v praxi zajišťován jednotlivými subjektivní právy náležejícímu jednotlivým subjektům trestního řízení. Vzhledem k samotné povaze kontradiktornosti přitom tato práva náležejí jak obhajobě, tak obžalobě, resp. částečně i poškozenému a zúčastněné osobě jako dalším subjektům trestního řízení. Níže uvádím pouze vybraná práva obviněného v přípravném řízení během vyšetřování a v řízení před soudem během v průběhu hlavního líčení.²⁹⁵ V rámci další podkapitoly bych se přitom rád zaměřil na to, jak nedochází některá z těchto práv uplatnění mj. v okamžiku, kdy jsou důkazní prostředky získávány neodkladnými a neopakovatelnými úkony, typicky v jiné než typické fázi řízení.

V konkrétních případech zajišťují **v přípravném řízení během fáze vyšetřování** kontradiktorní charakter trestního řízení mj. následující práva obviněného:

- **právo obviněného „vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu, a k důkazům o nich“**,²⁹⁶
- **právo obviněného „uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, činit návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky“**,²⁹⁷

²⁹³ Dosl. cit. nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3221/09 ze dne 16. 9. 2010, publ. 197/2010 USn.

²⁹⁴ Pomímám v této souvislosti vykonávací řízení, které je naopak kontradiktorní nejméně.

²⁹⁵ V této souvislosti tedy pomímám velmi omezená „kontradiktorní práva“ v průběhu prověřování v přípravném řízení, při předběžném pojednání obžaloby a ve vykonávacím řízení. (Případně samostatně i ve vazebním zasedání a dalších.)

²⁹⁶ Dosl. cit. § 33 odst. 1 věta první trestního řádu. Na obdobné subjektivní právo v rámci slovenského trestního řádu poukazují rovněž Olej, Kolcun a Kolcunová, viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktórnosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 96 a násl.

²⁹⁷ Dosl. cit. § 33 odst. 1 věta druhá trestního řádu. Na obdobné subjektivní právo v rámci slovenského trestního řádu poukazují rovněž Olej, Kolcun a Kolcunová, viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktórnosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 96 a násl.

- **právo obhájce obviněného „být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem...“**²⁹⁸ (resp. i možnost, nikoli právo, obviněného být policejním orgánem připuštěn k účasti na vyšetřovacích úkonech),²⁹⁹
- **právo obviněného na informace o přípravném řízení**, např. právo na doručení usnesení o zahájení trestního stíhání dle § 160 odst. 2 trestního řádu,³⁰⁰
- **právo na prostudování trestního spisu a právo na učinění návrhů na doplnění vyšetřování** ve smyslu ust. § 166 odst. 1 trestního řádu,³⁰¹
- **právo obviněného nahlížet do spisu** ve smyslu ust. § 65 odst. 1 trestního řádu, **byť může být do upozornění na možnost prostudovat spis odepřeno** za podmínek ust. § 65 odst. 2 trestního řádu.³⁰²

V řízení před soudem, zejména v hlavním líčení, pak obviněnému (resp. obžalovanému po nařízení hlavního líčení) svědčí mj. následující kontradiktornost zajišťující práva.

- **právo obviněného na doručení opisu obžaloby** ve smyslu ust. § 196 odst. 1 trestního řádu, právo obviněného vyjádřit se ve stanovené lhůtě ke své vině, zda má zájem uzavřít dohodu o vině a trestu nebo prohlásit svou vinu, zda souhlasí s popisem skutku, právní kvalifikací a navrženým trestem a které skutečností považuje za nesporné, vše ve smyslu ust. § 196 odst. 2 trestního řádu,³⁰³
- **právo obviněného a jeho obhájce na přípravu na hlavní líčení** ve smyslu ust. § 198 odst. 1 trestního řádu a ve smyslu ust. čl. 6 odst. 3 písm. b) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod,
- **právo obžalovaného být přítomen na jednání soudu**,³⁰⁴

²⁹⁸ Dosl. cit. § 165 odst. 2 věta první trestního řádu. Na obdobné subjektivní právo v rámci slovenského trestního řádu poukazují rovněž Olej, Kolcun a Kolcunová, viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktornosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 84 a násl.

²⁹⁹ Viz ust. § 165 odst. 1 věta první trestního řádu.

³⁰⁰ Na obdobná procesní práva v rámci slovenského trestního řádu poukazují jako na kontradiktorní Olej, Kolcun a Kolcunová, viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktornosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 77 a násl.

³⁰¹ Na obdobná procesní práva v rámci slovenského trestního řádu poukazují jako na kontradiktorní Olej, Kolcun a Kolcunová, viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktornosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 90 a 92.

³⁰² Na obdobná procesní práva v rámci slovenského trestního řádu poukazují jako na kontradiktorní Olej, Kolcun a Kolcunová, viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktornosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 90.

³⁰³ V rámci slovenského trestního řádu na obdobná kontradiktorní práva poukazují jako na kontradiktorní Olej, Kolcun a Kolcunová, viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktornosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 130 a násl.

³⁰⁴ Vyplývá nepřímou výkladem mj. z ust. § 202 trestního řádu.

- **právo obžalovaného a jeho obhájce klást otázky vyslychaným** dle ust. § 215 odst. 1 trestního řádu a právo žádat³⁰⁵ provedení důkazu dle ust. § 215 odst. 2 trestního řádu, resp. i obecnější právo výslechu svědků dle čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod,
- **právo obžalovaného vyjádřit se** k jednotlivým skutečnostem a důkazům mj. dle ust. § 214 trestního řádu, související právo na seznámení se důkazy prováděným soudem,³⁰⁶
- právo obžalovaného (resp. nebo jeho obhájce) navrhnout a provádět důkazy ve prospěch obhajoby dle ust. § 180 odst. 3 trestního řádu,
- **právo obžalovaného být vyslechnut** ve smyslu ust. § 207 trestního řádu

Jak vidno, z výše předestřených příkladů subjektivních práv zejm. obviněného během vyšetřování a obžalovaného po nařízení hlavního líčení je zřejmé, že kontradiktornost a *rovnot* *zbrani* v trestním řízení je zajišťována právě mj. jejich prostřednictvím. Jedním z důsledků toho, že jsou neodkladnými a neopakovatelnými úkony některá z výše předestřených práv obviněného a obžalovaného omezována, dochází k omezení kontradiktornosti trestního řízení.

5.2 Omezení kontradiktornosti řízení neodkladnými a neopakovatelnými úkony

Jak jsem již vyjádřil v předchozím textu, kontradiktornost jako se v jednotlivých fázích trestního řízení uplatňuje s různou mírou intenzity, nicméně obecně lze říci, že se uplatňuje jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. Olej, Kolcunová a Kolcun ve své slovenské monografii pak rozlišují jako základní dělicí kritérium omezení uplatnění zásady kontradiktornosti to, zda je kontradiktornost omezována z vůle obviněného, nebo z objektivních příčin. V této souvislosti pak rozlišují **subjektivní a objektivní důvody omezení kontradiktornosti**.³⁰⁷

Subjektivní důvody omezení kontradiktornosti pak spočívají zpravidla v procesní pasivitě obviněného či např. v tom, že se skrývá.³⁰⁸ Naopak objektivní důvody omezení kontradiktornosti – opět dle Oleje, Kolcunové a Kolcuna – mj. následující:

³⁰⁵ Skutečně jen právo žádat umožnění provést důkaz, ne právo takový důkaz provést.

³⁰⁶ Na obdobná práva v rámci slovenského trestního řádu poukazují rovněž Olej, Kolcun a Kolcunová, viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktornosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 137 a násl.

³⁰⁷ Viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktornosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 105 a násl.

³⁰⁸ Viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktornosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 113 až 117.

- zájem státu na efektivitě trestního stíhání,³⁰⁹
- bezpečnost státu a obyvatel³¹⁰ a
- bezpečnosti svědků.³¹¹

Z hlediska neodkladných a neopakovatelných úkonů primárním **objektivním důvodem omezení kontradiktornosti bude právě zájem na efektivitě trestního stíhání.**

5.2.1 Nemožnost účasti na vyšetřovacích úkonech

Dle ust. § 165 odst. 1 trestního řádu „*policejní orgán může připustit účast obviněného na vyšetřovacích úkonech a umožnit mu klást otázky vyslychaným svědkům*“.³¹² Dle ust. § 165 odst. 2 věta první trestního řádu „*Obhájce je již od zahájení trestního stíhání oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit.*“³¹³ **Mezi naprosto stěžejní práva obviněného tedy patří právo, aby obhájce obviněného byl přítomen při vyšetřovacích úkonech.**

Neodkladné úkony vždy probíhají před zahájením trestního stíhání. Uvedené je patrné i ze samotného legálního pojmu v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu, který se v případě neodkladných úkonů váže přímo zahájení trestního stíhání. Neopakovatelné úkony se pak z hlediska časového hodnotícího hlediska vážou k řízení před soudem, ale i ty velmi často probíhají před zahájením trestního stíhání. Dle ust. § 164 odst. 2 trestního řádu pak úkony provedené v souladu s trestním řádem není nutné po zahájení trestního stíhání opakovat. Ve výsledku tedy před zahájením trestního stíhání probíhají neodkladné a neopakovatelné úkony, které není nutné po zahájení trestního stíhání opakovat. Při provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů před zahájením trestního stíhání tedy obhájce obviněného nemá možnost se jich zúčastnit, klást svědkům otázky či jinak „kontrolovat“ provádění jednotlivých úkonů. **Nemožností obhájce účastnit se neodkladných a neopakovatelných úkonů před zahájením trestního stíhání je jednoznačně omezena kontradiktornost trestního řízení.** S trochou nadsázky dává tedy zákonná úprava přednost efektivitě trestního stíhání před ochranou práv (budoucího) obviněného.

³⁰⁹ Viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktórnosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 106.

³¹⁰ Viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktórnosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 106.

³¹¹ Viz OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktórnosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014, xiii, str. 106.

³¹² Dosl. cit. z ust. § 165 odst. 1 trestního řádu.

³¹³ Dosl. cit. z ust. § 165 odst. 2 trestního řádu.

5.2.2 Nemožnost klást otázky svědkům

S nemožností účasti obhájce obviněného na jednotlivých nedokladných a neopakovatelných úkonech před zahájením trestního stíhání se pak pojí i to, že obhájce nemůže klást otázky svědkům. Zákonná úprava se tento „deficit“ kontradiktornosti snaží vykompenzovat tím, že dle ust. § 158a trestního řádu jsou **neodkladné či neopakovatelné úkony „spočívající ve výslechu svědka nebo v rekognici“³¹⁴ prováděny za účasti soudce.** Je otázka, zda účast soudce je z hlediska kontradiktornost dostatečným institutem kompenzujícím nemožnost obhajoby zúčastnit se výslechu či rekognice. Přímo *ex lege* ust. § 158a věta druhá trestního řádu totiž soudce nemůže přezkoumat závěr o tom, že se skutečně o neodkladných či neopakovatelný úkon jedná. Soudce tak v praxi sice může zajišťovat, že v rámci výslechu či rekognice budou dodržena jednotlivá ustanovení zákona, ale to je tak vše. Vzhledem k tomu, že zpravidla nezná obsah spisového materiálu a nemůže klást svědkům otázky, nekompensuje rozhodně zcela kontradiktorní charakter chybějící účasti obhájce obviněného, kdyby se bylo o neodkladný či neopakovatelný úkon před zahájením trestního stíhání nejednalo.

To, jaké důležitosti nabývá protokol o výpovědi svědka provedené výše uvedeným způsobem, je patrné i z ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu. Dle tohoto ustanovení lze totiž protokol o výpovědi spoluobžalovaného či svědka přečíst v hlavním líčení pokud se jednalo o neodkladný či neopakovatelný úkon provedený za účasti soudce ve smyslu ust. § 158a trestního řádu. Jednotlivým judikaturním požadavkům na takto čtené protokoly, ať již z hlediska judikatury Evropského soudu pro lidská práva či Ústavního soudu, jsem se již věnoval v kapitole věnované spravedlivému procesu a dokazování prostřednictvím neodkladných či neopakovatelných úkonů.

Z hlediska kontradiktornosti je nutné na tomto místě opětovně připomenout rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva, tedy rozhodnutí (1) ve věci **Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království**³¹⁵ a (2) **Schatschaschwili proti Německu**.³¹⁶ Závěry z těchto rozhodnutí přitom shrnuje Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 1860/16 ze dne 3. 11. 2016, publ. jako Tr 2/2017 s. 52, kdy zdůrazňuje nutno posouzení „(1) *zda pro nepřítomnost svědka existoval dostatečný důvod; (2) jakou váhu tento důkaz měl – zda šlo o jediný či rozhodující důkaz nebo o důkaz se značnou vahou; a (3) zda v řízení existovaly dostatečné vyvažující*

³¹⁴ Dosl. cit. ust. § 158a trestního řádu.

³¹⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížnosti č. 26766/05 a 22228/06.

³¹⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Schatschaschwili proti Německu ze dne 15. 12. 2015 na základě stížnosti č. 9154/10

*faktory, včetně silných procesních záruk, které kompenzovaly připuštění výpovědi nepřítomného svědka jako důkazu proti obviněnému. Ve světle těchto tří kritérií je třeba posoudit, zda lze řízení, v němž byla použita výpověď nepřítomného svědka, jako celek považovat za spravedlivé.*³¹⁷ **Výše uvedená judikатурní kritéria výsledku „nepřítomného svědka“ jsou přitom z podstaty věci zárukou kontradiktornosti řízení.**

Ohledně ust. čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod přitom Ústavní soud zdůrazňuje, že *„je jednou z garancí kontradiktorní povahy řízení“*.³¹⁸ V předchozím odstavci uvedená kritéria pak vlastně navazují na předchozí rozhodovací praxi Ústavního soudu, která se o kontradiktornosti zmiňuje více výslovně. V nálezu sp. zn. I. ÚS 375/06-2, publ. jako 225/2007 USn., pak v obecnější rovině Ústavní soud konstatoval, že *„[a]kceptuje-li trestní řád pro rozhodnutí ve věci samé použití důkazu provedeného mimo hlavní líčení, musí být takový důkaz proveden tak, aby neporušil právo na obhajobu a zásadu kontradiktornosti, jež by jinak byly v hlavním líčení garantovány“*.³¹⁹

Ve výsledku lze tedy zobecnit, že nemožnost obhájce obviněného klást otázky svědkům vyslychaným v přípravném řízení před zahájením trestního stíhání představuje omezení aplikace zásady kontradiktornosti v přípravném řízení. Zákonná úprava se toto omezení snaží kompenzovat, např. skrze přítomnost soudce při takovém výsledku.³²⁰ Vedle tohoto pak Ústavní soud – mj. pod vlivem Evropského soudu pro lidská práva – opět ve snaze o zajištění dostatečné kontradiktornosti řízení, naplno aplikoval jednotlivá judikатурní kritéria omezení přípustnosti čtení protokolů o výsledku spoluobviněného a svědků v hlavním líčení, byly-li tyto protokoly získány skrze neodkladné či neopakovatelné úkony.

5.3 Vyvažování efektivity trestního stíhání a kontradiktornosti

Dle ust. § 2 odst. 5 trestního řádu jsou orgány činné v trestním řízení povinny v souladu se zákonem postupovat tak, *„aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti“*.³²¹ Za tímto účelem jsou orgány činné v trestním řízení vybaveny řadou oprávnění, které jim – více či méně – umožňují tuto materiální pravdu zjišťovat. Recipročně je pak řadou oprávnění vybaven i obviněný, potažmo po nařízení hlavního líčení obžalovaný. Mezi tato jednotlivá práva obviněného pak patří např. právo na informace o probíhajícím

³¹⁷ Dosl. cit. nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1860/16 ze dne 3. 11. 2016, publ. Tr 2/2017 s. 52.

³¹⁸ Dosl. cit. nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1860/16 ze dne 3. 11. 2016, publ. Tr 2/2017 s. 52.

³¹⁹ Dosl. cit. nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 375/06-2 ze dne 17. 12. 2007, publ. 225/2007 USn.

³²⁰ Tj. ve smyslu ust. § 158a trestního řádu.

³²¹ Dosl. cit. ust. § 2 odst. 5 trestního řádu.

trestním řízení, možnost účasti obviněného a právo účasti obhájce na vyšetřovacích úkonech, právo klást otázky vyslychaným svědkům a další.

Při provádění neodkladných či neopakovatelných úkonů jsou nicméně tato práva obviněného postupně omezováno. Ostatně to připouští rovněž Ústavní soud, kdy v nálezu sp. zn. III. ÚS 239/04 ze dne 17. 6. 2004, publ. jako SR 9/2004 s. 332, uvádí, že *„při provádění úkonů v přípravném řízení nelze zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní vždy plně uplatnit, pokud by jimi byly popřeny jiné legitimní zájmy, zejména zájem státu na efektivitě trestního stíhání“*.³²²

Ve výsledku je pak současná objektivní právní úprava neodkladných a neopakovatelných úkonů a vlastně i rozhodovací praxe **kompromis mezi akceschopností orgánů činných v trestním řízení a šířkou práv na obhajobu.**

³²² Dosl. cit. náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 239/04 ze dne 17. 6. 2004, publ. SR 9/2004 s. 332.

6 Vybrané neodkladné a neopakovatelné úkony z pohledu rozhodovací praxe

V této části této práce se hodlá věnovat **vybraným neodkladným či neopakovatelným úkonům** orgánů činných v trestním řízení zejm. s ohledem na soudní **rozhodovací praxi**. Výběr jednotlivých procesních úkonů má přitom pouze příkladnou povahu, kdy není rozhodně výčtem vyčerpávajícím, natož úplným. Ostatně v této souvislosti lze opětovně poukázat mj. na text třetí kapitoly této práce, v němž v rámci obecného výkladu o neodkladných či neopakovatelných úkonech rozebírám toliko demonstrativní povahu jakéhokoliv výčtu procesních úkonů splňujících legální kritéria neodkladného či neopakovatelného úkonu ve smyslu ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

6.1 Rekognice

Učebnicově je právě rekognice jako zvláštní způsob dokazování ve smyslu ust. § 104b trestního řádu „*zásadně neopakovatelným úkonem a někdy také neodkladným úkonem*“,³²³ byť jak uvedu v dalším textu, není ani postulát neopakovatelnosti zcela absolutní povahy. Charakter neodkladnosti a neopakovatelnosti rekognice je přitom nutné zkoumat z hlediska naplnění jednotlivých pojmových legálních znaků uvedených v obecném ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

6.1.1 Neopakovatelnost rekognice

Neopakovatelnost rekognice, tj. to, že ji „*nebude možno před soudem provést*“,³²⁴ je z materiálního hlediska dána především tím, že samotné provedení rekognice vytváří **novou paměťovou stopu** v mysli poznávající osoby, která je (v krajním případě) způsobilá znehodnotit další proces poznávání ve vztahu k trestněprávně relevantní události. Tento materiální předpoklad neopakovatelnosti sice není absolutní povahy, kdy v této souvislosti např. Janulková v podstatě poukazuje mj. na případy, kdy je poznávající osoba dobře obeznámena s poznávanou osobou.³²⁵ Z pohledu objektivního práva lze však neopakovatelnost vyvodit ze zákonného požadavku vyjádřeného v ust. § 104b odst. 2 věty druhé trestního řádu, dle něhož poznávaná osoba nebo věc, **nesmí být ukázána** poznávaného osobě před provedením rekogničního úkonu. V této souvislosti je přitom zřejmé, že „*rekognice je zpravidla ze své*

³²³ Dosl. cit. JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, 863 s. str. 428.

³²⁴ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

³²⁵ Pro toto v jádru kriminalistické hledisko viz JANULKOVÁ, Kateřina. *Rekognice*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, xi, str. 56,

podstaty úkon neopakovatelný“;³²⁶ kdy při nedodržení tohoto charakteru „mohou být výsledky uvedeného procesního úkonu zpochybněny tak, že ztratí svůj důkazní význam“.³²⁷ Brázda v této souvislosti dokonce přisuzuje neopakovatelnosti takovou důležitost, že hovoří o **zásadě neopakovatelnosti** rekognice.³²⁸

Z dikce ust. § 104b odst. 4 věty druhé trestního řádu, kdy je zřejmé, že rekognice osoby dle fotografií „nesmí bezprostředně předcházet“³²⁹ rekognici *in natura*, bývá vyvozováno, že **po rekognici dle fotografií** (byť tedy ne bezprostředně) **může následovat i rekognice *in natura***. Ve výsledku tedy, slovy Nejvyššího soudu, „není totiž vyloučeno, aby poznávající osoba poté, co poznávanou osobu popsala a označila ji ve fotoalbu, následně, nikoli s bezprostředním odstupem tutéž osobu ztotožnila mezi více ukázanými osobami *in natura*. K tomu, že takové rekognici předcházelo označení oné osoby podle fotografií, je pak **nutno přihlídnout při hodnocení jejího významu**“.³³⁰ Dvořák v této souvislosti uvádí, že nutný časový odstup mezi oběma rekognicemi závisí na individuálním zhodnocení ve vztahu ke konkrétní věci.³³¹

Z praktického hlediska rozebírá literatura i jakési „nepravé“ opakování rekognice, kdy je poznávaná osoba s figuranty ukázána poznávající osobě opakovaně v rámci jednoho procesního úkonu. Staňková v této souvislosti hovoří o „*opakování znovupoznávacích aktů v rámci jedné rekognice*“;³³² které považuje fakticky za vícenásobnou rekognici. Ve výsledku se pak Staňková,³³³ Dvořák³³⁴ i Janulková³³⁵ k této praxi staví dost kriticky.

6.1.2 Neodkladnost rekognice

Rovněž pro posouzení neodkladnosti je nutné zkoumat naplnění jednotlivých legálních kritérií vymezených v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu, tj. zda jde nebo nejde o „*úkon, který vzhledem*

³²⁶ Dosl. cit. STAŇKOVÁ, Lenka. Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 4, str. 79-85

³²⁷ Dosl. cit. z právní věty dle rozsudku Nejvyššího soudu České socialistické republiky sp. zn. 5 Tz 8/89 ze dne 20. 6. 1989, publ. jako R 54/1990 tr.

³²⁸ BRÁZDA, Jan. Je rekognice „*in natura*“ opakovatelný, nebo neopakovatelný úkon?. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 10, str. 41-43

³²⁹ Dosl. cit. ust. § 104b odst. 4 věta druhá trestního řádu.

³³⁰ Dosl. cit. z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 44/2017 ze dne 25. 1. 2017. Sluší se přitom podotknout, že tento právní názor obsahově vychází z právní věty dle usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 To 141/2000 ze dne 9. 1. 2001, publ. jako SR 5/2001 s. 161.

³³¹ Viz DVOŘÁK, Marek. *Rekognice osob v trestním řízení*. Praha: Leges, 2022, str. 204.

³³² Dosl. cit. STAŇKOVÁ, Lenka. Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 4, str. 79-85

³³³ STAŇKOVÁ, Lenka. Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 4, s. 79-85

³³⁴ DVOŘÁK, Marek. *Rekognice osob v trestním řízení*. Praha: Leges, 2022.

³³⁵ JANULKOVÁ, Kateřina. *Rekognice*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, xi.

*k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání“.*³³⁶

Ve výsledku budou v předchozím odstavci vymezené kvalifikační předpoklady naplněny shodně dle Dvořáka³³⁷ i Staňkové³³⁸ především, pokud:

- **Bez provedení rekognice není možné zahájit trestní stíhání** pro nedostatek důkazů.³³⁹
- Nebude časem již možné rekognovat, protože **svědek zapomene**, zemře či nebude poznávacích procesů schopen z jiných důvodů (např. pro závažnou nemoc), ev. **poznávaná osoba změní vzhled**.
- Poznávaná (či další) osoba bude v mezičase vyvíjet **nátlak na poznávající osobu**.

Případ rekognice sloužící jako **podklad pro zahájení trestního stíhání** je patrný např. z usnesení sp. zn. 2 To 64/2007 ze dne 30. 8. 2007, publ. jako TR 11/2007 s. 320, v němž Vrchní soud v Praze dospěl, a to přímo dle redigované právní věty, k tomu, že „*pokud byla zadržena osoba podezřelá ze spáchání trestného činu znásilnění (...) a nejsou k dispozici jiné prostředky (důkazy) pro zahájení jejího trestního stíhání, může mít rekognice provedená ukázáním této osoby svědkyni (poškozené) povahu nedokladného úkonu podle § 160 odst. 4 TrŘ*“.³⁴⁰ Citovaný případ je sice částečně specifický mj. proto, že proti pachateli znásilnění bylo v dalších případech již vedeno trestní stíhání ohledně dalších skutků, kterých se dopustil vůči odlišným poškozeným. Přesto mám za to, že je možné jej dále generalizovat, a to i ve vztahu k situacím, kdy je potřeba dále rekognovat podezřelého, který není zadržen. Opět však za podmínky, že nejsou k dispozici jiné vhodné důkazní prostředky odůvodňující zahájení trestního stíhání, v opačném případě je pak nutné zahájit trestní stíhání a, třeba i v krátkém časovém horizontu o zahájení vyšetřování, provést samotnou rekognicí. Dvořák v této souvislosti uvádí, že se ve většině případů jedná právě o rekognici zadržené osoby.³⁴¹

³³⁶ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

³³⁷ Viz str. 195 a násl. In: DVORÁK, Marek. *Rekognice osob v trestním řízení*. Praha: Leges, 2022.

³³⁸ STAŇKOVÁ, Lenka. Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 4, str. 79-85

³³⁹ Zde připomínám notoricky známý důkazní standard vyššího stupně pravděpodobnosti pro zahájení trestního stíhání vymezený v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu slovy.

³⁴⁰ Dosl. cit. z právní věty dle usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 64/2007 ze dne 30. 8. 2007, publ. jako TR 11/2007 s. 320.

³⁴¹ DVORÁK, Marek. *Rekognice osob v trestním řízení*. Praha: Leges, 2022, 352 s.

Asi není překvapivé, že paměť není statická a v průběhu času se proměňuje, povětšinou přitom k horšímu.³⁴² V průběhu času tedy skutečně hrozí nebezpečí „zmaření, zničení nebo ztráty důkazu“³⁴³ získaného prostřednictvím rekognice. Proces zapomínání svědka svědčící pro neodkladnost rekognice se objevuje, byť pouze jako pomocné kritérium,³⁴⁴ v odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 471/2010 ze dne 26. 5. 2010, publ. jako T 1302, se doslova uvádí, že „*narůstající časový odstup od doby činu postupně oslaboval schopnost poškozeného zapamatovat si celou událost a označit pachatele trestného činu, vyvstalo zde nebezpečí zmaření důkazní hodnoty výslechu tohoto svědka, resp. rekognice s ním provedené*“.³⁴⁵ Kriticky lze sice podotknout, že vzhledem k dlouhé časově prodlevě mezi spácháním skutku a rekognicí se zdá tento důvod neodkladnosti rekognice méně relevantní, přesto však přítomný. Starší rozhodovací praxe přitom jako důvod neodkladnosti připouští rovněž odcestování svědka do zahraničí, kde se tento jinak trvale zdržuje.³⁴⁶

Důvod neodkladnosti spočívající v tom, že na svědka bude **vyvíjen nátlak** vedoucí k tomu, že svědek už nebude ochoten rekognovat uvádí shodně Dvořák³⁴⁷ i Staňková.³⁴⁸ Přepokládám však, že tento důvod neodkladnosti nebude v praxi příliš rozšířený, což vyvozují z toho, že jsem vyhledáváním v rámci odůvodnění rozhodnutí dostupných v rámci rozšířených právních informačních systémů tento důvod nikde nenalezl.³⁴⁹ Mimo to se sluší podotknout, že pro odstranění obav z nátlaků zná praxe specializovaný institut, kterými je skrytá rekognice ve smyslu ust. § 104b odst. 7 trestního řádu, tedy vlastně taková rekognice, v rámci níž „*se poznávající osoba s osobou poznávanou bezprostředně neseťkají*“.³⁵⁰

³⁴² V této souvislosti lze odkázat na vědy mimoprávní. Přestože vědění o paměti a retenci informací se neustále rozšiřuje, lze alespoň v krátkosti odkázat na klasickou Ebbinghausovu křivku zapomínání z 19. století, která má místo i v současné teorii paměti. Viz mj. MURRE, J.M.J a J S. Replication and analysis of Ebbinghaus' forgetting curve. *PLoS ONE* [online]. SAN FRANCISCO: Public Library Science, 2015, **10**(7), e0120644-e0120644 [cit. 2022-06-07]. ISSN 1932-6203. Dostupné z: doi:10.1371/journal.pone.0120644

³⁴³ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 4. trestního řádu.

³⁴⁴ Hlavním důvodem neodkladnosti v citovaném usnesení je získání důkazních prostředků pro trestní stíhání obviněného.

³⁴⁵ Dosl. cit. z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 471/2010 ze dne 26. 5. 2010, publ. jako T 1302.

³⁴⁶ Viz usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 58/02 ze dne 11. 4. 2002, publ. jako SR 9/2002 s. 331.

³⁴⁷ DVOŘÁK, Marek. *Rekognice osob v trestním řízení*. Praha: Leges, 2022, str. 197.

³⁴⁸ STAŇKOVÁ, Lenka. Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 4, s. 79-85

³⁴⁹ Kriticky připouštím, že to může být dáno i mou neschopností správně hledat, případně tím, že soudní praxe v odůvodnění používá i jiné pojmy než „nátlak“, „ovlivnění“ či „zastrašování“.

³⁵⁰ Dosl. cit. TEXTL, David. Rekognice v trestním řízení In: *Právní prostor* [online]. 21. 4. 2021 [cit. 7. 6. 2022]. Dostupné: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rekognice-v-trestnim-rizeni>

6.1.3 Vyvažování nekontradiktornosti rekognice před zahájením trestního stíhání

Jako takřka u všech neodkladných či neopakovatelných úkonů prováděných před zahájením trestního stíhání existuje konflikt mezi zájmem na odhalování trestné činnosti orgány činným v trestním řízení a právy osoby rekogničnímu úkonu podrobované. Toto pnutí je o to výraznější vzhledem k **povinnosti podezřelého (a obviněného) podrobit se** (konkrétně pasivně prováděné) **rekognici**. Lze přitom poukázat na rozhodovací praxi počínající nálezem Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007, publ. jako 159/2007 USn., který zahájil plodnou rozhodovací praxi, která považuje donucení k pasivním rekogničním úkonům za ústavně konformní a souladné se zásadou *nemo tenetur*.

Tvrdość zásahu do práv podezřelého přitom zmírňuje jednak to, že rekognici prováděnou **během prověřování** je nutné provést **za účasti soudce** ve smyslu ust. § 158a trestního řádu. V souvislosti s účastí soudce přitom odkazují na obecnou část této práce, v níž jsem se již roli soudce při výslechu či rekognici před zahájením trestního stíhání věnoval. Zdůraznit lze snad toliko nemožnost soudce přezkoumávat závěr státního zástupce o neodkladnosti či neopakovatelnosti rekognice. Soudce sice nepřítomnost obhájce nevykompenzuje zcela, ale alespoň by měl garantovat zákonnost provedení rekognice.³⁵¹ Před zahájením trestního stíhání nemá sice podezřelý práva obviněného, ale jeho **advokát** je dle Nejvyššího soudu mj. „**oprávněn (...) účastnit se rekognice, při níž má být poznána osoba, které poskytuje právní pomoc**“.³⁵²

Praxe se ve výsledku přiklání k extenzivní aplikaci ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu i na protokol o rekognici, který **tedy lze přečíst jako důkaz v hlavním líčení za podmínky, že** byla provedena „*způsobem odpovídajícím*“³⁵³ trestnímu řádu a „*šlo o neodkladný a neopakovatelný úkon*“.³⁵⁴ Nerozpornost této praxe není i s ohledem na to, že rekognice je zvláštním způsobem dokazování upraveným v trestním řádu až od 1. 1. 2002,³⁵⁵ kdy předtím byla pouhým zvláštním případem výslechu svědka, tolik překvapivá. Systematicky pak lze výše uvedené ustanovení o čtení protokolu v hlavním líčení aplikovat i na základě odkazu v ust. § 104b odst. 6 trestního řádu. Slovy Vrchního soudu v Olomouci v právní větě dle rozsudku sp.

³⁵¹ Opětovně odkazují na kritický text Coufalové, která považuje oprávnění soudce před zahájením trestního řízení za nedostatečná. Viz: COUFALOVÁ, Denisa. Přítomnost soudce při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů: kritické zamyšlení *de lege lata* a *de lege ferenda*. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2, str. 63-70

³⁵² Dosl. cit. z právní věty dle usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 413/2012 ze dne 16. 5. 2012, publ. jako R 50/2013 tr.

³⁵³ Dosl. cit. ust. § 211 odst. 2 trestního řádu.

³⁵⁴ Dosl. cit. ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu.

³⁵⁵ Tedy od velké novely trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb.

zn. 1 To 8/2017 ze dne 2. 3. 2017 tedy, „*jestliže protokol o rekognici provedené v souladu s ustanovením § 104b trestního řádu obsahuje slovní vyjádření poznávající osoby, které je třeba považovat za svědeckou výpověď, neexistuje procesní překážka bránící přečtení této svědecké výpovědi za použití § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu., pokud provedení rekognice splňovalo podmínky realizace neodkladného a neopakovatelného úkonu ve smyslu § 158a trestního řádu*“. Nicméně již předchozí rozhodovací praxe dospěla k závěru, že „*pokud má rekognice v konkrétním případě povahu neodkladného úkonu (...), přičemž pouze na jejím podkladě lze objasnit, zda lze trestní stíhání zahájit vůči určité osobě, nemá nepřítomnost obhájce u takového úkonu za následek jeho nepoužitelnost jako důkazu v řízení před soudem*“.³⁵⁶

Je nicméně zřejmé, že rekognice před zahájením trestního stíhání představuje důkazní prostředek, „*jehož se obhajoba nemohla účastnit*“³⁵⁷ a jak zdůrazňuje Ústavní soud vzhledem k této kategorizaci ve výsledku „*pouze ve výjimečných případech lze přistoupit k použití takového důkazu...*“.³⁵⁸ Konkrétní náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015, publ. jako 43/2015 USn., který jsem již rozebíral v kapitole věnované právu na spravedlivý proces přitom v kostce vyžaduje, „*aby se orgány činné v trestním řízení nespolehaly automaticky na možnost použití důkazu v režimu § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu (čtení protokolu o výpovědi svědka), ale vyvinuly aktivní úsilí k opakovanému provedení dotčeného úkonu, jehož by se již obhajoba mohla účastnit, a to nejlépe v řízení před soudem. Teprve pokud toto úsilí bylo marné či onen úkon nelze opakovat z povahy věci, je možné připustit odsouzení obžalovaného založené rozhodující či plnou měrou na důkazu (výpovědi svědka či jiných osob), jehož se obhajoba nemohla účastnit, a to pouze za splnění dalších přísných kumulativních podmínek (řízení jako celek lze považovat za spravedlivé a existují skutečnosti dostatečně vyvažující nevýhody spojené s připuštěním takového důkazu, včetně možnosti řádného a spravedlivého posouzení jeho věrohodnosti a spolehlivosti)*“. Jak vidno z ústavně konformní výklad ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu tedy sice připouští odsouzení na základě rekognice, ale pouze za splnění dalších podmínek, kdy lze dovodit upřednostnění rekognice prováděné po zahájení trestního stíhání před rekognicí prováděnou před zahájením trestního stíhání. Ústavní soudu přitom vychází z rozhodovací praxe

³⁵⁶ Dosl. cit. z právní věty dle usnesení Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 7 To 141/2000 ze dne 9. 1. 2001, publ. SR 5/2001 s. 161. Je přitom zřejmé, že Vrchní soud v Praze označuje advokáta podezřelého rovněž jako obhájce, byť tradičně je titulován jako obhájce až zastupující advokát obviněného po zahájení trestního stíhání.

³⁵⁷ Dosl. cit. z právní věty dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015, publ. jako 43/2015 USn.

³⁵⁸ Dosl. cit. z právní věty dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015, publ. jako 43/2015 USn.

Evropského soudu pro lidská práva v souvislosti s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, jmenovitě odkazuje na případy Tseber proti České republice³⁵⁹ a mám přitom za to, že jednotlivá kritéria, byť to není již výslovně přiznané v odůvodnění, vycházejí mj. z rozhodnutí ve věci **Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království**.³⁶⁰

Ve výsledku velkou část rozhodovací praxe pomímám, ostatně o rekognici samotné lze napsat rozsáhlou monografií. Velká část rozhodovací praxe se přitom zabývá **procesními požadavky či doporučeními na provádění rekognice**, ať již přímo dle východisek „v odborné literatuře z oboru psychologie a kriminalistiky“,³⁶¹ což může ve výsledku posílit důkazní hodnotu takto provedené rekognice. Tyto požadavky, na provádění rekognice, maskování, počet a podobnost přizvaných osob, neznalost poznávaného ze strany osoby administrátora, způsob dodatečného zaznamenávání rekognice videokamerou apod., přitom pomímám, protože, přestože tvoří pravděpodobně větší část rozhodovací praxe, nevztahují se přitom k charakteru rekognice jako neodkladnému či neopakovatelnému úkonu. S ohledem na procesní doporučení ohledně rekognice lze za jedno z nejdůležitějších považovat mj. odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017, publ. jako TR 9/2017 s. 218. V případě zájmu lze čtenáři této práce doporučit přehled vybrané rozhodovací praxe od Dvořáka v recentním sborníkovém příspěvku.³⁶² Přísnější požadavky na technickou stránku provádění rekognice nevedou sice ke kontradiktornosti rekognice, ale zvyšují její důkazní hodnotu rekognice, čímž (alespoň částečně a nepřímou) přispívají k ochraně nevinného obviněného.

6.2 Domovní prohlídka

Domovní prohlídka, jako institut upravený zejm. v ust. §§ 82, 83, 84, 85 a 85a trestního řádu, představuje jeden z **dovolených případů zásahu do nedotknutelnosti obydlí** zaručeného jak Listinou základních práv a svobod,³⁶³ tak Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod.³⁶⁴ Jako taková navíc představuje navíc velmi **výrazný zásah do subjektivních práv obviněného**, případně dosud jen podezřelého či dokonce osob dalších. Účelem této podkapitoly přitom není v podrobnostech rozebírat všechny jednotlivé dílčí

³⁵⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Tseber proti České republice ze dne 22. 11. 2012 na základě stížnosti č. 46203/08.

³⁶⁰ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížností č. 26766/05 a 22228/06.

³⁶¹ Dosl. cit. z právní věty dle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017, publ. TR 9/2017 s. 218.

³⁶² DVOŘÁK, M. Vliv judikatury na provádění rekognice osob v trestním řízení In: JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, str. 381 a násl.

³⁶³ Srov. zejm. čl. 12 Listiny základních práv a svobod.

³⁶⁴ Srov. čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

aspekty domovních prohlídek a jejich provádění vycházející z objektivního práva i rozhodovací praxe soudů, ale soustředit se domovní prohlídku prováděnou jako neodkladný či neopakovatelný úkon.³⁶⁵ V této souvislosti pak lze poznamenat, že nejedna charakteristika domovní prohlídky z hlediska neodkladnosti či neopakovatelnosti bude společná i vůči prohlídce jiných prostor a pozemků ve smyslu ust. § 83a trestního řádu.

6.2.1 Neodkladnost domovní prohlídky

Neodkladnost domovní prohlídky je (nepřekvapivě) nutné hodnotit prismatem zákonné definice obsažené v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu, domovní prohlídka musí být úkon, jež „*vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání*“.³⁶⁶ Aplikují se přitom i nadále obecné postuláty hodnocení, zmiňované již v obecné části této práce, tedy zhodnocení „*podle okolností konkrétního případu*“³⁶⁷ a „*ve vztahu k osobě, již se týká*“.³⁶⁸

Z rozhodovací praxe opakovaně a naprosto jednoznačně plyne, že, slovy Ústavního soudu vyjádřeným v nálezu sp. zn. III ÚS 287/96 ze dne 22. 5. 1997, „*za jistých okolností (skutečností dostatečně zřejmých) může mít domovní prohlídka v konkrétní věci charakter neodkladného úkonu (...) a jak taková je ex lege přípustná...*“.³⁶⁹ Hodnocení neodkladnosti tak bude odvislé od jednotlivých skutečností zjištěných při prověřování.

Mezi časté, s nadsázkou až typizované důvody neodkladnosti přitom, alespoň dle odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 47/13-2 ze dne 7. 5. 2014, publ. jako 76/2014 USn. (a rovněž TR 9/2014 s. 214), patří následující situace:

1. V okamžiku, kdy se má domovní prohlídka býti provedena „*není známa osoba, proti které se trestní řízení vede (tzv. neznámý pachatel), a pro další postup v trestním řízení je prohlídka nezbytná*“.³⁷⁰ (V odůvodnění v o dost pozdějšího nálezu sp. zn. II. ÚS 2597/18 ze dne 9. 4. 2020 Ústavní soud, zdá se, nezbytnost charakterizuje, tak, že

³⁶⁵ Z hlediska obecné charakteristiky domovní prohlídky je pak s podivem, že dosud v českém právním prostředí neexistuje monografie zabývající se toliko domovní prohlídkou.

³⁶⁶ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

³⁶⁷ Dosl. cit. z nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn. Tyto judikaturní závěry jsou blíže rozvedeny v kapitole věnované obecně neodkladným a neopakovatelným úkonům.

³⁶⁸ Dosl. cit. nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn. Tyto judikaturní závěry jsou blíže rozvedeny v kapitole věnované obecně neodkladným a neopakovatelným úkonům.

³⁶⁹ Dosl. cit. nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 287/96 ze dne 22. 5. 1997.

³⁷⁰ Dosl. cit. z odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 47/13-2 ze dne 7. 5. 2014, publ. 76/2014 USn.

nastává „když získání důkazních prostředků, které by se mohly nacházet v popsanych prostorách, jiným způsobem nepřichází v úvahu“.³⁷¹⁾

2. **Podezřelý je známý, ale nejde jej obvinít bez provedení domovní prohlídky jako neodkladného úkonu.** Výrazně zjednoduší, kdy Ústavní soud doslova popisuje tento případ dost obsáhleji: „podezřelý ze spáchání konkrétního trestného činu je sice orgánům činným v trestním řízení znám, ale bez provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu nelze vyhovět podmínce uvedené v čl. 6 odst. 1 písm. a) Úmluvy, podle kterého má obviněný právo být neprodleně a v jazyce, jemuž rozumí, seznámen s povahou a důvodem obvinění proti němu (je třeba podezřelého ztotožnit za pomoci rekognice, odborným vyjádřením nebo znaleckým posudkem určit závažnost poranění, kvalitu padělku platebního prostředku, minimální výši vzniklé škody, množství pěstované rostliny a obsah účinné omamné látky v ní nebo kvalitu a množství skladované látky určené k nedovolené výrobě alkoholických nápojů apod.). Bez těchto zjištění by obvinění také neobstálo v testu zjištěných a odůvodněných skutečností“³⁷²
3. „Proti známému podezřelému“³⁷³ **by šlo „zahájit trestní stíhání i bez domovní prohlídky, ale je zde konkrétní skutečnost odůvodňující obavu, že sdělení obvinění by mohlo způsobit prodlevu nebo být upozorněním pro podezřelého, aby zničil nebo odstranil stopy trestného činu, resp. důkazní prostředky, jež se v předmětných, veřejnosti nepřístupných prostorách nacházejí“.**³⁷⁴

Výše uvedenou judikaturu Ústavního soudu a typizovanou trojici situací pak v rámci časopiseckého příspěvku rozebírá rovněž Odehnalová.³⁷⁵

K druhému typizovanému případu je nutné zdůraznit, že orgány činné v trestním řízení zahájit trestní stíhání musí, pokud tak mohou učinit před provedením domovní prohlídky. Uvedené přitom zdůraznil Ústavní soud v nálezu ze dne 24. 7. 2013, sp. zn. I. ÚS 4183/12, kdy mám za to, že tyto závěry, byť se výslovně vztahují k prohlídce jiných prostor, jsou plně použitelné i na domovní prohlídku. Doslova pak Ústavní soud uvedl: „Jestliže orgány činné v trestním řízení před provedením prohlídky jiných prostor **nezahájily trestní stíhání, ač tak učinit mohly a měly, a namísto toho ji bez uvedení důvodu provedly jako neodkladný úkon, pak absenci tohoto**

³⁷¹ Dosl. cit. odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2597/18 ze dne 9. 4. 2020.

³⁷² Dosl. cit. odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 47/13-2 ze dne 7. 5. 2013, publ. 76/2014 USn.

³⁷³ Dosl. cit. odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 47/13-2 ze dne 7. 5. 2013, publ. 76/2014 USn.

³⁷⁴ V odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 47/13-2 ze dne 7. 5. 2013, publ. 76/2014 USn.

³⁷⁵ Viz ODEHNALOVÁ, Jana. Ústavnost domovní prohlídky a nedotknutelnost obydlí. *Právní rozhledy*, 2019, č. 8, str. 287-291

*odůvodnění nelze považovat za pouhé formální pochybení, nýbrž za případ, kdy pro provedení úkonu jako neodkladného chybějí i věcné důvody.*³⁷⁶

Výše uvedený text se přitom týká samotné věcné charakteristiky neodkladnosti, tedy skutečného materiálního pozadí konkrétní domovní prohlídky. Mimo výše uvedenou charakteristiku přitom **rozsáhlá rozhodovací praxe rozebírá odůvodnění protokolu a příkazu k domovní prohlídce**. Těmto náležitostem a průřezem rozhodovací praxe vycházející právě z jednotlivých skutkových okolností domovních prohlídek jsem se přitom věnoval v obecné kapitole věnované obecné charakteristice neodkladných či neopakovatelných úkonů. Přestože některé z již prezentovaných závěrů dále znovu vztáhnou dále v podkapitole věnované odůvodnění příkazu k domovní prohlídce a protokolu o ní, rád bych zdůraznil **posun k materiálnímu vnímání neodkladnosti domovní prohlídky**, kdy jak Ústavní soud,³⁷⁷ tak Nejvyšší soud,³⁷⁸ dávají ve výsledku přednost skutečnému charakteru domovní prohlídky, zjednodušeně tedy nehraje prim formální stránka příkazu či protokolu z hlediska odůvodnění.

Ve výsledku zdůrazňuji, že domovní prohlídka není neodkladným úkonem vždy a bez dalšího, ale toliko při splnění legální definice vyjádřené v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu. Výše citované Ústavním soudem vybrané modelové situace neodkladnosti nebudou v případě domovních prohlídek tak výjimečné, ale zkoumat je nutné neodkladnost vždy znovu a samostatně.

6.2.2 Neopakovatelnost domovní prohlídky

Až překvapivě se neopakovatelnosti domovní prohlídky příliš soudních rozhodnutí explicitně nezabývá. Resp. odůvodnění jednotlivých soudních rozhodnutí, a to i těch citovaných v předchozí podkapitole, sice zmiňuje charakteristiku té které domovní prohlídky jako neodkladného a neopakovatelného úkonu, ale výsledku hodnotí jen neodkladnost. Pokud přitom budeme důsledně nelze považovat tento postup za správný, jelikož, jak jsem rozebral podrobně v kapitole věnované obecné charakteristice neodkladných a neopakovatelných úkonů, jsou tyto kategorie na sobě nezávislé. Je tedy zřejmé, že zpravidla je to neodkladnost domovní prohlídky, čím se praxe zabývá, ne tolik její neopakovatelnost.

Neopakovatelnost domovní prohlídky je tedy nutné hodnotit na základě obecných východisek a z pohledu legální definice neopakovatelného úkonu v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu, tedy,

³⁷⁶ Dosl. cit. nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 4183/12 ze dne 24. 7. 2013, publ. SR 9/2013 s. 313.

³⁷⁷ Viz mj. doktrína „*seznatelnosti interpretací alespoň v minimálním rozsahu*“ v vyjádřená mj. v usnesení sp. zn. II. ÚS 946/13 ze dne 11. 7. 2013 a shodně v usnesení sp. zn. II ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013.

³⁷⁸ Viz mj. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 47/2011 ze dne 9. 2. 2011, publ. jako R 37/2013 tr.

že „*neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno před soudem provést*“.³⁷⁹
Z výše uvedeného tedy mám za to, že **domovní prohlídka bude zpravidla neopakovatelný úkon**.

Výše uvedené přitom vyvozují především z toho, že již jednou provedená domovní prohlídka sama změní stav obydlí, tj., že při jejím provádění **dojde k přesunu věcí či osob „důležitých pro trestní řízení“**,³⁸⁰ které byly důvodem provedení domovní prohlídky na prvním místě. Přitom i kdyby k tomuto (s nadsázkou) „znehodnocení“ důkazní hodnoty opakované domovní prohlídky nedošlo, je pravděpodobné, že obviněný či s ním spolupracující osoby by ke ztrátě důkazní hodnoty opakované prohlídky přispěly po vlastní ose, mj. **skrytím či zničením** (při první prohlídce třeba neobjevených) věcí důležitých pro trestní řízení či **varováním** osob důležitých pro trestní řízení.

6.2.3 Příkaz k domovní prohlídce a protokol o domovní prohlídce

V rámci obecné části této práce, konkrétně v kapitole věnované obecné charakteristice neodkladných a neopakovatelných úkonů, jsem již rozebíral vývoj rozhodovací praxe ve vztahu k odůvodnění protokolu o jejich provedení. Většina této rozhodovací praxe přitom v této oblasti vychází právě z protokolů o provedení domovní prohlídky. Jelikož pak domovní prohlídku (dle současné právní úpravy) musí nařídit „*v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce*“³⁸¹ a v řízení před soudem předseda senátu, vyvodila rozhodovací praxe i povinnost odůvodnění takových příkazů k domovní prohlídce.

Rozhodovací praxe přitom vlastně postupně ustupovala z formálních požadavků na odůvodnění příkazu k domovní prohlídce (kdy obdobně lze přiměřeně vztáhnout i na odůvodnění protokolu o jejich provedení). V usnesení sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publikovaném jako ÚS 870/2011 (týkající se věcně stejné věci jako Duong proti České republice u Evropského soudu pro lidská práva)³⁸² nebylo pro Ústavní soud relevantní, pokud příkaz byl odůvodněn

³⁷⁹ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

³⁸⁰ Dle ust. § 82 odst. 1 trestního řádu platí: „*Domovní prohlídku lze vykonat, je-li důvodné podezření, že v bytě nebo v jiné prostora sloužící k bydlení nebo v prostorách k nim náležejících (obydlí) je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení.*“

³⁸¹ Dosl. cit. ust. § 83 odst. 1 trestního řádu.

³⁸² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Duong proti České republice ze dne 14. 1. 2016 na základě stížnosti č. 21381/11.

toliko s „*nižší mírou pečlivosti*“.³⁸³ Postačilo přitom, pokud neodkladnost či neopakovatelnost byly seznatelné „*z okolností případu a spisového materiálu*“.³⁸⁴

Dále pak slevil z požadavků Ústavní soud v usnesení sp. zn. II. ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013, publ. jako ÚS 4278/2013, kdy ústavně relevantní byl teprve nedostatek, kdy neodkladnost nebyla „*(ani interpretací) jakkoli seznatelná, byť alespoň v (minimálním) nezbytném rozsahu*“.³⁸⁵ Ústavnímu soudu přitom omezeně přizvukuje i Nejvyšší soud, pokud uvádí, že „*je nutné povahu tohoto pochybení zvažovat i z materiálního hlediska, tedy zda i přes chybějící odůvodnění existují v konkrétním případě podmínky pro provedení tohoto úkonu uvedené v § 160 odst. 4 tr. ř.*“³⁸⁶ V podrobnostech této problematiky pak odkazují na obecnou část této práce, v níž některá z krátce citovaných rozhodnutí rozebírám podrobněji.

Z výše uvedeného hlediska pak mj. Odehnalová uvádí, že tendence Ústavního soudu jsou jen v částečné opozici, kdy Ústavní soud jednak neustále rozšiřuje ochranu obydlí i na prostory nesloužící primárně k účelu bydlení, „*ale na druhé straně v mnohých konkrétních bodech (vertikálně) snižuje intenzitu této ochrany na úroveň zákona, jehož porušení ještě nemusí dosahovat ústavní dimenze*“.³⁸⁷ Můj postoje nicméně – na rozdíl od Odehnalové – více negativní. Ze subjektivního hlediska mám totiž za to, že právě důsledné zkoumání neodkladnosti či neopakovatelnosti představuje „*důležitější*“ zájem, než rozšiřování ochrany v tom smyslu, co vše je ještě obydlí.³⁸⁸

6.3 Výslech svědka

Výslech svědka, resp. v širším slova smyslu výpověď svědka, je jedním z nejdůležitějších důkazních prostředků v rámci trestního řízení, jenž **může mít i povahu úkonu neodkladného či neopakovatelného**. Pro pořádek je třeba upozornit, že trestní řád je pojmově nejednotný, kdy jednak používá termín výslech jak v přípravném řízení (např. ust. § 101 a násl. trestního řádu), tak v řízení před soudem (např. ust. § 209 trestního řádu), ale zároveň (zdánlivě) odlišuje výpověď svědka (např. ust. § 211 trestního řádu). Z hlediska obecného jazyka lze snad považovat výpověď za obecnější pojem zahrnující vedle výslechu i podání vysvětlení, ale zdá

³⁸³ Toto slovní spojení přitom používá (dále více citované) usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publ. ÚS 870/2011.

³⁸⁴ Opět dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publ. ÚS 870/2011.

³⁸⁵ Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013, publ. ÚS 4278/2013.

³⁸⁶ Dosl. cit. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 47/2011 ze dne 9. 2. 2011, publ. R 37/2013 tr.

³⁸⁷ Dosl. cit. ODEHNALOVÁ, Jana. Ústavnost domovní prohlídky a nedotknutelnost obydlí. *Právní rozhledy*, 2019, č. 8, str. 287-291

³⁸⁸ K extenzivnímu výkladu pojmu obydlí srov. mj. odůvodnění usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2548/20 ze dne 25. 5. 2021 a známější starší nálezy sp. zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 8. 6. 2010, publ. 121/2010 USn.

se, že odborná literatura reprezentovaná Jelínkem se s tímto náhledem neztotožňuje.³⁸⁹ Z hlediska této práce tedy **považuji výslech a výpověď svědka za synonyma**, od nichž však důsledně **odlišuji** (pouhé) **podání vysvětlení** ve smyslu ust. § 158 odst. 6 trestního řádu. Z hlediska úkonů během prověřování (před zahájením trestního stíhání) je přitom tato distinkce velmi důležitá, zvláště vzhledem k důkazní (ne)použitelnosti úředního záznamu o podání vysvětlení oproti protokolu o výslechu svědka provedeného jako neodkladný a neopakovatelný úkon.

6.3.1 Neodkladnost výslechu svědka

Naplnění charakteru neodkladnosti výslechu svědka **umožní** orgánu činnému v trestním řízení **provést výslech svědka i před zahájením trestního stíhání** ve smyslu ust. § 158 odst. 3 písm. i) trestního řádu za podmínek ust. § 158 odst. 9 trestního řádu. Jedná se vedle rekognice přitom o jeden z případů úkonu prováděného **obligatorně za přítomnosti soudce** dle ust. § 158a trestního řádu.

Posouzení neodkladnosti musí, ostatně jako vždy vycházet z toho, zda jsou v konkrétním případě splněny jednotlivé podmínky vymezené v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu, tj. zda jde o „*úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání*“.³⁹⁰ Konkrétně se pak – alespoň dle rozsudku Krajského soudu v Brně sp. zn. 6 To 299/94 ze dne 30. 1. 1995, publ. R 50/1995 tr. – jedná mj. o případ, kdy jde o „*výslech svědka, cizího státního občana, který opustí území České republiky před tím, než může být sděleno obvinění pachatelů trestného činu, a prohlásí, že na předvolání k výslechu doručeném na základě mezinárodní smlouvy o právní pomoci se z ciziny do České republiky nedostaví*“.³⁹¹ Tento případ neodkladnosti (a vlastně zároveň i neopakovatelnosti) je přitom v rozhodovací praxi českých soudů živý dodnes, kdy výše uvedený judikaturní závěr souhlasně cituje velmi recentně Nejvyšší soud v odůvodnění usnesení sp. zn. 7 Tdo 1405/2020 ze dne 27. 1. 2021.

Další důvody neodkladnosti výslechu již není tak snadné vysledovat, ať již proto, že vztahují spíše k rekognici, které výslech obligatorně předchází³⁹² nebo proto, že orgány činné v trestním řízení mohou trestněprávně relevantní okolnosti zjistit (byť v podstatě bez důkazní použitelnosti) skrze podání vysvětlení s pořízením úředního záznamu a svědka vyslechnout

³⁸⁹ Materiálně pojednává Jelínek v podkapitole o výpovědi svědka právě jen o výslechu, viz JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, str. 405 a násl.

³⁹⁰ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

³⁹¹ Dosl. cit. rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 6 To 299/94 ze dne 30. 1. 1995, publ. R 50/1995 tr.

³⁹² Viz usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 189/2017 ze dne 23. 2. 2017.

„doopravdy“ znovu během vyšetřování či především v samotném řízení před soudem. Pokud pak mám teoretizovat nad méně častými důvody neodkladnosti (i neopakovatelnosti) dle mého názoru může být ztráta důkazů např. **onemocnění svědka, díky němuž svědek zapomene či nebude schopen reprodukovat jemu známé skutečnosti do doby zahájení trestního stíhání.**

Na rozdíl od pozitivního vymezení judikatura uvádí, co neodkladnost nepředstavuje. Dle usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 To 782/94 ze dne 10. 11. 1994, publ. jako R 28/1995 tr., „*neodkladnost či neopakovatelnost úkonu ve smyslu ustanovení § 160 odst. 4 tr. ř. nemůže záležet výlučně v tom, že jím mají být objasněny skutečnosti podmiňující zahájení trestního stíhání*“.³⁹³ (Na tento závěr přitom v nedávné době odkazuje Nejvyšší soud např. v odůvodnění usnesení 7 Tdo 471/2020 ze dne 13. 5. 2020, je tedy relevantní i v současnosti.)

Stejně tak, slovy Městského soudu v Brně v usnesení sp. zn. 5 T 33/96 ze dne 17. 1. 1997, publ. SR 2/1998 s. 40, není neodkladný „*výslech svědka provedený před sdělením obvinění za situace, že osoba podezřelá ze spáchání trestného činu je v moci orgánů činných v trestním řízení a že již před zahájením výslechu jsou známé skutečnosti, které odůvodňují sdělení obvinění*...“.³⁹⁴ (Souhlasně Nejvyšší soud v nedávné době např. v odůvodnění usnesení 4 Tdo 1658/2016 ze dne 28. 3. 2017.)

Zvláštním případem neodkladnosti, jak upozorňují v rámci komentáře k trestnímu řádu Šámal s Růžičkou³⁹⁵ bude za dalších podmínek i **výslech již obviněného ve vztahu k dalším** (dosud neobviněným) **osobám, o jejichž trestné činnosti se orgán činný v trestním řízení dozví až z tohoto výslechu.**³⁹⁶

6.3.2 Neopakovatelnost výslechu svědka

Neopakovatelnost výslechu svědků je rovněž nutné hodnotit prizmatem legální definice obsažené v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu, tedy, zda se skutečně jedná o „*úkon, který nebude možno před soudem provést*“.³⁹⁷ Šámal s Růžičkou v rámci doktrinálního komentáře trestního

³⁹³ Dosl. cit. z usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 To 782/94 ze dne 10. 11. 1994, publ. R 28/1995 tr.

³⁹⁴ Dosl. cit. usnesení Městského soudu v Brně sp. zn. 5 T 33/96 ze dne 17. 1. 1997, publ. SR 2/1998 s. 40.

³⁹⁵ Viz ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2079.

³⁹⁶ Z hlediska rozhodovací praxe plyne z rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Tzn 47/95 ze dne 25. 4. 1996, publ. PR 9/1996 s. 409.

³⁹⁷ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

řádu přitom u výsledku uvádějí čtveřici příkladů neopakovatelnosti výsledku,³⁹⁸ konkrétně přitom uvádějí případ:

1. **umírajícího** či na životě vážně ohroženého svědka,³⁹⁹
2. **velmi starého** či vážně chorého svědka,⁴⁰⁰
3. svědka cestujícího na **dlouhý zahraniční pobyt**,⁴⁰¹
4. svědka, který je **cizincem bez trvalého pobytu** v Česku.⁴⁰²

V řadě případů přitom v těchto případech může být zároveň dána i neodkladnost výsledku. (V tomto ohledu lze srovnat v předchozí podkapitole citované rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. 6 To 299/94 ze dne 30. 1. 1995, publ. R 50/1995 tr.)

Je nicméně záhodno zdůraznit, že posuzování neodkladnosti probíhá za využití odlišných kritérií než u neopakovatelnosti úkonu. Vedle toho se pak neodkladnost posuzuje **k okamžiku zahájení trestního stíhání** a neopakovatelnost **k řízení před soudem**.⁴⁰³ Dovolím-li si cynicky teoretizovat, tak např. u vážně nemocného svědka může v hraničním případě, dle charakteru onemocnění a očekávatelného časového průběhu onemocnění, může být např. naplněna samostatně neopakovatelnost z hlediska řízení před soudem, který by se odehrála až v horizontu měsíců, ale ne neodkladnost z hlediska zahájení trestního stíhání v řádu dnů. Samozřejmě, v praxi budou tyto případy velmi raritní a pravděpodobně nebudou takto bezskrupulózně posuzovány orgány činným v trestním řízení.

6.3.3 Čtení protokolu o výsledku svědka v hlavním líčení

Asi nejzajímavější otázkou spojenou s výsledkem svědka provedeným jako neodkladný či neopakovatelný úkon před zahájením trestního stíhání je, za jakých podmínek lze **protokol o tomto výsledku přečíst v řízení před soudem jako důkaz** postupem připuštěným v ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu.

³⁹⁸ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2079.

³⁹⁹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2079.

⁴⁰⁰ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2079.

⁴⁰¹ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2079.

⁴⁰² ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2079.

⁴⁰³ Vyplývá přímo z dikce ust. § 160 odst. 4 trestního řádu, rozbor této problematiky je přitom obsažen v kapitole věnující se obecné charakteristice neodkladných a neopakovatelných úkonů.

Celý výkladový problém přitom, podám-li to velmi zjednodušeně, skví v tom, že na jednu stranu uvádí ust. 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu připouští, aby byl protokol o výpovědi svědka (a spoluobžalovaného) provedený v souladu s trestním řádem **přečten před soudem, pokud „šlo o neodkladný nebo neopakovatelný úkon provedený podle § 158a“**.⁴⁰⁴ Čistě jazykový výklad tohoto ustanovení (tedy ve spojení s ust. § 158a trestního řádu upravující přítomnost soudce při výslechu provedeném před zahájením trestního stíhání) je nicméně **korigován čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod**, dle něhož jedním z minimálních práv obviněného je mj. **právo „vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslechu svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek jako svědků proti sobě“**.⁴⁰⁵ Pointa celého problému pak spočívá v tom, že judikatura Evropského soudu pro lidská práva ve smyslu interpretace úmluvy a národní soudy v čele zejm. s Ústavním soudem a Nejvyšším soudem postupně precizují **podmínky, za nichž je možné protokoly o výsleších provedených jako neodkladné a neopakovatelné úkony číst jako důkazy před soudem, tj. kdy je takové přečtení již v rozporu s čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy a kdy „ještě ne“**. (To vše samozřejmě v kontextu toho, že Evropská úmluva má jako ratifikovaná mezinárodní smlouva má samozřejmě dle čl. 10 Ústavy aplikační přednost před trestním řádem.)

Jelikož tuto problematiku již velmi podrobně rozebírám v obecných kapitolách této práce, zejm. v kapitole věnované právu na spravedlivý proces a kapitole věnované zásadě kontradiktornosti, omezím se zde jen na velmi omezené shrnutí.

Současná rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva je konstituovaná mj. v rozhodnutí ve věcech **Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království**⁴⁰⁶ a **Schatschaschwili proti Německu**.⁴⁰⁷ Pro zajímavost ze skutkového hlediska Al-Khawaja je britský lékař, který byl odsouzen za to, že sexuálně obtěžoval své dvě pacientky, když byly v hypnóze. Jedna z pacientek nicméně předtím, než proběhlo řízení před soudem, spáchala sebevraždu a její výpověď byla porotě pouze přečtena. Pan Tahery, o jehož stížnosti bylo rozhodováno stejným rozhodnutím, je Íránec žijící v Londýně, který se v rámci skupiny Íránců zúčastnil potyčky se skupinou Kurdů. V rámci této potyčky byl nožem do zad třikrát bodnut poškozený, kdy další muž jako svědek později na policii uvedl, že viděl právě pana Taheryho,

⁴⁰⁴ Dosl. cit. ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu.

⁴⁰⁵ Dosl. cit. čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

⁴⁰⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížnosti č. 26766/05 a 22228/06.

⁴⁰⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Schatschaschwili proti Německu ze dne 15. 12. 2015 na základě stížnosti č. 9154/10

jak bodá nožem při potyčce. V řízení před soudem však svědek odmítl vypovídat, údajně z obavy o svůj život či zdraví. Jeho výpověď tak byla porotě pouze přečtena. Ve výsledku Evropský soud vytvořil třístupňový test, zda je výjimka z práva dát vyslýchat svědky proti sobě přípustná, nebo ne. Obdobně pak navázal Evropský soud pro lidská práva i ve věci Schatschaschwili proti Německu,⁴⁰⁸ kdy pan Schatschaschwili byl souzen za loupež dvou lotyšských prostitutek, které v řízení nevypovídaly, protože v mezičase odjely zpět do Lotyšska.⁴⁰⁹ Třístupňový test samotný se pak stal jedním z podkladů i české (národní) rozhodovací praxe, kdy v následujícím odstavci odkazují jeho českou iteraci z pera Ústavního soudu.

Z výše uvedených rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva pak ve výsledku vyšel Ústavní soud, který tedy v současnosti *unisono* s ním uvádí v nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV: ÚS 2867/16 ze dne 7. 11. 2017, publ. jako 204/2017 USn., že „*při posouzení, zda přečtením a následným hodnocením výpovědi svědka, kterého neměl obviněný nebo jeho obhájce možnost vyslechnout, bylo porušeno právo obviněného vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky proti sobě, je třeba zkoumat: 1. zda pro nepřítomnost svědka před soudem existoval dostatečný důvod, 2. jakou důkazní váhu měla taková výpověď pro odsouzení obviněného a 3. zda v řízení existovaly dostatečné vyvažující faktory, včetně silných procesních záruk, které kompenzovaly připuštění výpovědi nepřítomného svědka jako důkazu proti obviněnému. Ve světle těchto tří kritérií je třeba posoudit, zda lze řízení, v němž byla použita výpověď nepřítomného svědka, považovat jako celek za spravedlivé.*“⁴¹⁰ Uvedený nálezh Ústavního soudu není první ani pravděpodobně poslední v řadě rozhodnutí zabývajících se právem obviněného vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky proti sobě.⁴¹¹ Výše uvedené závěry Ústavního soudu sice nevycházejí přímo z čtení protokolů o výsledku provedených jako neodkladný či neopakovatelný úkon dle ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu, ale dle ust. § 211 odst. 2 písm. a) trestního řádu, mám však za to, že jsou i tak plně aplikovatelné. Skutkově se přitom jednalo, jak rozebírám v jiné části této práce podrobněji, že se jednalo o ústavní stížnost odsouzeného za legalizaci výnosů trestné činnosti, které se dopouštěl v podstatě tak, že upravoval a prodával kradená auta.

⁴⁰⁸ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Schatschaschwili proti Německu ze dne 15. 12. 2015 na základě stížnosti č. 9154/10

⁴⁰⁹ Hlavní „posun“ ve věci Schatschaschwili proti Německu proti Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království lze asi spatřovat v tom, že není vždy vyžadován „závažný důvod“ výpovědi nepřítomného svědka.

⁴¹⁰ Dosl. cit. nálezh Ústavního soudu sp. zn. IV: ÚS 2867/16 ze dne 7. 11. 2017, publ. jako 204/2017 USn.

⁴¹¹ Srovnat lze starší nálezh sp. zn. II: ÚS 662/01 ze dne 11. 3. 2003, publ. 37/2003 USn., nálezh sp. zn. IV: ÚS 558/02 ze dne 18. 6. 2003, publ. 95/2003 USn., nálezh sp. zn. I: ÚS 375/06-2 ze dne 17. 12. 2007, publ. 225/2007 USn. a nálezh sp. zn. I: ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015, publ. 43/2015 USn.

Pro pořádek nutno podotknout, že v současnosti ze stejných závěrů vychází i **judikatura Nejvyššího soudu**, viz mj. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 428/2017 ze dne 12. 4. 2017 a další.⁴¹²

Pokud jsou tedy protokoly o výsledku svědka čteny v řízení před soudem na základě ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu je nutné **posuzovat přípustnost takového postupu i prizmatem čl. 6 odst. 3 písm. d) Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod**, a to na základě judikатурních výkladových kritériích obsažených mj. ve výše uvedené (tedy spíš jen nahrubo nastíněné) soudní rozhodovací praxi.

6.4 Odposlech

Z čistě formálního úhlu pohledu popisuje legální pojem odposlech „*zajišťovací institut*“⁴¹³ vymezený v ust. § 88 trestního řádu, při jehož využití, velmi zjednodušeně řečeno, **Policie České republiky**⁴¹⁴ **zaznamenává probíhající telekomunikační provoz**, tj komentářově řečeno soubor „*komunikace s využitím telefonu, telefaxu, mobilního telefonu, vysílačky i jiného telekomunikačního zařízení, včetně zasílání zpráv elektronickou poštou*“,⁴¹⁵ kdy ale např. Marešová dovozuje, že lze telekomunikačním provozem jsou i další způsoby komunikace, nejen telefon a e-mail, např. komunikace přes aplikace typu Messenger, WhatsApp nebo Instagram.⁴¹⁶ Byť v praxi se dle Tomana zprávy přes komunikační aplikace zpravidla zjišťují spíš přes institut sledování osob a věcí.⁴¹⁷

V této podkapitole hodlám zabývat primárně odposlechem v tomto **užším slova smyslu**, rád bych zdůraznil, že existují i další instituty v českém objektivním právu, které by mohly spadat pod pojem odposlech *largo sensu*. Jak velmi obsáhle rozebírá Skalická,⁴¹⁸ **rovněž při** využití operativně pátracího prostředku **sledování osob (a věcí)** může docházet k pořizování

⁴¹² Např. částečně usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 235/2015-19 ze dne 17. 3. 2015, publ. R 16/2016 tr. a usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 1284/2014-26 ze dne 10. 12. 2014, která obě rozhodnutí ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království zmiňují.

⁴¹³ ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 88 [Důvody nařízení a postup]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 1196.

⁴¹⁴ Odposlech přímo dle ust. § 88 odst. 1 trestního řádu provádí vždy Policie ČR, a to pro potřeby všech orgánů činných v trestním řízení.

⁴¹⁵ Dosl. cit. ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 88 [Důvody nařízení a postup]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 1198.

⁴¹⁶ Viz MAREŠOVÁ, Eliška. Problematika získávání informací z mobilních telefonů v rámci trestního řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, str. 146-155

⁴¹⁷ Toman uvádí, že nejčastěji se v této souvislosti setkal s žádostí o vydání dat od poskytovatele služby postupem dle ust. § 158d odst. 1, 3 trestního řádu, tj. skrze sledování osob a věcí, jakkoli jej osobně nepovažuje za správný. Viz TOMAN, P. Výzva k vydání dat je v rozporu s povinností mlčenlivosti. Advokátní deník. In: Advokátní deník. 12. 12. 2019. Dostupné on-line (cit. 20. 6. 2022): <https://advokatnidenik.cz/2019/12/12/petr-toman-vyzva-k-vydani-dat-je-v-rozporu-s-povinnosti-mlcenlivosti/>

⁴¹⁸ Viz SKALICKÁ, Veronika. Není odposlech jako odposlech. *Trestněprávní revue*, 2022, č. 1, s. 20-32

zvukových, obrazových nebo jiných záznamů ve smyslu ust. § 158d odst. 2 (příp. rovněž odst. 3 při intenzivnějším zásahu do soukromí) trestního řádu, a to včetně zásahu do „*listovního tajemství*“⁴¹⁹ za součinnosti mj. s provozovatelem telekomunikační činnosti.⁴²⁰

Samozřejmě zaměření „*klasického*“⁴²¹ odposlechu⁴²² a sledování osob,⁴²³ při němž dochází mj. ke zjištění obsahu proběhlé vzájemné komunikace osob, se značně odlišuje, přesto je dělítko mezi nimi relativně tenké. Např. v případě zprávy je dělítkem to, **zda zpráva již došla na koncové zařízení, nebo ještě ne.**⁴²⁴ Vzhledem k omezení odposlechu na probíhající komunikaci bude v jednotlivých případech často nutné současné použití obou institutů.⁴²⁵ Jak klasický odposlech, tak sledování osob a věcí, **mohou být Šámala a Růžičky neodkladnými nebo neopakovatelnými úkony.**⁴²⁶ Stejně jako Jelínek⁴²⁷ v článku věnovaném kritice „*prostorových odposlechů*“⁴²⁸ (v rámci sledování osob a věcí) zcela pak pomímám odposlechy podle zvláštních zákonů upravujících zpravodajské služby.⁴²⁹ Řada závěrů z hlediska neodkladnosti či neopakovatelnosti odposlechů lze přitom vztáhnout i na statický a retrospektivní institut zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu ve smyslu ust. § 88a trestního řádu.

6.4.1 Neodkladnost a neopakovatelnost odposlechu

Jak bylo řečeno již v předchozí podkapitole, není pochyb o tom, že odposlech lze provádět i **před zahájením trestního stíhání**, a to jako **neodkladný nebo neopakovatelný úkon**. Bez podložení konkrétními statistickými daty mám přitom za pravděpodobné, že bude prováděn primárně během přípravného řízení, a to již během prověřování. Lze totiž očekávat, že

⁴¹⁹ Podrobněji ust. § 158d odst. 3 trestního řádu.

⁴²⁰ Vyplyvá z ust. § 158d odst. 9 trestního řádu.

⁴²¹ Používám ve shodě se Skalickou, která tak označuje odposlech dle ust. § 88 trestního řádu v kontextu sledování osob dle ust. § 158d trestního řádu a tzv. prostorových odposlechů. Více viz SKALICKÁ, Veronika. Není odposlech jako odposlech. *Trestněprávní revue*, 2022, č. 1, str. 20-32

⁴²² Ve smyslu ust. § 88 trestního řádu.

⁴²³ Ve smyslu ust. § 158d trestního řádu.

⁴²⁴ Podrobnější rozbor na základě cca 20 odlišných kritérií těchto odposlechů viz opět SKALICKÁ, Veronika. Není odposlech jako odposlech. *Trestněprávní revue*, 2022, č. 1, str. 20-32

⁴²⁵ Blíže MAREŠOVÁ, Eliška. Problematika získávání informací z mobilních telefonů v rámci trestního řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, str. 146-155

⁴²⁶ Ohledně sledování osob viz ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 158d [Sledování osob a věcí]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2006. Ohledně „*klasického*“ odposlechu na jiném místě ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 88 [Důvody nařízení a postup]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 1206.

⁴²⁷ JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, str. 13-19

⁴²⁸ Tzv. „*prostorové odposlechy*“ tedy nejsou formálně vůbec odposlechy, ale činností při sledování osob a věcí dle § 158d odst. 2 (případně rovněž odst. 3) trestního řádu.

⁴²⁹ Viz mj. ust. § 8 a násl. zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě nebo ust. § 8 a násl. zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství.

sledované osoby v okamžiku zahájení trestního stíhání v rámci vyšetřování zbystří a komunikaci v rámci telekomunikačního provozu povedou takovým způsobem, aby orgánům činným v trestním řízení neusnadňovaly práci v rámci získávání usvědčujících důkazních prostředků.

Z hlediska podmínek, jež musí být splněny mám za to, že situace ohledně odposlechu ve smyslu ust. § 88 trestního řádu je značně **specifická** zejm. z toho důvodu, že **bez ohledu na samotnou neodkladnost či neopakovatelnost toho kterého odposlechu jsou již zákonné předpoklady (všech) odposlechu velmi přísné**, čemuž se ostatně vzhledem k intenzitě zásahu do osobnostních práv lze divit jen stěží. U každého z odposlechů musí být kumulativně *ex lege* splněny následující podmínky:

- **Trestní řízení je „vedeno“⁴³⁰ pro některý z taxativně určených trestných činů**, ty jsou přitom v ust. § 88 odst. 1 vymezeny jako (a) zločiny „s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let“,⁴³¹ (b) výslovným výčtem dalších konkrétních trestných činů nebo (c) „jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“.⁴³²
- Je možné „**důvodně předpokládat, že jím⁴³³ budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo**“.⁴³⁴

Je tedy vidět, že již zákonné předpoklady (všech) odposlechů jsou velmi přísné a musí být splněny bez ohledu na to, zda se jedná zároveň o neodkladné či neopakovatelné předpoklady.

Každopádně, jsou-li výše rozebírané předpoklady splněny, tak judikatura, konkrétně mj. usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 73/2000 ze dne 8. 6. 2000, publ. jako R 55/2001 tr., ohledně odposlechů dle ust. § 88 trestního řádu přitom „**připouští i provedení takových úkonů před zahájením trestního stíhání, jde-li o úkony neodkladné či neopakovatelné ve smyslu ustanovení § 160 odst. 2, 4 tr. ř. Jedině podle ustanovení § 88 tr. ř. provedené odposlechy a záznamy o nich jsou v trestním řízení procesně použitelné**“.⁴³⁵ Naopak dle citovaného usnesení by **odposlechy dle jiných zákonů, než je trestní řád, použitelné jako důkaz v trestním řízení nebyly, i kdyby se o neodkladné či neopakovatelné úkony bývalo**

⁴³⁰ Dosl. cit. § 88 odst. 1 trestního řádu.

⁴³¹ Dosl. cit. § 88 odst. 1 trestního řádu.

⁴³² Dosl. cit. § 88 odst. 1 trestního řádu.

⁴³³ Tj. odposlechem.

⁴³⁴ Dosl. cit. § 88 odst. 1 trestního řádu.

⁴³⁵ Dosl. cit. z usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 73/2000 ze dne 8. 6. 2000, publ. R 55/2001 tr.

jednalo.⁴³⁶ Na závěru o trestní nepoužitelnosti odposlechnů dle zákonů odlišných od trestního řádu pak v podstatě setrval Ústavní soud v nálezu sp. zn. I ÚS 3038/07 ze dne 29. 2. 2008, publ. jako 46/2008 USn. Názory na tuto problematiku se ale výhledově různí, kdy např. Pokorný naopak oroduje za možnost využití odposlechnů zpravodajských služeb v trestním řízení.⁴³⁷

Při posuzování neodkladnosti či neopakovatelnosti je pak nutné vycházet z obecného ustanovení § 160 odst. 4 trestního řádu a legální definice neodkladných či neopakovatelných úkonů. Je přitom nutné zdůraznit, že je nutné vyjít z obecných posuzovacích kritérií velmi podrobně rozebraných již v obecné části této práce, tj. je nutné **odposlechy posuzovat "posuzovat vždy podle okolností konkrétního případu"**⁴³⁸ a **"také ve vztahu k osobě, již se týká"**.⁴³⁹ Nelze tedy rozhodně přijmout nesprávnou praxi orgánů činných v trestním řízení, posuzují-li všechny odposlechy jako neodkladné či neopakovatelné bez přihlídnutí ke konkrétním skutkovým okolnostem a konkrétnímu (jedinečnému) případu.

V soudní rozhodovací praxi ani odborné literatuře se mi bohužel nepodařilo dohledat jednotlivé **typizované případy**, kdy bude charakter **neodkladnosti** ve smyslu ust. § 160 odst. 4 trestního řádu naplněn. Mám však za to, že aplikuji-li analogicky závěry Ústavního soudu v souvislosti s domovní prohlídkou (rovněž zásah do osobnostní sféry a soukromí) v usnesení Pl. ÚS 47/13-2 ze dne 7. 5. 2014, publ. 76/2014 USn., že se jednat zejména o případ, kdy **podezřelý známý je, ale bez odposlechnů nepůjde naplnit důkazní standard vyššího stupně pravděpodobnosti pro zahájení trestního stíhání**. Naopak se však **nebude jednat o situaci tzv. neznámého pachatele**,⁴⁴⁰ tedy situace, kdy orgány činné v trestním řízení dosud ze spolehlivého zdroje neví, že se (potenciálně) odposlouchávaný dopustil protiprávnosti. Např. v odůvodnění usn. Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 9/2019 ze dne 27. 5. 2020 se doslova uvádí: *„není přípustné, aby teprve na základě a prostřednictvím povoleného odposlechu byly získávány informace o tom, zda se odposlouchávaná osoba dopustila protiprávního jednání. Takový poznatek musí vydání příkazu k odposlechu předcházet, přičemž je třeba, aby byl validní, což znamená, že musí pocházet ze spolehlivého zdroje a musí být dostatečně přesvědčivý. V žádném případě se nemůže jednat o pouhou spekulativní konstrukci, byť vedenou*

⁴³⁶ Zjednodušeně řečeno, podrobněji mj. právní věta dle usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 73/2000 ze dne 8. 6. 2000, publ. R 55/2001 tr.

⁴³⁷ POKORNÝ, L. Odposlech pořízený zpravodajskou službou jako důkaz. In: KALVODOVÁ, V. a KOL. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. str. 244 a násl.

⁴³⁸ Dosl. cit. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn..

⁴³⁹ Dosl. cit. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn.

⁴⁴⁰ Jinak za dalších podmínek typizovaný případ pro domovní prohlídku, viz odůvodnění usnesení Pl. ÚS 47/13-2 ze dne 7. 5. 2014, publ. 76/2014 USn.

tzv. „užitečným záměrem.“⁴⁴¹ Uvedené je přitom v souladu se starší rozhodovací praxí Nejvyššího soudu⁴⁴² a potenciálně výrazně zpříšňuje mnohem starší požadavky nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 615/06 ze dne 23. 5. 2007, publ. SR 9/2007 s. 338, kterému sice nepostačovalo samotné trestní oznámení, ale „stačily“ mu alespoň **indicie**, což je tedy podle mě mnohem nižší důkazní standard než validní poznatky ze spolehlivého zdroje.⁴⁴³

To vše při posuzování **subsidiarity** a dalších podmínek pro nařízení odposlechu vyplývajících z ust. § 88 odst. 1 trestního řádu.

Z hlediska **neopakovatelnosti** pak mám za to, že odposlech bude zpravidla neopakovatelný, a to vzhledem k tomu se obsah komunikace v jednotlivých časových údobích, a to i ve vztahu k řízení před soudem, zpravidla bude lišit a lze předpokládat vyšší obezřetnost obviněného ohledně obsahu vedené komunikace. V praxi pak jednotlivá odůvodnění soudních rozhodnutí zpravidla fakticky řeší pouze neodkladnost, ne neopakovatelnost odposlechu.⁴⁴⁴

Z hlediska náležitostí odůvodnění, zejm. ohledně detailnosti, lze pak vycházet z **obecných závěrů**, kdy ústavní roviny nabývá deficit odůvodnění až tehdy, „*kdy v daném případě "neodkladnost" úkonu z odůvodnění příkazu není (ani interpretaci) jakkoli seznatelná, byť alespoň v (minimálním) nezbytném rozsahu*“.⁴⁴⁵ V podrobnostech viz obecná část této práce a částečně i následující podkapitola.

6.4.2 Odůvodnění příkazu k odposlechu

Pravomoc nařídit odposlech má dle výslovné dikce ust. § 88 odst. 2 trestního řádu **v přípravném řízení soudce**, a to **na základě příslušného návrhu státního zástupce**. Pokud by byl nařizován odposlech i (pravděpodobně velmi výjimečně) v řízení před soudem náleží toto oprávnění předsedovi senátu.⁴⁴⁶ Z toho, že vydání příkazu k odposlechu je v rukou soudní soustavy, ne státního zástupce či samotného policejního orgánu, je vidět, že zákonodárce reaguje na předpokládané velmi výrazné zásahy do osobnostních práv jednotlivých odposlouchávaných osob.⁴⁴⁷

⁴⁴¹ Dosl. cit. z odůvodnění usnesení Nejvyššího soud sp. zn. 4 Pzo 9/2019 ze dne 27. 5. 2020.

⁴⁴² Viz mj. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 14/2016 ze dne 15. 11. 2016 a usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 14/2018 ze dne 29. 1. 2019.

⁴⁴³ Vše výše uvedené spojuji s neodkladností, protože mám za to, že materiálně se jedná o řešenou otázku. Sluší se ale dodat, že jednotlivá citovaná rozhodnutí, ať již Ústavního i Nejvyššího soudu neodkladnost takto přímo nerozebírají.

⁴⁴⁴ Odůvodnění typicky zmiňují i neopakovatelnost, ale nechovají se k ní jako k samotné kategorii, kdy odkazují na „neodkladné a neopakovatelné“ úkony dohromady.

⁴⁴⁵ Dosl. cit. z usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013, publ. ÚS 4278/2013.

⁴⁴⁶ Plyne rovněž z dikce ust. § 88 odst. 2 trestního řádu.

⁴⁴⁷ Výjimkou je dle § 88 odst. 5 trestního řádu u některých trestných činu souhlas odposlouchávaného uživatele.

Každopádně příkaz k odposlechu má ze zákona povinně písemnou formu a musí být vždy odůvodněn.⁴⁴⁸ Dále pak příkaz musí dle ust. § 88 odst. 2 trestního řádu obsahovat „**uživatelská adresa** či **zařízení a osoba uživatele**, pokud je její totožnost známa, a **doba**, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn, která nesmí být delší než čtyři měsíce; v odůvodnění musí být uvedeny **konkrétní skutkové okolnosti**, které vydání tohoto příkazu, včetně doby jeho trvání, odůvodňují“.⁴⁴⁹ Dle usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 9/2019 ze dne 27. 5. 2020 nad rámec již uvedených zákonných požadavků musí obsahovat i rovněž „**účel odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, jakož i odůvodnění, proč nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo proč by bylo jinak jeho dosažení podstatně ztíženo**“⁴⁵⁰ a v případě, že je odposlech prováděn již během prověřování i „**odůvodnění neodkladnosti nebo neopakovatelnosti**“.⁴⁵¹ Z takto vymezených judikaturou opakovaně⁴⁵² dovozovaných náležitostí odůvodnění příkazu k odposlechu je nutné při vydání příkazu k odposlechu vycházet.

Mám za to, že na způsob odůvodnění příkazu k odposlechu je možné alespoň částečně aplikovat judikатурní požadavky na odůvodnění příkazu k domovní prohlídce či samotného protokolu o provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu. V této souvislosti se již nechci donekonečna opakovat a odkazuji na obecnou část této práce věnovanou obecné charakteristice neodkladných či neopakovatelných úkonů. Zcela zjednodušeně lze poznamenat, že rozhodovací praxe Ústavního a částečně i Nejvyššího soudu se vyvíjela při posuzování náležitostí odůvodnění, a to posunem k materiálnímu vnímání neodkladnosti či neopakovatelnosti. Kdy v podstatě dospěla k tomu, že postačí, je-li zřejmá „**z okolností případu a spisového materiálu**“,⁴⁵³ resp. když „**není (ani interpretací) jakkoli seznatelná**“.⁴⁵⁴ Jakkoliv je tedy nedostatek odůvodnění nežádoucí, postačí zpravidla skutečná existence neodkladnosti či neopakovatelnosti.⁴⁵⁵

Pro pořádek dodávám, že i o odposlechu užitým jako důkazní prostředek se vyhotovuje **protokol**,⁴⁵⁶ v němž musí být uvedeny údaje o „**místě, času, způsobu a obsahu provedeného**

⁴⁴⁸ Viz ust. § 88 odst. 2 trestního řádu.

⁴⁴⁹ Dosl. cit. ust. § 88 odst. 2 trestního řádu.

⁴⁵⁰ Dosl. cit. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 9/2019 ze dne 27. 5. 2020.

⁴⁵¹ Dosl. cit. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 9/2019 ze dne 27. 5. 2020.

⁴⁵² Mimo citované usnesení plyne rovněž z usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 14/2016 ze dne 15. 11. 2016 nebo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 14/2018 ze dne 29. 1. 2019.

⁴⁵³ Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publ. ÚS 870/2011.

⁴⁵⁴ Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013, publ. ÚS 4278/2013.

⁴⁵⁵ Srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 510/2013 ze dne 26. 6. 2013, publ. jako R 13/2014 tr

⁴⁵⁶ Viz ust. § 88 odst. 6 trestního řádu.

záznamu, jakož i o orgánu, který záznam pořídil.⁴⁵⁷ V rámci spisu je pak založen, „*důkazní nosič*“⁴⁵⁸ se záznamy vybraných částí telekomunikačního provozu, které mají v dalších částech trestního řízení sloužit jako důkazní prostředek. Tzv. „*archivní nosič*“⁴⁵⁹ se záznamy všech automatickým zařízením pořízených záznamů telekomunikačního provozu se pak uchovává mimo spis.⁴⁶⁰ Má za to, že důslednou aplikací ust. § 160 odst. 4 trestního řádu je nutné i u protokolu o odposlechu provedeném jako neodkladný či neopakovatelný úkon požadovat, aby obsahoval **odůvodnění neodkladnosti či neopakovatelnosti**. Požadavky na odůvodnění protokolu opět viz obecná část této práce, v níž se tomuto tématu věnuji velmi obsáhle.

Pokud přitom příkaz k odposlechu nařizuje soudce v přípravném řízení, činí tak *ex lege* ust. § 88 odst. 2 trestního řádu vždy na návrh státního zástupce. Dle výkladového stanoviska Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2018 ze dne 11. 5. 2018, sp. zn. 1 SL 719/2017 musí předmětný **návrh státního zástupce** obsahovat ve fázi prověřování mj. „*odůvodnění neodkladnosti a/nebo neopakovatelnosti úkonu ve smyslu § 160 odst. 4 trestního řádu*“.⁴⁶¹

6.4.3 Přezkum odposlechu

Příkaz k odposlechu je rozhodnutím *sui generis*.⁴⁶² Není tedy rozhodováno usnesením. Uživatel odposlouchávané stanice může podat v šestiměsíční lhůtě od doručení informace o odposlouchávání dle ust. § 88 odst. 8 trestního řádu návrh k Nejvyššímu soudu směřující k přezkoumání legality příkazu k odposlechu. (Informační povinnost o odposlechu může být odložena dle ust. § 88 odst. 9 trestního řádu. Nicméně z nálezu Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3457/14-2 ze dne 26. 4. 2016 plyne, že opomenutí informační povinnosti po pravomocném skončení věci zakládá zásah do základních práv a svobod v ústavní rovině.) Přezkum zákonnosti příkazu Nejvyšším soudem pak probíhá v **neveřejném zasedání postupem mj. dle ust. § 314l a násl. trestního řád**. Nabízí se tedy otázka, zda probíhá přezkum příkazu k odposlechu z námi zkoumaných kritérií neodkladnosti či neopakovatelnosti, i v tomto řízení.

⁴⁵⁷ Dosl. cit. ust. § 88 odst. 6 trestního řádu.

⁴⁵⁸ Terminologicky používá výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2018 ze dne 11. 5. 2018, sp. zn. 1 SL 719/2017.

⁴⁵⁹ Terminologicky používá výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2018 ze dne 11. 5. 2018, sp. zn. 1 SL 719/2017.

⁴⁶⁰ Uvádím zjednodušeně, podrobněji viz výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2018 ze dne 11. 5. 2018, sp. zn. 1 SL 719/2017.

⁴⁶¹ Dosl. cit. výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2018 ze dne 11. 5. 2018, sp. zn. 1 SL 719/2017.

⁴⁶² ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 88 [Důvody nařízení a postup]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 1204.

Neodkladnosti (či teoreticky neopakovatelnost) odposlechu bude (či alespoň měla by být) přezkoumávána hlavně v **hlavním líčení v rámci zhodnocení důkazní použitelnosti odposlechy** získaných důkazních prostředků, potažmo již v rámci předběžného projednání obžaloby.⁴⁶³ Nicméně mám za to, že i v řízení o přezkumu příkazu k odposlechu je nutné přezkoumávat i neodkladnost (a neopakovatelnost) odposlechu. Ostatně ust. § 314m odst. 1 trestního řádu používá jako hledisko deklarace porušení zákona rozpor se zákonem jako celkem, nejen s ust. § 88 trestního řádu. (K opačnému výkladu by šlo dojít izolovaným výkladem ust. § 314n odst. 1 trestního řádu, které používá jako hodnotící hledisko odposlechu pouze ust. § 88 trestního řádu.) Což je samozřejmě absurdní, z jazykového hlediska by tedy mohlo dojít k naplnění jak ust. § 314l odst. 1, tak § 314m odst. 1 trestního řádu v případě, že by byl příkaz k odposlechu rozporný s jiným ust. než. § 88 trestního řádu. Praxe se, zdá se, přiklonila k tomu, že i v rámci přezkumného řízení příkazu k odposlechu je zkoumána neodkladnost (a neopakovatelnost).⁴⁶⁴

Z hlediska přezkumu odposlechu pak na závěr dodávám, že i v případě, že neproběhne *ex post* přezkumné řízení či se není podána obžaloba, probíhá v přípravném vždy minimálně trojí kontrola ze strany policejního orgánu (1. kontrola), který navrhne odposlech státnímu zástupci (2. kontrola) a ten teprve podá návrh soudci na vydání příkazu k odposlechu (3. kontrola). Tento aspekt **trojí kontroly** přitom zdůrazňuje v odborné literatuře mj. Matocha.⁴⁶⁵

6.5 Pachová identifikace osob

Pojednání o důkazním prostředku spočívajícím v pachové identifikaci osob z pohledu neodkladných či neopakovatelných úkonů zařazují především proto, abych demonstroval, že **neodkladnými či neopakovatelným úkony** mohou být i úkony, které svůj výslovný odraz v objektivním právu nenalezly.

Základem trestněprávní aplikace kriminalistické odorologie je, slovy Havelkové a Jirásky,⁴⁶⁶ „**komparace pachových vzorků zajištěných z místa činu nebo z předmětů, které mají k takovému činu vztah s pachovými vzorky odebraným z těla podezřelé osoby**“.⁴⁶⁷ Přípustnost

⁴⁶³ Srov. mj. ust. § 186 písm. e) trestního řádu.

⁴⁶⁴ Např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 4/2021 ze dne 11. 8. 2021 řeší ve svém odůvodnění i přímo neodkladnost odposlechu v rámci přezkumného řízení.

⁴⁶⁵ Viz MATOCHA, Jakub. Příkazy k odposlechu a jejich formálně-materiální posouzení. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 1-2, str. 33-35

⁴⁶⁶ HAVELKOVÁ, Renata, JIRÁSKO, Vojtěch. Využití metody pachové identifikace v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, str. 192-195

⁴⁶⁷ Dosl. cit. HAVELKOVÁ, Renata, JIRÁSKO, Vojtěch. Využití metody pachové identifikace v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, s. 192-195

důkazu plynoucího z odorologické zkoušky přitom plyne obecného ust. § 89 odst. 2 trestního řádu, dle něhož „za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci“.⁴⁶⁸ Ostatně, jak v jiném kontextu pokazuje i Jelínek,⁴⁶⁹ nejedná se zdaleka o jediný případ, kdy objektivní právo nepostihuje všechny alternativy dokazování. **Chybějící zakotvení metody pachové identifikace** je dlouhodobě kritizováno, úvahy *de lege ferenda* provádí např. Vantuch⁴⁷⁰ nebo na něm nezávisle Mazák,⁴⁷¹ kteří oba již poměrně dávno navrhli výslovné zakotvení pachové identifikace osob mezi zvláštní způsoby dokazování v trestním řádu. Prozatím tak nadále vyplývají jednotlivé právní závěry ohledně z dnes již v podstatě ustálené rozhodovací praxe soudů.

Pointou této podkapitoly není rozebírat rozhodovací praxi v souvislosti se všemi (i obecnými závěry) v souvislosti s metodou pachové identifikace osob či se věnovat jednotlivým současným problémům se současným přístupem rozhodovací praxe v kontextu „spolehlivosti“ **čichové identifikace pomocí psů**. V této souvislosti lze odkázat na shrnující text Havelkové a Jiráskova na toto téma, který je značně kritický, a to zejm. s ohledem na starší praxi provádění pachové identifikace s vědomím psovoda o srovnávaném vzorku.⁴⁷² Tyto „praktické“ záležitosti je nutné mít na paměti i s ohledem na to, že v současnosti technika umožňuje analýzu pouze skrze čichovou odezvu cvičených psů, nikoli prostřednictvím objektivní chemicko-fyzikální analýzy.⁴⁷³ Dokud přitom olfaktorická pachová zkouška nebude technicky možná, budou olfaktorické postupy nepochybně stále zasévat pochyby o objektivitě odorologického zkoumání, zejm. ohledně jeho verifikovatelnosti.

6.5.1 Důkazní použitelnost

Vzhledem k zaměření této práce nehodlám rozsáhle rozvádět vývoj judikaturních závěrů ohledně pachové identifikace osob v rámci rozhodovací praxe českých soudů. Spokojím se tedy zejm. s poukazem na nálezh Ústavního soudu sp. zn. IV ÚS 1098/15 ze dne 22. 3. 2016, publ. jako TR 6/2016 s. 146, v jehož rámci Ústavní soud velmi rozsáhle rozvedl závěry ohledně pachové identifikace osob. Tyto právní závěry jsou přitom aplikovatelné i v současnosti, kdy

⁴⁶⁸ Dosl. cit. ust. § 89 odst. 2 trestního řádu.

⁴⁶⁹ JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, s. 13-19

⁴⁷⁰ VANTUCH, Pavel. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 4, s. 106–111

⁴⁷¹ MAZÁK, Josef. Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 3, s. 70-75

⁴⁷² HAVELKOVÁ, Renata, JIRÁSKO, Vojtěch. Využití metody pachové identifikace v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, str. 192-195

⁴⁷³ Vycházím ze současného stavu vědy a techniky popisovaného kriminalistikou, viz STRAUS, Jiří a Zdeněk KREJČÍ. Jaký je charakter odorologické stopy? *Kriminalistika*. ročník 49, číslo 1. 2016. str. 19-37

z nich vychází i rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.⁴⁷⁴ Jejich použitelnosti přitom, paradoxně ve věci stejných účastníků řízení, potvrdil i sám Ústavní soud.⁴⁷⁵

Zkráceně lze dle citovaného nálezu uvést, že „výsledek metody pachové identifikace je podle ÚS typickým nepřímým důkazem, který potvrzuje skutečnost, že se určitá fyzická osoba dostala do kontaktu s předmětem, z něhož byla stopa sejmuta, nikoli že určitá osoba přímo spáchala trestný čin. Musí tedy existovat další skutečnosti, které vytvoří uzavřený řetěz důkazů, resp. nesmí existovat žádná jiná reálná možnost, že by se činu mohl dopustit někdo jiný než osoba obviněná. Jinak řečeno, aby důkaz pachovou identifikací byl dostačující, je třeba, aby tento důkaz **nebyl pro uznání viny důkazem jediným, osamoceným**. Pro ústavně konformní použitelnost důkazu metodou pachové identifikace je významné naplnění požadavků kladených zejména na způsob jejího provedení a přezkoumání správnosti jejího provedení“.⁴⁷⁶ Ústavní soud se přitom v nálezu podrobně věnuje i procesním požadavkům na provádění pachové identifikace. Z obdobných závěrů ve velké části vycházela již předchozí rozhodovací praxe.⁴⁷⁷

V čem jsou závěry Ústavního soudu potenciálně překonané, jsou některé poznatky o spolehlivosti psů při pachové zkoušce. Na neuspokojivou spolehlivost psů poukazují v rámci odborné literatury Havelková a Jirásko,⁴⁷⁸ tak sám Ústavní soud ve svém pozdějším nálezu.⁴⁷⁹ V obou případech je přitom poukazováno na nedávné vědecké srovnání „spolehlivosti psů“ s ohledem na vědomí psovodů o umístění srovnávaného pachového vzorku.⁴⁸⁰ Pravděpodobně vzhledem k této metodice došlo ke změně interního aktu řízení Policie ČR, aby snad lépe odrážel postup v praxi závěry vědeckého zhodnocení.⁴⁸¹

⁴⁷⁴ Lze srovnat např. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 536/2020 ze dne 17. 6. 2020.

⁴⁷⁵ Viz odůvodnění nálezu Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2587/18 ze dne 25. 2. 2019, publ. 30/2019 USn.

⁴⁷⁶ Dosl. cit. z nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1098/15 ze dne 22. 3. 2016, publ. Tr 6/2016 s. 146.

⁴⁷⁷ Viz především nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 394/97 ze dne 4. 3. 1998, publ. 28/1998 USn., nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 418/99 ze dne 3. 8. 2000, publ. 116/2000 USn., nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 90/04 ze dne 27. 5. 2004, publ. II. ÚS 90/04, nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2168/07 ze dne 30. 4. 2008, publ. 82/2008 USn., nálezy Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3094/08 ze dne 29. 4. 2009, publ. 103/2009 USn.

⁴⁷⁸ HAVELKOVÁ, Renata, JIRÁSKO, Vojtěch. Využití metody pachové identifikace v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, str. 192-195

⁴⁷⁹ Nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2587/18 ze dne 25. 2. 2019, publ. jako 30/2019 USn.

⁴⁸⁰ Velmi obsáhle PINC, VYPLELOVÁ, SANTARIOVÁ, ČAPKOVÁ, VLASÁK. *Ověření a zdokonalení metody pachové identifikace*. Metodika. Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů. Česká zemědělská univerzita v Praze. Dostupné on-line (cit. 26. 6. 2022): https://www.uocr.cz/wp-content/uploads/2019/10/536888007_1_Certifikovan%C3%A1-metodika-a-metodick%C3%A1-p%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka-1.pdf

⁴⁸¹ Viz závazný pokyn policejního prezidenta č. 313/2017, o pachové identifikaci stop.

6.5.2 Právní povaha úkonů pachové identifikace

Fakticky je zřejmé, jak uvádí mj. Krejčí,⁴⁸² že provádění pachové identifikace osob lze rozdělit do několika na sobě závislých fází, a to:

1. Samotné počáteční nalezení a **zajištění pachové stopy**, většinou v podobě otisku pachové stopy (dříve nazývaného pachová konzerva).
2. **Odběr porovnávacího pachového vzorku** od zkoumané osoby.
3. **Porovnání** otisku pachové stopy a pachového vzorku od zkoumané osoby pomocí pachové zkoušky.

Z výše uvedeného rozčlenění pachové identifikace osob plyne, že se nejedná o jeden úkon, ale o **více úkonů**. Zajištění pachové stopy se (typicky) stane během ohledání ve smyslu ust. § 113 trestního řádu. Odběr porovnávacího pachového vzorku bude proveden úkonem podobným prohlídce těla ve smyslu ust. § 114 trestního řádu. Pro provedení pachové zkoušky lze v omezené míře vztáhnout na základě analogie ustanovení o vyšetřovacím pokusu ve smyslu § 104c trestního řádu, byť pachová zkouška upravena není a o vyšetřovací pokus se nejedná. Závěry o rozsahu použitelnosti těchto ustanovení jsou nicméně diskutabilní.⁴⁸³

Rozhodovací praxe přitom dovodila, že odběr porovnávacího pachového vzorku a samotná pachová zkouška porovnávající jej se zajištěnými otisky pachové stopy „*nejsou vyšetřovacími úkony ve smyslu § 165 odst. 3 tr. ř., nelze v případě, kdy ve věci absentuje kvalifikovaná žádost obhájce o vyrozměnění o těchto úkonech, shledat v postupu orgánů činných v přípravném řízení pochybení, pokud obhájce o těchto úkonech nevyrozumí*“.⁴⁸⁴

Z hlediska neodkladných či neopakovatelných úkonů mám přitom za to, že z hlediska neodkladnosti či neopakovatelnosti je nutného **hodnotit jednotlivé úkony v souhrnu**. Jen občas si totiž lze představit, že bude „mít smysl“ posoudit např. odběr srovnávacího pachového vzorku od podezřelého jako neodkladný úkon, ale již za neodkladný úkon nepovažovat samotnou pachovou zkoušku.

O zajištění pachové stopy a odběru porovnávacího pachového vzorku musí přitom existovat **protokol** ve smyslu ust. § 55 trestního řádu. O výsledku pachové zkoušky pak zpravidla existuje

⁴⁸² KREJČÍ, Zdeněk. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. In: KALVODOVÁ, V. a KOL. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. str. 342 a násl.

⁴⁸³ Podrobněji KREJČÍ, Zdeněk. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. In: KALVODOVÁ, V. a KOL. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. str. 342 a násl.

⁴⁸⁴ Dosl. cit. usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 To 46/2016 ze dne 1. 7. 2016.

odborné vyjádření ze strany osoby či orgánu provádějícího tuto pachovou zkoušku. Z rozhodovací praxe pak plyne, že „*k přezkoumání závěrů takového odborného vyjádření je třeba vyžádat znalecký posudek z oboru kriminalistiky, odvětví kriminalistické odorologie.*“⁴⁸⁵

6.5.3 Neodkladnost a neopakovatelnost

Jak jsem již uvedl v předchozí podkapitole, pachová identifikace osob se skládá z vícero na sobě závislých úkonů. Praxe se zpravidla z hlediska neodkladnosti či neopakovatelnosti zabývá jednotlivými úkony jak izolovaně, tak ve vzájemné souvislosti.

Dle již citovaného nálezu sp. zn. IV. ÚS 1098/15 ze dne 22. 3. 2016, publ. TR 6/2016 s. 146 se v rámci odůvodnění dokonce Ústavní soud vyslovil, že „*Sejmutí pachové stopy bude zpravidla neodkladným a často i neopakovatelným úkonem podle § 160 odst. 4 trestního řádu, provedeným především ve stadiu před zahájením trestního stíhání.*“⁴⁸⁶ Ústavní soud přitom hovoří izolovaně o první fázi pachové identifikace osob, tedy o samotném zajištění pachové stopy (dříve tzv. pachové konzervy). Z bodu 50 odůvodnění citovaného nálezu je ale zřejmé, že se má vztahovat i k pachové zkoušce, která byla v popisovaném případě provedena vícero cvičenými služebními psy.

Obdobný závěr lze přitom dovodit i ze staršího usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 342/2010 ze dne 28. 4. 2010, publ. jako T 1318, kdy bylo konstatováno, že „*Povahu úkonu jako neodkladného nebo neopakovatelného ve smyslu § 160 odst. 4 TrŘ je třeba posuzovat vždy podle okolností konkrétního případu. Proto není vyloučeno, aby za neodkladné nebo neopakovatelné úkony podle citovaného ustanovení bylo možno považovat úkony orgánů přípravného řízení spočívající v odběru pachových stop, odběru srovnávacích pachových konzerv a jejich porovnání, k jejichž provedení došlo v době před zahájením trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ.*“⁴⁸⁷ Tudíž i tato část rozhodovací praxe posuzuje jednotlivé fáze jako celek a připouští jejich charakter jako neodkladných či neopakovatelných úkonů. Dále pak mj. dovozuje citované usnesení, že ani v případě, že půjde o nutnou obhajobu nemusí mít podezřelý advokáta před zahájením trestního stíhání, kdy tohoto advokáta není nutné vyrozumívat o jednotlivých úkonech odorologického zkoumání.⁴⁸⁸

Z hlediska hodnocení neodkladnosti lze přitom opětovně, jako ve všech ostatních případech řešených v rámci zvláštní části této práce, že hodnocení neodkladnosti a neopakovatelnosti

⁴⁸⁵ Dosl. cit. usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 6 to 21/2016 ze dne 19. 5. 2016.

⁴⁸⁶ Dosl. cit. nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1098/15 ze dne 22. 3. 2016, publ. Tr 6/2016 s. 146.

⁴⁸⁷ Dosl. cit. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 342/2010 ze dne 28. 4. 2010, publ. T 1318.

⁴⁸⁸ Odůvodnění citovaného usnesení hovoří (protismyslně) o obhájci obviněného i před zahájením trestního stíhání.

probíhá prizmatem ust. § 160 odst. 4 trestního řádu. Uplatní se přitom jednotlivá obecná východiska tohoto zhodnocení, jako např. hodnocení „**podle okolností konkrétního případu**“⁴⁸⁹ a „**ve vztahu k osobě, již se týká**“.⁴⁹⁰ **Jednotlivé protokoly** (o odběru pachového vzorku i srovnávacího pachového vzorku) ve smyslu ust. § 55 trestního řádu musí i v rámci pachové identifikace osob splnit speciální požadavek ust. § 160 odst. 4 trestního řádu, kdy je nutné „**uvést, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován**“.⁴⁹¹ Při hodnocení se pak vychází z materiálního splnění neodkladnosti či neopakovatelnosti, kdy tyto musí vyplývat minimálně „z okolností případu a spisového materiálu“.⁴⁹² V podrobnostech přitom odkazují na výklad v obecné části této práce.

Po pravdě typizovaný výčet toho, kdy budou jednotlivé úkony pachové identifikace osoby **neodkladným** úkonem jsem nenalezl. Domnívám se přitom, že se bude jednat především o situaci, kdy **je sice známo, že se udál skutek, který vykazuje znaky trestného činu, ale není známý podezřelý**. Povětšinou přitom dojde k zajištění pachové stopy, „vytvoření pachové konzervy“, bezprostředně po skutku na místě trestněprávně relevantní události. Uvedené přitom vyvozují zaprvé z historické geneze této metody, kdy Vantuch uvádí v rámci historického výkladu,⁴⁹³ že metody pachové identifikace byly původně „*jen operativně pátrací pomůckou*“.⁴⁹⁴ Dnes již samozřejmě tento předpoklad naplněn není, kdy se jedná o plnohodnotný důkazní prostředek ve smyslu ust. § 89 odst. 2 trestního řádu, byť třeba jen podpůrně či v rámci nepřímého dokazování. Zadruté pak z omezené znalosti judikatury, kdy se zdá, že se jedná o většinový případ, většinou jsou totiž skutečně pachové stopy zajištěny před zahájením trestního stíhání na místě činu.⁴⁹⁵ A to i s ohledem, že je metoda pachové identifikace využívána vesměs v případě velmi závažné trestné činnosti, která je zároveň s ohledáním místa (či osoby) spojena, např. tedy vraždy a loupeže⁴⁹⁶ či znásilnění.⁴⁹⁷

O neopakovatelnosti samotné, zdá se rozhodovací praxe spíše příliš nepojednává. Mám přitom za to, že tam budou větší odlišnosti mezi jednotlivými fázemi. Z pohledu neopakovatelnosti

⁴⁸⁹ Dosl. cit. ze znění publikovaného ve sbírce, nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn.

⁴⁹⁰ Dosl. cit. ze znění publikovaného ve sbírce, nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn.

⁴⁹¹ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

⁴⁹² Opět dosl. cit. usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publ. ÚS 870/2011.

⁴⁹³ VANTUCH, Pavel. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 4, s. 106–111

⁴⁹⁴ Dosl. cit. VANTUCH, Pavel. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 4, s. 106–111

⁴⁹⁵ Srov. mj. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1634/2016 ze dne 1. 3. 2017, publ. R 31/2018 tr., kde tomu tak bylo.

⁴⁹⁶ Viz nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1098/15 ze dne 22. 3. 2016, publ. TR 6/2015 s. 146.

⁴⁹⁷ Viz usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 To 46/2016 ze dne 1. 7. 2016.

mám pak za to, že z pohledu zajištění pachové stopy se bude jednat o neopakovatelný úkon prakticky vždy. Pachové stopy budou totiž postupem času **degradovat** a hrozí i jejich pozměnění či kontaminace, nemohou tedy být zajištěny znovu během řízení před soudem. Ohledně pachové zkoušky mám pak za to, že ta bude se stejným vzorkem neopakovatelná vždy. Moje chabé technické porozumění pachovým stopám je totiž takové, že **jednou „uvolněná“ zajištěná pachová stopa v podstatě „vyvine“ a znehodnotí se** a opětovné provedení pachové zkoušky s tímž „vzorkem“ již není možné.⁴⁹⁸ Jediný úkon v rámci odorologického zkoumání, u něhož lze předpokládat opakovatelnost je zajištění srovnávacího materiálu od poznávané osoby. Ve výsledku tak uzavírám, že pachová identifikace osoby vzhledem bude skutečně „často i neopakovatelným úkonem“,⁴⁹⁹ kdy opakovatelnost si lze přestavit jen ve velmi specifických případech či za předpokladu vícečetných pachových konzerv.⁵⁰⁰

⁴⁹⁸ Po technické stránce vycházím zejm. z následující práce: STRAUS, Jiří a Zdeněk KREJČÍ. Jaký je charakter odorologické stopy? *Kriminalistika*. ročník 49, číslo 1. 2016. str. 19–37

⁴⁹⁹ Dosl. cit. nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1098/15 ze dne 22. 3. 2016, publ. Tr 6/2016 s. 146.

⁵⁰⁰ V tomto smyslu však zároveň vznáším pochyby, zda se skutečně opakují též úkony, či naopak provádějí úkony zcela nové.

7 Srovnání východisek české a slovenské úpravy

7.1 Slovenská rekodifikace

Na rozdíl od českých rekodifikačních snah, jež dosud v rovině konkrétního legislativního počínu své ovoce nepřinesly, došlo s účinností k prvnímu lednu 2006 na Slovensku k odpoutání se od mnohokrát novelizovaného trestního řádu z roku 1961, a to konkrétně zákonem č. 301/2005 Z. z.,⁵⁰¹ trestného poriadok (v této práci tento zákon dále označuji jako „**slovenský trestní řád**“).

Slovenský trestní řád přitom přinesl **řadu změn ve fungování trestního procesu** na Slovensku. Mj. přitom výslovně zakotvil (a rozšířil) základní zásady trestního řízení v rámci objektivního práva.⁵⁰² V podstatě částečně omezil zásadu materiální pravdy při dokazování v trestním řízení.⁵⁰³ Paradoxně přitom došlo k rozšíření v zákoně vypočítaných důkazních prostředků.⁵⁰⁴ Zavedením institutu soudce pro přípravné řízení pak došlo jednak posílení možnosti soudní moci „kontrolovat“ některé zásahy do základních práv a svobod a zároveň a možná i k vytvoření dalšího typu zkráceného řízení.⁵⁰⁵ Jako s českým vývojem konvergentní se pak jeví liberálnější podmínky pro využití odklonů.⁵⁰⁶

7.2 Vymezení neodkladnosti

Přes výrazné odlišnosti, které přinesl slovenský trestní řád, však lze konstatovat, že v oblasti neodkladných či neopakovatelných úkonů se revoluce nekonala. Současná **legální definice neodkladného úkonu** je obsažena v ust. § 10 odst. 16 slovenského trestního řádu, kdy se jedná o „úkon, ktorého vykonanie vzhľadom na nebezpečenstvo zmarenia alebo zničenia neznesie z hľadiska účelu trestného konania odklad na čas, kým sa začne trestné stíhanie“.⁵⁰⁷

Pokud přitom budeme **porovnávat** toliko jazykové znění výše uvedených ustanovení slovenského trestního řádu, dojdeme, asi nikoli překvapivě, ke zjištění, že v podstatě odpovídají dikci v „našem“ ust. § 160 odst. 4 (českého) trestního řádu. Vymezení neodkladného úkonů odpovídá prakticky doslova, kdy jediným rozdílem je to, že česká dikce poukazuje ohledně

⁵⁰¹ Tj. zbirka zákonov (Slovenskej republiky)

⁵⁰² Viz zejm. ust. § 2 slovenského trestního řádu.

⁵⁰³ Viz současná dikce ust. § 2 odst. 10 slovenského trestního řádu a podrobněji DESET, Miloš. Pravda podľa zásady zisťovania skutkového stavu bez dôvodných pochybností. In: KALVODOVÁ, V. a KOL. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015, str. 342 a násl.

⁵⁰⁴ Viz současná podoba šesté hlavy slovenského trestního řádu zahrnující ust. §§ 119 až 126.

⁵⁰⁵ Viz zejm. ust. § 348 až 352 slovenského trestního řádu.

⁵⁰⁶ Srov. mj. současnou úpravu dohody o vině a trestu v ust. § 331 až 335 slovenského trestního řádu.

⁵⁰⁷ Dosl. cit. ust § 10 odst. 16 slovenského trestního řádu.

„zmaření, zničení nebo ztráty“ přímo k hodnotě důkazu samotného, zatímco slovenská variace **předmět „zmaření nebo zničení“** nijak nespecifikuje. Z hlediska logiky celého ustanovení mám však za to, že tato distinkce je však jen minimalistická. České ustanovení je pravděpodobně přesnější, třebaže jí potenciálně lze vytnout, že by neměla odkazovat směrem k „důkazu“ jako zjištěnému poznatku, ale přímo z materiálního substrátu dokazování, tj. k „důkaznímu prostředku“. Nicméně výklad, k čemu se „zmaření a zničení“ ve slovenské variaci vztahuje, lze dovodit výkladem. Tento svůj závěr přitom podpírám dikcí ust. § 160 odst. 4 (českého) trestního řádu ve znění do 31. 12. 2001.⁵⁰⁸ Tehdejší (historická) česká dikce tento odkaz rovněž neobsahovala a byť očividně stála zákonodárci za změnu jazykového vyjádření této definice, šlo jí i v tomto případě dovodit výkladem.

V případě českém i slovenském se přitom z časového hlediska vztahuje vymezení k okamžiku **zahájení trestního stíhání**. V tomto smyslu by mohlo směřu by se mohlo nesprávně zdát, že směřují k témuž časovému okamžiku. Tento předpoklad je nicméně mylný. V tomto smyslu si již totiž nevystačíme toliko s komparatistickým jazykovým výkladem dikce ust. § 10 odst. 16 slovenského trestního řádu oproti dikci obsažené v ust. § 160 odst. 4 (českého) trestního řádu. Na místě je totiž použit i výklad systematický při zapojení mj. důvěrně známého ust. § 160 odst. 1 (českého) trestního řádu upravujícího zahájení trestního stíhání v českém kontextu a na slovenské straně ust. § 199 slovenského trestního řádu upravující **zahájení trestního stíhání**, případně rovněž ust. § 206 slovenského trestního řádu týkající se **vznesení obvinění**.

České trestní stíhání započne v důsledku vydání⁵⁰⁹ usnesení o zahájení trestního stíhání ve smyslu ust. § 160 odst. 1 (českého) trestního řádu. Zahájení trestního stíhání je přitom navázáno právě na vydání tohoto usnesení a je předělem mezi prověřováním (před zahájením trestního stíhání) a vyšetřováním (po zahájení trestního stíhání). **České trestní stíhání se přitom vždy zahajuje vůči konkrétní fyzické či právnické osobě**. Přípravné řízení jako takové předtím započne buď sepsáním záznamů o zahájení úkonů trestního řízení či (za předpokladu nebezpečí z prodlení dle ust. § 158 odst. 3 trestního řádu) alternativně provedením neodkladných či neopakovatelných úkonů.⁵¹⁰ Provedením neodkladných či neopakovatelných úkonů před zahájením trestního stíhání tedy může, nebyl-li ještě sepsán záznam o zahájení úkonů trestního

⁵⁰⁸ Tj. odkazují na znění před velkou novelou trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb.

⁵⁰⁹ V této souvislosti opětovně jako v obecné části poukazují poukazují, že Šámal a Růžička v komentáři rozlišují dvojí povahu účinků usnesení o zahájení trestního stíhání, a to (1) z hlediska počátku vyšetřování **vydání** usnesení a (2) z hlediska účinků ve vztahu k obviněnému, např. v podobě plynutí lhůty pro podání stížnosti **doručení** usnesení. Více viz ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2058.

⁵¹⁰ Srov. FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 5, str. 109-112

řízení, být zahájeno toliko prověřování. Kvalifikačním předpokladem pro zahájení trestního stíhání ze strany orgánů činných v trestním řízení je přitom vyšší stupeň pravděpodobnosti (arg. slovy „*nasvědčují-li*“⁵¹¹ v ust. § 160 odst. 1 trestního řádu).⁵¹² Česká právní úprava přitom od roku 1994 již tedy **nezná tzv. trestní stíhání ve věci**.⁵¹³ (Viz ostatně dikce „*závěr, že jej spáchala určitá osoba*“⁵¹⁴ v ust. § 160 odst. 1 trestního řádu, kterou zavedla novela trestního řádu zákonem č. 292/1997 s účinností od 1. 1. 1994.)

Slovenská právní úprava trestního stíhání je přitom z hlediska jednotlivých stádií trestního řízení odlišná. Pro prvotní představu lze nahlédnout do obecného ust. § 10 odst. 14 slovenského trestního řád. Mj. z tohoto ustanovení, jak rozvíjí Prikrýl,⁵¹⁵ lze zjistit, že předsoudní stadium trestního řízení lze rozdělit na (1) **postupy před zahájením trestního stíhání** a (2) (slovenské) **přípravné řízení („přípravné konanie“)** začínající trestním stíhání a končící mj. podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu či právní mocí rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení ve věci samé.⁵¹⁶ Jak podotýká Laciaková legální definice postupů před zahájením trestního stíhání (překvapivě) absentuje.⁵¹⁷ Přípravné řízení ve slovenském kontextu tedy je až předsoudní úsek řízení od zahájení trestního stíhání. (V kontextu české úpravy by tedy slovenské přípravné řízení odpovídalo českému vyšetřování jako části českého přípravného řízení.) Pokud pak není dán důvod pro postoupení věci („odovzdání věci“) správnímu orgánu, jejímu odložení či odmítnutí dle ust. § 197 odst. 1 a odst. 2 slovenského trestního řádu, tak policejní orgán „(policajt“) nebo prokurátor „*bezodkladne začne trestné stíhanie rozhodnutím, ktoré má formu uznesenia*“,⁵¹⁸ tedy postupem dle ust. § 199 slovenského trestního řádu.

Právě v ust. § 199 slovenského trestního řádu přitom přichází klíčová odlišnost důležitá pro systematický výklad slovenského neodkladného úkonu. Z ust. § 199 odst. 3 slovenského

⁵¹¹ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 1 trestního řádu.

⁵¹² Podrobněji komentářově rozebráno zde: ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II. 7.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2063.

⁵¹³ V kontextu legální definice obviněného a zákazu odposlechu obhájce rozebírá Marešová: MAREŠOVÁ, Eliška. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu podezřelého a advokáta: zamyšlení se nad aktuálními možnostmi využití § 88 odst. 1 věty třetí TrŘ. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 201-20

⁵¹⁴ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 1 trestního řádu.

⁵¹⁵ PRIKRYL, Ondrej. Priebeh a štádia trestného konania. IN: ČENTÉŠ, Jozef a KOL. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť*. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012, str. 450 a násl.

⁵¹⁶ Viz opět mj. ust. § 10 odst. 14 slovenského trestního řádu.

⁵¹⁷ LACIAKOVÁ, Lucia. Postup před začatím trestního stíhání. In: ZÁHORA, JELÍNEK a KOL. *Přípravné konanie - možnosti a perspektívy: zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 21. apríla 2016*. Praha: Leges, 2016.

⁵¹⁸ Dosl. cit. BELEŠ, Andrej. § 199 Začatie trestného stíhania. In: ČENTÉŠ, Jozef, KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIMOVIČEK, Ivan, BURDA, Eduard a kol. *Trestný poriadok II. 1.* vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 37, marg. č. 2.

trestního řádu totiž vyčteme, že slovenské usnesení o zahájení trestního stíhání obligatorně musí obsahovat mj. „*opis skutku s uvedením miesta, času, prípadne iných okolností, za akých k nemu došlo, o aký trestný čin v tomto skutku ide, a to jeho zákonným pomenovaním a uvedením príslušného ustanovenia Trestného zákona*“.⁵¹⁹ Slovenské usnesení o zahájení trestního stíhání tedy **nemusí obsahovat označení stíhané osoby**, což je ve výslovném kontrastu s ust. § 160 odst. 1 (českého) trestního řádu. **Na Slovensku je tedy možné tzv. stíhání ve věci** („vo veci“).⁵²⁰

Konkrétní osoba obviněného přitom vstupuje „do hry“ až v okamžiku, kdy je vůči ní **vzneseno obvinění** dle ust. § 206 slovenského trestního řádu, které se vznáší až v okamžiku „*ak je na podklade trestného oznámenia alebo zistených skutočností po začatí trestného stíhania dostatočne odôvodnený záver, že trestný čin spáchala určitá osoba*“.⁵²¹ O zahájení slovenského trestního stíhání a vznesení obvinění může být sice fakticky rozhodnuto tímž usnesením, jak ostatně výslovně umožňuje ust. § 206 odst. 2 slovenského trestního řádu, ale je to pouze možnost. Teprve slovenské usnesení o vznesení obvinění musí obsahovat označení obviněného.⁵²²

Z hlediska systematického výkladu tedy musím konstatovat, že **slovenský neodkladný úkon se vztahuje k jinému časovému okamžiku v rámci trestního řízení než jeho český protějšek**. Slovenské trestní stíhání se totiž zahajuje už ve věci, tedy v praxi (za předpokladu, že nebude současně vzneseno obvinění)⁵²³ komparativně „dříve“, než v českém případě. V ostatních částech, až na rozebranou terminologickou nejednoznačnost ohledně předmětu zmaření a zničení, se pak ale v podstatě shoduje. Jiná časová vazba neodkladného úkonu se v praxi na Slovensku v projeví v **menší kontradiktornosti** (slovenských) postupů před zahájením trestního stíhání než během (českého) prověřování, jak rozeberu v jedné z následujících podkapitol. Zároveň je vlastně **český neodkladný úkon obsahově „větší“ kategorií**, protože zahrnuje i tu část úkonů, které by ve slovenské úpravě již pod neodkladný úkon nespadaly, protože by (na Slovensku) již bylo zahájené trestní stíhání ve věci a nešlo by o neodkladný úkon.

⁵¹⁹ Dosl. cit. ust. § 199 odst. 3 slovenského trestního řádu.

⁵²⁰ Velmi podrobně: BELEŠ, Andrej. § 199 Začatie trestného stíhania. In: ČENTĚŠ, Jozef, KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIMOVČEK, Ivan, BURDA, Eduard a kol. *Trestný poriadok II*. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 40, marg. č. 4.

⁵²¹ Dosl. cit. ust. § 206 odst. 1 slovenského trestního řádu.

⁵²² Viz ust. § 206 odst. 3 slovenského trestního řádu.

⁵²³ Zvláštním postupem dle ust. § 206 odst. 2 slovenského trestního řádu.

Společné však mají české i slovenské neodkladné úkony, že jde toliko o legálně vymezené pojmy, kdy ale není taxativně stanoveno, které všechny úkony jsou neodkladné.⁵²⁴ Jak uvádí Kolcunová, (slovenský) „*trestný poriadok neobsahuje výpočet neodkladných a neopakovateľných úkonov. Posúdenie neodkladnosti alebo neopakovateľnosti úkonu sa ponecháva orgánom činným v trestnom konaní, jako aj súdu*“.⁵²⁵ V českém i slovenském případě bude tedy konkrétní aplikační posouzení až otázkou rozhodovací praxe.

7.3 Vymezení neopakovatelnosti

Zákonné vymezení slovenského neopakovatelného úkonu lze nalézt v ust. § 10 odst. 17 slovenského trestního řádu, kdy jde o „*úkon, ktorý v d'alšom konaní už nemožno vykonať, ak tento zákon ďalej neustanovuje inak*“.⁵²⁶ V českém vymezení se pak, jak již ostatně bylo opakovaně uváděno, jedná o „*úkon, který nebude možno před soudem provést*“.⁵²⁷

V obou případech je tedy definičním znakem právě objektivní atribut neopakovatelnosti. Český neodkladný úkon přitom neopakovatelnost váže na řízení před soudem, slovenský hovoří obecněji o všech následujících fázích řízení.⁵²⁸ V tomto ohledu je tedy **vymezení českého neopakovatelného úkonu užší než slovenské**. Mám ale za to, že tato distinkce se prakticky v aplikační praxi neprojeví, protože všechny úkony, které nejsou opakovatelné ve všech dalších částech trestního řízení, nebudou opakovatelné i v řízení před soudem. Kdyby čistě hypoteticky slovenské i české neopakovatelné úkony existovaly v témž právním řádu jako samostatné instituty, byly by české neopakovatelné úkony podmnožinou těch slovenských.⁵²⁹

Kolcunová např. uvádí v souvislosti s neopakovatelným úkonem: „*Neopakovateľný úkon nie je možné opäť vykonať, lebo osoba alebo predmet, ktoré tieto informácie poskytli, už neexistujú alebo sú pre účely trestného konania definitívne nedosiahnuteľné (napr. zranenia na tele poškodeného už nezopovedajú pôvodnému stavu)*“.⁵³⁰ Tento výklad Kolcunové ohledně neopakovatelných úkonů je přitom překvapivě výrazně obsáhlejší než naprostá většina dostupné komentářové literatury slovenského trestního řádu, Čentéšův komentář z roku 2021 jen v podstatě lakonicky uvádí, že by při nevykonání byly důkaz nebo informace, která má být

⁵²⁴ Nejde však o neurčité právní pojmy, protože existuje jejich legální definice.

⁵²⁵ KOLCUNOVÁ, Marta. Predsúdne konanie. In: ČENTÉŠ, Jozef. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť*. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012.

⁵²⁶ Dosl. cit. ust. § 10 odst. 17 slovenského trestního řádu.

⁵²⁷ Dosl. cit. ust. § 160 odst. 4 (českého) trestního řádu.

⁵²⁸ Arg. slovy „v d'alšom konaní“ v rámci ust. § 10 odst. 17 slovenského trestního řádu.

⁵²⁹ Samozřejmě jde jen o myšlenkové cvičení, oba právní řády existují nezávisle a takto se „neprotínají“.

⁵³⁰ Dosl. cit. KOLCUNOVÁ, Marta. Predsúdne konanie. In: ČENTÉŠ, Jozef. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť*. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012. str. 470

jeho prostřednictvím získaná, nenávratně ztracené.⁵³¹ Minárikův komentář je pak ještě stručnější, byť dává navíc alespoň **příklad s umírajícím svědkem a výsledkem svědka, který má odjet ze Slovenska.**⁵³² Čentěš v Ivorově učebnici trestního práva procesního pak ohledně neopakovatelných úkonů v teoretické rovině mlčí zcela, byť alespoň představuje (demonstrativní)⁵³³ výčet úkonů, které neopakovatelnými mohou být.⁵³⁴ Doktrinální vymezení slovenských neopakovatelných úkonů tedy nijak nenaznačuje, že by se měly výrazně lišit od svých českých protějšků. Navíc lze podotknout, že slovenská literatura zabývající neopakovatelnými úkony je ve srovnání s českou v podstatě zcela anemická.⁵³⁵

Ve výsledku tedy mám především za to, že **slovenské** neopakovatelné úkony sice představuje (na základě jazykového výkladu) **kategorií širší než české** neopakovatelné úkony, a to vzhledem k časovému okamžiku v řízení, k němuž se vztahují. V praxi však, při zhlédnutí doktrinálních příkladů neopakovatelných úkonů, nemám za to, že tato distinkce bude hrát jakoukoli výraznější roli.

7.4 Procesní důsledky provedení úkonů na běh řízení

Mám za to, že za zmínku stojí i procesní důsledky provedení neodkladných či neopakovatelných úkonů na běh samotného trestního řízení. Vzhledem k odlišné struktuře fází trestního řízení ve slovenském trestním řádu oproti české procesní varianta se totiž diametrálně **diferencují** i tyto důsledky.

České trestní řízení, konkrétně přípravné řízení ve fázi prověřování (před zahájením trestního stíhání), může být zahájeno buď (1) tím, že dle ust. § 158 odst. 3 věty první (českého) trestního řádu sepiše policejní orgán záznam o zahájení úkonů trestního řízení, nebo „*hrozí-li nebezpečí z prodlení*“⁵³⁶ (2) právě provedením neodkladných či neopakovatelných úkonů. Jak zdůrazňuje Fryšták v případě druhém by se však mělo jednat pouze o podpůrnou možnost.⁵³⁷ Z hlediska ústavně konformního výkladu je však nutné (české) zahájení přípravného řízení nutné využívat

⁵³¹ ČENTĚŠ, Jozef. § 10 Výklad niektorých pojmov. In: ČENTĚŠ, Jozef, KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIMOVČEK, Ivan, BURDA, Eduard a kol. Trestný poriadok I. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 106, marg. č. 17.

⁵³² MINÁRIK, Štefan. Trestný poriadok: stručný komentár. Bratislava: Iura Edition, 2006, str. 92.

⁵³³ U tohoto výčtu není nijak uvedeno, že se jedná o výčet demonstrativní, kdy mám za to, že pro čtenáře učebnice (slovenské posluchače práv) tato absence může být znatelně matoucí.

⁵³⁴ ČENTĚŠ, Jozef. Predsúdne konanie. In: IVOR, Jaroslav. *Trestné právo procesné*. Bratislava: Iura Edition, 2006, str. 548.

⁵³⁵ V této souvislosti lze srovnat např. výkladu o neopakovatelném úkonu v Šámalově komentáři: ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2077.

⁵³⁶ Dosl. cit. ust. § 158 odst. 3 (českého) trestního řádu.

⁵³⁷ Parafrazuji, detailně viz FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. *Trestněprávní revue*, 2013, č. 5, str. 109-112

značně restriktivně. V této souvislosti konkrétně (český) Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 3206/08 ze dne 27. 4. 2009, publ. jako 99/2009 USn, uvedl, že „*alternativní možnost zahájit přípravné řízení provedením neodkladného úkonu musí dopadat na objektivně a přesně definovanou situaci. V případě, kdy tato situace není dána z důvodu absence přípustných výjimek ze zásady bezprostřednosti a ústnosti, jedná se o zásah do ústavně zaručeného práva obviněného na obhajobu*“.⁵³⁸ Omezujícím kritériem je tedy zjevně právě objektivní hrozba negativních následků způsobených prodlením.⁵³⁹ Jakkoliv je však možnost zahájit (české) trestní řízení provedením neodkladných či neopakovatelných úkonů pouze alternativní možností podléhající restriktivnímu výkladu ve prospěch práva na obhajobu, a to jen za zákonných podmínek, je je nesporné, že **provedením (českých) neodkladných či neopakovatelných úkonů je zahájení (české) přípravní řízení ve fázi prověřování.**

Vzhledem ke zcela odlišné struktuře slovenského trestního řádu se liší z hlediska dopadů na jednotlivé fáze trestního řízení i důsledky provedení (slovenských) neodkladných či neopakovatelných úkonů. Dle ust. § 199 odst. 1 věty druhé slovenského trestního řádu „*ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania, začne policajt trestné stíhanie vykonaním zaisťovacieho úkonu, neopakovateľného úkonu alebo neodkladného úkonu*“.⁵⁴⁰ Tedy i (slovenské) neodkladné či neopakovatelné úkony lze vykonat před zahájením trestního stíhání, ostatně to je jejich hlavní podstatou. Nicméně, co se odlišuje, je, že dle slovenské právní úpravy provedení (slovenských) neodkladných či neopakovatelných úkonů má za následek zahájení (slovenského) trestního stíhání a tím tedy i zahájení (slovenského) přípravného řízení.⁵⁴¹

Pokud tedy cíleně zkoumáme důsledky, jaké má provedení českých či slovenských neodkladných či neopakovatelných úkonů na průběh trestního řízení, značně se liší. V české úpravě má provedení neodkladných či neopakovatelných úkonů (samozřejmě za předpokladu, že dosud nebyl sepsán záznam o zahájení úkonů trestního řízení) za důsledek **zahájení prověřování** v rámci (českého) přípravného řízení, rozhodně ne zahájení trestního stíhání.⁵⁴² Na Slovensku však provedení neodkladných či neopakovatelných úkonů alternativně **zahajuje trestní stíhání** (tedy slovenské přípravné řízení), byť jde o trestní stíhání ve věci bez důsledků vznesení obvinění ve smyslu ust. § 206 slovenského trestního řádu.

⁵³⁸ Dosl. cit. nález (českého) Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3206/08 ze dne 27. 4. 2009, publ. 99/2009 USn.

⁵³⁹ Arg. slovy „*hrozí-li nebezpečí z prodlení*“ v ust. § 158 odst. 3 (českého) trestního řádu.

⁵⁴⁰ Dosl. cit. ust. § 199 odst. 1 slovenského trestního řádu.

⁵⁴¹ Připomínám, že slovenské přípravné řízení skutečně začíná zahájením trestního stíhání (ve věci), část předsoudního řízení před zahájením trestního stíhání nemá legální název, doktrinálně je označována jako postupy před zahájením trestního stíhání.

⁵⁴² České trestní stíhání je zahájeno až v důsledku usnesení ve smyslu ust. § 160 odst. 1 (českého) trestního řádu.

Přes rozdílné důsledky provedení úkonů je však alespoň **časový kvalifikační předpoklad** tohoto alternativního postupu v obou úpravách obdobný. Kdy vycházím z dikce „*ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania*“⁵⁴³ ust. § 199 odst. 1 věty třetí slovenského trestního řádu, kterou porovnávám s dikcí ust. § 158 odst. 3 věty třetí (českého) trestního řádu, tedy „*hrozí-li nebezpečí z prodlení*“.⁵⁴⁴

7.5 Použitelnost důkazů před soudem

Slovenská právní úprava se zdá být z hlediska použitelnosti důkazních prostředků získaných prostřednictvím procesních úkonů orgánů činných v trestním řízení provedených před zahájením trestního stíhání ve smyslu ust. § 199 odst. 1 slovenského trestního řádu (tj. v rámci postupů před zahájením trestního stíhání) velmi přísná.

Ohledně procesních úkonů před zahájením trestního stíhání slovy Krajského soudu v Prešově (vyjadřujícímu se ohledně okamžiku zahájení trestního stíhání ve smyslu ust. § 199 odst. 1 slovenského trestního řádu): „*Až týmto okamihom*⁵⁴⁵ *je možné vykonávať procesné úkony, výsledkom ktorých sú dôkazy použiteľné v ďalšom konaní vrátane konania pred súdom, čo potom znamená, že dôkazy získané na podklade procesných úkonov vykonaných pred začatím trestného stíhania sú (s výnimkou neodkladných a neopakovateľných úkonov) absolútne neúčinné a v ďalšom konaní vrátane konania pred súdom nepoužiteľné.*“⁵⁴⁶

Ohledně vztahu zahájení trestního stíhání⁵⁴⁷ a vznesení obvinění⁵⁴⁸ lze pak (již **bez vazby na neodkladné či neopakovatelné úkony**) uvést, že „*obžaloba v trestnej veci môže byť opretá o výpovede svedkov a iné dôkazy vykonané pred vydaním uznesenia o vznesení obvinenia,*⁵⁴⁹ *případne pred oznámením uznesenia o vznesení obvinenia jeho vyhlásením (§ 206 ods. 1 Trestného poriadku), ak k ich vykonaniu došlo po začatí trestného stíhania „vo veci“ podľa § 199 ods. 1 Trestného poriadku,*“⁵⁵⁰ kdy totéž stanovisko nicméně pro případ, že je „*výpoveď svedka jediným usvedčujúcim dôkazom alebo vo významnej miere rozhodujúcim dôkazom, o ktorý chce prokurátor, ako nositeľ dôkazného bremena v konaní pred súdom, oprieť obžalobu, je nevyhnutné takého svedka vypočúť až po vznesení obvinenia (alebo svedka vypočutého pred*

⁵⁴³ Dosl. cit. ust. § 199 odst. 1 slovenského trestního řádu.

⁵⁴⁴ Dosl. cit. ust. § 158 odst. 3 (českého) trestního řádu.

⁵⁴⁵ Tj. okamžikem zahájení trestního stíhání ve smyslu ust. § 199 odst. 1 slovenského trestního řádu.

⁵⁴⁶ Dosl. cit. usnesení Krajského soudu v Prešově sp. zn. 6To/12/2016 ze dne 4. 10. 2016.

⁵⁴⁷ Dle ust. § 199 odst. 1 slovenského trestního řádu.

⁵⁴⁸ Dle ust. § 206 odst. 1 slovenského trestního řádu.

⁵⁴⁹ Pozn. tedy bez dalšího, nemusí jít o neodkladné či neopakovatelné úkony.

⁵⁵⁰ Dosl. cit. stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. Tpj 63/2009 ze dne 7. 12. 2009.

*týmto úkonom znovu vypočúť), a tak zachovať právo obvineného na obhajobu (právo na kontradiktórny postup)“.*⁵⁵¹

Naopak v případě, že jsou procesní úkony provedeny před zahájením trestního stíhání a jedná se o neodkladné či neopakovatelné úkony, lze „jejich plody“ použít jako důkazy před soudem. Typicky se pak bude jednat o důkaz listinou, kterou budou „**zápisnica**“ ve smyslu ust. § 58 slovenského trestního řádu. (Tj. vlastně procesní ekvivalent českého protokolu dle ust. § 55 a násl. českého trestního řádu.) V „zápisnici“ je pak judikaturně dovozována povinnost „**uviesť, na základe akých skutočností považoval úkon za neodkladný a neopakovateľný**“.⁵⁵² Z odůvodnění citovaného slovenského rozsudku nicméně není seznatelné, zda má absence tohoto odůvodnění neodkladnosti či neopakovatelnosti za důsledek relativní, nebo absolutní neúčinnost důkazu. Odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Prešově sp. zn. 9To/45/2016 ze dne 13. 6. 2019 totiž popisuje tutéž situaci dvakrát vždy s odlišným výsledkem.⁵⁵³

Pro použití „zápisnice“ **o výpovědi spoluobžalovaného a svědka** v řízení před soudem zná pak slovenský trestní řád zvláštní ust. § 263, které je v podstatě z velké části ekvivalentem českého ust. § 211 (českého) trestního řádu, byť se částečně odlišuje. Každopádně dle ust. § 263 odst. 3 písm. b) slovenského trestního řádu **lze číst „zápisnici“ o výpovědi spoluobžalovaného nebo svědka, pokud byla provedena v souladu se slovenským trestním řádem a jednalo o neodkladný či neopakovatelný úkon.** Byť je aplikace tohoto ustanovení judikaturně limitována, a to v podstatě (nepřesně) na případy, kde nešlo provést výslech „znovu“ po vznesení obvinění nebo jde o rozhodující důkaz.⁵⁵⁴

Z výše uvedeného je tedy patrné, že slovenské neodkladné a neopakovatelné úkony jsou z hlediska procesní použitelnosti jimi získaných důkazů částečně podobné českým, byť jsou zde odlišnosti. **Za jednu z nich přitom považují to, že procesní úkony prováděné mezi slovenským zahájením trestního stíhání a slovenským vznesením obvinění nemusí být neodkladné či neopakovatelné, aby byly procesně použitelné.** Tato část trestního řízení by

⁵⁵¹ Dosl. cit. stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. Tpj 63/2009 ze dne 7. 12. 2009.

⁵⁵² Dosl. cit. z odůvodnění rozsudku Krajského soudu v Prešově sp. zn. 9To/45/2016 ze dne 13. 6. 2019.

⁵⁵³ Doslovně tento rozsudek: „*Tvrdenie o štandardnom postupe neobstojí, pokiaľ policajný orgán v zápisnici opomenul uviesť, na základe akých skutočností považoval úkon za neodkladný a neopakovateľný. Ide o relatívnu neúčinnosť takéhoto úkonu. V konaní pred súdom môže byť táto vada zhojená výsluchom policajného orgánu, ktorý tento úkon vykonal, čo sa však nestalo. Pokiaľ však policajný orgán v zápisnici neuvedie, na základe akých skutočností považoval úkon neodkladný alebo neopakovateľný, ide o absolútnu neúčinnosť takéhoto úkonu.*“

⁵⁵⁴ Značně zjednodušuji, v podrobnostech viz stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. Tpj 63/2009 ze dne 7. 12. 2009.

přítom v rámci českého trestního procesu spadala do českého prověřování, tj. před zahájením trestního stíhání.

7.6 Výběr ze slovenské rozhodovací praxe

Slovenská rozhodovací praxe je sice rozsahově mnohem méně rozsáhlá než rozhodovací praxe českých soudů. Uvedené je kromě menšího počtu obyvatel na Slovensku dáno rovněž tím, že ze **slovenské posuzování neodkladnosti či neopakovatelnosti má menší význam pro praxi**, a to proto, že po zahájení trestního stíhání ve věci postupem dle ust. § 199 odst. 1 slovenského trestního řádu je možné **provádět i úkony, které nejsou neodkladné či neopakovatelné, a to i před vznesením obviněním** ve smyslu ust. § 206 slovenského trestního řádu. Byť je z hlediska zachování kontradiktornosti nutné takového svědka vyslechnout zpravidla i po vznesení obvinění dle ust. § 206 slovenského trestního řádu znovu již „kontradiktorně“.⁵⁵⁵ Slovenské neodkladné či neopakovatelné úkony tedy dopadají na pojmově menší množství situací než české neodkladné či neopakovatelné úkony. Přes tuto disparitu nicméně v této podkapitole uvádím jen krátký výběr izolovaných rozhodnutí slovenských soudů, kdy obsáhla komplexní analýza slovenské rozhodovací praxe je bohužel nad rozsah této podkapitoly.

7.6.1 Domovní prohlídka

V rozsudku sp. zn. 2 Tdo 20/2016 ze dne 21. 6. 2016 hodnotil Nejvyšší soud Slovenské republiky mj. podmínky pro vykonání domovní prohlídky dle ust. § 100 odst. 1, odst. 2 slovenského trestního řádu ve spojení s ust. § 199 odst. 1 až odst. 3 slovenského trestního řádu. Dospěl přitom k tomu, že domovní prohlídku je „*možno nariadiť a vykonať aj pred vydaním uznesenia o začatí trestného stíhania, a to s účinkami začatia trestného stíhania takým zaisťovacím úkonom*“,⁵⁵⁶ a to **při splnění hrozby „nebezpečenstvo z omeškania“**,⁵⁵⁷ která dle jeho názoru funkčně shodná s charakterem neodkladnosti úkonu domovní prohlídky.⁵⁵⁸ Z citovaného rozsudku je tedy mj. zřejmé, že domovní prohlídka může být za splnění dalších podmínek neodkladným úkonem prováděným před zahájením trestního stíhání. V tomto smyslu

⁵⁵⁵ V této souvislosti poukazují na stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. Tpj 63/2009 ze dne 7. 12. 2009, které se v této souvislosti obsáhle vyjadřuje.

⁵⁵⁶ Dosl. cit. rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 2 Tdo 20/2016 ze dne 21. 6. 2016.

⁵⁵⁷ Dosl. cit. rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 2 Tdo 20/2016 ze dne 21. 6. 2016.

⁵⁵⁸ Tedy ve smyslu ust. § 10 odst. 17 slovenského trestního řádu, viz předchozí podkapitoly rozebírající význam neodkladnosti.

je nicméně slovenské posuzování neodkladnosti domovní prohlídky neskutečně méně podrobné než to české.⁵⁵⁹

Podrobněji pak rovněž rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 4 Tdo 67/2016 ze dne 23. 11. 2017, v jehož odůvodnění se praví: „**Domová prehliadka môže byť vykonaná ako neodkladný alebo neopakovateľný úkon. Za splnenia zákonných podmienok tak možno prehliadku vykonať aj pred začatím trestného stíhania. V zásade možno pripustiť, že za určitých okolností (dostatočne zrejmých), môže mať domová prehliadka v konkrétnej veci charakter neodkladného úkonu a ako taká je ex lege prípustná. V takom prípade sa jedná o zvlášť závažný zásah do ústavne zaručeného práva na domovú slobodu, a preto také rozhodnutie, na ktorého základe má byť úkon vykonaný, musí byť aj z hľadiska zvláštnej závažnosti, primerané a dostatočne zdôvodnené.**“⁵⁶⁰

Při splnění zákonných podmínek pro možnost domovní prohlídky, kterými dle ust. § 99 odst. 1 slovenského trestního řádu je mj. (zjednodušeně řečeno) podezření, že se v prohlížené nemovitosti nachází věc důležitá pro trestní řízení, podezřelý či je nutná pro zajištění hmotných věcí na uspokojení nároku poškozeného na náhradu škody,⁵⁶¹ je tedy **možné vykonat i slovenskou domovní prohlídku jako neodkladný či neopakovatelný úkon před zahájením trestního stíhání**, přitom je pak k vydání příkazu k domovní prohlídce v před zahájením trestního stíhání příslušný soudce pro přípravné řízení.⁵⁶²

7.6.2 Výslech obviněného

Stejně tak výslech obviněného ve smyslu ust. § 121 slovenského trestního řádu či výslech svědka ve smyslu ust. § 131 slovenského trestního řádu mohou být neodkladnými úkony. Konkrétně to ohledně výslechu obviněného uvedl Nejvyšší soudu Slovenské republiky v usnesení sp. zn. 2 Tdo 2/2010 ze dne 16. 12. 2010, kdy doslova – byť ještě ve vztahu ke slovenskému trestnímu řádu před rekodifikací – uvedl: „**Výsluch obviněného bude spravidla neodkladným úkonem (...) vo vzťahu k ďalším neskôr spoluobvineným osobám, ktorým dovedy nemohlo byť vznesené obvinenie pre objektívne prekážky (neboli známi, boli na úteku a pod.) za podmienky, že pri takom výsluchu obvinený vypovedal o spoločnej trestnej činnosti spáchanej s ďalšími neskôršie spoluobvinenými alebo bola daná iná bezprostredná súvislosť**

⁵⁵⁹ Srov. mj. nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. Pl. ÚS 47/13-2 ze dne 7. 5. 2014, publ. jako 76/2014 USn. a rozbor neodkladnosti (české) domovní prohlídky v kapitole této práce věnované vybraným neodkladným či neopakovatelným úkonům.

⁵⁶⁰ Dosl. cit. z odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 4 Tdo 67/2016 ze dne 23. 11. 2017.

⁵⁶¹ Viz podrobněji ust. § 99 odst. 1 slovenského trestního řádu.

⁵⁶² Viz ust. § 100 odst. 1 slovenského trestního řádu.

*trestnej činnosti takýchto neskorších spoluobvinených s trestnou činnosťou obvineného, ktorý je vypočítavaný v rámci neodkladného úkonu.*⁵⁶³ Zdá se přitom, že z hlediska právního názoru je citované slovenské rozhodnutí doslova kopií usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 5 Tdo 1392/2007, publ. jako T 1082.⁵⁶⁴

Nicméně ne každý výslech je neodkladný či neopakovatelný úkon, jak rozvedl Krajský soud v Prešově v rozsudku sp. zn. 9 To/45/2016 ze dne 13. 6. 2019. V tomto rozsudku z hlediska neodkladnosti posuzoval výslech zadržených, který byl proveden bezprostředně po domovní prohlídce, a to v průběhu noci a za přítomnosti většího množství osob, a to proto, že *„bol dostatočný časový priestor, aby obvineným bol poskytnutý primeraný čas na oddych a nevznikla situácia, ktorá by vyžadovala vykonať výsluchy obvinených v nočnej dobe a nie v reálnom čase tak, ako to stanovuje Trestný poriadok, kedy sa majú úkony trestného konania vykonávať.*⁵⁶⁵

Za velmi zajímavý, přestože se nedostal do samotné právní věty, považuji závěr citovaného slovenského krajského soudu, který uvedl: *„Tvrdenie o štandardnom postupe neobstojí, pokiaľ policajný orgán v zápisnici opomenul uviesť, na základe akých skutočností považoval úkon za neodkladný a neopakovateľný. Ide o relatívnu neúčinnosť takéhoto úkonu. V konaní pred súdom môže byť táto vada zhojená výsluchom policajného orgánu, ktorý tento úkon vykonal, čo sa však nestalo. Pokiaľ však policajný orgán v zápisnici neuvedie, na základe akých skutočností považoval úkon neodkladný alebo neopakovateľný, ide o absolútnu neúčinnosť takéhoto úkonu.*⁵⁶⁶ Po pravdě, mám sice za to, že výše citovaná část odůvodnění představuje případě opomenutí policejního orgánu uvést skutečnosti zakládající neodkladnost či neopakovatelnost je dle popisu shodná jak v případě absolutní, tak relativní neúčinnosti důkazu. Nicméně, **zdá se požadavek slovenských soudů na odůvodnění „zápisnice“ značně přísnější, než „materiální“ český požadavek na odůvodnění protokolu**, tj. aby neodkladnost či neopakovatelnost vyplývala alespoň *„z okolností případu a spisového materiálu“*⁵⁶⁷, resp. když *„není (ani interpretací) jakkoli seznatelná“*.⁵⁶⁸

⁵⁶³ Dosl. cit z usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 2 Tdo 2/2010 ze dne 16. 12. 2010.

⁵⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 5 Tdo 1392/2007, publ. jako T 1082, přitom podrobněji rozebírám

⁵⁶⁵ Dosl. cit. rozsudek Krajského soudu v Prešově sp. zn. 9To/45/2016 ze dne 13. 6. 2019.

⁵⁶⁶ Dosl. cit. rozsudek Krajského soudu v Prešově sp. zn. 9To/45/2016 ze dne 13. 6. 2019.

⁵⁶⁷ Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu České republiky sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publ. ÚS 870/2011.

⁵⁶⁸ Dosl. cit. usnesení Ústavního soudu České republiky sp. zn. II. ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013, publ. ÚS 4278/2013.

7.6.3 Zhodnocení rozhodovací praxe

Výše uvedené představuje pouze velmi omezený minimalistický výběr ze slovenské rozhodovací praxe, kterou by samozřejmě šlo rozebírat mnohem obsáhleji ve větších podrobnostech. Nicméně dovolím si přesto z omezeného výběru rozhodnutí zobecnit následující závěry.

Slovenská rozhodovací praxe vzhledem k neodkladným či neopakovatelným úkonům mnohem **méně obsáhlá** než ta česká, což vedle populační disproportionality vyplývá i z toho, že slovenské neodkladné či neopakovatelné úkony hrají v praxi menší roli, jelikož po slovenském zahájení trestního stíhání ve věci⁵⁶⁹ nejsou kvalifikačním předpokladem pro provedení procesních úkonů obstarávající procesně použitelné důkazní prostředky.

Jelikož pak rovněž slovenský trestní řád nepřináší žádný výčet úkonů, které jsou neodkladné či neopakovatelné, představuje slovenská rozhodovací praxe poměrně často **kazuistické rozborů jednotlivých procesních úkonů** z pohledu jejich neodkladnosti či neopakovatelnosti.

Z pohledu obecnějšího náhledu se mi přes úsilí nepovedlo dohledat větší množství rozhodnutí, která by se posuzováním neodkladnosti či neopakovatelnosti jednotlivých procesních úkonů zaobírala v širších souvislostech.⁵⁷⁰ Jedinou mou dohledanou výjimkou je v předchozím textu rozvedené posuzování vždy „*v konkrétnej veci*“,⁵⁷¹ což musí být „*primerané a dostatočne zdôvodnené*“.⁵⁷² Uvedené je přitom částečně podobné zhodnocení neodkladnosti či neopakovatelnosti z pera Ústavního soudu, který žádá posouzení např. „*vždy podle okolností konkrétního případu*“⁵⁷³ a „*také ve vztahu k osobě, jíž se týká*“.⁵⁷⁴ V tomto ohledu se přitom slovenská rozhodovací praxe zdá být podobná, byť ne tolik podrobná.

⁵⁶⁹ Které tedy, pokud není zároveň vzneseno obvinění dle ust. § 206 slovenského trestního řádu, nastává zpravidla dříve než (české) trestní stíhání konkrétní osoby ve smyslu ust. § 160 (českého) trestního řádu.

⁵⁷⁰ Což je samozřejmě dáno buď tím, že tato rozhodnutí nejsou k dispozici, nebo případně tím, že jen neumím hledat.

⁵⁷¹ Dosl. cit. rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 4 Tdo 67/2016 ze dne 23. 11. 2017.

⁵⁷² Dosl. cit. Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 4 Tdo 67/2016 ze dne 23. 11. 2017.

⁵⁷³ Dosl. cit. nálezu Ústavního soudu České republiky sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn..

⁵⁷⁴ Dosl. cit. nálezu Ústavního soudu České republiky sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn..

8 Úvahy de lege ferenda

8.1 K rekonstrukci trestního procesu

Přípravné rekonstrukční práce na novém trestním řádu probíhají již velmi dlouho, např. již v roce 1996 uvedli Šámal se Sotolářem, že „v současné době v České republice *intenzivně probíhají práce na přípravě nových trestněprávních kodexů*“.⁵⁷⁵ Tuto větu by přitom bylo možné zopakovat i v prakticky všech následujících údobích. Ve výsledku se však nového kodexu dostalo pouze hmotněprávní úpravě⁵⁷⁶ a na procesní kodex z roku 1961, se dostalo jen v podobě novelizací. Naprostá většina novel přitom proběhla v polistopadové éře,⁵⁷⁷ a to zejména v novém tisíciletí.⁵⁷⁸ Pravděpodobně nejdůležitější (kromě snad změn v devadesátých letech) je přitom tzv. velká novela trestního řádu zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností k začátku roku 2002.⁵⁷⁹

Každopádně snahy o nový trestní řád nikdy neustaly. Jako vodítko legislativních prací byly opakovaně vládou přijímány věcné záměry v letech 1999⁵⁸⁰, 2005⁵⁸¹ a 2008.⁵⁸² Další věcné záměry, zdá se, nebyly přijaty, došlo však k uveřejnění „*Východisek a principů nového trestního řádu*“.⁵⁸³ Na základě těchto hodnotových východisek pak provádí rekonstrukční komise konkrétní legislativní práce. Na webových stránkách spravovaných Ministerstvem

⁵⁷⁵ SOTOLÁŘ, Alexander, ŠÁMAL, Pavel. *Ke koncepci rekonstrukce trestního řádu*. Právní rozhledy, 1996, č. 5, s. 197–200

⁵⁷⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁵⁷⁷ V polistopadové éře celkem 101 novel, kdy v to nepočítám dosud neúčinnou novelu zákonem č. 220/2021 Sb., která má nabýt účinnost až 1. 7. 2023.

⁵⁷⁸ Od roku 2000 dosud nabylo dosud účinnosti celkem 81 novel, opět přitom nepočítám (dosud) neúčinný zákon č. 220/2021 Sb.

⁵⁷⁹ S trochou benevolence ji přitom lze považovat až za dílčí rekonstrukci.

⁵⁸⁰ Usnesení Vlády ČR ze dne 3. 3. 1999 č. 169 „*k návrhu věcného záměru zákona, kterým se mění zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů*“.

⁵⁸¹ Usnesení Vlády ČR č. 362 ze dne 30. 3. 2005 Sb., „*k návrhu věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád)*“.

⁵⁸² Konkrétní usnesení vlády nedohledáno, čerpám tedy z tiskové zprávy uveřejněné na webových stránkách www.vlada.cz, viz „*Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) – zefektivnění trestního procesu*“, dostupný dne 21. 6. 2021 na adresním místě <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vecny-zamer-zakona-o-trestnim-rizeni-soudnim-trestni-rad-zefektivneni-trestniho-procesu-39636/>;

⁵⁸³ Tento dokument k dispozici on-line na Elektronické úřední desce Ministerstva spravedlnosti České republiky, viz citace.: Východiska a principy nového trestního řádu. 2014. In: Elektronická úřední deska Ministerstva spravedlnosti České republiky [online]. [cit. 23. 6. 2021] Dostupné z: https://eudeska.justice.cz/Lists/EUD/Attachments/442/MSP-927_2016-OSV-OSV%20-%20p%C5%99%C3%ADloha.pdf

spravedlnosti je přitom v současnosti, naposledy ve stavu k 1. 4. 2022, k dispozici v deseti samostatných dokumentech paragrafové znění části návrhu⁵⁸⁴ nového trestního řádu.⁵⁸⁵

Každopádně, zdá se, že i přes názorové rozdíly se na potřebě rekodifikace objektivní úpravy českého trestního procesu se shodne podstatná část odborné veřejnosti. (Zde ponechme stranou názorové rozdíly na konkrétní podobu nové úpravy, např. mezi Jelínkem⁵⁸⁶ a Šámalem.⁵⁸⁷) V následujících podkapitolách se však nehodlám soustředit na rekodifikaci trestního procesu jako celku, ale omezím se toliko na neodkladné či neopakovatelné úkony a s nimi související ustanovení, ať již z pohledu současného stavu rekodifikačních prací, nebo z hlediska vlastních úvah *de lege ferenda*.

8.2 Srovnání současné a připravované úpravy

Při srovnávání platné a připravované právní úpravy vycházím kromě trestního řádu z paragrafované znění částí trestního řádu uveřejněnému na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti, a to ve stavu prací k 1. 4. 2022.⁵⁸⁸ (Toto paragrafované znění pracovního návrhu dále jako „**rekodifikační návrh**“.) Zdůrazňuji přitom, že v okamžiku psaní této práce (dosud) není rekodifikační návrh návrhem zákona ve smyslu formálního legislativního procesu,⁵⁸⁹ a je nejisté, zda vůbec a případně v jaké podobě se tak stane.

8.2.1 Neodkladný úkon

Definice neodkladného úkonu je obsažena v ust. § x1 rekodifikačního návrhu, kdy „*neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odklad na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání.*“⁵⁹⁰ Porovnáním citovaného znění návrhu s platným ust. § 160 odst. 4 větou první

⁵⁸⁴ V současnosti se nejedná o návrh zákona v rámci (formálního) legislativního procesu.

⁵⁸⁵ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁵⁸⁶ Kritika profesora Jelínka je patrná např. z rozhovoru pro Českou justici, viz: PASEKOVÁ, DIMUN. Jiří Jelínek: Při rekodifikaci trestního řádu je potřeba sáhnout i do trestního zákoníku. In: Česká justice. Publ. 19. 12. 2015. Dostupné on-line (cit. 5. 7. 2022) na adrese <https://www.ceska-justice.cz/2015/12/jiri-jelinek-pri-rekodifikaci-trestniho-radu-je-potreba-sahnout-i-do-trestniho-zakoniku/>

⁵⁸⁷ ŠÁMAL, Pavel. Rekodifikace trestního řádu. In: *Právní prostor*. Publ. 1. 6. 2015. Dostupné on-line (cit. 5. 7. 2022) na adrese <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rekodifikace-trestniho-radu>

⁵⁸⁸ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁵⁸⁹ Tj. nebyl podán návrh zákona subjektem disponujícím zákonodárnou iniciativou ve smyslu čl. 41 odst. 2 Ústavy.

⁵⁹⁰ Dosl. cit. ust. § x1 odst. 4 rekodifikačního návrhu z dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

trestního řádu přitom zjistíme, že je obsahově totožné. Jedinou (naprosto marginální) odlišností je pouze odlišné vyskloňování slova odklad, kdy došlo k zaměnění akuzativu za genitiv. Nicméně mám za to, že tato změna z jazykového hlediska nemá žádný funkční význam, nanejvýš stylisticky zamezuje archaickému vyznění textu. **Vymezení neodkladného úkonu je tedy v rekodifikačním návrhu shodné s jeho současným vymezením.**

8.2.2 Neopakovatelný úkon

Co se neopakovatelnosti procesních úkonů týče, tak dle ust. § x1 odst. 5 rekodifikačního návrhu „*neopakovatelným úkonem je takový úkon, o kterém lze důvodně předpokládat, že jej nebude možné provést před soudem.*“⁵⁹¹ Zde mám přitom za to, že rekodifikační návrh má za cíl podstatným způsobem **změnit** definiční okruh **vymezení neopakovatelného úkonu** dle toho, jak je vymezen v ust. § 160 odst. 4 větě druhé trestního řádu. Platná právní úprava totiž vymezuje neopakovatelný úkon materiálním způsobem, tj. prostě jako „*úkon, který nebude možno před soudem provést*“⁵⁹² a neobsahuje hodnotící kritérium důvodného předpokladu neopakovatelnosti. Mám za to, že přístup v rekodifikačním návrhu přináší nejednu interpretační potíž.

Pokud by totiž došlo k nahrazení současné legální definice ve smyslu uvedeném výše, došlo k by k **rozšíření okruhu úkonů, které by byly neopakovatelné**. Nové vymezení by přitom zahrnovalo i úkony, o nichž by šlo důvodně předpokládat, že nepůjdou před soudem opakovat, ale tento předpoklad by se *ex post* ukázal nesprávným. Z hlediska kontradiktornosti by sice dozajista došlo rozhodovací praxe k rozuzlení tohoto problému, pravděpodobně v tom smyslu, že by úkony, o nichž šlo důvodně předpokládat, že nebude možné je provést před soudem, byly obligatorně před soudem prováděny. Zde však mám nicméně za to, že by bylo lepší tento (potenciální) legislativní nedostatek vyřešit již v samotném definičním vymezení neopakovatelného úkonu.

Dalším interpretační problém, byla-li by skutečně definice neopakovatelného úkonu změněna, by pak rovněž představovalo samotné kritérium **důvodného předpokladu**. S tímto kritériem se přitom nabízí celá řada interpretačních otázek, např.: K jakému časovému okamžiku by byl tento předpoklad neopakovatelnosti hodnocen, k okamžiku provedení úkonu, či jindy? Jaké objektivní či subjektivní kritéria by se při zhodnocení důvodnosti předpokladu uplatňovala. Co

⁵⁹¹ Dosl. cit. ust. § x1 odst. 5 rekodifikačního návrhu v dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁵⁹² Dosl. cit. ust. § 160 odst. 4 větě druhé trestního řádu.

v případě, že orgán činný v trestním řízení vycházel (důvodně) z mylných skutečností, které mu nebyly známy? Takto by šlo přitom pokračovat.

Je samozřejmě možné, že je navrhovaná změna definice neopakovatelného úkonu podpořena detailnější a kvalifikovanější úvahou, které se mi nedostává. Nicméně mám za to, že by bylo **lepší setrvat na „materiální“ definici neopakovatelného úkonu bez zavádění další (neurčité) proměnné v podobě důvodného předpokladu** o neopakovatelnosti.

8.2.3 Instituty zvyšující kontradiktornost prověřování

Vzhledem k omezenému rozsahu rekodifikačního návrhu je to sice obtížné posoudit, ale mám za to, že návrh vypouští současný institut úkonů prováděných za účasti soudce dle ust. § 158a trestního řádu. Místo toho (ve větším rozsahu) přichází s dikcí ust. § x10 rekodifikačního návrhu představujícím zvláštní právní úpravu provádění neodkladných či neopakovatelných úkonů.

Konkrétně počítá rekodifikační návrh v podstatě s dvojicí fakultativně uplatnitelných institutů, jednak (1) **účast soudce pro přípravné řízení** na neodkladném či neopakovatelném úkonu,⁵⁹³ a dále (2) **ustanovení advokáta podezřelému** za účelem účasti na těchto úkonech.⁵⁹⁴

Zároveň poukazují, že tyto části rekodifikačního návrhu již rovněž rozebrala, byť s odlišnými závěry, v časopiseckém příspěvku Coufalová.⁵⁹⁵

8.2.3.1 Účast soudce na neodkladných či neopakovatelných úkonech

Konkrétně pak ust. § x10 odst. 1 rekodifikačního návrhu uvádí: „*Státní zástupce může při prověřování trestného činu požádat soudce pro přípravné řízení o účast při provádění neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, má-li za to, že výsledek provedení tohoto úkonu může být rozhodujícím důkazem pro posouzení viny pachatele a jedná-li se o úkon, kterého by se po zahájení trestního stíhání mohl účastnit obviněný. Soudce pro přípravné řízení je*

⁵⁹³ Viz ust. § x10 odst. 1 rekodifikačního návrhu v dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁵⁹⁴ Viz ust. § x10 odst. 2 rekodifikačního návrhu v dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁵⁹⁵ COUFALOVÁ, Denisa. Přítomnost soudce při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů: kritické zamýšlení de lege lata a de lege ferenda. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2, s. 63-70

povinen takové žádosti vyhovět. Během účasti na takovém úkonu **může** vznášet námitky nezákonnosti jeho provádění.⁵⁹⁶

Výše citovaná část paragrafovaného znění rekodifikačního návrhu má tedy za cíl zavést nový institut účasti soudce na neodkladných či neopakovatelných úkonech. Funkčně se přitom jedná o podstatné rozšíření stávající úpravy vymezené v ust. § 158a trestního řádu. Mezi odlišnosti od stávající úpravy patří mj.:

- Rozšíření možnosti účasti soudce **věcně na všechny neodkladné a neopakovatelné úkony** prováděné během prověřování (před zahájením trestního stíhání), nejen tedy pouze na výslech svědka a rekonciliaci jako v současnosti.⁵⁹⁷
- Návrh **státního zástupce** má **fakultativní** povahu (arg. slovem „*může*“), ale soudce se při vznesení návrhu úkonu účastnit musí obligatorně (arg. slovy „*je povinen*“).
- Možnost vznést návrh státního zástupce je přitom podmíněno možností předpokladu státního zástupce, že důkazní hodnota získaného důkazního prostředku bude **rozhodující pro posouzení viny**. Z tohoto pohledu se tedy jedná o omezení rozsahu oproti současnému § 158a trestního řádu, kdy platné ustanovení se vztahuje všechny rekonciliace a výslechy svědků, nejen ty s předpokladem takto vysoké důkazní důležitosti.
- Soudce je oprávněn během účasti na úkonu vznášet námitky nezákonnosti provádění úkonů. Dle platné úpravy § 158a trestního řádu soudce „*odpovídá za zákonnost provedení úkonu a k tomu cíli může do průběhu úkonu zasahovat*“.⁵⁹⁸

Ust. § 158a trestního řádu je přitom dlouhodobě dost kritizováno. Např. Říha, tehdy ještě z pohledu soudce okresního soudu (tedy, zde jen předpokládám, dlouho před svým zapojením do rekodifikačních prací), uvedl: „*Účast soudce při úkonech přípravného řízení, které jsou neodkladné či neopakovatelné (současné ustanovení § 158a tr. řádu), je často trnem v oku soudců. Jde často o zbytečně strávený čas na policejních služebnách při úkonech, které později ani nebudou podkladem pro řízení před soudem, ať již proto, že pachatel nebude vypátrán, nebo nebude postaven před soud (např. úkon je neúspěšný – poznávající nerozpozná osobu pachatele)*“.⁵⁹⁹ V navazující části stejného sborníkového příspěvku přitom Říha kritizuje

⁵⁹⁶ Dosl. cit. ust. § x10 odst. 1 rekodifikačního návrhu z dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁵⁹⁷ Viz vymezení v ust. § 158a trestního řádu.

⁵⁹⁸ Dosl. cit. ust. § 158a trestního řádu.

⁵⁹⁹ Dosl. cit. ŘÍHA, Jiří. Některé podněty k rekodifikaci trestního práva procesního z pohledu soudce okresního soudu. In: VANDUCHOVÁ, Marie a Tomáš GRÍVNA. UNIVERZITA KARLOVA. PRÁVNICKÁ FAKULTA. *Rekodifikace trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Eva Rozkotová - IFEC, 2008, str. 122.

mj. nedostatečné oprávnění soudce a jeho nemožnost přezkoumávat neodkladnost či neopakovatelnost úkonu. V tomto smyslu přitom **představuje navrhované znění rekodifikačního návrhu zlepšení alespoň ohledně toho, aby soudci již „nemrhali časem“** na účasti na jednotlivých procesních úkonech, z nichž následně nevyplynou žádné důležité důkazy.

Nicméně ve zbývající části mi nepřijde, že by se postavení soudce při účasti na neodkladných či neopakovatelných úkonech diametrálně odlišovalo. Rekodifikační návrh sice tedy neobsahuje ustanovení, které by normovalo, že soudce nesmí přezkoumávat závěr státního zástupce o neodkladnosti či neopakovatelnosti. Nicméně v praxi i tak, bez znalosti spisu a při obligatornosti své účasti, nebude soudce neodkladnost či neopakovatelnost přezkoumávat. Oprávnění **vznášet námitky nezákonnosti** se pak zdá rozsahem menší než současné oprávnění zasahovat do průběhu úkonu dle ust. § 158a trestního řádu.⁶⁰⁰

Nicméně přes výše uvedená pozitiva, nepřináší navrhované ustanovení soudcům účastníckými se úkonů příliš nových oprávnění, např. ohledně zásahu do samotného obsahu provádění úkonu. Zhodnocení znění rekodifikačního návrhu v tomto směru se pak odvíjí od toho, z jakých důvodů je účast soudce záhodná. Pokud má být přítomnost soudce záležitostí jen kontroly zákonnosti, zdá se, že by toto (potenciálně) nové ustanovení mohlo svůj účel splnit. Je-li pak cílem i zvýšení kontradiktornosti řízení, tak již méně. Soudce účastníci se neodkladných úkonu i nadále nebude mít možnost, jak kritizuje (v trochu jiném kontextu) i Coufalová,⁶⁰¹ zasahovat po věcné stránce. Ve výsledku tedy nebude účast soudce vyvažovacím institutem zajišťujícím větší kontradiktornost, pouze omezovaným strážcem zákonnosti provádění úkonů.

8.2.3.2 Účast advokáta na neodkladných či neopakovatelných úkonech

Dalším v rekodifikačním návrh nově diskutovaným institutem sloužícím ke zvýšení kontradiktornosti přípravného řízení je „*ustanovení advokáta za účelem účasti na neodkladném nebo neopakovatelném úkonu*“.⁶⁰² Tento (během prověřování zcela nový) institut by se uplatnil na základě **fakultativní žádosti státního zástupce** směrem k soudci pro přípravné řízení. Podmínkou žádosti státního zástupce je přitom, zdá se, rovněž to, že státní zástupce má „*za to, že výsledek provedení tohoto úkonu může být rozhodujícím důkazem pro posouzení viny*

⁶⁰⁰ Jakkoli v praxi fakticky není asi příliš využíváno.

⁶⁰¹ COUFALOVÁ, Denisa. Přítomnost soudce při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů: kritické zamyšlení de lege lata a de lege ferenda. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2, s. 63-70

⁶⁰² Dosl. cit. ust. § x10 odst.2 rekodifikačního návrhu z dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního: Pracovní verze paragrafového znění*, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

pachatele a jedná-li se o úkon, kterého by se po zahájení trestního stíhání mohl účastnit obviněný“,⁶⁰³ což vyplývá z odkazujícího ustanovení *in principio* ust. § x10 odst. 2 rekodifikačního návrhu (arg. slovy „za stejných podmínek“⁶⁰⁴).

Z ust. § x10 odst. 2 rekodifikačního návrhu není patrné, **zda musí soudce** pro přípravné řízení žádosti státního zástupce o ustanovení advokáta podezřelému **vyhovět**. Čistě z logického výkladu druhého odstavce se přitom nabízí, že nikoliv. Na rozdíl od prvního odstavce totiž v druhém odstavci § x10 rekodifikační návrh o povinnosti vyhovět žádosti mlčí. Fakultativnost ustanovení přes žádost státního zástupce vyplývá i z použitých pojmů. (Arg. slovem „žádost“.) Šlo by však argumentovat i opačně, ať již na základě (v trestněprocesním předpisu přípustné) analogie zákona či teleologicky ve prospěch právě podezřelého.

Každopádně je zřejmé, že ustanovený advokát podezřelého pro neodkladný či neopakovatelný úkon by byl jmenován po svém souhlasu **z abecedního pořadníku** vedeného soudem. Rekodifikační návrh přitom navrhuje, aby ustanovení advokáti měli sídlo v obvodě soudu, jinak pouze při nemožnosti tohoto postupu. V této souvislosti přitom – vzhledem k představě pražských reálií – postrádám výslovné uvedení pravidla v současnosti obsaženého v ust. § 39 odst. 2 věty druhé (platného) trestního řádu, tj. to, že „*u obvodních soudů v Praze se za sídlo advokáta považuje hlavní město Praha*“.⁶⁰⁵ Vzhledem k propojení jednotlivých pražských obvodů a tomu, že advokáti v Praze zpravidla neprioritizují mezi jednotlivými pražskými obvodními soudy, bych považoval takové řešení za adekvátní. Je možné, že odkaz v závěru druhého odstavce „*Jinak se přiměřeně použije § 62 (39 starého tr.ř.)*“⁶⁰⁶ míří i na tuto situaci. Nicméně vzhledem k tomu, že jsem v žádném z dokumentů publikovaných v rámci rekodifikačního návrhu ust. § 62 nedohledal, pochybuji o tom.⁶⁰⁷

⁶⁰³ Dosl. cit. ust. § x10 odst. 1 rekodifikačního návrhu z dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁶⁰⁴ Dosl. cit. ust. § x10 odst. 2 rekodifikačního návrhu z dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁶⁰⁵ Dosl. cit. ust. § 39 odst. 2 věta druhá trestního řádu.

⁶⁰⁶ Dosl. cit. in fine ust. § x10 odst. 2 rekodifikačního návrhu z dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁶⁰⁷ Resp. dohledal jsem pouze ust. § y62 v dokumentu „03_řízení před soudem k 1.2.2020.doc“, které se však vztahuje k přípravě veřejného zasedání. Uvedené je dáno pravděpodobně tím, že jednotlivé dokumenty začínají číslování vždy „od jedné“, kdy k číslu paragrafu přidávají písmeno. V přípravných pracích přitom pravděpodobně autoři pracovali s jedním dokumentem obsahujícím očíslované paragrafy. Blíže opět In: In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální

Nicméně je zřejmé, že advokát podezřelého by byl jmenován za „za účelem účasti na neodkladném nebo neopakovatelném úkonu“,⁶⁰⁸ zastupoval by tedy podezřelého toliko na jednotlivém úkonu. Zde je přitom patrný rozdíl od (většinou trvalejší) obhajoby obviněného. Jedná se přitom o institut pokoušející **zvýšit kontradiktornost přípravného řízení** ve fázi prověřování, což je patrné z toho, že „ustanovený advokát při úkonu hájí zájmy podezřelého v rozsahu, v jakém je to možné, může klást otázky a vznášet námitky proti způsobu provádění úkonu“.⁶⁰⁹ Rekodifikační návrh sice další povinnosti advokáta nezmiňuje (zejm. poskytnutí právní rady podezřelému), zde však mám za to, že tyto lze bez problému vyvodit ze zákona o advokacii.⁶¹⁰

Institut ustanovení advokáta podezřelému pro účast na neodkladném či neopakovatelném úkonu v rámci prověřování **hodnotím kladně**. Mám za to, že by zajistil větší kontradiktornost přípravného řízení před zahájením trestního stíhání než stávající ust. § 158a (platného) trestního řádu.⁶¹¹ Otázkou samozřejmě zůstává, jak moc by advokáti ustanovení *ad hoc* ne jeden neodkladný či neopakovatelný úkon byli fakticky motivováni poskytovat kvalitní služby, či jak moc by měl možnost seznámit se s případem a fakticky reagovat na průběh úkonu, např. relevantními otázkami na svědka, které ale bez znalosti dalších souvislostí případu může být velmi obtížné pokládat.

8.2.4 Další souvislosti

V souvislosti s neodkladnými a neopakovatelnými úkony poukazují na některá další (jen vybraná) související ustanovení připravovaného rekodifikačního návrhu.

8.2.4.1 Zahájení trestního stíhání

Je zřejmé, že dle ust. § x7 písm. m) rekodifikačního návrhu je policejní orgán oprávněn provádět během prověřování neodkladné a neopakovatelné úkonu, a to za předpokladu, že provedení těchto neodkladných či neopakovatelných úkonů „nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu

ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁶⁰⁸ Dosl. cit. ust. § x10 odst. 2 rekodifikačního návrhu z dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁶⁰⁹ Dosl. cit. ust. § x10 odst. 2 rekodifikačního návrhu z dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁶¹⁰ Mj. ust. § 16 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii.

⁶¹¹ Zejm. s ohledem na velmi omezená oprávnění soudce dle (platného) ust. § 158a trestního řádu.

činného v trestním řízení“.⁶¹² V tomto smyslu je tedy účelové využití neodkladných či neopakovatelných úkonů obdobné tomu, jaké upravuje (platný) trestní řád, tj. mj. především pro zajištění důkazních prostředků před zahájením trestního stíhání. V tomto ohledu je tedy zahájení trestního stíhání důležitým předělem, který ovlivňuje, jak moc jsou v tomto smyslu orgány činné v trestním řízení omezeny.⁶¹³ Z tohoto důvodu je i s ohledem na neodkladné či neopakovatelné důležité podotknout, že v ust. § x17 rekodifikačního návrhu je prezentována **odlišná konstrukce zahájení trestního stíhání**.

Dle ust. § x17 odst. 2 rekodifikačního návrhu by totiž nově platilo: „*Trestní stíhání se zahajuje tím, že policejní orgán osobě uvedené v odstavci 1 na počátku prvního výslechu sdělí, že ji stíhá jako obviněného a učiní o tom záznam.*“⁶¹⁴ Přestože v záznamu učiněném do spisu je nutné vymežit skutek a zákonným označením specifikovat jeho právní kvalifikaci, tedy obdobně jako v usnesení o zahájení trestního stíhání dle ust. § 160 odst. 1 trestního řádu, **nená** dle rekodifikačního návrhu **zahájení trestního stíhání formu usnesení**. Inherentní implikací změny formy zahájení trestního stíhání přitom je, že proti zahájení trestního stíhání by již nešlo podat stížnost.⁶¹⁵ (Mimochodem ust. § o5 rekodifikačního návrhu by prodloužilo lhůtu pro podání stížnosti ze současných tří dnů na osm.)

Výše uvedené sice neznamená, že je obviněný zcela bez možnosti „bránit se“ proti zahájení trestního stíhání, ostatně detaily „přezkoumání sdělení obvinění“ včetně lhůt pro státního zástupce upravuje ust. § x17a rekodifikačního návrhu ve spojení s ust. § x4 rekodifikačního návrhu. Obviněný by se tedy i nadále mohl obracet na státního zástupce, který by v rámci dozorové činnosti rozhodl. (Resp. v případě „nadřízených“ státních zástupců by bylo rozhodováno v rámci dohledové činnosti.)⁶¹⁶ Každopádně i přes **částečně zachovanou procesní obranu** obviněného bych očekával, že zrušení institutu „sdělovačky“, bude ze strany

⁶¹² Dosl. cit. ust. § x7 písm. m) rekodifikačního návrhu z dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁶¹³ Zde pomímám některá další omezení až po zahájení trestního stíhání, např. v případě výslechu svědků ust. § 164 odst. 1 trestního řádu. (Z něhož pak máme výjimku dle ust. § 169 odst. 1 trestního řádu v případě „rozšířeného“ vyšetřování.)

⁶¹⁴ Dosl. cit. ust. § x17 odst. 2 rekodifikačního návrhu z dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁶¹⁵ Ust. § 160 odst. 7 (platného) trestního řádu umožňuje *expressis verbis* obviněnému proti usnesení o zahájení trestního stíhání podat stížnost.

⁶¹⁶ K rozdílu mezi dozorem a dohledem v rámci státního zastupitelství, viz BRADÁČOVÁ, Lenka. Dozor a dohled ve státním zastupitelství není totéž. *Právní prostor*, publ. 25. 7. 2016, dostupné online (cit. Dne 9. 7. 2022) na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dozor-a-dohled-ve-statnim-zastupitelstvi-neni-totez>

minimálně části odborné veřejnosti (především advokátů) kritizováno jako minimálně **kontroverzní krok**.⁶¹⁷

8.2.5 Námitka vad přípravného řízení

Ust. § x22 rekodifikačního návrhu obsahuje úpravu skončení vyšetřování, resp. rovněž (potenciální) objektivní vyjádření práva obviněného prostudovat trestní spis. Předobrazem navrhovaného ustanovení přitom očividně byla ust. § 166 (platného) trestního řádu. Nepozastavuji se přitom nad samotným právem obviněného, jeho obhájce a poškozeného, který podal návrh na nahrazení škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, nýbrž nad novým ust. § x22 odst. 2 a odst. 3 rekodifikačního návrhu.

Ust. § x22 odst. 2 rekodifikačního návrhu totiž zní: *„Obviněný, který má obhájce, může, jestliže jsou mu tyto skutečnosti v této době známy, nejpozději při prostudování spisu namítat, že přípravné řízení nebylo provedeno podle trestněprocesního zákona, neboť v něm byly závažným způsobem porušeny procesní předpisy a takové porušení procesních předpisů nelze napravit v řízení před soudem, zejména že úkon v přípravném řízení provedla osoba nebo orgán, u kterých je dán důvod pro vyloučení, úkon v přípravném řízení byl proveden nepříslušným orgánem, v záznamu o sdělení obvinění je nesprávně vymezený skutek nebo nebyla dodržena zákonná lhůta pro seznámení se se spisem. **K později uplatněným námitkám se nepřihlíží, o tomto musí být obviněný poučen.**“⁶¹⁸*

Uvedené navrhované ustanovení, které tedy v podstatě upravuje **koncentraci námitek vůči provedení přípravného řízení** v rozporu s trestněprocesním zákonem, považuji za problematické. Dopad citovaného ustanovení je sice mnohem širší, ale, pokud jej vztáhnou demonstrativně jen na neodkladné či neopakovatelné úkony, byl-li by takový úkon proveden při závažném porušení procesních předpisů, nemohl by obviněný namítat toto porušení později. Sice chápu důležitost procesních bariér v jednotlivých formalizovaných řízeních před soudy, ale to, aby **jen na základě nejednání** obviněného v přípravném řízení, byť třeba zastoupeného obhájcem, nebylo v řízení **před soudem přihlíženo k závažným procesním vadám** přípravného jednání je až excesivní. Nehledě na to, vůči kterým dalším ustanovením trestního

⁶¹⁷ Pomínám, že dlouhodobě je stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání kontroverzní. Více viz např. Více viz článek „Anketa: Jste proti zrušení stížnosti proti zahájení trestního stíhání?“. Česká justice. 22. 6. 2018. Dostupné online (cit. dne 9. 7. 2022) na <https://www.ceska-justice.cz/2018/06/anketa-jste-pro-zruseni-stiznosti-proti-zahajeni-trestniho-stihani/>

⁶¹⁸ Dosl. cit. ust. § x22 odst. 2 rekodifikačního návrhu z dokumentu „02_Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“ In: Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

řádu by se jednalo o ustanovení ve speciální (či naopak subsidiárním) postavení, v této souvislosti lze srovnat např. ust. § e2 odst. 1 rekodifikačního návrhu o vyloučení mj. nezákonného důkazu.

8.3 Zhodnocení

Velmi oceňuji návrhy rekodifikačního návrhu, které se usilují mj. o **zvýšení kontradiktornosti** přípravného řízení (viz výše rozebraný nový institut účasti soudce či ustanoveného advokáta na neodkladných úkonech během prověřování).

Současné obecné vymezení neodkladných či neopakovatelných úkonů v rámci legální definice obsažené v ust. § 160 odst. 4 trestního řádu se přitom ukazuje jako životaschopné, kdy je z hlediska jednotlivých (konkrétních) procesních úkonů orgánů činných v trestním řízení předmětem velmi rozsáhlé rozhodovací praxe soudů, na niž je vhodné i nadále navazovat. To, že je tento názor sdílen i odbornou veřejností, lze pak seznat i z toho, že i rekodifikační návrh na toto pojetí klasifikace procesních úkonů plynule navazuje, byť přichází s malými odlišnostmi.⁶¹⁹ Užitečnost neodkladných a neopakovatelných úkonů pro aplikační praxi je přitom patrná i ze zahraniční slovenské právní úpravy, kdy i po nahrazení trestního řádu z roku 1961 setrvali s drobnými odlišnostmi Slováci v podstatě na konstrukci neodkladných a neopakovatelných úkonů, jak ji známe my v současnosti.⁶²⁰

Z hlediska úvah *de lege ferenda* tedy ve výsledku uzavírám s tím, že **stávající právní úpravu** neodkladných či neopakovatelných úkonů **je záhodno zachovat** i nadále, jelikož je jednou ze stěžejních záruk ochrany práv podezřelého a obviněného v rámci trestního procesu za současné dostatečné akceschopnosti orgánů činných v trestním řízení při odhalování trestné činnosti.

⁶¹⁹ Viz výše rozbor definice neopakovatelného úkonu v rekodifikačním návrhu.

⁶²⁰ Srov. podrobně ust. § 10 odst. 16, 17 současného slovenského trestního řádu a kapitulu 9 této práce.

9 Závěr

Neodkladné i neopakovatelné úkony jsou skupiny procesních úkonů orgánů činných v trestním řízení. Velmi zjednodušeně řečeno lze přitom říci, že **(1) neodkladnost úkonu je dána tehdy, pokud úkon pro nebezpečí ztráty důkazní hodnoty nelze odložit na dobu po zahájení trestního stíhání, a (2) neopakovatelnost určuje nemožnost úkon zopakovat v řízení před soudem.** Trestní řád přitom disponuje podrobným definičním vymezením obou těchto kategorií,⁶²¹ kdy toto zákonné vymezení je nejen v rámci soudní aplikační praxe velmi podrobně cizelováno do větších podrobností. Z aplikační praxe lze na příkladech konkrétních soudních rozhodnutí poukázat na kritéria, jež jsou při **zhodnocení neodkladnosti a neopakovatelnosti** používána.⁶²²

Z obecných závěrů o posuzování neodkladnosti či neopakovatelnosti lze za nejdůležitější považovat judikaturní závěr o nutnosti **individuálního posuzování neodkladných či neopakovatelných úkonů**, tedy prismatem individuální skutkové situace a konkrétní osoby.⁶²³ Z hlediska praxe orgánů činných v trestním řízení pak stojí za zmínku **náležitosti odůvodnění** protokolu o neodkladných a neopakovatelných úkonech, kdy se v podstatě prosadil **materiální přístup k neodkladnosti či neopakovatelnosti**.⁶²⁴ Protokol tedy sice má být odůvodněn z hlediska neodkladnosti či neopakovatelnosti,⁶²⁵ což samo o sobě představuje formální požadavek formální, ale absence či chyba tohoto odůvodnění za předpokladu materiální neodkladnosti či neopakovatelnosti nemusí založit protiústavnost či (jen obecnou) nezákonnost takového úkonu.⁶²⁶

Neodkladné a neopakovatelné úkony jsou v kontextu jednotlivých fází trestního řízení nejužejí spojeny s **přípravným řízením**, jemuž se ostatně v rámci této práce věnuji nejobsáhleji.⁶²⁷ Z jeho hlediska mám přitom za to, že nejdůležitější vlastností neodkladných a neopakovatelných úkonů je **možnost jejich provádění před zahájením trestního stíhání**, tj. již během prověřování, kdy takto provedené úkony nemusí být opakovány znovu po zahájení

⁶²¹ Ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

⁶²² Obecnou charakteristiku neodkladných či neopakovatelných úkonů lze nalézt zejm. v první kapitole této práce.

⁶²³ Mj. náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98, publ. 176/1999 USn. Při rozbor další rozhodovací praxe viz první kapitola.

⁶²⁴ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013, publ. ÚS 4278/2013. Rozbor další rozhodovací praxe proveden podrobněji v první kapitole.

⁶²⁵ Ostatně je to i zákonný požadavek uvedený *in fine* ust. § 160 odst. 4 trestního řádu.

⁶²⁶ Mj. usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 946/13 ze dne 11. 7. 2013. Pro rozbor této a další rozhodovací praxe viz první kapitola této práce.

⁶²⁷ Obsáhleji viz druhá kapitola této práce.

trestního stíhání.⁶²⁸ Z praktického hlediska je přitom nutné poznamenat, že pokud rozhoduje v přípravném řízení o neodkladných či neopakovatelných úkonech soud, tak prostřednictvím **soudce okresního soudu**,⁶²⁹ a to i v případech kdy řízení v prvním stupni vede krajský soud.⁶³⁰ To vše samozřejmě s tou výhradou, že v samotném hlavním líčení (či v rámci předběžného projednání obžaloby) posuzuje neodkladné a neopakovatelné úkony přímo soud rozhodující o vině a trestu, ať již v rámci přípravného řízení třebaš ingeroval soud odlišný.

Není sporu o tom, že neodkladné či neopakovatelné úkony mohou představovat výrazný zásah do subjektivních práv podezřelého či dokonce obviněného. Z tohoto hlediska je nutné je hodnotit z hledisek **práva na spravedlivý proces**.⁶³¹ Tedy mj. skrze **čl. 6 Evropské úmluvy** o ochraně lidských práv a základních svobod, a to ať již pohledem českého Ústavního soudu či Evropského soudu pro lidská práva. Čistě obecně lze – zjednodušeně a s výjimkami – říci, že za splnění dalších podmínek je česká úprava neodkladných a neopakovatelných úkonů souladná s právem na spravedlivý proces.⁶³² Přes toto (vesměs **v podstatě kladné**) **zhodnocení** institutů neodkladných či neopakovatelných úkonů nicméně judikatura v některých případech požaduje další požadavky na neodkladné či neopakovatelné úkony, které „jdou nad rámec“ samotné zákonné úpravy. Příkladem tohoto postupu budiž např. použitelnost důkazu **výpovědi „nepřítomného“ svědka**,⁶³³ tedy čtením protokolu o výpovědi svědka před soudem.⁶³⁴

Jelikož neodkladné a neopakovatelné úkony neprovádějí orgány činné v trestním jen tak zbůhdarma, ale za účelem získání důkazních prostředků, je kruciólní otázkou spojenou s neodkladnými či neopakovatelnými úkony, zda či jak budou důkazní prostředky, neodkladnými či neopakovatelnými úkony získané, **použitelné v řízení před soudem**.⁶³⁵ Jelikož obecná pravidla přípustnosti důkazu v českém právním řádu chybí,⁶³⁶ je při posuzování přípustnosti důkazu plynoucího z neodkladných či neopakovatelných důkazů nutné vycházet

⁶²⁸ V opačném gardu lze přitom odkazují na ust. § 164 odst. 2 trestního řádu, kdy toto a další ustanovení trestního řádu rozebírám v rámci druhé kapitoly.

⁶²⁹ Dle pravidle ust. § 26 trestního řádu, byť zároveň judikatura dovozuje i tak pomocné použití obecné úpravy v ust. § 18 trestního řádu. Podrobněji náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/14 ze dne 19. 4. 2016, publ. jako 68/2016 USn. a druhá kapitola této práce.

⁶³⁰ Ust. § 17 trestního řádu.

⁶³¹ V této souvislosti odkazují v podrobnostech na třetí kapitulu této práce.

⁶³² V konkrétních případech samozřejmě může v souvislosti s neodkladnými či neopakovatelnými úkony dojít k porušení čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod či čl. 36 a násl. Listiny základních práv a svobod, ostatně i takové případy rozebírám ve třetí kapitole. Výše uvedeným toliko říkám, že *en bloc* nejsou neodkladné či neopakovatelné úkony „samy o sobě“ v rozporu s právem na spravedlivý proces.

⁶³³ V této souvislosti odkazují mj. na náleží Ústavního soudu sp. zn. IV ÚS 2868/16 ze dne 7. 11. 2017, publ. 204/2017 USn. Podrobnější rozbor této a další rozhodovací praxe lze nalézt ve třetí kapitole této práce.

⁶³⁴ Myšleno postupem dle ust. § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu (resp. i dle písm. a), pokud se nezaměříme toliko na neodkladné či neopakovatelné úkony). Více viz zejm. třetí kapitola této práce.

⁶³⁵ Tomuto problému jsem ostatně dedikoval čtvrtou kapitulu této práce.

⁶³⁶ Český právní řád obsahuje pouze izolované zákazy důkazů.

z toho, zda tyto netrpí **podstatnou**⁶³⁷ či alespoň **závažnou vadou**.⁶³⁸ Přítomnost takových vad pak může, jak v této práci dokresluji na vybraných příkladech, vést až k absolutní či relativní neúčinnosti takto získaného důkazu.

Neodkladné a neopakovatelné úkony umožňují orgánům činným v trestním řízení získávat důkazní prostředky i **před zahájením trestního stíhání** bez toho, aby je bylo nutné během vyšetřování opakovat.⁶³⁹ Z této vlastnosti neodkladných či neopakovatelných úkonů přitom vyplývá, že se (většinou) dotýkají právě osoby podezřelého, ne obviněného. Přitom **podezřelý má před zahájením trestního stíhání méně subjektivních práv** vůči orgánům činným v trestním řízení, než náleží obviněnému po zahájení trestního stíhání.⁶⁴⁰ Mj. přitom advokát podezřelého nemá, na rozdíl od obhájce obviněného, právo účastnit se úkonů orgánů činných v trestním řízení. Kvůli tomuto charakteru neodkladných či neopakovatelných úkonů dochází k **oslabení kontradiktorní povahy trestního řízení**, a to za účelem zvýšení efektivity odhalování trestné činnosti.

Předestřené poznatky týkající se neodkladných či neopakovatelných úkonů se přitom zhmotňují ve vztahu k jednotlivým procesním úkonům, které mohou kvalitami neodkladnosti či neopakovatelnosti oplývat. V tomto smyslu přitom postupuje i samotná (nejen soudní) rozhodovací praxe, kterou jsem se pokusil zanalyzovat vzhledem k rekognici, domovní prohlídce, výslechu svědka, odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a pachové identifikaci osob.⁶⁴¹ Z různorodé rozhodovací praxe lze pak mj. generalizovat **typové situace, kdy se jedná o neodkladné či neopakovatelné úkony**, a kdy ne.

Při srovnání východisek české a **slovenské** zákonné úpravy a navazující soudní rozhodovací praxe mám za to, že ačkoliv **legální definice neodkladných a neopakovatelných úkonů jsou v obou právních řádech velmi podobné**,⁶⁴² odlišuje se ze systematického hlediska postavení slovenských neodkladných úkonů. Důvodem pro tento závěr je dosavadní existence institutu slovenského trestního stíhání ve věci, která umožňuje „posunout“ okamžik, k němuž se slovenské neodkladné úkony vztahují.⁶⁴³

⁶³⁷ Ust. § 258 odst. 1 písm. a) trestního řádu.

⁶³⁸ Ust. § 188 odst. 1 písm. e) trestního řádu.

⁶³⁹ Ono by to ostatně ani z podstaty věci u (zejm. neodkladných úkonů) nešlo.

⁶⁴⁰ V páté kapitole se věnuji vybraným subjektivním právům obviněného, která jinak zajišťují kontradiktornost řízení.

⁶⁴¹ Viz šestá kapitola této práce.

⁶⁴² Srov. mj. ust. § 10 odst. 16 a 17 slovenského trestního řádu. Podrobněji viz sedmá kapitola této práce.

⁶⁴³ Srov. zejm. ust. § 199 a 206 slovenského trestního řádu.

Z hlediska úvah o budoucí právní úpravě,⁶⁴⁴ úžeji prizmatem připravovaného rekodifikačního návrhu, dospívám k závěru, že, přestože současná podoba neodkladných a neopakovatelných úkonů není naprosto ideální, přináší **životaschopnou úpravu**, jež za přiměřených zásahů do práv podezřelého, umožňuje odhalovat trestnou činnost i během prověřování. Zároveň však úprava neodkladných a neopakovatelných úkonů limituje četnost a intenzitu těchto zásahů. V této souvislosti ostatně oceňuji, že rekodifikační návrh přináší řešení, jež usilují o **zvýšení kontradiktornosti prověřování** během provádění neodkladných či neopakovatelných úkonů, ať již novou úpravou účasti soudce na úkonech⁶⁴⁵ nebo ustanovením advokáta pro jednotlivý úkon.⁶⁴⁶

Z výše uvedených zobecnění je zřejmé, že jsem v obecné rovině (1) **vymezil neodkladné a neopakovatelné úkony**. Nezaobíral jsem se přitom pouze zákonem či odbornou literaturou, ale i soudní rozhodovací praxí. Pokračoval jsem (2) **zhodnocením souladu české pozitivní právní úpravy ve vztahu k uplatnění práva na spravedlivý proces** a zásadě kontradiktornosti. Získané závěry obecnější povahy jsem pak (3) vztáhnul na **vybrané neodkladné a neopakovatelné úkony**, kdy jsem se při analýze konkrétní rozhodovací praxe pokusil vyvozovat i obecnější závěry. V poslední řadě jsem přitom (4) rovněž provedl **komparatistické srovnání se slovenskou právní úpravou** a nad rekodifikačním návrhem diskutoval možnosti úpravy *de lege ferenda*. Ve výsledku mám tedy za to, že jsem vesměs splnil cíle, které jsem si předsevzal v úvodu práce.⁶⁴⁷

Doufám ve výsledku, že se mi podařilo poukázat na to, že neodkladné a neopakovatelné úkony jsou trestněprávními instituty, jimž je záhodno věnovat dostatečnou pozornost. V souvislosti s nimi přitom aplikační praxe – přes spíše lakonické zákonné vymezení – vytvořila **rozsáhlý systém posuzovacích pravidel**, jež napomáhají nejen orgánům činným trestním řízení zhodnotit, kdy se o neodkladné či neopakovatelné úkony se všemi důsledky tohoto posouzení jedná, a kdy ne. Neodkladné a neopakovatelné úkony přitom **napomáhají účinnému odhalování trestné činnosti** při současné limitaci **zásahů do práv podezřelého či obviněného**.

⁶⁴⁴ Pro úvahy *de lege ferenda* a rozbor vybraných pasáží rekodifikačního návrhu viz osmá kapitola této práce.

⁶⁴⁵ Srov. současně ust. § 158a trestního řádu.

⁶⁴⁶ Podrobně rozebírám v osmé kapitole.

⁶⁴⁷ Budu-li k sobě kritický, měl jsem se více věnovat zásadě kontradiktornosti, která je s ohledem na neodkladné a neopakovatelné úkony velmi důležitá. Měl-li bych více času či psal práci znovu, zaměřil bych se i ohledně zásady kontradiktornosti na rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva a více pracoval s odbornou literaturou.

10 Seznam použitých zdrojů

10.1 Seznam použité literatury

10.1.1 Komentáře, monografie a učebnice

- DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017.
- DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017.
- ČENTĚŠ, Jozef a KOL. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť.* 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012.
- ČENTĚŠ, Jozef, KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIMOVČEK, Ivan, BURDA, Eduard a kol. *Trestný poriadok I.* 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2021, s. 106, marg. č. 17.
- ČENTĚŠ, Jozef, KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIMOVČEK, Ivan, BURDA, Eduard a kol. *Trestný poriadok II.* 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2021.
- DVOŘÁK, Marek. *Rekognice osob v trestním řízení.* Praha: Leges, 2022, str. 204.
- FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní.* 6. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer. 2015.
- FENYK a kol. *Pocťa Dagmar Císařové k 75. narozeninám.* LexisNexis CZ s. r. o. 2007.
- FRYŠTÁK, Marek. *Dokazování v přípravném řízení.* 2. vydání. Brno. Masarykova univerzita. 2015.
- GŘIVNA, Tomáš a kol. *Právo na obhajobu: teorie a praxe 21. století. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016, 302 s.*
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník.* 2. rozš. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003.
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník.* 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2013.
- IVOR, Jaroslav. *Trestné právo procesné.* Bratislava: Iura Edition, 2006, str. 548.
- JANULKOVÁ, Kateřina. *Rekognice.* Praha: Wolters Kluwer, 2018.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní.* 5. vydání. Praha. Leges. 2018.
- JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces.* Praha: Leges, 2018.
- KALVODOVÁ, HRUŠÁKOVÁ a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty.* 1. vyd. Brno. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. 2015. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia.

- KLÍMA, ODEHNALOVÁ. *Právo na spravедlivý proces v interpretačních souvislostech*. Praha. Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer ČR, a. s. 2018.
- KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.
- MINÁRIK, Štefan. *Trestný poriadok: stručný komentár*. Bratislava: Iura Edition, 2006, str. 92.
- OLEJ, Jozef, Marta KOLCUNOVÁ a Jozef KOLCUN. *Kontradiktórnosť v trestnom konaní*. Bratislava: C. H. Beck, 2014.
- NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017.
- REPÍK, Bohumil. *Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo*. Praha: Nakladatelství Orac, 2002.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
- VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.
- ZÁHORA, JELÍNEK a KOL. *Přípravné konanie - možnosti a perspektívy: zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 21. apríla 2016*. Praha: Leges, 2016.

10.1.2 Konkrétní kapitoly v komentářích, učebnicích a monografiích

- BELEŠ, Andrej. § 199 Začatie trestného stíhania. In: ČENTÉŠ, Jozef, KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIMOVČEK, Ivan, BURDA, Eduard a kol. *Trestný poriadok II*. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2021.
- ČENTÉŠ, Jozef. Predsúdne konanie. In: IVOR, Jaroslav. *Trestné právo procesné*. Bratislava: Iura Edition, 2006, str. 548.
- ČENTÉŠ, Jozef. § 10 Výklad niektorých pojmov. In: ČENTÉŠ, Jozef, KURILOVSKÁ, Lucia, ŠIMOVČEK, Ivan, BURDA, Eduard a kol. *Trestný poriadok I*. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2021.
- FENYK, Jaroslav. Přípravné řízení trestní. In: FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha. Wolters Kluwer. 2015.
- JELÍNEK, Jiří. Konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce, prověrka na místě. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha. Leges. 2018.

- JELÍNEK, J. Obecné výklady o důkazech. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vyd. Praha. Leges. 2018.
- JELÍNEK, Jiří. Přípravné řízení. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha. Leges. 2018.
- JIRÁSEK, Jiří. Ochrana ústavně zaručených práv a svobod v trestním řízení. In: JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha. Leges. 2018.
- KMEC, Jiří. Kapitola XVI [Právo na spravedlivý proces (čl. 6 EÚLP)]. In: KMEC, Jiří, KOSAŘ, David, KRATOCHVÍL, Jan, BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012.
- KOLCUNOVÁ, Marta. Predsúdne konanie. In: ČENTÉŠ, Jozef. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť*. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012.
- LACIAKOVÁ, Lucia. Postup před začatím trestného stíhání. In: ZÁHORA, JELÍNEK a KOL. *Přípravné konanie - možnosti a perspektívy: zborník príspevkov z celoštátnej vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 21. apríla 2016*. Praha: Leges, 2016.
- NOVOTNÝ, František. Přípravné řízení. In: NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017.
- ODEHNALOVÁ, Jana. Obecná charakteristika práva na spravedlivý proces. In: KLÍMA, ODEHNALOVÁ. *Právo na spravedlivý proces v interpretačních souvislostech*. Praha. Metropolitan University Prague Press, Wolters Kluwer ČR, a. s. 2018.
- PÚRY, František. Rekognice. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2013.
- PRIKRYL, Ondrej. Priebeh a štádia trestného konania. IN: ČENTÉŠ, Jozef a KOL. *Trestné právo procesné: všeobecná a osobitná časť*. 2. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012, str. 450 a násl.
- STŘÍŽ, Igor. § 158 [Úkony prověřování]. In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2017.
- STŘÍŽ, Igor. § 160: Zahájení trestního stíhání. In: DRAŠTÍK, A., FENYK, J. a kol. *Trestní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2017.
- ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada. § 26 [Příslušnost soudu k úkonům v přípravném řízení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.

- ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 88 [Důvody nařízení a postup]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 1196.
- ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. Postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 až 159b) In: In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
- ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 158d [Sledování osob a věcí]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2006.
- ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád II*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
- ŠÁMAL, Pavel, RŮŽIČKA, Miroslav. § 169 [Rozsah vyšetřování nejzávažnějších a některých dalších trestných činů]. In ŠÁMAL, RŮŽIČKA a kol. *Trestní řád II*. 7. vyd. Praha. C. H. Beck. 2013.
- VANTUCH, Pavel. 2.7.3. Rozšířené vyšetřování. In: VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.

10.1.3 Články a sborníkové příspěvky

Z důvodu konzistence seznamu zde zařazuji i odborné články publikované on-line, zbývající internetové zdroje jsou však uvedeny samostatně.

- BRADÁČOVÁ, Lenka. Dozor a dohled ve státním zastupitelství není totéž. *Právní prostor*, publ. 25. 7. 2016, dostupné online (cit. dne 9. 7. 2022) na <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dozor-a-dohled-ve-statnim-zastupitelstvi-neni-totez>
- BRÁZDA, Jan. Je rekognice „in natura“ opakovatelný, nebo neopakovatelný úkon?. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 10, str. 41-43
- COUFALOVÁ, Denisa. Přítomnost soudce při provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů: kritické zamyšlení *de lege lata* a *de lege ferenda*. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2, str. 63-70
- DVOŘÁK, M. Vliv judikatury na provádění rekognice osob v trestním řízení In: JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, str. 381 a násl.
- DESET, Miloš. Pravda podľa zásady zisťovania skutkového stavu bez dôvodných pochybností. In: KALVODOVÁ, V. a KOL. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015.

- FENYK, Jaroslav. Zásada kontradiktorní v trestním řízení anglosaského a kontinentálního typu In FENYK a kol. *Pocta Dagmar Císařové k 75. narozeninám*. LexisNexis CZ s. r. o. 2007.
- FRYŠTÁK, Marek. Zahájení přípravného řízení provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů. In: *Trestněprávní revue*, 2013, č. 5, str. 109.
- FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. Pojem přípravné řízení, jeho účel, význam a funkce z pohledu soudní judikatury. *Trestněprávní revue*, 2014, č. 7-8, str. 163.
- FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. Zákonost důkazů v trestním řízení a její posuzování aplikační praxí. In: *Časopis pro právní vědu a praxi*. Roč. 22. Č. 1 (2014).
- HAVELKOVÁ, Renata, JIRÁSKO, Vojtěch. Využití metody pachové identifikace v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, str. 192-195
- JELÍNEK, Jiří. K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 7-8, str. 13-19
- KOUDELKA, Zdeněk. Zákonná příslušnost státního zastupitelství jako právní hodnota. *Bulletin advokacie*, 2013, č. 12, s. 35-39
- KRÁLÍK, Lukáš ve svém článku [KRÁLÍK, Lukáš. Soudní rozhodnutí versus judikát a jejich zveřejňování. In: *Právní prostor*. publ. 17. 12. 2015. Dostupné on-line (cit. 14. 6. 2021) na adrese <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani#note-6>
- KREJČÍ, Zdeněk. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. In: KALVODOVÁ, V. a KOL. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015.
- MAREŠOVÁ, Eliška. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu podezřelého a advokáta: zamyšlení se nad aktuálními možnostmi využití § 88 odst. 1 věty třetí TrŘ. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 201-20
- MAREŠOVÁ, Eliška. Problematika získávání informací z mobilních telefonů v rámci trestního řízení. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 3, str. 146-155
- MATOCHA, Jakub. Příkazy k odposlechu a jejich formálně-materiální posouzení. *Bulletin advokacie*, 2018, č. 1-2, str. 33-35
- MAZÁK, Josef. Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 3, s. 70-75
- MULÁK, Jiří. Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe. In: *Bulletin advokacie*. publ. 20. 3. 2019. Dostupné on-line [cit. 9. 4. 2022] na

<http://www.bulletin-advokacie.cz/zasada-kontradiktornosti-v-trestnim-rizeni-evropske-souvislosti-a-ceska-reflexe>

- MULÁK, Jiří. Základní zásady trestního řízení – je nutné je uvádět v textu trestního řádu? In *Právní prostor*. 29. 7. 2020. Dostupné on-line na (cit. 23. 10. 2021) <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/zakladni-zasady-trestniho-rizeni-je-nutne-je-uvadet-v-textu-trestniho-radu>
- MURRE, J.M.J a J S. Replication and analysis of Ebbinghaus' forgetting curve. PLoS ONE [online]. SAN FRANCISCO: Public Library Science, 2015, 10(7), e0120644-e0120644 [cit. 2022-06-07]. ISSN 1932-6203. Dostupné z: doi:10.1371/journal.pone.0120644
- ODEHNALOVÁ, Jana. Ústavnost domovní prohlídky a nedotknutelnost obydlí. *Právní rozhledy*, 2019, č. 8, str. 287-291
- POKORNÝ, L. Odposlech pořízený zpravodajskou službou jako důkaz. In: KALVODOVÁ, V. a KOL. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. str. 244 a násl.
- PÚRY, František. Rekognice. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha. C. H. Beck, 2013, str. 922
- VANTUCH, Pavel. K návrhu ministerstva spravedlnosti na vytvoření jednotného modelu vyšetřování v ČR. *Bulletin advokacie*. 2005. Č. 10, str. 19 a násl.
- VANTUCH, Pavel. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 4, s. 106–111
- Repík, B. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. In: *Bulletin advokacie*. 6-9 1982.
- ŘÍHA, Jiří. Některé podněty k rekonstrukci trestního práva procesního z pohledu soudce okresního soudu. In: VANDUCHOVÁ, Marie a Tomáš GŘIVNA. UNIVERZITA KARLOVA. PRÁVNICKÁ FAKULTA. *Rekonstrukce trestního práva procesního: (aktuální problémy)*. Praha: Eva Rozkotová - IFEC, 2008.
- ŘÍHA, J. Vybrané aspekty použitelnosti protokolů o dřívějších svědeckých výpovědích v hlavním líčení s ohledem na judikaturu ESLP In: JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018.
- SKALICKÁ, Veronika. Není odposlech jako odposlech. *Trestněprávní revue*, 2022, č. 1, s. 20-32

- SOTOLÁŘ, Alexander, ŠÁMAL, Pavel. *Ke koncepci rekodifikace trestního řádu*. Právní rozhledy, 1996, č. 5, s. 197–200
- STAŇKOVÁ, Lenka. Otazníky nad rekognicí prováděnou jako neodkladný a neopakovatelný úkon. *Trestněprávní revue*, 2017, č. 4, str. 79-85
- STRAUS, Jiří a Zdeněk KREJČÍ. Jaký je charakter odorologické stopy? *Kriminalistika*. ročník 49, číslo 1. 2016. str. 19-37
- ŠÁMAL, Pavel. Rekodifikace trestního řádu. In: *Právní prostor*. Publ. 1. 6. 2015. Dostupné on-line (cit. 5. 7.2022) na adrese <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rekodifikace-trestniho-radu>
- TEXL, David. Rekognice v trestním řízení In: *Právní prostor* [online]. 21. 4. 2021 [cit. 7. 6. 2022]. Dostupné: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/rekognice-v-trestnim-rizeni>
- TOMAN, P. Výzva k vydání dat je v rozporu s povinností mlčenlivosti. Advokátní deník. In: *Advokátní deník*. 12. 12. 2019. Dostupné on-line (cit. 20. 6. 2022): <https://advokatnidenik.cz/2019/12/12/petr-toman-vyzva-k-vydani-dat-je-v-rozporu-s-povinnosti-mlcenlivosti/>

10.2 Seznam použitých internetových zdrojů

- „Anketa: Jste proti zrušení stížnosti proti zahájení trestního stíhání?“. *Česká justice*. 22. 6. 2018. Dostupné online [cit. dne 3. 10. 2021] na <https://www.ceska-justice.cz/2018/06/anketa-jste-pro-zruseni-stiznosti-proti-zahajeni-trestniho-stihani/>
- European Court of Human Rights. Guide on Article 6 of the European Convention of Human Rights. Right to a Fair Trial (Criminal Limb). Dostupné online [cit. 25. 7. 2022] na https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_6_criminal_eng.pdf
- Komise pro trestní řád má nového předsedu. In: Advokátní deník [online]. 15. 1. 2019 [cit. 23. 6. 2021]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2019/01/15/komise-pro-trestni-rad-ma-noveho-predsedu/>
- Ministerstvo spravedlnosti ČR. Rekodifikace trestního práva procesního: Pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 4. 2022 [online]. Ministerstvo spravedlnosti ČR [Cit. 5. 7. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho> a konkrétně na této stránce ke stažení dostupné následující soubory:
 - Soubor s názvem: „úvodní ustanovení a subjekty k 1.9.2020.doc“
 - Soubor s názvem: „Přípravné řízení k 1.2.2020.doc“

- Soubor s názvem: „řízení před soudem k 1.2.2020 (1).doc“
- Soubor s názvem: „zvláštní způsoby řízení k 20.6.2021.doc“
- Soubor s názvem: „Dokazování k 30.11.2020.doc“
- Soubor s názvem: „opravné prostředky k 15.6.2021.docx“
- Soubor s názvem: „náklady řízení k 20.6.2021.doc“
- Soubor s názvem: „obecná ustanovení o rozhodnutí k 20.6.2021.docx“
- Soubor s názvem: „úkony trestního řízení k 20.6.2021.docx“
- Soubor s názvem: „milost a amnestie k 20.6. 2021- § a odůvodnění.docx“
- PASEKOVÁ, DIMUN. Jiří Jelínek (rozhovor): Při rekodifikaci trestního řádu je potřeba sáhnout i do trestního zákoníku. In: *Česká justice*. Publ. 19. 12. 2015. Dostupné on-line (cit. 5. 7. 2022) na adrese <https://www.ceska-justice.cz/2015/12/jiri-jelinek-pri-rekodifikaci-trestniho-radu-je-potreba-sahnout-i-do-trestniho-zakoniku/>
- PINC, VYPLELOVÁ, SANTARIOVÁ, ČAPKOVÁ, VLASÁK. *Ověření a zdokonalení metody pachové identifikace*. Metodika. Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů. Česká zemědělská univerzita v Praze. Dostupné on-line (cit. 26. 6. 2022): https://www.uocr.cz/wp-content/uploads/2019/10/536888007_1_Certifikovan%C3%A1-metodika-a-metodick%C3%A1-p%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka-1.pdf
- Vláda ČR. Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) – zefektivnění trestního procesu. [online] 6. 8. 2008. [Cit. 24. 6. 2021] Dostupné v: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vecny-zamer-zakona-o-trestnim-rizeni-soudnim-trestni-rad--zefektivneni-trestniho-procesu-39636/>
- Východiska a principy nového trestního řádu. 2014. In: Elektronická úřední deska Ministerstva spravedlnosti České republiky [online]. [cit. 23. 6. 2021] Dostupné z: https://eudeska.justice.cz/Lists/EUD/Attachments/442/MSP-927_2016-OSV-OSV%20-%20p%C5%99%C3%ADloha.pdf

10.3 Seznam použitých právních předpisů

10.3.1 České právní předpisy

10.3.1.1 Zákony

Při psaní práce jsem vycházel jak z účinného znění níže uvedených zákonů (resp. naposledy účinného znění v případě derogovaných zákonů), tak z jejich znění historického. Pro přehlednost však níže uvádím toliko samotný zákon, ne již jeho jednotlivé novelizace.

- zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
- zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
- zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích
- zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství
- zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
- usnesení⁶⁴⁸ předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky
- zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě
- zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii
- zákon č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství
- zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
- zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník
- zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
- zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních
- zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
- zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích

10.3.1.2 Podzákoné právní předpisy

- vyhláška č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli.

10.3.1.3 Slovenské právní předpisy

- zákon č. 130/2005 Z. z., trestný poriadok

10.4 Seznam použité judikatury

10.4.1 Ústavní soud České republiky

- nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 394/97 ze dne 4. 3. 1998, publ. 28/1998 USn.
- nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 287/96 ze dne 22. 5. 1997.
- nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 290/98 ze dne 7. 12. 1999, publ. 176/1999 USn.
- nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 418/99 ze dne 3. 8. 2000, publ. 116/2000 USn.

⁶⁴⁸ Zařazují mezi zákony, byť se *stricto sensu* o zákon nejedná. Není však pochyb, že na základě čl. 3 a 112 Ústavy mají jinak ustanovení Listiny základních práv a svobod *de facto* postavení ústavního zákona.

- usnesení Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 179/2000 ze dne 21. 6. 2000, publ. jako 22/2000 USu.
- nález sp. zn. II: ÚS 662/01 ze dne 11. 3. 2003, publ. 37/2003 USn.
- nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 36/01 ze dne 25. 6. 2002, publ. jako 80/2002 USn.
- nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 376/01 ze dne 15. 11. 2001, publ. 174/2001 USn.
- nález sp. zn. IV. ÚS 558/02 ze dne 18. 6. 2003, publ. 95/2003 USn.
- nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 90/04 ze dne 27. 5. 2004, publ. II. ÚS 90/04
- nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 239/04 ze dne 17. 6. 2004, publ. SR 9/2004 s. 332.
- usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 231/05 ze dne 15. 3. 2006.
- nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007, publ. jako 159/2007 USn.
- nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 615/06 ze dne 23. 5. 2007, publ. SR 9/2007 s. 338.
- nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 375/06-2 ze dne 17. 12. 2007, publ. 225/2007 USn.
- usnesení Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 1813/07-2 ze dne 8. 1. 2008, publ. ÚS 69/2008
- nález Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 3038/07 ze dne 29. 2. 2008, publ. jako 46/2008 USn.
- nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2168/07 ze dne 30. 4. 2008, publ. 82/2008 USn.
- usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3108/08 ze dne 26. 3. 2009, publ. 9/2009 USu.
- nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3206/08 ze dne 27. 4. 2009, publ. 99/2009 USn.
- nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3094/08 ze dne 29. 4. 2009, publ. 103/2009 USn.
- nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 8. 6. 2010, publ. 121/2010 USn.
- nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3221/09 ze dne 16. 9. 2010, publ. 197/2010 USn.
- usnesení Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2816/10 ze dne 16. 3. 2011, publ. ÚS 870/2011
- nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 47/13-2 ze dne 7. 5. 2014, publ. 76/2014 USn. a rovněž TR 9/2014 s. 214
- usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 907/13 ze dne 27. 8. 2013, publ. ÚS 4278/2013
- usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 946/13 ze dne 11. 7. 2013, publ. ÚS 1848/2013
- nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 4183/12 ze dne 24. 7. 2013, publ. SR 9/2013 s. 313.
- stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14 ze dne 4. 3. 2014, publ. 38/2014 USs.
- nález Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015, publ. 43/2015 USn.
- nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3457/14-2 ze dne 26. 4. 2016.

- náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/14 ze dne 19. 4. 2016, publ. 68/2016 USn.
- náleží Ústavního soudu sp. IV. ÚS 1098/15 ze dne 22. 3. 2016, publ. Tr 6/2016 s. 146.
- náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1860/16 ze dne 3. 11. 2016, publ. TR 2/2017 s. 52.
- náleží Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2867/16 ze dne 7. 11. 2017, publ. 204/2017 USn
- náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017, publ. TR 9/2017 s. 218.
- náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2587/18 ze dne 25. 2. 2019, publ. 30/2019 USn.
- náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2597/18 ze dne 9. 4. 2020.
- náleží Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2016/20 ze dne 8. 10. 2020.
- usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2548/20 ze dne 25. 5. 2021.

10.4.2 Nejvyšší soud České republiky

- rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 1 Tzn 47/95 ze dne 25. 4. 1996, publ. PR 9/1996 s. 409.
- Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 5 Tdo 1392/2007, publ. jako T 1082.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 342/2010 ze dne 28. 4. 2010, publ. T 1318.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 47/2011 ze dne 9. 2. 2011, publ. R 37/2013 tr.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 510/2013 ze dne 26. 6. 2013, publ. R 13/2014 tr.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 471/2010 ze dne 26. 5. 2010, publ. jako T 1302.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 413/2012 ze dne 16. 5. 2012, publ. jako R 50/2013 tr.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 1284/2014-26 ze dne 10. 12. 2014.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 235/2015-19 ze dne 17. 3. 2015, publ. jako R 16/2016 tr.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 14/2016 ze dne 15. 11. 2016.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 1091/2016 ze dne 20. 12. 2016.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1634/2016 ze dne 1. 3. 2017, publ. R 31/2018 tr.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 1658/2016 ze dne 28. 3. 2017.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 44/2017 ze dne 25. 1. 2017.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 189/2017 ze dne 23. 2. 2017.

- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 428/2017 ze dne 12. 4. 2017.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 461/2017 ze dne 29. 11. 2017
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 14/2018 ze dne 29. 1. 2019.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzto 9/2019 ze dne 27. 5. 2020.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 1416/2019 ze dne 26. 5. 2021
- stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 300/2019 ze dne 18. 9. 2019, publ. R 1/2019 st.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 9/2019 ze dne 27. 5. 2020.
- usnesení Nejvyššího soudu č. j. 4 Pzo 2/2020-2657 ze dne 3. 3. 2020.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 471/2020 ze dne 13. 5. 2020.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 536/2020 ze dne 17. 6. 2020.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 7 Tdo 1405/2020 ze dne 27. 1. 2021.
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Pzo 4/2021 ze dne 11. 8. 2021
- usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 484/2021 ze dne 15. 9. 2021.

10.4.3 Vrchní soudy

- rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 6 Tz 46/93 ze dne 14. 5. 1993, publ. jako R 46/1993 tr.
- usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 73/2000 ze dne 8. 6. 2000, publ. R 55/2001 tr.
- usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 To 141/2000 ze dne 9. 1. 2001, publ. jako SR 5/2001 s. 161.
- usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 58/02 ze dne 11. 4. 2002, publ. jako SR 9/2002 s. 331.
- usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 64/2007 ze dne 30. 8. 2007, publ. jako TR 11/2007 s. 320.
- usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 6 to 21/2016 ze dne 19. 5. 2016.
- usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 To 46/2016 ze dne 1. 7. 2016.
- rozsudek Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 1 To 8/2017 ze dne 2. 3. 2017.

10.4.4 Krajské soudy

- usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích sp. zn. 4 To 782/94 ze dne 10. 11. 1994, publ. R 28/1995 tr.

- rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 6 To 299/94 ze dne 30. 1. 1995, publ. R 50/1995 tr.

10.4.5 Okresní a obvodní soudy

- usnesení Městského soudu v Brně sp. zn. 5 T 33/96 ze dne 17. 1. 1997, publ. SR 2/1998 s. 40.

10.4.6 Ostatní soudy

- rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky sp. zn. 5 Tz 8/89 ze dne 20. 6. 1989, publ. jako R 54/1990 tr.

10.4.7 Slovenské soudy

- stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. Tpj 63/2009 ze dne 7. 12. 2009.
- usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 2 Tdo 2/2010 ze dne 16. 12. 2010
- rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 2 Tdo 20/2016 ze dne 21. 6. 2016.
- rozsudek Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 4 Tdo 67/2016 ze dne 23. 11. 2017.
- rozsudek Krajského soudu v Prešově sp. zn. 9To/45/2016 ze dne 13. 6. 2019.
- usnesení Krajského soudu v Prešově sp. zn. 6To/12/2016 ze dne 4. 10. 2016.

10.4.8 Evropský soud pro lidská práva

- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Engel a ostatní proti Nizozemsku ze dne 8. 6. 1976 na základě stížnosti č. 5100/71 a dalších.
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Krčmář a další proti České republice ze dne 3. 3. 2000 na základě stížnosti č. 35376/97.
- rozsudek ve věci Rotaru proti Rumunsku ze dne 4. 5. 2000 na základě stížnosti č. 28341/95.
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Balšán proti České republice ze dne 18. 7. 2006 na základě stížnosti č. 1993/02.
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Breukhoven proti České republice ze dne 21. 7. 2011 na základě stížnosti č. 44438/06.

- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království ze dne 15. 12. 2011 na základě stížností č. 26766/05 a 22228/06
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Gregacevic proti Chorvatsku ze dne 10. 7. 2012, na základě stížnosti č. 58331/09.
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Tseber proti České republice ze dne 22. 11. 2012 na základě stížnosti č. 46203/08.
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Janyr proti České republice ze dne 31. 10. 2013 na základě stížnosti č. 42937/08.
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Schatschaschwili proti Německu ze dne 15. 12. 2015 na základě stížnosti č. 9154/10.
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Duong proti České republice ze dne 14. 1. 2016 na základě stížnosti č. 21381/11.
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Blohkin proti Rusku ze dne 23. 3. 2016 na základě stížnosti č. 47152/06.
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Seton proti Spojenému království ze dne 31. 3. 2016 na základě stížností č. 55287/10.
- rozsudek ve věci Ibrahim a ostatní proti Spojenému ze dne 13. 9. 2016, na základě stížností č. 50541/08 a dalších.
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Bátěk a ostatní proti České republice ze dne 12. 1. 2017 na základě stížnosti č. 54146/09.
- rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Štulíř pro České republice ze dne 12. 1. 2017 na základě stížnosti č. 36705/12.

10.5 Seznam ostatních zdrojů

- Usnesení Vlády ČR ze dne 3. 3. 1999 č. 169 „k návrhu věcného záměru zákona, kterým se mění zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů“.
- Usnesení Vlády ČR č. 362 ze dne 30. 3. 2005 Sb., „k návrhu věcného záměru zákona o trestním řízení soudním (trestní řád)“.
- Výkladové stanovisko Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2018 ze dne 11. 5. 2018, sp. zn. 1 SL 719/2017.
- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 103/2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení.

- Závazný pokyn policejního prezidenta č. 313/2017, o pachové identifikaci stop.
- SHERLOC. Code of Criminal Procedure of the Czech Republic. Anglický překlad trestního řádu. Dostupné on-line [cit. 24. 7. 2022]: https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res/document/cze/code-of-criminal-procedure-of-the-czech-republic_html/Code_of_Criminal_Procedure_of_the_Czech_Republic.pdf
- Lingea s.r.o., Seznam.cz, a.s. Slovník anglicko-český/česko-anglický „Slovník Seznam.cz“. Dostupné on-line [cit. 24. 7. 2022]: <https://slovník.seznam.cz/>
- Merriam-Webster. English Dictionary. Dostupné on-line [cit. 24. 7. 2022]: <https://www.merriam-webster.com/>

10.5.1 Právní informační systémy

10.5.1.1 Český právní řád

- BECK-ONLINE, provozovatel Nakladatelství C. H. Beck, s. r. o., dostupné na www.beck-online.cz
- ASPI, provozovatel Wolters Kluwer ČR, a s., a to jak prostřednictvím aplikace ASPI klient, tak přes rozhraní Nové ASPI dostupné na www.aspi.cz

10.5.1.2 Slovenský právní řád

- BECK-ONLINE, provozovatel Nakladatelství C. H. Beck, s. r. o., dostupné na www.beck-online.sk
- ASPI, provozovatel Wolters Kluwer SR s. r. o., prostřednictvím webové aplikace dostupné na www.aspi.sk

10.5.2 Mezinárodní smlouvy

- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod a protokoly na ní navazující, publ. jako 209/1992 Sb.
- Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, publ. jako 120/1976 Sb.

Neodkladné a neopakovatelné úkony

11 Abstrakt

Neodkladné a neopakovatelné úkony jsou zvláštní skupinou procesních úkonů orgánů činných v trestním řízení. Přesnou definicí neodkladných i neopakovatelných úkonů disponuje trestní řád, ale zjednodušeně lze říci, že neodkladný úkon je nutné provést před zahájením trestního stíhání, protože jinak ztratí svou důkazní hodnotu, a neopakovatelným úkonem nelze už zopakovat v řízení před soudem. Neexistuje taxativní seznam, jenž by stanovil, který úkon je neodkladný nebo neopakovatelný. Neodkladnost a neopakovatelnost úkonu se proto vždy zjišťuje v jednotlivých individuálních případech dle skutkových okolností a ve vztahu ke konkrétní osobě v rámci aplikační praxe, byť pro takové posuzování soudní rozhodovací praxe poskytuje řadu vodítek.

Přípravné řízení, tj. předsoudní část trestního řízení, lze rozdělit na prověřování (před zahájením trestního stíhání) a vyšetřování (po zahájení trestního stíhání). Z pohledu orgánů činných v trestním řízení je nejpodstatnější vlastností neodkladných a neopakovatelných úkonů to, že mohou být prováděny i před zahájením trestního stíhání a jimi získané podklady mohou (např. v podobě protokolu o provedení úkonu) za dalších podmínek sloužit jako důkazní prostředek v řízení před soudem. Podezřelý má přitom během prověřování méně procesních práv než obviněný během vyšetřování. Nejen s ohledem na to je tedy důležité správně posoudit, který úkon je neodkladný či neopakovatelný, a který ne. Určení neodkladnosti a neopakovatelnosti úkonu je přitom podstatné, protože nezřídka ovlivňuje důkazní použitelnost skutečností, jeho prostřednictvím zjištěných.

Struktura této je koncipována tak, že postupuji od generálního výkladu ke konkrétnějším tématům. Po krátkém úvodu vymezuji v první části neodkladné a neopakovatelné úkony a představuji jednotlivá kritéria pro jejich posuzování. V druhé části se zabírám odlišnostmi provádění neodkladných a neopakovatelných úkonů v jednotlivých fázích trestního řízení. Ve třetí části konfrontuji český institut neodkladných a neopakovatelných úkonů s rozhodovací praxí Evropského soudu pro lidská práva. Ve čtvrté části představuji kritéria posuzování přípustnosti důkazních prostředků získaných prostřednictvím neodkladných a neopakovatelných úkonů v řízení před soudem a představuji vybrané procesní vady těchto úkonů. V páté části popisuji důsledky ideového konfliktu mezi zájmem na odhalování trestné

činnosti a právem na obhajobu, resp. omezeným uplatňováním zásady kontradiktornosti vzhledem k neodkladným a neopakovatelným úkonům.

Z hlediska více kazuisticky koncipovaných částí této práce v nejobsáhlejší šesté části rozebírám vybranou část rozhodovací praxe vzhledem k rekognici, domovní prohlídce, výslechu svědka, odposlechu a pachové identifikaci osob. Následně v sedmé části provádím komparatistické srovnání mezi českou a slovenskou úpravou, kdy jednotlivé odlišnosti dokresluji výběrem ze slovenské soudní rozhodovací praxe. V rámci úvah o budoucí právní úpravě pak v osmé části rozebírám vzhledem k neodkladným a neopakovatelným úkonům relevantní části připravované rekonstrukce trestního řádu, a to i s ohledem na řešení vybraných problémů současné právní úpravy. V závěru pak provádím syntézu v rámci celé práce rozebraných poznatků.

12 Klíčová slova

neodkladné a neopakovatelné úkony, přípravné řízení, zahájení trestního stíhání

The Urgent and the Non-Repeatable Actions

13 Abstract

Urgent and non-repeatable actions are a special group of procedural actions of authorities involved in criminal proceedings. The criminal code provides a precise definition of urgent and non-repeatable actions, but in layman's terms, an urgent action must be carried out before the initiation of criminal prosecution, because otherwise it will lose its evidentiary value, and a non-repeatable action cannot be repeated in court proceedings. There is no exhaustive (enumerative) list that would determine which action is urgent or non-repeatable. The urgency and non-repeatability of an action are therefore always determined in each case according to the factual circumstances and relation to a specific person within the framework of application practice, even though judicial decision-making practice provides guidelines for such an assessment.

Pre-trial criminal proceedings can be divided into two parts, the part before the initiation of criminal prosecution and the part after the initiation of criminal prosecution. From point of view of the authorities involved in criminal proceedings, the most essential feature of urgent and non-repeatable actions is that they can be carried out even before the initiation of criminal prosecution and the evidence obtained by them can (e.g., in the form of a protocol on the execution of the action) under other conditions serve as means of evidence in a proceeding before the court. A suspect before the initiation of the criminal prosecution has fewer rights than an accused after the initiation of criminal prosecution. It is not only for this reason that it is important to correctly assess which action is urgent or non-repeatable and which is not. Determining the urgency and non-repeatability of the action is essential, as it often affects the evidentiary applicability of the facts ascertained through them.

In my thesis, I proceed from a general description to more specific topics. After a short introduction, in the first part, I define urgent and non-repeatable actions and present individual criteria for their assessment. In the second part, I deal with the differences in the implementation of urgent and non-repeatable actions in respective phases of criminal proceedings. In the third part, I confront the Czech institute of urgent and non-repeatable actions with the decision-making practice of the European Court of Human Rights. In the fourth part, I present the criteria for assessing the admissibility of evidence obtained through urgent and non-repeatable actions in court proceedings and point out selected procedural defects of these actions. In the fifth part,

I describe the consequences of the ideological conflict between the interest in detecting criminal activity and the right to defence due to limited application of the adversarial principle relating to urgent and non-repeatable actions.

Regarding more casuistically conceived parts of this work, in the most comprehensive sixth part, I describe a selected segment of decision-making practice regarding identity parade (police line-up), house search, witness questioning, wiretapping (interception and recording of telecommunications) and scent identification of persons. Subsequently, in the seventh part, I make a comparison between the Czech and the Slovak regulations, where I draw out the individual differences with a selection from the Slovak judicial decision-making practice. As part of the consideration of future legislation, in the eighth part, I analyse the relevant sections of the presumably upcoming re-codification of the criminal code concerning the urgent and non-repeatable actions, also regarding the solution of selected problems of the current legislation. In the end, I perform a synthesis of the knowledge within the framework of the entire work.

14 Keywords

urgent and non-repeatable actions, pre-trial criminal proceedings, initiation of criminal prosecution